

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

SOSYAL POLİTİKALAR İLE EKONOMİK
KALKINMANIN KARŞILIKLI İLİŞKİSİ:
GÜNEY KORE ÖRNEĞİ

Esra KUSER
2502120043

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. Mustafa DELİCAN

İSTANBUL – 2022

ÖZ

SOSYAL POLİTİKALAR İLE EKONOMİK KALKINMANIN KARŞILIKLI İLİŞKİSİ: GÜNEY KORE ÖRNEĞİ

Esra KUSER

Bu tez çalışmasının konusu Güney Kore'nin kalkınma döneminde yürüttüğü ekonomik ve sosyal politikalardır. Tezin amacı bu politikaların ekonomik kalkınmayla ve birbirleriyle olan karşılıklı ilişkilerini ortaya koymak, kalkınmanın aşamalarına göre ortaya çıkan ilişkileri analiz etmektir. Bu amaçla, literatür araştırmalarına dayalı olarak sosyal politikalar, ekonomik kalkınma, endüstri ilişkileri, sosyal güvenlik, eğitim, sağlık ve yeniden dağıtım başlıkları altında incelenmiş; bunların ekonomik kalkınma ile ilişkileri ortaya konulmuştur. Daha sonra Güney Kore'nin endüstri ilişkileri ve geniş anlamda sosyal politikaları, ekonomik tarihi ve kalkınma politikaları bağlamında incelenmiştir. Sonuç olarak endüstri ilişkilerinin ülke yönetimleri tarafından kalkınma politikalarına dayalı olarak belirlendiği ve sosyal hedefler yerine ekonomik hedefler doğrultusunda kullanılan bir girdi olduğu görülmüştür. Ülkede ekonomik olarak başarılı bir tablo ortaya çıksa da kalkınma döneminde çalışanlar açısından olumsuz bir tablo sergileyen bu endüstri ilişkileri yapısı diğer sosyal politika alanlarındaki sunumları da olumsuz etkilemiş, sosyal güvenlik, sağlık ve eşitsizliklerle mücadele bakımından etkili politikalar ortaya çıkmamıştır.

Anahtar kelimeler: Sosyal politikalar, endüstri ilişkileri, ekonomik kalkınma, ithal ikamesine dayalı kalkınma, ihracata dayalı kalkınma, Güney Kore

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP OF SOCIAL POLICIES AND ECONOMIC DEVELOPMENT: SOUTH KOREAN CASE

Esra KUSER

The subject of this thesis is the economic and social policies of South Korea during the development period. The aim of the thesis is to reveal the mutual relations of these policies with economic development and with each other, and to analyze the relations that occur according to the stages of development. The paper examines industrial relations, and social policy areas of social security, education, health and redistribution in general and in particular, the South Korean case, as well as the relationship of these policy areas with economic development. The research reveals the conclusions that industrial relations are determined by the country's leadership based on development policies and used as an input in line with economic goals. Meanwhile the social goals are neglected and postponed. Even though the country shows an economical success story its industrial relations structure shows a negative picture for the workers during the development period. Moreover this type of industrial relations affected the provisions of social policies in broad sense also negatively. As a result the country did not have effective social policies in terms of social security, health and equal distribution in compliance with its economic success during its development period.

Keywords: Social policies, industrial relations, economic development, import substitution, export-led development, South Korea

ÖNSÖZ

Eşitlikçi bir sosyal düzen ile ilgili düşüncelerim doktora eğitimi ve bu tez çalışması sırasında berraklık ve anlam kazandı, akademik bir temel üzerinde şekillendi. Benim için çok değerli olan bu akademik yönlendirmeyi kazandıran İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümüne ve tüm hocalarına; Tez İzleme Komitemin üyeleri Sayın Prof. Dr. Süleyman Özdemir'e ve Sayın Doç. Dr. Selman Yılmaz'a teşekkürlerimi sunarım. Danışman Hocam Prof. Dr. Mustafa Delican'ın destekleri olmasaydı bu tez ortaya çıkmazdı. Tezin başından sonuna kadar büyük bir sabır ve nezaket göstererek en ince detaylara kadar ilgilenen ve tezin gerçekleşmesinde en büyük payı olan Sayın Mustafa Hoca'ya ne kadar teşekkür etsem de borcumu asla ödeyemem. Ayrıca bilgisayar karşısında geçirdiğim saatler boyunca ihmal etmiş olduğum sevgili ailem, sevgili eşim ve canım çocuklarıma da anlayış ve destekleri için çok çok teşekkür ederim.

Esra KUSER
İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM **SOSYAL POLİTİKALAR VE KALKINMA İLİŞKİSİ**

1.1. Sosyal Politika	7
1.1.1 Sosyal Politika Tanımları ve Niteliği	7
1.1.2. Sosyal Politikanın Kapsamı ve Gelişmesi	9
1.1.2.1. Sosyal Politikanın Kapsamı	9
1.1.2.2. Sosyal Politikanın Gelişmesi	10
1.1.3. Sosyal Politika Amaçları	12
1.1.4.Sosyal Politika Araçları	13
1.2.Ekonomik Kalkınma	14
1.2.1. Ekonomik Kalkınma Tanımı ve Niteliği	14
1.2.2. Ekonomik Kalkınma Düşüncesinin Gelişmesi	19
1.2.3. Ekonomik Kalkınma Amaçları	23
1.2.4. Ekonomik Kalkınma Araçları	25
1.3.Ekonomik Kalkınma Politika ve Stratejileri	25
1.3.1.İthal İkamesine Dayalı Ekonomik Kalkınma Politikası	27
1.3.2. İhracata Dayalı Ekonomik Kalkınma Politikası	28
1.4. Sosyal Politikalar ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi	29
1.4.1. Sosyal Politikaların Ekonomik Kalkınma Etkisi	31
1.4.2. Endüstri İlişkileri ile Ekonomik Kalkınma İlişkisi	32
1.4.3. Sosyal Güvenlik Sunumlarının Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi	35
1.4.4. Eğitim Hizmetlerinin Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi	37
1.4.5. Sağlık Hizmetlerinin Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi	39
1.4.6. Yeniden Dağıtımın Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi	41
1.4.6.1. Eşitsizliklerin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi	41
1.4.6.2. Toprak Reformları	43
1.5. Sosyal Politika ve Kalkınma İlişkisinin Değerlendirilmesi	44

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNEY KORE KALKINMA SÜRECİ VE POLİTİKALARI

2.1. Güney Kore: Tarihi Arka Plan ve Bağımsızlık Süreci	48
2.2. Bağımsızlık Sonrası Yeniden Yapılanma ve Gelişmeler	54
2.2.1. Siyasal Gelişmeler	54
2.2.1.1. Kore Savaşı	54
2.2.1.2. Soğuk Savaş'ın Başlangıcı	55
2.2.1.3. Syngman Rhee Dönemi (1948 – 1960)	56
2.2.1.4. Park Dönemi (1961-1979)	58
2.2.2. Ekonomik Gelişmeler	59
2.2.2.1. Marshall Planı	59
2.2.2.2. Syngman Rhee Dönemi	60
2.2.2.3. Park Dönemi	61
2.2.3. Sosyal Gelişmeler	64
2.2.3.1. Syngman Rhee Dönemi	64
2.2.3.2. Park Dönemi	66
2.3. Kalkınma Süreci ve Politikaları	71
2.3.1. Dönemin Kalkınma Politikası Anlayışları	71
2.3.2. Güney Kore'nin Kalkınma Politikasına Etki Eden Faktörler ve Gelişmeler	73
2.3.2.1. Güney Kore'nin İç Koşulları	73
2.3.2.2. Uluslararası Koşullar	77
2.3.2.2.1. Soğuk Savaş'ın Derinleşmesi	77
2.3.2.2.2. Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler	79
2.3.2.3. ABD ve Japonya'nın Rol Model olarak Etkisi	79
2.3.2.3.1 ABD	80
2.3.2.3.2. Japonya	81
2.3.3. Kalkınma Politikaları	82
2.3.3.1. İthal ikamesine Dayalı Kalkınma Politikaları	82
2.3.3.2. İhracata Dayalı Kalkınma Politikaları	83
2.4. Kalkınma Süreci ve Politikalarının Değerlendirilmesi	89

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNEY KORE KALKINMA SÜRECİNDE İZLENEN SOSYAL POLİTİKALAR

3.1. İthal İkamesine Dayalı Kalkınma Döneminde Sosyal Politikalar	93
3.1.1. Kırsal Kalkınma	93
3.1.2. Şehirleşme	94
3.1.3. Endüstri İlişkileri	97
3.1.4. Eğitim	98
3.1.5. Sağlık	100

3.1.6. Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele	100
3.2. İhracata Dayalı Kalkınma Döneminde Sosyal Politikalar	101
3.2.1. Kırsal Kalkınma	101
3.2.2. Şehirleşme	103
3.2.3. Emek Piyasaları	107
3.2.3.1. İstihdam ve İşgücü	108
3.2.3.2. Endüstri İlişkileri – İşçi Hareketleri	113
3.2.3.3. Sendikaların Sosyal Politikaya Etkileri	117
3.2.4. Sosyal Güvenlik	119
3.2.5. Eğitim	122
3.2.6. Sağlık	124
3.2.7. Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele	132
3.2.7.1. Eşitsizlikler	132
3.2.7.2. Yoksullukla Mücadele	133
3.3. Değerlendirmeler	137
3.3.1 Ekonomik Sonuçları İtibariyle Değerlendirilmesi	137
3.3.2. Sosyal Sonuçları İtibariyle Değerlendirilmesi	139
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER	145
KAYNAKÇA	152
ÖZGEÇMİŞ	174

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Pasifik Modeline Göre Sanayileşen Ülkelerde Sanayileşmenin Seviyesi ile Sendikal Örgütlenme Arasındaki İlişki	46
Tablo 2: Güney Kore'nin Kuruluş ve Kalkınma Tarihi Dönemleri	50
Tablo 3: Geliştirilmiş Güney Kore'nin Kuruluş ve Kalkınma Tarihi Dönemleri	51
Tablo 4: Yıllara göre Karşılaştırmalı Toplam GSMH Büyüme Oranları	64
Tablo 5: Sosyoekonomik Gelişmişlik ve Gelir	65
Tablo 6: Güney Kore'de Eğitimde Öngörülen ve Gerçekleşen Oranlar -1960	65
Tablo 7: Güney Kore Tarihsel Gelir Dağılımı Oranları	69
Tablo 8: Güney Kore ve Seçilmiş Refah Devletlerinin Gini Katsayısı ve Üst/Alt Grup Gelir Oranı	70
Tablo 9: 1960 – 1980 Arası Güney Kore Kalkınma Planlarının Başlıca Amaçları	86
Tablo 10: İlk beş Ekonomik Kalkınma ve Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planlarında Planlanan ve Gerçekleşen Rakamlar	88
Tablo 11: Güney Kore, Kent ve Kır Nüfus Oranlarında Değişim (1949-1966)	95
Tablo 12: Güney Kore'de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Rakamları	96
Tablo 13: Güney Kore'de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Oranları (%)	96
Tablo 14: Güney Kore'de Şehirleşme (000 kişi)	104
Tablo 15: Güney Kore'de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Rakamları	104
Tablo 16: Güney Kore'de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Oranları (%)	105
Tablo 17: Güney Kore Nüfus Yoğunluğu (1966 – 1985) (kişi/km ²)	107
Tablo 18: Güney Kore'de sektörlere göre işgücü rakamları	110
Tablo 19: Artan sivil istihdam oranları	110
Tablo 20: İşgücünün İşteki Statüsüne göre Değişimi (000 kişi)	111

Tablo 21: Geliştirilmiş İşgücünün İşteki Statüsüne göre Değişimi (000 kişi)	112
Tablo 22: İşgücünün İşteki Statüsüne göre Değişimi III (Toplam çalışan sayısına göre değişen oranlar)	113
Tablo 23: OECD Ülkeleri karşılaştırmalı sendika yoğunluğu (%)	115
Tablo 24: Toplu Pazarlık Hakkına Sahip Çalışan Oranı (%)	116
Tablo 25: Tarihi Süreçte Karşılaştırmalı Sivil İşgücü İşsizlik Oranı	119
Tablo 26: Ailelere Yapılan Toplam Kamu Nakit ve Ayni Yardımların GSMH'ya Oranı (%)	121
Tablo 27: Cinsiyete göre Emeklilikte Geçen Süre	121
Tablo 28: İş Sağlığı ve Güvenliği Ödemeleri (won)	127
Tablo 29: İş Sağlığı ve Güvenliği Ödemeleri (\$)	127
Tablo 30 : Karşılaştırmalı kamu sağlık sigortası (Kapsanan Nüfus Oranı %)	129
Tablo 31 : Karşılaştırmalı 1000 Kişi Başına Düşen Doktor Sayısı	129
Tablo 32 : Karşılaştırmalı 1000 Kişi Başına Düşen Yatak Sayısı	130
Tablo 33: Karşılaştırmalı Tarihsel Çocuk Ölüm Oranları (Her 1000 canlı doğumda)	130
Tablo 34: Karşılaştırmalı Tarihsel Yaşam Beklentisi	131
Tablo 35: Mutlak Yoksulluk Oranı (%)	134
Tablo 36: Güney Kore Ekonomik Göstergeler	134
Tablo 37: 1965 – 1985 yılları arası Güney Kore Gini Katsayısı	136

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sosyal Politikaları Şekillendiren Dinamikler I	47
Şekil 2: Güney Kore’de ortalama GSMH, 1920-2020	67
Şekil 3: Güney Kore’de 1934’den İtibaren Gelir Eşitsizliği	68
Şekil 4: Sosyal Politikaları Şekillendiren Dinamikler II	148

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGÜ	: Az Gelişmiş Ülkeler
Arge	: Araştırma Geliştirme
AYSG	: Asgari Yaşam Standardı Garantisi
BM	: Birleşmiş Milletler
M.Ö.	: Milattan Önce
UÇÖ	: Uluslararası Çalışma Örgütü
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
DYY	: Doğrudan Yabancı Yatırımlar
EAGÜ	: En Az Gelişmiş Ülkeler
ECA	: Economic Cooperation Administration (Ekonomik İşbirliği İdaresi)
EPB	: Economic Planning Board (Ekonomik Planlama Kurulu)
EIP	: Employment Insurance Program (İstihdam Sigortası)
ICA	: International Cooperation Administration (Uluslararası İşbirliği İdaresi)
FKTU	: Federation of Korean Trade Unions (Kore İşçi Sendikaları Federasyonu)
GARIOA	: Government Aid and Relief in Occupied Areas (İşgal Altındaki Bölgere Yapılan Hükümet Yardımları)
GDH	: Gross Domestic Happiness (Gayri Safi Milli Mutluluk)
GFKTU	: General Federation of Korean Trade Unions (Kore Genel İşçi Sendikası Federasyonu)
GOÜ	: Gelişmekte Olan Ülkeler
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GÜ	: Gelişmiş Ülkeler
HHI	: Hyundai Heavy Industries (Hyundai Ağır Sanayileri)

ILO	: International Labor Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)
IMF	: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
İGE	: İnsani Gelişme Endeksi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
KNTA	: Kore Milli Tuberküloz Derneği
MLSG	: Minimum Living Standard Guarantee (Asgari Geçim Standardı Garantisi)
NPP	: National Pension Program (Ulusal Emeklilik Sigortası)
OECD	: Organization of Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
UNDP	: United Nations Development Program (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı)
UNC	: United Nations Command (Birleşmiş Milletler Komutanlığı)
UNKRA	: United Nations Korean Reconstruction Agency (Birleşmiş Milletler Kore Ulusal Yapılandırma Ajansı)
UEP	: Ulusal Emeklilik Programı
USS	: Ulusal Sağlık Sigortası
yy	: Yüzyıl
WHO	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

GİRİŞ

II. Dünya Savaşından sonra genelde Doğu Asya ülkelerinde yüksek büyüme hızı ve bu ülkelerin kalkınma süreçlerinin kısa sürede tamamlanması dünya çapında dikkatleri bu bölgeye çekmiş ve bu ülkelerin kalkınma dinamikleri sayılamayacak kadar çok akademik çalışmaya konu olmuştur. Bu ülkeler içinde Kore yarımadasının stratejik değeri ve Güney Kore'nin soğuk savaşta ön cephe olması, ülkenin komünist blokla çatışma içinde olan uluslararası kapitalizm için önemini arttırmıştır. Gerek ülkenin kendi kararlılığı, gerekse uluslararası yardımlar ve küresel arenada edindiği konuma dayalı olarak gerçekleşen Güney Kore kalkınma süreci en başarılı kalkınma örneklerinden biri olarak kabul edilir. Pek çok eser, Güney Kore kalkınma sürecinde ekonomik başarı hikâyesine odaklanmıştır ve bundan Kore mucizesi veya Han mucizesi olarak bahsetmektedir. II. Dünya Savaşı sonrası kuruluş yıllarında dünyanın en yoksul ülkelerinden olmasına rağmen yaklaşık 35 yıl gibi bir süre içinde kalkınmasını tamamlayan Güney Kore'nin bu başarısı gerçekten dikkat çekicidir ve birçok gelişmekte olan ülkenin dersler çıkarabileceği bir model olmuştur. Öte yandan Güney Kore kalkınma sürecinde bazı sosyal politikaların uygulanmasını ertelemiş, bazılarını uygulamış ancak kalkınma seviyesine göre yetersiz kalmıştır. Sosyal politika uygulamalarındaki bu düşük seviyeden de çıkarılacak dersler vardır.

Bu tezin konusu Güney Kore örneğinde ekonomik kalkınma politikalarının sosyal politikalarla olan ilişkisidir. Güney Kore'de kalkınma sürecinde sosyal politikaların kalkınmanın aşamalarına göre nasıl tasarlandıkları, kalkınma aşamalarının dar ve geniş anlamda sosyal politikaları nasıl etkiledikleri incelenmiştir. Ülkenin kalkınma tarihi ve kendine özgü şartları içerisinde sosyal politikaları ayrı ayrı ele alınmış ve bunların dönemin uluslararası şartları altında kalkınma politikalarına paralel olarak nasıl şekillendikleri ortaya konmuştur.

Günümüzde sosyal adaletin temini için, sosyal politikalar merkezi bir konumdadır ve ekonomi politikaları sosyal politikalar ile bütüncül bir yaklaşım içerisinde çalışma eğilimine girmiştir. Fakat kalkınma sürecindeki ülkelerde eşitsizlikler ortaya çıkmakta ve belli kesimler kalkınma faaliyetlerinin içinde yer alsa da kalkınmanın getirdiği zenginleşmeden pay alamamaktadır. Oysa yoksullukla mücadele, gelir ve zenginliğin adaletli dağılımı, hem çalışanlara hem de istihdam

dışında kalmış kesimlere daha iyi olanakların temini, kısaca herkes için daha iyi bir yaşam sunabilme amacı bugün dünya sosyal politika gündeminde yer almaktadır.

Bugün dünyada mevcut olan ülkeler arasında G7 olarak adlandırılan, Kanada, Japonya, Fransa, Almanya, İtalya, İngiltere ve ABD olmak üzere yedi ülke en büyük ekonomik güce sahip en gelişmiş ülkeler kategorisindedir. Bu yedi ülke dışında çoğunluğu Avrupa'da bulunan 32 ülke daha gelişmiş ülke kategorisinde yer almaktadır. Buna karşılık 156 ülke geçiş döneminde, gelişmekte olan, az gelişmiş veya en az gelişmiş ülke konumundadır. Bu ülkeler kalkınma çabası içinde olup içinde bulundukları şartlar çerçevesinde kalkınmalarını gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar.

II. Dünya Savaşı sonrası kalkınma yoluna giren ve kalkınmasını tamamlayan nadir ülkelerden Güney Kore, kısa sürede sanayileşme, koordinasyon, kalkınma hedefinden sapmadan ilerleme kararlılığı gibi olumlu uygulamalarla kalkınmakta olan diğer ülkelere ışık tutacak niteliktedir. Güney Kore ile ilgili sayılamayacak kadar çok eser olmasına rağmen bunların büyük bir çoğunluğu ekonomik başarısına odaklanarak sosyal konularda yaşanan olumsuzlukları göz ardı etmiştir. Bu çalışma, ekonomik başarıya rağmen kalkınma sürecinde ortaya çıkan eşitsizlik, dışlama, düşük ücret, düşük korumacılık gibi görmezden gelinen olumsuzlukların ve bunların arkasındaki nedenlerin ortaya konulması bakımından önemlidir.

Sanayi devriminden beri sosyal politikalar konusunda çeşitli ideolojik yaklaşımlar ortaya çıkmıştır ve sosyal politika sunumları sıklıkla bu yaklaşımlara göre yorumlanmıştır. Oysa ekonomi politikaları ve sosyal politikaların tasarlamasında ideolojik yaklaşımdan çok dünya genelindeki gelişmeler içerisinde ülkenin kendine özgü durumu, özellikleri ve amaçları rol oynamaktadır. İzlenen politikalarda ideolojik yaklaşımlar ise özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan iki kutuplu dünya düzeninde önemli bir etkiye sahip olmuşlardır. Kutuplar içinde yer alan ülkeler kutubun ideolojik yaklaşımı içerisinde hareket etmişlerdir. Esasen, soğuk savaş döneminin kutup liderleri olan ABD ve Sovyetler Birliği kendi etkileri altındaki ülkelerin askeri, sosyal, siyasi ve ekonomik yapılarını kendilerine göre örgütleme eğilimine girmişlerdir. Bu nedenle kutupların sahip oldukları ideoloji ülkelerin yeniden yapılanmasını belirleyen faktörlerden birisi olmuştur. Bu çerçevede, kalkınma süreçlerinde birçok faktör rol oynamakta, sosyal politikalar da

kalkınma modeline göre şekil almaktadır. Pasifik ülkeleri içinde hızlı kalkınması ile öne çıkan Güney Kore'nin kalkınma modelinde de endüstri ilişkileri ve sosyal politikalar ülkenin kalkınma amaçları ve seçilen kalkınma politikalarına göre belirlenmiştir.

Çalışma nitel özelliklerde tasviri bir vaka incelemesidir. Sosyal politikalar ile ekonomik kalkınma arasındaki ilişkiler Güney Kore kalkınma modeli örneğinde incelenmiştir. Yakın bir geçmişte gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Güney Kore'nin pek çok diğer gelişmekte olan ülkelere farkı kalkınmasını kısa sürede tamamlamış olmasıdır. Yakın geçmişte gerçekleşmiş; kalkınma öncesi, kalkınma süreci ve kalkınmanın tamamlanması olarak, kalkınmanın başlangıcından tamamlanmasına kadar yaklaşık 35 yıllık bir süreç bu çalışma konusu için uygun bir inceleme ortamı sunmaktadır.

Çalışmada Güney Kore'nin kuruluş ve sanayileşme dönemindeki hem dar anlamda sosyal politika konusu olan endüstri ilişkilerine hem de sosyal güvenlik, eğitim, sağlık ve yeniden dağıtım başlıklarında geniş anlamda sosyal politika konularına yer verilmiştir. Tezde önce teorik çerçeve çizilmiş, kalkınma modelleri ortaya konulmuş, daha sonra kendine özgü durumu içinde Güney Kore'nin ülke olarak gelişmesi tarihi süreç içinde irdelenmiş ve kalkınma sürecinde izlediği sosyal politikaları ile kalkınma politikaları arasındaki ilişkiler analiz edilmiştir.

Çalışmada literatür taraması ile veriler elde edilmiştir. Bu çerçevede istihdam oranları, kişi başı milli gelir gibi ekonomik göstergeler; İGE (İnsani Gelişim İndeksi), eğitimle ve sağlık hizmetleri ile ilgili istatistikler; yaşam beklentisi, kent nüfusu gibi sosyal ve demografik göstergeler değerlendirilmiştir. İstatistiki verilerin çoğunluğu OECD Stat, KOSIS veri tabanlarından alınmıştır. Ülkeler arası karşılaştırmalı tablolarda Orta Avrupa ülkelerine örnek Fransa ve Almanya; Kuzey Avrupa ülkelerine örnek İsveç; Anglosakson ülkelerine örnek İngiltere ve ABD; ayrıca Türkiye; Uzak Doğu ülkelerine örnek olarak Japonya alınmış ve bu ülkeler Güney Kore ile karşılaştırılmıştır. Türkiye'nin seçilme nedeni Güney Kore'deki gelişmelerin Türkiye'deki gelişmelerle karşılaştırılmasına imkân vermektir. Diğer ülkelerin seçilme nedeni ise bunların gelişmiş refah devletleri olmasıdır. Gelişmiş refah devletleri İskandinav ülkeleri: sosyal-demokrat; Orta Avrupa ülkeleri: muhafazakâr; Anglo-Sakson ülkeleri de liberal refah devletleri olarak gruplandırılır.

Japonya ve Kore de kalkınmacı devlet kategorisinde yer almaktadır. Çalışmada bu modeller içinde yer alan tüm ülkelerin verilerini değerlendirmeye almak yerine bu modellerle karşılaştırmalar için her gruptan bir veya iki örnek seçilmiştir.

Politikaların hangi dinamiklere dayalı olarak benimsendiğinin tüm unsurlar göz önüne alınarak analiz edilebilmesi için hem tarihsel süreç hem de eş zamanlı bileşenler dönemlerinin özelliklerine göre incelenmiştir. Buna göre kalkınma politikalarından ithal ikame dönemi ile ihracata dayalı dönemlerin ayrı ayrı siyasal, ekonomik ve sosyal gelişmeleri ele alınmıştır. Tezin konusu yaklaşık 35 yıllık bir zaman kesitinden ibaret olsa da bütünlüğü anlayabilmek için daha önceki dönemlere de tarihsel akış olarak yer verilmiştir.

Tezde incelenen dönem II. Dünya Savaşı sonrasında ülkenin kurulması ile başlayan, kalkınmanın tamamlanmasına ve kalkınmış ülkeler arasında yer almasına kadar devam eden bir süreçtir. Bu nedenle araştırma 1948 yılından 1980'lerin ikinci yarısına kadar devam eden yaklaşık 35 yıllık bir süreç ile sınırlı tutulmuştur.

Tezde gelişmeleri görmek ve göstermek amacıyla olgularla ilgili verilerin derlenmesine çaba gösterilmiştir. Fakat her istenen konuda döneme ait veriler bulunmamaktadır. Özellikle Güney Kore'nin kuruluş ve yapılanma döneminde sosyal politika konularında hizmetler yok denecek kadar azdır. Olanların da verileri bulunmamaktadır. Bazı veriler değişik kaynaklarda tahmini olarak verilmiştir. Bazı kaynaklarda verilerin birbirini tutmadığı da görülmektedir. Böyle veriler tercih edilmemiş, çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Çalışmada Güney Kore'nin kalkınma süreci içinde uygulanan ve uygulanmayıp göz ardı edilen sosyal politikalar ele alınmıştır. Daha sonraki dönemler ele alınmamıştır. Bu nedenle, özellikle kalkınma sürecinde göz ardı edilen sosyal politikaların kalkınmanın tamamlanmasını takip eden dönemlerde nasıl şekillendikleri, olumsuz sonuçları olup olmadığı, olumsuz sonuçları varsa bunların önlenip önlenemediği cevabı hem tezde ele alınan dönemin dışında kaldığı için, hem de bu tez çalışmasına sığmayacak kadar geniş olduğundan çalışmada yer almamıştır.

Geniş anlamda sosyal politikalar bu tezde yer verildiğinden çok daha kapsamlıdır. Tüm sosyal politika konuları ekonomik kalkınma ile aralarında bağ kurularak ayrı ayrı incelenmeye değer niteliktedir, hepsi ayrı birer tez konusu olabilecek özelliktedir. Bu tez sınırları içinde endüstri ilişkilerine ek olarak sadece

sosyal güvenlik, eğitim, sağlık ve yeniden dağıtım olmak üzere dört geniş anlamda sosyal politika konusuna yer verilmiştir. Bunun sebebi tüm sosyal politika konularının bir tez çalışmasına sığmayacağına ilave olarak, ele alınan dönemde bu politikaların birçoğunun mevcut olmamasıdır. Örneğin sosyal hizmetler ve sosyal yardımlar çok önemli bir sosyal politika konusu olmasına rağmen tez dışında kalma sebebi, ele alınan dönemde Güney Kore’de bu politikaların ve hizmetlerin henüz gündeme gelmemiş olmasıdır.

Çalışmanın I.Bölüm’ünde sosyal politika ve ekonomik kalkınma kavramları üzerinde durulmuş, dar anlamda sosyal politika konusu olan endüstri ilişkileri ve geniş anlamda sosyal politika konularından olan sosyal güvenlik, eğitim, sağlık hizmetleri, yeniden dağıtım alanları teker teker incelenerek bunlarla ekonomik kalkınma arasındaki ilişki ortaya konmuştur.

Çalışmanın II. Bölüm’ünde Güney Kore’nin tarihi arka planından başlanarak kendine özgü sosyal ve kültürel özellikleri, sosyal siyasi yapısı, küresel stratejik konumu, uluslararası ilişkileri incelenmiş, kalkınma tarihi bunlara bağlı olarak ortaya konulmuştur. Ülkenin ekonomik kalkınma süreci 1- kuruluş ve yapılanma; 2- kalkınma başlıkları altında 2 dönemde incelenmiştir. İthal ikamesine dayalı kalkınma ve ihracata dayalı kalkınma iki uç kutupta yer alan ve ülkelerin ekonomik kalkınma aşamalarına göre benimsedikleri kalkınma politikalarıdır. Güney Kore’de yapılanma döneminde ithal ikamesine dayalı kalkınma politikaları, hızlı kalkınma döneminde ise ihracat odaklı politikalar benimsenmiştir. I. Bölüm’de incelenen kalkınma aşamaları ve kalkınma politikalarına ilişkin açıklayıcı teoriler, II. Bölümde Güney Kore’nin kendine özgü yapısı ve tarihi gelişim süreci içinde değerlendirilmiştir. I.Bölüm’de anlatılan Rostow’un aşamalı kalkınma modeline göre kalkınmanın başlayabilmesi için iç ve dış sermaye akımının sağlanması ve böylelikle tasarruf birikimi gerekmektedir. Harrod-Domar modeline göre ise tasarruflar gerekli olsa da yeterli değildir. İyi yetişmiş güvenilir işgücü de aynı oranda gereklidir. İkili işgücü piyasalarına vurgu yapan W.Arthur Lewis’in modeli ve Uluslararası Bağımlılık Teorileri de Güney Kore’nin kalkınma aşamalarını ve bu aşamalara bağlı olarak sosyal politikalarının anlaşılmasında ışık tutmuştur.

III. Bölüm’de ise Güney Kore’nin yine iki dönemde ayrı ayrı sosyal politikaları incelenmiş, kalkınma aşamalarının endüstri ilişkilerini nasıl etkilediği ve

bu etkiyle şekillenen endüstri ilişkilerinin de birçok değişkene etki ederek sonuç olarak ülkedeki dağılıma etkisi görülmüştür. Ülkenin tezde ele alınan geniş anlamda sosyal politikalarda hangi sunumları yaptığı, hangi stratejileri yürüttüğü incelenmiştir. Ülkenin tarım toplumundan sanayi toplumuna doğru giderken geçirdiği dönüşümler kırsal kalkınma ve şehirleşme başlıkları altında incelenmiştir. Bu dönüşümler esnasında nüfus ve işgücü yapısının kırsal tarımdan kentsel sanayi ve hizmetlere doğru değişirken ortaya çıkan eşitsizlikler ve kentsel varoşlarda ortaya çıkan fotoğraf gösterilmeye çalışılmıştır. Ülkenin ithal ikame ve ihracata dayalı kalkınma dönemlerindeki endüstri ilişkileri ayrı ayrı ele alınmış, I. Bölüm’de anlatılan teorilerin ışığında izah edilmiştir. Otoriter hükümetlerin yaklaşık 25 yıllık bir dönemde ekonomik kalkınmayı desteklemek için işgücünü baskı altında tutmaları ve Güney Kore’nin uyguladığı geniş anlamda sosyal politika konuları da ayrı ayrı ele alınıp hangilerini nasıl ve ne derece uyguladığı tespit edilmeye ve değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada görüleceği üzere her bölümün sonunda o bölümde incelenen konuların tez açısından ortaya çıkardığı sonuçları içeren değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu nedenle tezin sonuç kısmında bölümlerde ulaşılan sonuçların tekrarına gidilmemiş, tezin bütünü açısından ulaşılan sonuçlar belirtilmiş ve değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKALAR VE KALKINMA İLİŞKİSİ

1.1. Sosyal Politika

1.1.1. Sosyal Politika Tanımları ve Niteliği

Sosyal politika uzun süre sanayi devrimi sonucunda ortaya çıkan zayıf durumdaki işçi sınıfı ile sermaye sahipleri arasındaki sınıf farklılığından doğan sorunların çözümünü ifade etmiştir. İşçilerle işveren arasındaki ilişkilerin bozulması toplumun geleceğini tehlikeye düşüreceğinden, devlet tarafından alınan önlemler işçi ve işveren arasındaki mücadelelerin azaltılmasına, işçilerin korunmasına yönelik olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrası sadece işçi sınıfının korunması değil, zor durumda bulunan tüm bireylerin korunması amaç edinilmiştir. Böylece küçük esnaf ve sanatkârlar, küçük çiftçiler gibi düşük gelir gruplarına yönelik önlemler gündeme gelmiştir. Konut, tarım, vergi politikaları, toprak reformu da sosyal politikanın kapsamı içine girmiştir.¹

Titmuss sosyal hizmetlerin 20.yy'ın bir ürünü olduğunu ve 19.yy daki sanayileşmeye gecikmiş bir cevap olduğunu söyler. Bunlar tıbbi bakım, eğitim, konut yardımları; yaşlılık, işsizlik, hastalık, sakatlık durumlarında gelir garantisi, çocuk ödenekleri gibi doğrudan kamu hizmetleri veya kamu tarafından desteklenen hizmetlerdir. Bunlara ilave olarak, sosyal politikalar, terkedilmiş çocuklar, yalnız anneler, görme özürlüler, akıl hastaları, genç suçlular, eski hükümlüler gibi gruplara temel kişisel ihtiyaçların ulaştırılması ve bu gruplara özel sektörün karşılamak istemediği hizmetlerin sunulması için ortaya çıkmıştır.²

Sosyal politikaların çalışanlar ile ilgili endüstri ilişkilerini kapsayan dar anlamından tüm güçsüz kesimleri kapsayan geniş anlamına doğru bir geçiş söz konusudur. Bu geçiş sürekli olarak yeni grupları kapsamakta hatta günümüzde güçlü

¹Aysen Tokol, **Sosyal Politika**, Bursa, Uludag Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları, 2000, s.3.

² Richard Titmuss, "The Limits of The Welfare State", **New Left Review** C:XXVII, No.1, 1964, s.29, https://www.researchgate.net/profile/Jose-Ferraz-Nunes/publication/225615165_The_limits_of_the_welfare_state/links/004635367af162c8bc000000/The-limits-of-the-welfare-state.pdf, 12 Mart 2022.

güçsüz farkını da göz ardı ederek vatandaşlara iyi bir gelecek, daha iyi bir yaşam hazırlamak üzere devam etmektedir.

Böylece sosyal politika dar anlamda ve geniş anlamda olmak üzere iki şekilde tanımlanmaktadır. İki tür sosyal politikada da devletlerin sosyal sorunlara müdahalesi sözkonusudur. Nusret Ekin bu müdahalelerin niteliklerinden bahsederken iki tür sosyal politikayı da işaret etmiştir. Devlet iş kanunları gibi sosyal yasalar ile çalışma koşullarının insanca çalışmaya yaraşır asgari şartlarını sağlamış, çalışanların kendi hak ve çıkarlarını koruyabilecekleri şekilde örgütlenmelerine ve sendikacılık hareketlerinin başlamasına olanak tanımıştır. Çalışanlarla da yetinmemiş, ülkedeki sosyal gelişmeyi hızlandırmak için tüm grup ve sınıfları içeren politikalarla eğitim, sağlık, gelir dağılımı, sosyal güvenlik, istihdam politikaları yoluyla ülkenin ekonomik ve sosyal refahını sağlayacak tedbirler almaya başlamıştır.³

Sinclair sosyal politikayı şu cümlelerle anlatır: “Sosyal Politika ülkelerin yönetiminde, geleceklerinin şekillendirilmesinde rol oynayan önemli politika konularının başında gelir. İnsani gelişime, vatandaşların sosyal refahına yöneliktir. Güncel ve gelecekte ortaya çıkabileceği tahmin edilen sosyal sorunlara çözüm getirmek üzere başvuru alan tedbirleri içerir. Bilimsellik yanında insani ve ahlâki sorulara da cevap araması dolayısı ile karmaşık özelliklere sahiptir”⁴.

Yukarıdaki paragraflarda görüldüğü gibi sosyal politikalar çok yönlü ve çok kapsamlı olduklarından tanımları da farklılıklar gösterir. Konumuz açısından özetle sosyal politikaları şu şekilde tanımlayabiliriz: Ekonomik büyüme sürecinde çalışanların sürece kurban edilerek istismar edilmesini önlemek için endüstri ilişkileri ve çalışanlara dönük devlet müdahaleleri sosyal politikaların başlıca konusudur. Bu dar anlamda sosyal politikadır. Ekonomik büyümenin gerçekleşmesinden sonra da adil bir gelir dağılımı ile eşitsizliklerin mümkün olduğunca bertaraf edilmesi için kabul edilen yasalar, alınan tedbirler ve uygulamalar bütünüdür. Bu da geniş

³Nusret Ekin, **Endüstri İlişkileri**, İstanbul, İşletme Fakültesi Yayın No. 208, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını, 1989, s.13.

⁴Stephen Sinclair, **Introduction to Social Policy Analysis: Illuminating Welfare**, İngiltere, Policy Press, 2016, s.2-3, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=tvGfCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP6&dq=Stephen+Sinclair,+Introduction+to+Social+Policy+Analysis:+Illuminating+Welfare&ots=-Dx98w89Ws&sig=hujcTG9qtEXgIeaF61z8Ko4VVP&redir_esc=y#v=onepage&q=Stephen%20Sinclair%20%20Introduction%20to%20Social%20Policy%20Analysis%3A%20Illuminating%20Welfare&f=false, 8 Nisan 2022.

anlamda sosyal politikadır. Tuna ve Yalçıntaş, geniş anlamda sosyal politikayı ekonomik tatminsizlik ve gerginlik sebebiyle sosyal sınıflar arasındaki çatışmaları çözüme kavuşturmak ve sosyal sınıfların birbiriyle entegre olmasını sağlayacak politikalar olarak tanımlamışlardır. Geniş anlamdaki sosyal politika tüm zamanları ve sınıfları kapsar. Dar anlamda sosyal politikanın sınırları ise belirgin bir şekilde çizilmiştir. Kapitalist ekonomi düzeninde ortaya çıkan, işçi sınıfı ile sermaye sınıfı arasında çatışmalara yol açacak uyuşmazlıkların barışçı yollardan halledilmesine yönelik tedbirler bütünüdür. Sanayileşmenin doğurduğu sosyal problemleri mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya, mevcut ve yürürlükteki düzeni devam ettirmeye ve sağlamlaştırmaya yönelik bir politika olarak ortaya çıkmıştır.⁵

Sosyal politikalar sık sık ekonomik politikalarla tanımlanır ve kıyaslanır. Sosyal politikalar işgücünün ve hanehalkının gelişmesine, ekonomik politikalar üretim ile ilgili konularda ekonomik girişimlere dönük devlet müdahaleleridir. Sosyal politikalar genellikle devlet sosyal harcamaları veya hizmetleri finanse edecek vergi düzeyi ile ilgilendirilir. Sosyal politika programları, programın kapsamı, fayda oranları gibi göstergelerle ölçülür. Refah çıktıları ise yeniden dağıtım seviyesi, eşitlik seviyesi ve tam istihdam seviyesine yakınlık gibi göstergelerle değerlendirilir.⁶

1.1.2. Sosyal Politikanın Kapsamı ve Gelişmesi

1.1.2.1. Sosyal Politikanın Kapsamı

Dar anlamda sosyal politika yukarıda da belirtildiği üzere sermaye sınıfı ile işçi sınıfının ilişkiler, dolayısı ile sanayi devriminin başladığı 18.yy'ın son çeyreğinden günümüze kadar olan ve sanayi devrimi sonucu ortaya çıkan meselelerle uğraşır.⁷ Çalışma ve istihdamın düzenlenmesi, iş akitlerinin düzene konulması, kadın ve çocukların bazı işlerden korunması, ücret seviyesinin belirlenmesi, işyerlerinin güvenliği, ücretlilerin hastalık, sakatlık, yaşlılık sigortalarının düzenlenmesi, devletin bu gibi konulara ne oranda müdahale etmesi gibi meseleler dar anlamda sosyal

⁵ Orhan Tuna, Nevzat Yalçıntaş, **Sosyal Siyaset**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1999, s.27-30.

⁶ Ian Gough, **Global Capital, Human Needs and Social Policies: Selected Essays 1994-1999**, Londra, Palgrave McMillan, 2000, s.181-183, <http://digamo.free.fr/gough2000.pdf>, 14 Mart 2022.

⁷ Orhan Tuna, Nevzat Yalçıntaş, **a.g.e.**, s. 30.

politikaların konusu olan endüstri ilişkilerinin kapsamına girer. Ayrıca örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık ve kendi kendine yardım mekanizmalarının düzenlenmesi de yine endüstri ilişkileri kapsamındadır.⁸

Tarih boyunca toplumlarda kölelik, zorla çalıştırılma, Ortaçağ'da Avrupa'da kalfaların ayaklanması, köylü isyanları, günümüzde şehirlilerin yaşam standartlarına ulaşamayan kır kökenli grupların huzursuzluğu, aydın işsizliği gibi sosyal ve ekonomik tatminsizlikler ve gerginlikler; toprak ve vergi reformları, işgücüne mesleki eğitimler kazandırmak gibi tedbirler ise geniş anlamda sosyal politika kapsamı içindedir.⁹

Geniş anlamda sosyal politika ile ilgili olarak genellikle sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri, yeniden dağıtım, sosyal hizmetler ve sosyal yardım alanları incelenir. İki anlamda sosyal politika da daha çok ücretlilerin sorunlarına yöneliktir. Örneğin eğitim, sağlık, konut, istihdam, sosyal güvenlik gibi birçok alanda uygulanan sosyal politikalar ya ücretli çalışanlara, ya çalışma olanağı bulamayanlara, ya da çalışma hayatı dışına çıkanlara uygulandığından “çalışma odaklı”dır.¹⁰

1.1.2.2. Sosyal Politikanın Gelişmesi

Yoksullara, öksüzlere, yolculara, hastalara yardım gibi faaliyetler her toplumun gelenek, göreneklerinde yer alır ve kurallara bağlanır. M.Ö. 2000’li yıllarda Babil kralı Hamurabi’nin kanunlarında dul ve yetimlerin, ve zayıfların korunması, M.Ö. 400’lü yıllarda Budizm’de kalbin sevgi ve yardımseverlikle dolu olması yer alıyordu. Antik Yunan ve Romalılarda sakatlara harçlıklar ödeniyor, ihtiyacı olanlara tahıl dağıtılıyor ve yetimlere bakılıyordu. Zayıf kesimlere yardım dini inançlarda da yerini almıştır. Musevi inancına göre, ihtiyacı olana vermek bir görevken, Hristiyanlıkta hayırseverlik ve bağışlar oldukça geniş bir yer bulmuştur.

⁸ Gerhard Kessler, Sabri Ülgener, “Sosyal Siyaset ve Ekonomi Siyaseti”, İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C: III, 1937, s. 1-5, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/97066>, 12 Subat 2022.

⁹ Orhan Tuna, Nevzat Yalçıntaş, **a.g.e.** s. 28-29.

¹⁰ Meryem Koray, “Sosyal Politika: Nereye Doğru”, **Cahit Talas Anısına: Güncel Sosyal Politika Tartışmaları**, Haz. Berrin Ceylan Ataman, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını No. 595, 2007, s.450.

İslam inancında da dul, yetim, yolcu, şanssızlık yaşamış olanlar için bağış yolları getirilmiştir. Zekat İslam'ın 5 şartından biridir. M.S. 400'lü yıllardan itibaren yoksulluk görünür hale gelip sosyal problem olarak ortaya çıktığında bağışlar ve yardımlar için daha resmi yollar düşünölmeye başlanmıştır. 6.yy'da yardım amacıyla kurulmuş dini organizasyonlar ihtiyaç malzemelerini kapılarına gelemeyen ihtiyaç sahiplerine ulaştırmışlardı. Şehirlerin oluşmasından sonra sosyal derneklerin, zanaat odalarının, tüccar loncalarının ve hastanelerin yardım görevini yerine getirdiği görölmüştür. Ortaçağın sonlarında İngiltere'de yoksulları korumaya yönelik 1601 yılı Elizabeth Yoksul Yasaları ihtiyaç sahibi kesimlerin korunmasına yönelik ilk resmi sistemli uygulamalar olmuştur. Ancak bu yasalar iktidarların karşı oldukları kesimleri korumayan, dışlayıcı ve aşağılayıcı yasalardı¹¹.

Ücretli çalışanlarla ilgili sosyal sorunlar sanayi devrimi sırasında çalışanların aileleri, çocukları ile birlikte istismar edilmeleri neticesinde devasa boyutlara ulaşmıştır. İşçilerin sağlıksız ortamlarda uzun saatler boyunca tehlikeli materyallerle çalışması, çalışma koşullarının acil olarak düzeltilmesi ihtiyacını göstermiştir. Çalışma süresinin sınırlanması, işgücü arzının düzenlenmesi, işsizliğin önlenmesi, insanca yaşamaya yetecek ücret sisteminin düzenlenmesi, çalışanların genel ve meslek hastalıkları ile iş kazalarına karşı korunması, dezavantajlı grupların korunması, ücret eşitliği, sendikal özgürlük ilkesinin sağlanması gibi konulara dikkat çeken çağrı, Uluslararası Çalışma Örgütü UÇÖ'nün 1919'da kurulması ile resmîyet kazanmış, evrensel barışın sadece sosyal adalet temelinde yürütölebileceği düşüncesiyle hareket edilmeye başlanmıştır.¹²

19.yy'dan itibaren modern ulus devletler sosyal politikalar uygulamaya başladılar. Gençlerin eğitime yönelik çabalar arttı, sanayi çalışanlarının koşullarını ve sağlıklarını korumak için düzenlemeler yapılmaya başlandı. Sosyal güvenlik ve emeklilik programları önce 1880 – 1920 yılları arasında Avrupa, Kuzey Amerika ve Avustralya'ya, daha sonra birçok öлкеye yayıldı, hem sağlanan faydalar hem de

¹¹ Walter I.Trattner, **From Poor Law to Welfare State**, NY, Free Press, 1999, s.3-8, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=r0PZdo5fXfgC&oi=fnd&pg=PR12&dq=From+Po+or+Law+to+Welfare+State&ots=T6G8mEHjYa&sig=brP7O4IifSY7kDb-gbkjDFyESTI&redir_esc=y#v=onepage&q=From%20Poor%20Law%20to%20Welfare%20State&f=false, 20 Ocak 2022.

¹² Özlem Özgür Büyökdere, "100.Yılında Uluslararası Çalışma Örgütü: Değişen Koşullarda Politika Tercihleri ve Yönelimler", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, C: LXXVII, No.15, 2019, s. 65-66.

kapsanan nüfus genişledi. 1960'dan 1970'lerin ortalarına kadar 13 Avrupa ülkesinde ve ABD'de sosyal refah harcamaları %20'ye varan artış gösterdi. 1960'ların başı 1970'lerin ortalarına kadar sosyal harcamaların GSMH'ye oranı %10,3'den %15,7'ye yükseldi. Sosyal politikaların başlangıcı, yayılması, ve etkileri üzerine tartışmalar sürerken ideolojileri ve rejim şekilleri ne olursa olsun sanayileşmiş ülkelerde, ekonomik kalkınmaya paralel olarak kapsanan nüfus ve toplam sosyal harcamalar arttırıldı.¹³

1.1.3. Sosyal Politika Amaçları

Bireylerin sosyal risklere karşı korunmasını ve ihtiyaçlarının karşılanmasını esas alan sosyal politikaların amaçları hem ekonomik refahı hem de sosyal refahı sağlamaktır. Asgari ücret, asgari gelir desteği ve/veya gelirin yeniden dağılımı gibi yollarla vatandaşların refahını arttırmayı hedefler.¹⁴ Nüfus içinde bazı alt grupların gelirinin olmaması bunların dışlanması ve yabancılaştırmasına yol açar. Bu sebeple ekonomik refah için öncelikle her kesimin gelir güvenliğini garanti altına almak şarttır. Dolayısıyla ilk amaç kesimler arası gelir transferi yoluyla gelir güvenliğini temin etmektir. Gelir güvenliğini sağlamak sosyal politikaların hem amacı hem de nihai amaç olan refahın arttırılmasını temin edecek araçlarından biridir. Sosyal ve ekonomik refahın sağlanması için birçok şart gerekir. Bunlar kısaca istikrarın ve eşitliğin sağlanması; özgürlük ve güvenliğin olması; toplum bütünlüğünün ve devamlılığının garanti altında olması; piyasa verimliliği ve ekonomik büyümenin sağlanmasıdır. Bu şartlar olmasa ne ekonomik ne sosyal refahtan bahsedilemez. Dolayısı ile tüm bu şartlar aynı zamanda sosyal politikaların amaçlarıdır.¹⁵ Bu sebeple yukarıda sosyal politika tanımlarında da belirtildiği gibi sosyal politikalar tüm diğer politika alanları ile özellikle ekonomi politikaları ile koordinasyon içinde

¹³ Theda Skocpol, Edwin Amenta, "States and social policies". **Annual Review of Sociology**, C:XII, No:1, Indiana, Indiana University, 1986, s.143, https://web.archive.org/web/20170808201030id/http://www.iupui.edu/~mswd/S505/multimedia/word_doc/Skocpol.pdf, 16 Ocak 2022.

¹⁴ Özlem Özgür Büyükdere, "Sosyal Politikalar Açısında Uluslararası Antlaşmalar ve Türkiye", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2021, s.8.

¹⁵ Martin Pfaff, "Goals and Objectives of Income Maintenance Programs", y.y., No.775-2016-51875, 1970, s.56-57, https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=GOALS+AND+OBJECTIVES+OF+INCOME+MAINTENANCE+PROGRAMS&author=Pfaff%2C+++Martin&publication_year=1970, 22 Haziran 2022.

hareket etmeli, sosyal sorunları bütüncül yaklaşımlarla ele almalıdır. Çalışanların istismar edilmesini önlemek ve adil bir gelir dağılımı sağlamak, işsizliğin önlenmesi, yoksullukla mücadele, eğitim, sağlık, barınma ihtiyaçlarının karşılanması, maddi eşitsizliklerin yanında etnik, ırksal veya kayırmacılığa/ayrımcılığa dayalı istismarların önlenerek her türlü eşitsizlikle mücadele, çalışamayacak durumda olanların ihtiyaçlarını karşılamak yine sosyal politikaların amaçlarındandır.

Ortez milli kalkınma stratejileri ile ilişkilendirdiği sosyal hedefleri, yoksulluğun azaltılması ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için herkese uygun istihdam yaratılması; acil sosyal ihtiyaçların karşılanması; zaafıların azaltılıp eşitliğin teşvik edilmesi; nüfusun sağlık durumunun iyileştirilmesi; nüfusun eğitim seviyesinin yükseltilmesi; iç çatışmaların azaltılması; sosyal kesimler arası uyumun teşvik edilmesi olarak sıralamıştır.¹⁶

1.1.4. Sosyal Politika Araçları

Tuna ve Yalçıntaş sosyal politika araçlarını sistematik bir şekilde kamu müdahalesi, kendi kendine yardım ve uluslararası kuruluşlar olarak aşağıda verildiği gibi sıralamışlardır. Birinci araç kamu müdahalesidir. **Kamu müdahalesi** kamu hukukuna dayanarak ücretlilerin korunmasına yönelik tüm norm ve tedbirler bütünüdür; ekonomik ve sosyal planlama daireleri gibi devlet teşkilatları ve kalkınma planları aracılığı ile yürütülür. Ekonomik kalkınma politikaları yanında eğitim, sağlık, mesken gibi sektörlere yapılması gereken yatırımları kapsar. İkinci araç **kolektif kendi kendine yardım mekanizması** ise kamu tedbirlerinin bıraktığı boşlukları demokratik ortamlarda örgütlenen işçilerin kendi faaliyetleri ile doldurmasıdır. İş hukuku çerçevesi içinde hür sözleşme hakkı ile hareket eden kendi kendine yardım kurumları kamu müdahalesi yanında sosyal politika amaçlarının gerçekleştirilmesi yönünde önemli bir araç olmuştur. İşçi ve işveren sendikaları gibi mesleki hareketler, konut ve emek kooperatifleri gibi kooperatifler, siyasi hareketler

¹⁶ Isabel Ortiz, **Social Policy**, UNDESA Policy Notes, NY, BM, 2007 s.19, <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=925001095006088082094121027112096031105056038064034051074001123118100090026073107029063026017056028045033098022083114089073079061007010028093007084025086066074029029073062026114114082069106105018096105066086084001087007015094091116093099127073092105&EXT=pdf&INDEX=TRUE> , 25 Haziran 2022.

ve siyasi partiler kendi kendine yardım kurumlarının örnekleridir. Bunlar dışında bir de **uluslararası araçlar** mevcuttur. BM ve UÇÖ gibi uluslararası dayanışma kuruluşları, uluslararası anlaşmalar, evrensel ve bölgesel hukuk sistemleri, uluslararası sendikalar evrensel normların geliştirilmesinde aracılık ederler.¹⁷

1.2.Ekonomik Kalkınma

1.2.1. Ekonomik Kalkınma Tanımı ve Niteliği

En basit anlatımla kalkınma temel insani değerlerin farkına varmaktır. İnsani değerlerin arasında bireylerin kendine ve ailesine bakmasını sağlayacak istihdam; yeterli yiyecek, barınak ve yoksulluk seviyesi üzerinde uygun yaşam için gerekli diğer imkânlar; eğitimi devam ettirmek ve sonucunda yaşam standartlarını arttırmak; yeterli seviyede sağlık hizmetleri; sosyal güvenlik; demokrasi ve sosyal yaşamda yer alma öne çıkmaktadır.¹⁸

Kalkınma kavramı farklı dönemlerde değişik içerikler kazanmış, hatta aynı dönemde farklı içeriklerde kullanıldığı da görülmüştür. Kavram, bazen de kendine yakın anlamlar taşıyan sanayileşme, modernleşme, ilerleme, büyüme ve yapısal değişme gibi kavramlarla iç içe geçmiş, onların yerine kullanılmış ve doğal olarak anlam kaymasına uğramıştır.¹⁹

En yoksul ülkeler ile orta ve yüksek gelirli ülkeler arasındaki farklardan biri, en az gelişmiş ülkeler (EAGÜ) veya az gelişmiş ülkeler (AGÜ) olarak adlandırılan yoksul ülkelerde, mülkiyet hakları, hukuk sistemi, altyapıları gibi temel kurumları olmadığından kalkınmanın başlayamamasıdır. Gelişmekte olan (GOÜ) ve gelişmiş ülkeler (GÜ) olarak adlandırılan orta ve yüksek gelir grubundaki ülkelerde ise ekonomik ilerleme için temel şartlar mevcuttur.²⁰ Bu ülkelerdeki ekonomik büyüme

¹⁷ Orhan Tuna, Nevzat Yalçıntaş, **Sosyal Siyaset**, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1999, s. 196 – 210.

¹⁸ James Cypher, **The process of Economic Development**, İngiltere, Routledge, 2014, s.8, [http://mis.kp.ac.rw/admin/admin_panel/kp_lms/files/digital/CoreBooks/Core%20Books%20%20in%20Economics%20Management%20and%20Rural%20Development/B311_%20Development%20%20Theories_%20The%20Process%20of%20Economic%20development\(BookFi\).pdf](http://mis.kp.ac.rw/admin/admin_panel/kp_lms/files/digital/CoreBooks/Core%20Books%20%20in%20Economics%20Management%20and%20Rural%20Development/B311_%20Development%20%20Theories_%20The%20Process%20of%20Economic%20development(BookFi).pdf), 30 Subat 2022.

¹⁹ Halil Tunalı, **İktisadi Kalkınma**; İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, s.44-45, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/iktisat_ue/iktisadikalkinma.pdf, 2 Mayıs 2021.

²⁰ Maryan Feldman, Michael Storper, “Economic Growth and Economic Development: Geographical Dimensions, Definition, and Disparities”, **The New Oxford Handbook of Economic Geography**, İngiltere, 2018, s.6,

ve ilerleme, Türkçe’de gelişme olarak adlandırılırken (İngilizce’de yine development), EAGÜ ve AGÜ’deki ekonomik iyileşme (İngilizce’de bu da development), sanayi sisteminin genişlemesi ve yapısal değişimler kalkınma olarak Türkçe’ye çevrilmiştir. Ülkeler en az gelişmiş, az gelişmiş, gelişmekte olan ve gelişmiş olarak gruplara ayrılmış ve hepsinde gelişme sözcüğü kullanılmıştır. İngilizce’de de least developed, developing ve developed olarak gruplandırılmış ve hepsinde develop sözcüğü kullanılmıştır. Birçok Türkçe ve İngilizce metinde bu iki farklı ilerlemeye aynı isim verilmiş, farkları yukarıda Feldman ve Storper’den alıntı cümlelerde olduğu gibi metin içinde anlatılmıştır.

Ayrıca zaman zaman ekonomik büyüme kavramı da devreye girer ve daha fazla karışıklığa neden olur. Ekonomik büyüme her zaman sosyal ilerleme anlamına gelmez, sosyal boyutu göz önünde bulundurmaz. Örneğin ülke zenginleştiği halde yoksulluk azalmayabilir, gelirler eşit olarak dağılmayabilir. Öte yandan gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümeden bahsedildiğinde bu sosyal boyutu da içeren gelişmedir çünkü bu ülkelerdeki büyüme dâhil edici bir büyümedir ve yüksek kaliteli büyüme olarak da adlandırılır.

Gelişmekte olan toplumlarda kıt ve hareketsiz sermaye; ucuz fakat istikrarsız, vasıfsız, verimsiz olduğundan dolayı ucuz olsa da tercih edilmeyecek işgücü; muhafazakar ve değişime direnen yaygın zihniyet; yaygın yoksulluk gibi ekonomik kalkınmayı engelleyici faktörler görülür. Bu ülkeler için ekonomik kalkınma milli bir sorun olup hayatta kalma çabasıdır. Ekonomik kalkınma daha yüksek yaşam standartları, yükselen kişi başı milli gelir, yükselen üretim kapasitesi, doğaya karşı üstünlük anlamına gelmekte ve hem milli sınırlar içinde hem de evrensel olarak istenen bir amaçtır. Yoksulluğun bertaraf edilmesi, temel ihtiyaçların karşılanmasıdır. Teknoloji, zenginlik, güç, statü yönünden gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşmaktır.²¹

https://www.govtgirlsekbilpur.com/Study_Materials/Geography/sem4_cc9_topic5_Economic_Growth_and_Economic_Development_2016_Feldman_Storper.pdf, 21 Subat 2022.

²¹ Heinz Wolfgang Arndt, **Economic Development, The History of an Idea**, Chicago, The University of Chicago Press, USA, 1989. s.1,22, https://books.google.com.tr/books?id=qvdJCgAAQBAJ&pg=PR4&dq=Heinz+Wolfgang+Arndt,+Economic+Development,+The+History+of+an+Idea&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwioy9HM8q_5AhVHQPEDHf_pAWoQ6AF6BAgJEAI#v=onepage&q=Heinz%20Wolfgang%20Arndt%2C%20Economic%20Development%2C%20The%20History%20of%20an%20Idea&f=false, 16 Nisan 2022.

Stiglitz kalkınmanın toplumun dönüşümünü temsil ettiğini söyler. Stiglitz'e göre kalkınma, geleneksel ilişkiler, geleneksel düşünce, sağlık, eğitim, üretimde geleneksel yöntemler yerine, “modern” yollar benimsenmesidir. Örneğin geleneksel toplumun özelliklerinden biri dünyanın olduğu gibi kabul edilmesi iken modern perspektif değişimi öngörür, kişi ve toplumların eyleme geçerek, örneğin bebek ölümlerinin azaltılması, yaşam beklentisinin uzatılması ve verimliliğin artırılması yönünde çaba sarf edilmesinden yanadır. Bu tür değişimlerin anahtarı ise “bilimsel” düşüncedir. Kalkınmaya yönelik ilerlemeler birey ve toplumların ufuklarını genişleterek yaşamlarını zenginleştirir, hastalık ve yoksulluktan kaynaklanan olumsuzlukları azaltır, sadece yaşam beklentisini arttırmakla kalmaz, hayatın yaşanabilirliğini de artırır.²²

Bir ülkenin kalkınma yoluna girebilmesi rejim değişikliği ve çok aşamalı sosyal, kurumsal yapı değişimi gerektirir. Bu değişimler aşağıda kısaca sıralanmıştır:²³

- Sanayileşme: ekonomik kalkınma büyük ölçüde ülkenin üretimi ile ve işgücünün bu üretimde yer alması ile bağlantılıdır. Sanayi sektöründe teknoloji yaygınlaştıkça ücretler artar, hem işgücü vasıfları hem de verimlilik artar.
- Tarımın öneminin azalması: tarımsal üretimin toplam üretim içindeki oranı ve tarım işgücünün toplam işgücü içindeki oranı düşer.
- Ticarete değişim: tarım, maden ve mineral, orman ürünleri gibi geleneksel, birincil ürünler ile çok kısıtlı olan ihracat, önce birincil ürünler ve basit ürünler karmasına, sonra motordan bilgi teknolojisi ürünlerine kadar uzanan çok çeşitli karmaşık ürünlere doğru değişim gösterir.

²² Joseph E. Stiglitz, “Towards a New Paradigm for Development: Strategies, Policies, and Processes”, Prebisch Lecture at UNCTAD, **Joseph Stiglitz and the World Bank: The Rebel Within**, ed. Ha-Joon Chang, Londra, Anthem Press, 19 Ekim 1998, s.58, https://books.google.com.tr/books?id=XoIfHk7eQUC&pg=PA57&dq=Joseph+E.+Stiglitz,+%E2%80%9CTowards+a+New+Paradigm+for+Development:+Strategies,+Policies,+and+Processes%E2%80%9D,+Prebisch+Lecture+at+UNCTAD,+Geneva&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwin7MqP8q_5AhXHVFEDHQMaB7MQ6AF6BAgJEA#v=onepage&q=Joseph%20E.%20Stiglitz%2C%20%E2%80%9CTowards%20a%20New%20Paradigm%20for%20Development%3A%20Strategies%2C%20Policies%2C%20and%20Processes%E2%80%9D%2C%20Prebisch%20Lecture%20at%20UNCTAD%2C%20Geneva&f=false, 19 Subat 2022.

²³ James Cypher, **a.g.e.** s. 15-17.

- Beşeri sermaye ve bilginin artan oranda üretimde uygulanması: okul ve mesleki eğitimlerle beşeri sermaye birikimi, böylece ileri teknoloji kullanımı ve verimlilik artar.

- Kurumsal değişim: bankalar, hissesenedi borsaları, sigorta şirketleri önem kazanır. Devletin rolü özel girişimlerin önünü kesmek yerine, kolaylaştırmaya dönük olarak değişir. Yol, liman, iletişim, elektrik, su, enerji ağları gibi altyapılar kurulur. Etkili bir hukuk sistemi ile özel mülkiyet haklarının korunması devletin görevleri olur.

Diğer yandan aynı sırayla aynı girdilerin sonucunda aynı düzeyde kalkınma çıktısı sağlanmadığını belirten Feldman ve Storper, tarihi ve coğrafi kurumların, insanların yaşadığı, çalıştığı, yatırım yaptığı farklı yapıda çevrelerin, ürünlerinin farklı olacağını; büyüme ve kalkınma ilişkisinin sadece girdiler setiyle veya bunların sıralanışı ile değil, ne şekilde biraraya gelip, nasıl bir etkileşim halinde bulundukları ile de ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Kurallar, kurumlar, alışkanlık, norm ve uygulamalar sürekli değiştiğinden bu faktörlerin bir araya gelişi ve etkileşimi de yer ve zamana göre değişecektir.²⁴

Kalkınmanın önünde iç ve dış engeller vardır. Cypher bu engelleri şu şekilde sıralamaktadır:

- İç engeller: gelir, zenginlik ve arazi dağılımında eşitsizlikler; yetersiz altyapı; kredi ve finans kuruluşlarının yetersizliği; yetersiz eğitim sistemi, düşük okur-yazarlık oranı; geleneksel düşünce tarzı, kadınların rolü; kaynak yetersizliği; devletin yetersiz etkisi, yolsuzluk ve patronaj ilişkileri.
- Dış engeller: çok uluslu şirketler; uluslararası işbölümünde yer almamak, Dünya Ticaret Örgütü DTÖ ve bölgesel antlaşmaların etkileri; uluslararası finans kuruluşları; büyük ekonomilerin jeopolitika ve stratejik çıkarları ve etkileri; büyük ekonomilerin ekonomi politikaları, faizler, yüksek gümrük vergileri gibi. Bu engeller gelişmiş dâhil tüm ülkeler için geçerli olup, mesele bazı ülkelerin ne gibi engellerle karşılaştığı değil, bu engeller zincirinin aşılması için atılması gereken adımlardır.

²⁴ Maryan Feldman, Michael Storper, **a.g.e.** s.4.

Ülkelerin kalkınma seviyesini ölçmek için uygulanan metotlardan biri kişi başı gelir seviyesine bakılarak ekonomik büyümeyi ölçmektir. Fakat kişi başı gelir ekonomik başarının bir göstergesi olsa da kalkınma konusu ile ilgili örneğin gelir dağılımının adaletli olup olmadığı konusunda net bir bilgi vermez. Toplam milli gelir ve kişi başı gelir arttıkça sosyal refahın da arttığı düşünülür, ancak bu her zaman gerçeği yansıtmayabilir.

Diğer bir metot ise kalkınmanın karmaşık, çok-yönlü bir nosyon olduğunu, ekonomik büyümeden çok daha geniş bir anlamı olduğunu öne sürer. Kalkınmanın en geniş anlamı ekonomik, sosyal ve siyasi boyutlarda “iyi bir yaşam”dır. Kalkınmayı içeren bileşenlerden bazıları fırsat eşitliği, yükselen gelir ve yaşam standardı; daha çeşitli ürün ve hizmetler; gelir ve zenginliğin eşit dağılımı; demokrasi ve katılım; kadınların, azınlıkların ve tüm sınıfların ekonomik, sosyal ve siyasi hayatta daha fazla rol alması; sınıf, ırk, etnisite, ve cinsiyetten bağımsız daha fazla eğitim ve kişisel gelişim fırsatları; daha iyi sağlık hizmetlerine daha kolay erişim; en zayıf kesimleri, özellikle gençler, yaşlılar, özürlüler ve yoksulları zorluklardan korumaya yönelik kamu ve özel sosyal güvenlik ağları, temiz ve sağlıklı bir çevre, verimli, yetenekli, ve adil yönetilen bir kamu sektörü olarak sıralanabilir.²⁵

Bazen milli gelirde artış iş kayıpları, bazı sosyal grupların rahatsızlığı, çevreye verilen zarar, ücret ve gelirlerin durgunluğu anlamına da gelir. Ekonomik büyümenin yaratacağı olumsuzluklardan vatandaşlarını korumak için, Butan Kralı Jigme Singye Wangchuck 1972’de Butan’ın ekonomik kalkınma politikaları amaçları olarak dört genel politika amacını yansıtan Gayri Safi Milli Mutluluk (GDH – Gross Domestic Happiness) ölçeğini benimsemiştir. GDH, eşitlikçi ve sürdürülebilir sosyal ve ekonomik kalkınma, kültürel değerlerin korunması, doğal çevrenin korunması ve iyi yönetim politikalarını içerir. Çünkü GSMH tek başına, hane halkının refahı, boş zamanların değerlendirilmesini, gönüllüler tarafından sağlanan sosyal hizmetleri veya çevre yıkımının maliyetlerini dikkate almaz.”²⁶

²⁵ James Cypher, **a.g.e.**, s.19, 27.

²⁶ Hendrik van den Berg, **Economic Growth and Development**, Singapur, World Scientific Publishing, 2016, s.7,8, https://books.google.com.tr/books?id=kWQyDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Hendrik+van+den+Berg,+Economic+Growth+and+Development&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Hendrik%20van%20den%20Berg%2C%20Economic%20Growth%20and%20Development&f=false, 28 Nisan 2022.

Kişi başı gelir endeksi ve insani gelişme endeksi (İGE) karşılaştırmalarına göre büyüme ve kalkınma ilişkilidir. Bu ilişkinin yönü ve sırasıyla ile ilgili çeşitli fikirler öne sürülür. Feldman'a göre insani refahın artmasıyla başlayan zincir kişi başı gelirden daha büyük bir artış ve daha fazla refah ile sonuçlanacaktır.²⁷

1990 öncesi borç alan bazı ülkelerin daha fazla yoksulluğa ve daha düşük ortalama gelire düştüğünü gören IMF, 1990 yılında bundan böyle destekleyeceği ekonomik büyümenin yüksek kalitede büyüme olması gerektiğine karar vermiştir. IMF yüksek kalitede büyümeyi şu şekilde ifade etmiştir: sürdürülebilir, istihdam ve yaşam kalitesinde kalıcı artılar kazandıran, yoksulluğu azaltan, bireyin özgürlüğüne saygı duyan ve çevreyi koruyan bir büyüme.²⁸

1.2.2. Ekonomik Kalkınma Düşüncesinin Gelişmesi

Adam Smith, David Ricardo, John Stuart Mill, Karl Marx, Alfred Marshall gibi 18, 19 ve 20.yy ekonomistleri hep zenginliğin kökenleri ve yoksulluğun sebeplerini araştırmışlar, ekonomik ve sosyal kazanımların en yüksek seviyede artmasını ve toplumun bireyleri arasında paylaşılmasını sağlayacak mekanizmalar bulmaya çalışmışlardır.²⁹

1891'de David Ricardo'dan başlayıp 1956'da Robert Solow'a kadar kalkınmanın klasik tanımında ekonomik çıktı sermaye, emek ve teknoloji girdilerinin bir fonksiyonu olmuştur. Solow bunlara daha fazla eğitim, daha iyi altyapı ve daha iyi sağlık girdilerini eklemiş ve teknolojik yeniliğin birim başına girdide daha fazla çıktı sağlayacağını ileri sürmüştür. Fakat teknolojik yenilik bir müddet sonra ekonomiye yüksek maliyetler yükleyecektir. 1986'da Paul Romer ve 1988'de Robert Lucas eğitimin diğer girdilerden farklı olduğunu ve ekonomide artan maliyet değil artan değer yarattığını öne sürmüşlerdir. Bu iddiaya göre modern ekonomilerde ortaya çıktığı bölgeden (sosyal ve ticari) ağların etkisi ile uzak ülkelere giden

²⁷ Maryan Feldman, Michael Storper, **a.g.e.** s.3,4.

²⁸ James Cypher, **a.g.e.** s.28.

²⁹ **A.e.**, s.13.

bilginin değeri, teknolojik yeniliğin tersine defalarca yeniden uygulamalarla, kullanıldıkça artacaktır.³⁰

II Dünya Savaşı sonrası 1950 ve 1960’larda kalkınma süreci, her ülkenin geçeceği birbirini takip eden aşamalar serisi olarak görülüyordu. GOÜ’ün tasarruf, yatırım ve yabancı yardımların doğru miktarda karışımı ile GÜ’ün geçmiş olduğu aşamalardan geçerek kalkınacakları, kalkınma hızının toptan ekonomik büyüme ile eş anlamlı olduğu düşünülüyordu. Rostow’un aşamalı büyüme modeli bu yaklaşımlara en iyi örneklerden biridir. AGÜ gelişmiş ülkelerin geçmiş olduğu aşamaları takip ederek ekonomik büyüme içine girecek ve kendine yeterli hale gelecektir. Kalkınmanın başlaması için öncelikle iç ve yabancı tasarrufların harekete geçirilmesi gerekecektir. Daha fazla yatırım daha fazla büyüme demektir. ABD’nin Marshall Planı (bir sonraki bölümde detaylı anlatılacak) yardımları yıkım halindeki savaş sonrası Avrupa ülkelerinin yeniden inşa edilmesini ve modernleşmesini sağlayabilmiştir. Doğrusal aşamalı kalkınma modellerine diğer bir örnek ise Harrod-Domar büyüme modelidir. Buna göre Rostow modelinde öne sürüldüğü gibi kalkınmaya başlangıç şartı olarak tasarruf ve yatırımların gerekli olması doğru olmakla birlikte, yeterli değildir. Marshall Planı’nın Avrupa’da iyi sonuç vermesi yardım alan Avrupa ülkelerinin yapısal, kurumsal şartlarının ve gelişmiş ulaşım imkanları, iyi yetişmiş eğitilmiş işgücü, iyi işleyen bürokrasi gibi şartlarının zaten hazır olması sebebiyledir. 1960’lar ve 1970’lerin başında doğrusal aşamalı kalkınma modelleri yerine GOÜ’de hızlı ekonomik büyümeyi sağlayacak ve sürdürecektir. değişimleri analiz eden yapısal-değişim modelleri ön plana çıktı. AGÜ’de sınırsız emek arzı ve ikili işgücü piyasalarına vurgu yapan W. Arthur Lewis’in modeli kalkınma dinamiklerini anlamaya yönelik teorilerin öncülerinden biridir.³¹ İkili işgücü piyasalarında biri “sermaye”, “formal”, “modern”, “sanayi”, veya “kentsel”, diğeri ise “geçimlik”, “enformel”, “geleneksel”, “tarım”, veya “kırsal” sektör gibi çeşitli adlarla bahsi geçen iki yapı mevcuttur. Lewis’in 1954 tarihli “Sınırsız İşgücü Arzıyla Ekonomik Kalkınma” adlı makalesinde yazdığı üzere AGÜ’de ikili ücret

³⁰ Storper Feldman, **a.g.e.** s.7.

³¹ Michael P. Todaro, Stephen C. Smith, **Economic Development**, Harlow, ABD, Pearson Education, 11th edition, 2003, s. 110-115, <http://elibrary.clce.ac.zm:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/63/Economic%20development-Todaro.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 20 Aralık 2021.

sistemi mevcuttur. Biri ücretlerin nispeten daha yüksek olduğu sanayi sektörü ve geçimlik seviyede olduğu tarım sektörü. Tarım sektöründen kentsel sanayi sektörüne sınırsız bir arz söz konusudur ve böyle kaldığı müddetçe ücret artışları gündeme gelmeyecek, tasarruf ve yatırım artışları gerçekleşecektir. Ekonomik büyüme gerçekleşip sanayide işgücü ihtiyacı arttıkça, tarım işgücü azalacağından ücretler yükselecek ve böylece sanayiye sınırsız işgücü arzı da son bulacaktır. Bu da ücret artışlarıyla beraber kalkınma ve refahta bir dönüm noktasıdır. Lewis yoksulluğun sanayi sektöründe ücret karşılığı çalışmaya başladıkça azalacağını düşünmüş, gelir dağılımına vurgu yapmamıştır. Lorenz eğrisi, Gini katsayısı, en zengin %z'nin ve en yoksul %y'nin payları gibi göstergeler daha sonraki yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. 1955 yılında sadece Simon Kutznets gelir dağılımı ölçüsünden bahsetmiştir.³²

AGÜ'de ekonomik, sanayi ve kurumsal yapı aşamalı olarak değişecek, tarım ekonomisi yerine yeni sanayi kolları gelişerek ekonomik büyümenin motoru olacaktır. Bu değişimler üretim şekilleri ve tüketici talepleri kompozisyonunda, uluslararası ticarete, kaynak kullanımında olduğu kadar; kentleşme, ülke nüfusunun artması ve dağılımı gibi sosyo-ekonomik unsurlarda da kendini gösterir. ³³ Chenery ve arkadaşları savaş sonrası dönem 1950-1980 yılları arasında 40 GOÜ verileri ile yürüttükleri araştırmalar sonucunda, bu ülkelerdeki değişimlerin birbirine ve sanayileşmiş ülkelerin sanayileşme süreçlerindeki değişimlere benzetmekle birlikte geç sanayileşen ülkelerde kalkınmanın daha hızlı ilerlediğini gösterdiler. Ekonomik yapı ile kalkınma seviyesi arasında güçlü bir ilişkinin varlığını ortaya koyan Chenery ve arkadaşları, ekonomik kalkınma süreçlerinde tarımdan şehir ekonomisine geçiş; hafif imalat sanayiden ağır sanayiye ve birincil mallardan katma değerli malların üretimine geçiş ve verimlilik ve ücretlerin artması; temel ihtiyaç maddeleri talebinden yatırım malları, ara mallar ve dayanıklı tüketim malları talebine geçiş;

³² Gary S.Fields, "Dualism in the Labor Market: A Perspective on the Lewis Model After Half a Century", **The Manchester School**, C:LXXII, No:6, 2004, s.724-735, https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/75487/Fields5_Dualism_in_the_labor_market.pdf?sequence=1, 11 Nisan 2022.

³³ Michael P. Todaro, **a.g.e.** s.121.

ekonomik yapı ve politikalarla kaynak dağıtımı arasındaki ilişki konularında benzerlikler bulmuşlardır.³⁴

AGÜ'nün ekonomik kalkınma sürecini analiz etmeye yönelik, diğer bir yaklaşım ise uluslararası-bağımlılık modelidir. Az gelişmişliği, uluslararası güç ilişkileri açısından gören bu yaklaşım zengin ve yoksul ülkeler arasındaki güç dengesizliğini öne çıkarır. Wallerstein dünya sistemini Merkez (GÜ) ve Çevre ülkeler (AGÜ ve GOÜ) olarak iki gruba ayırmış, Çevre hükümetlerin Merkezin nüfuzu altında olduğunu söylemiştir.³⁵ Delican GÜ ile Üçüncü Dünya Ülkeleri (AGÜ ve GOÜ) arasındaki ilişkiyi inceleyen makalesinde çok uluslu firmalar, uluslararası örgütler ve üçüncü dünya ülkelerinin devletlerinin rollerine vurgu yapmıştır. Sanayi devrimi kapitalist ekonomilerin küresel seviyede faaliyet göstermesini ve dünya genelinde ekonomik, sosyal ve siyasi yapıyı kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmelerini mümkün kılmıştır. Küreselleşme ile uluslararası iş bölümü oluşmuş, düşük vasıflı-emek yoğun işler GOÜ'e kaymıştır. Fakat idare ve teknoloji halen GÜ elindedir. Hiyerarşik düzen vasıfsız işgücü içinde de kendini göstermiş, ağır ve sağlıklı tehdit eden işler özellikle ihracat bölgelerinde AG ve GOÜ'nün vasıfsız işgücüne aktarılmış; hafif, nispeten kolay ve sağlığa zararlı olmayan işler merkez ülkelerin vasıfsız işçilerine bırakılmıştır. GÜ ve AGÜ arasındaki ilişki az gelişmişliğin ana nedenidir ve çok uluslu firmalar ve üretim süreçlerindeki gelişmeler bağımlılığı daha da arttırmaktadır. Uluslararası baskılarla ücret kontrolleri gibi sosyal politikalar veya yabancı yatırımcılara engel teşkil edecek ithalat ihracat duvarlarının kaldırılması veya azaltılması gibi çok uluslu firmaların lehine olan

³⁴ Moises Syrçin, Hollis Burnley Chenery, **Patterns of Development, 1950-1983**, Washington D.C, World Bank, 1989, s.38-43, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/427771468739525450/pdf/multi-page.pdf> , 1 Haziran 2022.

³⁵ Mario Coccia, "Theories of Development", **Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy and Governance**, İsviçre, Springer 2019, s.3, https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/59765121/2019_Encyc_Theories_of_development_Coccia20190617-121525-1pxx91e-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1659734238&Signature=V7NFyu40kdcme4c4OUzQizeOuq~vEvv5t2-xlTeBgGezHWOCTCmCnDYGCvYrLn8fDjpAT8YaLjDlFeAGPBGAUBzULaeKdegIPY5wLJeVK7QQwsTcRSt9YZ7xeDrNVeBXQrnLNTXRJ~6HnSj33jh9iKNkfiO1-hpt4JlXzMrHcP6Ru1Gtikn895s6eZjWBaHNR4efw00yrPDxJ0zlianbqG7sESQbQX1BcfBUrEGKeWyhm5pFmskB6rDpjOH8MG1Dj5MMk7ZwPqcTMtoIV-wDz7Rum~0YoD3ZDqVBx~5RDj2atHEySmezslGEON1~A24MeviDxwg~TdKN~jj7CYzxA_&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA, 1 Haziran 2022.

politikalar tasarlanmaktadır.³⁶ Böylece uluslararası anlaşmalar, bölge işbirlikleri, kotalar geliştirmekte olan ülkelerin önünde engeller oluşturmaktadır.

1.2.3. Ekonomik Kalkınma Amaçları

Ekonomik kalkınma ile ulaşılmak istenen en önemli amaç herkes için yaşam kalitesi ve refahın artması, “daha iyi”, “daha insanca bir yaşamdır”. Todaro kalkınmanın üç temel değerini yaşamı sürdürebilme (herkesin en azından yiyecek, giyecek, barınma ihtiyaçlarının karşılanması), kişi olarak değerli olduğunu hissettirme (saygı, onur, bütünlük, ve kişinin kendi kararlarını verebilmesi gibi insani değerlerin teşviki), ve özgürlük (birçok alternatif sunulması ve kişilerin seçeneklerden kendi tercihlerini seçebilmesi) olarak sıralamıştır. Bu değerlere bağlı olarak kalkınmanın amaçları

- 1- gıda, barınma, sağlık, ve korumacılık gibi temel mal ve hizmetlerin bulunulabilirliğini arttırmak ve dağıtımını yaygınlaştırmak,
- 2- daha yüksek gelir sağlamaya ek olarak daha fazla istihdam, daha yüksek eğitim, kültürel ve insani değerlere daha fazla özen göstermek,
- 3- ekonomik ve sosyal seçenekleri arttırmak olarak sıralanabilir.³⁷

Amaç herhangi bir yoldan ekonomik büyüme elde etmek değil, ekonomik büyümenin istihdam yaratarak, paylaşılarak, üretimde verimlilik sağlanarak elde edilmesidir. Bu şekilde ekonomik büyüme ile elde edilen gelirlerin tüm vatandaşları yoksulluktan korumak ve asgari bir gelir seviyesi üzerinde tutabilmek için kullanılmasıdır. Tüm vatandaşlar için kaliteli eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin yanında, ailelerin yeterli gıda, giyecek ve barınma ihtiyaçlarının karşılanmasıdır. Szirmai kalkınma amaçlarını ekonomik refahın artırılması, sağlık ve eğitimin iyileştirilmesi, siyasi ve sosyal özgürlüklerin iyileştirilmesi olarak özetler.³⁸

³⁶ Mustafa Delican, “The WEB of Global Capitalism: Increased Dependency of Third World Countries”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, No. 43-44, 2012, s.350,351, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9792>, 12 Mart 2022.

³⁷ Michael P Todaro, **Economic Development in the Third World: An Introduction to Problems and Policies in a Global Perspective**, Harlow, ABD, Pearson Education, 1977, s. 21-22.

³⁸ Adam Szirmai, **The Dynamics of Socio-Economic Development: An Introduction**, İngiltere, Cambridge University Press, 2015, s.7-8, <http://elibrary.clce.ac.zm:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/69/CONCEPT%20OF%20DEVEL>

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde ekonomik kalkınma amacı yüksek büyümeye ulaşmaktı. Kalkınma önceki bölümde bahsi geçtiği gibi kişi başı gelire odaklıydı. Bu sınırlı amaca odaklanan ülkeler tüm enerjilerini hızlı büyümeye yönelttiler. Hızlı büyüme gerçekleşmesine rağmen birçok hayal kırıklığı da yaşanıyordu. Bu amaç uğruna düşük yaşam standartları, büyük çapta sınıfsal, bölgesel ve cinsiyete dayalı eşitsizlikler, yoksulluk ve çevreye verilen zarar görmezden geliniyordu. 20.yy sonlarına doğru adaletli gelir dağılımının, sağlık, eğitim ve çevrenin önemi anlaşıldı ve büyüme hedefleri daha düşük tutularak bu sosyal hedeflere daha çok yer verilmeye başlandı.³⁹

Önceki paragraflarda görüldüğü gibi ekonomik kalkınma amaçları sürekli değişen şartlara paralel olarak yeniden tanımlanır. Klasik dönemde henüz ekonomik büyüme ve ekonomik kalkınma arasındaki fark ortaya konmamışken sınırsız ekonomik büyüme hedeflenmişti. Adam Smith ekonomik büyümeyi işgücü verimliliği ve milli refahın; Riccardo tüketimin; Karl Marx ise artı değer artması hedefleri ile ilişkilendirmiştir. 20.yy'ın ikinci yarısında sosyal unsurlar devreye girince ekonomik değerler insani gelişmenin sadece bir bileşeni olarak görülmeye başlandı. 1990'larda Dünya Bankası tarafından kullanılmaya başlanan 4 temel sosyo-ekonomik amaç ortaya çıktı. Bunlar yaşam süresinin, ilköğretime kayıt oranının, temiz suya erişimin; ve kişi başı GSMH'nin artmasıydı. 21.yy'a yaklaşırken sınırsız ekonomik büyümenin çevre tahribatına neden olduğu görülünce kalkınma amaçlarına çevrenin korunması da eklendi. Kalkınmanın modern amaçları da 2000 yılı BM Milenyum Deklarasyonun'da yer aldı. İlerlemeden doğan faydaların kullanılmasında fırsat eşitliği, maliyetlerin eşitlik ilkesiyle dağıtılması ve doğaya saygı öne çıktı, eşitlik ve sosyal adalet en önemli ilkeler olarak kabul edildi. Büyüme ve Gelişme Komisyonu Raporu'na göre sürdürülebilir büyümenin en önemli amaçları

[OPMENT%20IN%20DEVELOPING%20COUNTRIES.pdf?sequence=1&isAllowed=y](#), 25 Nisan 2021.

³⁹ Basu Kaushik, "On The Goals of Development", **Frontiers of Development Economics: The Future in Perspective**, ed. Gerald M. Meier, Joseph E. Stiglitz, Washington DC., World Bank and Oxford University Press, 2001, s.63,64, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=MT1Ev72eZLoC&oi=fnd&pg=PA61&dq=Basu+Kaushik,+%E2%80%9COn+The+Goals+of+Development%E2%80%9D,+Frontiers+of+Development+Economics:+The+Future+in+Perspective&ots=zSUi4fca_k&sig=FPbYjlrKeu71SoOSuqY66I_egGE&redir_esc=y#v=onepage&q=Basu%20Kaushik%2C%20%E2%80%9COn%20The%20Goals%20of%20Development%E2%80%9D%2C%20Frontiers%20of%20Development%20Economics%3A%20The%20Future%20in%20Perspective&f=false, 26 Nisan 2022.

yoksulluğun azaltılması, istihdam, eğitim, sağlık ve yaratıcılık gelişimi için fırsatların artması olarak kabul edildi. 2000’li yıllar ilerlerken ekonomik kalkınma amaçları da evrilmeye devam etti. Lizbon Zirvesi’nde Ekonomik Kalkınma “akıllı, sürdürülebilir, dâhil edici” büyüme olarak, amaçlar da bilgi ve yenilik temeline dayalı olarak kaynakların verimli kullanılması, istihdamın teşvik edilmesi, sosyal ve bölgesel uyumun sağlanması olarak yeniden ifade edildi.⁴⁰

1.2.4. Ekonomik Kalkınma Araçları

Özgüven Kalkınma araçlarını kalkınma planları, sanayileşme ve girişimcilik olarak sıralamıştır. “Yetkili organlar, kalkınmada öncelikle yapılması gereken konuların en ince noktasına kadar üzerinde dururlar. Böylece bütün faaliyetleri kapsayan planlar iktisadi ve sosyal kalkınmaya yön verir.” Özgüven’e göre kalkınma planları hem amaçları, hem araçları, hem de birbirine bağlı değişkenleri kapsar. Nüfusun iktisadi kesimler (tarım, sanayi, ticaret) arasındaki dağılımı ve artış hızı, kişi başı gelir, yatırımların kesimler arası dağılımı, arz ve talep arasındaki dengenin sağlanması yanında dış ticarete hangi doktrinin uygulanacağı planlarda yer alır.⁴¹

1.3. Ekonomik Kalkınma Politika ve Stratejileri

1950’lerde eşitsizliklerle mücadelede genel kanı, dönemin “büyük itki” (Rosenstein-Rodan, 1943), “dengeli büyüme” (Nurkse, 1953), “sürdürülebilir büyümeye geçiş” (Rostow, 1956), ve “kritik minimum çaba tezi” (Leibenstein, 1957) gibi kalkınma modellerine paralel olarak, eşitsizliklerin ekonomik büyüme ile bertaraf edilebileceği idi. Bu bakımdan üçüncü dünya ülkelerinin hedefi de kalkınmanın sosyal içerikleri değil tamamen ekonomik büyüme olmuştu. Bu dönemde sanayi sektörü lokomotif olarak düşünülmüş ve tarım aleyhine desteklenmiş, kent çalışanlarına ucuz gıda sağlamak amacıyla tarım ürünleri fiyatları düşük seviyelerde tutulmuştur. Sanayileşmeyi teşvik etmek üzere ithal ikamesi benimsenmiştir. 1960’ların sonuna doğru eksik istihdam ve işsizlik, 1970’lerde ise,

⁴⁰ Elena V. Krushina, Victoria A. Krushina; “Evolution of Economic Development Aims. Assessment of the Smart Growth”, **Life Science Journal**, C:XI, No. 11, Rusya Federasyonu, 2014, s.519, http://www.lifesciencesite.com/ljsj/life1111/088_25901life111114_517_521.pdf, 8 Nisan 2022.

⁴¹ Ali Özgüven, “İktisadi Büyüme ve İktisadi Kalkınma”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt: XLV, No.1-4, 2011, s.167.

eşitsizlik, yoksulluk, kentsel yoğunluk gibi sosyo-ekonomik kalkınma problemleri ciddi boyutlara varmış, böylece ekonomik ve sosyal kalkınma süreçleri gözden geçirilmiştir. Büyüme hedefi yanında yoksulluğun azaltılması, verimli istihdamın artırılması gibi hedefler benimsenmiştir. 1969 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO) Dünya İstihdam Programı öncelikli hedeflerin istihdam fırsatlarının artırılması ve yoksullukla mücadele olması gerektiğini açıklamasından sonra kalkınmanın anlamı da yoksullukla mücadeleyi içerecek şekilde değişmiştir.⁴²

Kalkınmanın önemi anlaşıldıktan sonra ülkeler kalkınma planları hazırlayarak sanayilerini geliştirmek böylelikle dışa bağımlılıklarını azaltmak yolunda çabalara girişmişlerdir. Yerli sanayiler geliştirilerek sermaye birikimi sağlanacak, istihdam arttırılacaktı. Öncelikle ithal ikamesine dayalı kalkınma planları ile yola çıkan gelişmekte olan ülkeler, daha sonraları ihracata dayalı kalkınma planları uygulamaya başlamışlardı. “Geleneksel anlamda ülkelerin ticaretleri ile ilgili kalkınma politikaları iki kutuplu bir spektrum içinde izah edilir. İçe dönük “ithal ikamesi” bir uça, dışa dönük “ihracata dayalı” kalkınma öteki uça yer alır.”⁴³

Hangi ekonomik kalkınma politikalarının uygulanacağı kararı hükümetler ve yönetici elitler tarafından alınmaktadır. Ancak hiçbir ülke ve hükümetleri boşlukta tek başına bulunmadığından, kararlarında bir dereceye kadar bağımsız olabilirler. Seçilen politika ve stratejilerde uluslararası jeo-politik ve ekonomik çevrenin etkisi olduğu kadar uluslararası ilişkiler, ülkenin ihtiyaçları, sahip olduğu varlıklar ve tarihi gerçekleri kilit rol oynar.⁴⁴

⁴² Halil Tunali, **İktisadi Kalkınma**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2010, s.98,115-118, 130-132, http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/iktisat_ue/iktisadikalkinma.pdf , 2 Mayıs 2021.

⁴³ Neng Liang, “Beyond Import Substitution and Export Promotion: A New Typology of Trade Strategies”. Londra, **The Journal of Development Studies**, C: XXVII, No. 3, 1992, s.448, https://www.researchgate.net/profile/Neng-Liang/publication/249032271_Beyond_Import_Substitution_and_Export_Promotion_A_New_Typology_of_Trade_Strategies/links/5a1be76b0f7e9be37f9c0d20/Beyond-Import-Substitution-and-Export-Promotion-A-New-Typology-of-Trade-Strategies.pdf, 23 Nisan 2022.

⁴⁴ Mustafa Delican, “The Political Economy of Labor Relations in South Korea: 1950-1980”, **Prof. Dr. Metin Kutsal’a Armağan**, Ankara, Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Sendikası Yayını, 1998, s. 280.

1.3.1. İthal İkamesine Dayalı Ekonomik Kalkınma Politikası

“Ekonominin önceki dönemlerinde ithal ettiği malların kısmen veya tamamen ülke içinde üretilmesine “ithal ikamesi” denilmektedir. İthal ikamesine dayanan sanayileşme politikasına yol açan iki tarihi olaydan biri 1930’ların dünya buhranı, diğeri II. Dünya Savaşı’dır.”⁴⁵

Uluslararası ticaretten pay alma yeteneklerine sahip olmayan ülkeler yoksulluğa çare bulmak için sanayileşmek durumundadır. İlk kullanılan yol ise sanayileşmiş ülkelere gelen ithal ürünlerden ekonomileri korumak ve bu ürünleri ülke içinde üretmektir. Tasarrufların yetersiz olduğu bu düşük gelirli ülkelerde planlanan büyüme oranlarına ulaşabilmek için yabancı tasarruflara ihtiyaç vardır. Ayrıca sermaye mallarının çoğu ithal edilmek zorundadır. Bu ithalatı karşılayabilmek için kurlar değerinden fazla olarak ayarlanır. Fazla değerli kur yatırımları teşvik için kullanılan bir yöntemdir. Gümrük vergileri, ithalat izinleri ve kur kontrolleri uygulanır. Yurtiçinde üretim başladığında geleneksel kurumlar, organizasyonlar ve değerler bir yana bırakılmaya başlanır. En büyük sektör olmasına rağmen, genellikle tarım baskıya uğramıştır. Baskılar yeni üretim faaliyetlerinin yoğunlaştığı kent merkezlerinde yaşam maliyetlerinin artmaması için bir yandan temel gıda ürünlerindeki kontroller diğer yandan vergiler aracılığı ile gerçekleşmiştir.⁴⁶

İthal ikameci politikalar, ekonominin dışa bağımlılığını azaltacak ve dış ticaret hadlerinin aleyhte gelişmesinin zararlarını kısmen de olsa ortadan kaldıracaktır. Ödemeler dengesi güçlükleri aşılabilecek ve döviz tasarrufu sağlanacaktır. Tarımsal ürünler ve tarım dışı hammaddelerde dünya talebinin fiyat ve gelir elastikiyetinin düşük olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle ihracatın yapısının değiştirilmesi gerektiği inancı ile ithal ikamesi politikası uygulanmaktadır. İthal ikamesi ile sanayi üretiminin artması, sermaye birikiminin hızlanması, yurtiçi talebin genişlemesi ve tarımsal kesimdeki mevcut gizli işsizler için de yeni iş imkanlarının

⁴⁵ Tevfik Ertüzün, “İthal İkamesi ve Sınırları”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası** C:XXXVI, No. 4-1, 1976, s.4, 6.

⁴⁶ Henry J. Bruton, “A Reconsideration of Import Substitution”. **Journal of Economic Literature**, C: XXXVI, No.2, 1998, s.912, 914.

yaratılması sağlanabilecektir. İthal ikamesinin birinci aşaması yurtiçi piyasa kapasitelerinin sınırlarına ulaşılması ile sona ermektedir. Daha sonra sanayileşme politikası dış piyasalara açılma olarak genişletilebilir.⁴⁷ İthal ikamesine dayalı kalkınma politikası iç tüketime yönelik olduğundan maliyetler kolayca fiyatlara yansıtılabilir. Bu yüzden işçi maliyetlerinin yükselmesi açısından önemli bir sorun çıkmaz.⁴⁸

İthal İkame özellikle 1930'lar ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra ithalata denge getirmek, küresel ekonomi içinde milli çıkarları korumak ve ekonomik büyümeyi gerçekleştirmek için girişilen arayışlara cevap olarak uygulanan bir kalkınma politikasıdır. Kaynaklar tarım sektöründen alınarak sanayiye aktarılır. İthal ikamesi politikalarının, yüksek ekonomik güvenlik, düşük işsizlik ve teknolojik ilerleme gibi olumlu sonuçları yanında rekabetsiz ortam, çıkar çevrelerinin lobileri, artan yolsuzluklar ve yüksek fiyatlar gibi olumsuz sonuçları da vardır.⁴⁹

1.3.2. İhracata Dayalı Ekonomik Kalkınma Politikası

İhracatla kalkınma, dışa dönük sanayileşme veya dışa dönük kalkınma olarak da adlandırılan ihracata dayalı ekonomik kalkınma politikası bir ülkenin düşük ücret gibi karşılaştırmalı avantajlarının kullanılarak ihracat amaçlı üretimi arttırmasına dönük politikalarla.

Ekonominin ihracata yönelmesi ile diğer ekonomilerle olan karşılıklı bağlantıları da artacak, ekonomik ve teknolojik dinamizm ortaya çıkacaktır. Gelişmekte olan ülkeler uluslararası entegrasyonlarını arttırdıkları ölçüde, yeni teknoloji kullanma imkânları genişleyecektir. Bu strateji, koruyuculuk yerine dış rekabete dayandığı için üreticilerin davranışlarında ve üretim yapısında önemli değişiklikler yapabilecektir. Dış rekabet monopolleşmeleri önleyerek müteşebbisleri yeni malların bulunması,

⁴⁷ Hüseyin Avni Egeli, "Dış Ticaret Açısından Sanayileşme Stratejileri Ve Türkiye Açısından Değerlendirmesi." **Sosyal Bilimler Dergisi**, C: II, 2001 s.151.

⁴⁸ Mustafa Delican, "Cumhuriyet Döneminde Türk Endüstri İlişkileri: İşçi Sendikalarının Dünü Bugünü", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, İstanbul, No: 51, 2010, s.19, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9183>, 20 Ekim 2021.

⁴⁹ I. L. Vorotnikov vd. "Theoretical Basis of Import Substitution in the Agro-Industrial Complex." **European Research Studies Journal**, C: XXI, No:3, 2018, s.752, https://www.ersj.eu/dmdocuments/2018_XXI_3_60.pdf, 29 Mayıs 2022.

kaliteyi iyileştirecek ve fiyatları düşürecek yöntemlerin araştırılması yönünde sürekli harekete geçirecektir.⁵⁰

Üç tür ihracata dayalı sanayileşme görülmüştür. Gelişmiş ekonomilerin çoğunda ve bazı yeni sanayileşen ülkelerde ihracat, iç pazarların yetersizliğinden dolayı yeni pazarlar bulmak için gerekli çabalar neticesinde gerçekleşmiştir. Genellikle iç ve bölgesel pazarlar için başlayan sanayi üretimi zamanla dış pazarlara nüfuz etmiştir. Fakat Güney Kore gibi geç sanayileşen ülkelerde bu geçiş kalkınmacı devlet stratejileri ile başlamış ve teşvik edilmiştir. Firmaların ihracat yapmaları koşulu ile ithalat ikame sanayileri korunmuştur. Bu ülkelerde bu şekilde ihracata dayalı kalkınma ile ithal ikame arasında bağ bulunur. Diğer bir ihracata dayalı ekonomi şekli ise Dünya Bankası ve benzer kuruluşların teşviki ile oluşturulan serbest ticaret bölgeleri adı da verilen ihracata yönelik bölgeler aracılığı ile 1960'larda başlamıştır. Özellikle yabancı yatırımcıların faaliyet gösterdiği bu bölgeler, alt yapı yatırımları ile donatılmış ve ülkenin geri kalanında geçerli kurallardan muaf tutulmuştur.⁵¹

1.4. Sosyal Politikalar ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi

Klasik tartışmalarda ekonomik politikalar ve sosyal politikalar kesin çizgilerle ayrılıyordu. Ayrımın sebebi serbest pazarda bulunan ekonomik güçlerin refahı önlediği varsayımı idi. Ancak bu varsayım sadece belli bölge ve belli dönemlerde kısmen doğrudur. Ekonomik politikalar da piyasanın yönlendirilmesinde refah sağlayacak şekilde yürütülebilir. Ülke içinde tüm eylemler sosyal etkileri göz önünde bulundurularak planlanmaya başlanmıştır. Örneğin enflasyon veya işsizlik oranları refahı arttırabilir veya azaltabilir, aynı şekilde ulaşım sistemlerindeki değişiklikler de sadece ekonomik yönüyle ele alınmamalıdır⁵².

⁵⁰ Hüseyin Avni Egeli, **a.g.e.** s.155.

⁵¹ K. S. Jomo, "Globalization, Export-Oriented Industrialization, Female Employment in East Asia", **UNRISD Project on Globalization, Export Oriented Employment for Women and Social Policy**, Malaysia, University of Malaya, 2004, s.11-12, [http://unrisd01.bsky.net/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/1CB33E5486C0EA27C1256BB8005618A4/\\$file/jomo1.pdf](http://unrisd01.bsky.net/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/1CB33E5486C0EA27C1256BB8005618A4/$file/jomo1.pdf), 16 Mart 2022.

⁵²Arjan de Haan, "Integrating Social and Economic Policies", **Reclaiming Social Policy: Globalization, Social Exclusion and New Poverty Reduction Strategies**; Londra, Palgrave MacMillan, 2007, s.62, <https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=CXyGDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Arjan+>

Öte yandan klasik sosyal politika hedeflerinde sosyal politikaların kısa ve uzun vadede ekonomik büyümeyi engelleyici özellikleri ön planda tutulur ve sosyal politikalar bu sınırlar içinde ele alınır. Gerek Bismark gerekse Beveridge ve Keynes modelleri aslında ekonomik gelişme ile ilgili politika modelleridir. Sosyal politikaların dayandığı bu 3 farklı bakış açısı sosyal politikanın ekonomik büyümeye olan etkilerini de farklı açıklar. “Keynesyen paradigma refah hizmetlerinin talep yarattığını, bunun da harcamaya, üretime ve dolayısı ile ekonomik büyümeye yol açtığını kabul eder. Keynesyen Hipoteze göre, toplam sosyal harcama ne kadar fazla olursa o kadar fazla ekonomik büyüme ve istihdam görülür. Neo-liberal paradigma ise bunun tersini kabul eder. Neo liberal açıdan sosyal politikalar büyümeyi engelleyici, maliyetli harcamalardır. Neo liberal perspektif sıkı bir iş piyasası korumasının ve yüksek işçi maliyetlerinin işsizliğe, emek arzı sorunlarına yol açacağını ve yüksek yardım ödemelerinin iş motivasyonunu azaltacağını iddia eder. Kısaca neo-liberal hipotez toplam sosyal harcama ne kadar yüksekse ekonomik büyüme ve istihdamın o ölçüde daralacağını iddia eder”⁵³.

Sosyal politikaların etkili olabilmesi ve hedeflerine ulaşabilmesi, aynı zamanda büyümeyi de olumlu etkileyebilmesi ülke şartlarına da bağlıdır. Wilensky tüm dünya ülkeleri arası yaptığı karşılaştırma sonucu refah harcamaları ile demografik yapı, ideoloji (zengin ülkeler arasında), teknoloji ve sosyal organizasyonlar arası ilişki olduğu kanısına varmıştır. Wilensky’ye göre kamu refah harcamalarının en temel değişkeni artı bütçe seviyesidir. “Defalarca görüldüğü üzere sosyal güvenlik programları yeterli milli bütçe fazlası gerçekleşmeden oluşmamakta, oluşsa bile, birçok düşük gelirli ülkede olduğu gibi kağıt üstünde zayıf programlar olarak kalmaktadır.”⁵⁴.

[de+Haan,+%E2%80%9CIntegrating+Social+and+Economic+Policies%E2%80%9D,+Reclaiming+Social+Policy:+Globalization,+Social+Exclusion+and+New+Poverty+Reduction+Strategies&ots=UW1dzF5&sig=LAYiydRE0fnSjJfd6McXVRaL6Q8&redir_esc=y#v=onepage&q=Arjan%20de%20Haan%2C%20%E2%80%9CIntegrating%20Social%20and%20Economic%20Policies%E2%80%9D%2C%20Reclaiming%20Social%20Policy%3A%20Globalization%2C%20Social%20Exclusion%20and%20New%20Poverty%20Reduction%20Strategies&f=false](https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/ijsw.12094), 8 Temmuz 2019.

⁵³ Sang Hoon Ahn, Soo Wan Kim, “Social Investment, Social Service and The Economic Performance of Welfare States”, **International Journal of Social Welfare**, C:XXIV, No.2, Güney Kore, John Wiley & Sons Ltd., 2015, s.118, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/ijsw.12094>, 22 Ekim 2020.

⁵⁴ Harold L. Wilensky, **The Welfare State and Equality: Structural and Ideological Roots of Public Expenditures** C: CXL, Kaliforniya, University of California Press, 1974, s.24.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1948'de İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin (İHEB) kabulü ile ekonomi politikalarının sosyal amaçlar doğrultusunda şekillendirilmesi ve bireylerin sosyal haklara sahip olduğu fikri dile getirilmiştir. 1950 ve 1960'larda bir yanda sanayileşmiş ülkelerde yüksek büyüme hızı ve İHEB'ne paralel olarak güçlü sendikal hareket görülürken, diğer yanda bağımsızlıklarını yeni kazanan sanayileşme sürecindeki ülkelerde, İHEB'ne dayalı UÇÖ sözleşmelerine taraf olsalar bile, işverenlerin yanında hareket edilerek sözleşmelerin yerine getirilmesinde isteksizlik görülmüştür.⁵⁵

21.yy'da ekonomik politikalar dâhil tüm politikalar tasarlanırken ve yapısal düzenlemeler gerçekleştirilirken sosyal boyut en önemli unsur olmuştur. Sosyal boyutu yeterince göz önünde bulundurmeyen reformlar ileriki yıllarda daha yüksek ekonomik ve sosyal maliyetlere yol açan başarısız reformlar olarak görülür. 2000'li yıllarda ekonomik reform ve politikaların sosyal ve insani kalkınma açısından etkilerinin gözden geçirilmesi ve bu politikaların insani kalkınmaya göre hedeflenmesi düşüncesi yaygınlık kazanmaktadır.⁵⁶ Yukarıdaki “Ekonomik Kalkınma Düşüncesinin Gelişimi” ve “Ekonomik Kalkınma Amaçları” bölümlerinde ekonomik kalkınma ve amaçlarının evrimsel nitelikte olduğu ve sürekli yeniden tanımlandığı ifade edilmişti. 1950'ler ve 1960'larda henüz sürdürülebilir büyüme veya dâhil edici büyüme gibi kavramlar tartışılmaya başlanmamıştı. Milli gelirin artması ve refah kavramı öne çıkıyordu. Nitekim 1950'li ve 1980'li yıllarda Güney Kore'nin kalkınma döneminde tüm politikaların merkezinde ekonomik kalkınma hedefi vardı ve sosyal politikalar bu hedefe göre düzenlenmekteydi.

1.4.1. Sosyal Politikaların Ekonomik Kalkınma Etkisi

Ekonomik ve sosyal politikaların uyum içinde tasarlanmasındaki en büyük zorluklardan biri ihtiyaçların sınırsız, kaynakların kısıtlı olmasıdır. Kaynakların yönlendirilmesi için Sinclair şu soruyu sormaktadır: “Bir refah hizmetinin maliyetinden çok bu hizmet sağlanmazsa katlanılacak maliyet nedir?” Örneğin

⁵⁵ Özlem Özgür Büyükdere, “100.Yılında Uluslararası Çalışma Örgütü: Değişen Koşullarda Politika Tercihleri ve Yönelimler,” **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 77, s. 68, <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/article/670021>, 9 Ocak 2022.

⁵⁶ Arjan de Haan, **a.g.e.** s.60.

çocuk yoksulluğu gelecekte daha fazla eğitim maliyeti, sosyal hizmet maliyeti, daha az sosyal sigorta primi, daha fazla polis ve kriminal maliyet, ayrıca daha az vergi, daha az gelir ve yüksek işsizlik demektir. Bir sosyal sorun karşısında bir şey yapmama gibi bir seçenek mevcut değildir. Tedbir alınmazsa maliyet eninde sonunda fazlasıyla ödenecektir. Sosyal politikadan kimin faydalandığı ve maliyetlerin kimler tarafından karşılandığı genellikle ekonomik değil siyasi bir sorudur. Örneğin devlet tarafından sağlanan eğitimden kimler faydalanır? Çocuklar, aileler, işverenler, çalışma çağındaki nüfusun yaratacağı gelire bağımlı olan emekliler mi? Belki bunlardan hepsidir”⁵⁷.

Araştırmalar sonucu Mehrotra sağlık ve eğitime yapılan yatırımların ekonomik büyümeyi yüksek oranda desteklediğini; Lofgren ve Robinson Sahra Altı Afrika’da kamu kaynaklarının tarım gibi verimli alanlara kaydırılmasının ekonomik büyüme ve yoksulluğu azaltmada pozitif etkisini; Fan ve Rao eğitim ve sağlığa yapılan yatırımların ekonomik büyümeye olan pozitif etkisini gösterdiler. Ayrıca, alt yapı yatırımlarının ekonomik büyümeyi desteklediği görülmüştür. Bu yatırımların hepsinde sosyal kamu harcamaları ile ekonomik büyüme arasında orantılı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu harcamaların verimliliğinin artması, doğru ve dürüst politikalar ve yolsuzluklardan uzak duran idarecilere bağlıdır. Patillo da, harcamaların kalitesinin en az toplam fon kadar önemli olduğunu ispatlamıştır.⁵⁸

Aşağıdaki bölümde belli başlı sosyal politika alanlarının ekonomik kalkınma ile ilişkileri gözden geçirilecektir.

1.4.2. Endüstri İlişkileri ile Ekonomik Kalkınma İlişkisi

Her ülkenin kendine özgü tarihi ve kültürü işgücü hareketlerini, işe ve hiyerarşiye karşı düşünce ve tavrını; devletlerin kalkınma ile ilgili amaçları ve kalkınma stratejilerindeki değişimler de sendikaları ve toplu işgücü hareketlerini etkiler.

Delican sanayileşmiş ABD, Japonya ve Avrupa ülkeleri, gelişmekte olan Afrika, Asya ve Latin Amerika ülkeleri, ve II. Dünya Savaşı sonrası sanayileşmiş beş

⁵⁷ Stephan Sinclair, **a.g.e.**, s.8.

⁵⁸ Arjan de Haan., **a.g.e.**, s.70-71.

Pasifik ülkesini içeren araştırmasında Pasifik Ülkelerinde endüstri ilişkilerinin kalkınmada stratejik bir faktör olduğunu ortaya koymuştur. Ekonomik kalkınma politikaları ve endüstri ilişkileri arasında sıkı bir bağ vardır. Özellikle Güney Kore, Tayvan, Tayland, Filipinler ve Malezya'nın ekonomik başarısının arkasında bu ülkelerin endüstri ilişkilerini izledikleri ekonomik kalkınma politikalarına göre şekillendirdiklerinin olduğu görülmüştür. Delican'ın ifade ettiği gibi ilk sanayileşen ülkelerin tarihlerinde görülmeyen bu yaklaşım Pasifik ülkelerinin ekonomik kalkınmasının bir özelliği olarak göze çarpmaktadır.

En az sanayileşmiş ülkelerde vasıfsız işgücü fazlalığı sebebiyle sendikalar emek arzı üzerinde kontrole sahip değildir. Siyasi partilerle sıkı işbirliği içerisinde siyasi sendikacılık hareketleri yürütürler. Fakat yarı sanayileşme seviyesine yükselme planlandığında sermaye birikiminin gerçekleşmesi, yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye çekilmesi ve dış pazarlarda rekabet edilmesi gibi amaçlarla devlet endüstri ilişkilerini kontrol altında tutmaya ve işçi örgütlenmelerine karşı “baskıcı” bir politika izlemeye başlar.⁵⁹ Buna paralel olarak, Basu Sharma'ya göre en az gelişmiş ülkelerde “siyasi”, yarı sanayileşmiş olanlarda “baskıcı”, yeni sanayileşmiş ülkelerde ise “uzlaşmacı” endüstri ilişkileri görülmektedir. Güney Kore'de de 1950'lerden itibaren kalkınmacı hükümetlerin organize işgücüne karşı geliştirdiği politikalar kalkınmanın aşamasına ve seçilen sanayileşme politikalarına göre değişmiştir.⁶⁰ Sanayileşmekte olan ülkelerde siyasal sendikacılıktan ekonomik sendikacılığa doğru bir eğilim olduğunu belirten Delican'ın tezinde bahsi geçen Solomon B. Levine'nin İkili İşçi Hareketi olarak ifade ettiği açıklamaya göre milli seviyede örgütlenen sendikalar siyasi; mahalli seviyede örgütlenen sendikalar ise ekonomik sendikacılık uygulamaktadır. Benzer şekilde modern özel sektörde sendikalar ekonomik sendikacılık eğilimindeyken, geleneksel sektörlerde ve kamu sektöründeki sendikalar siyasi faaliyetlere yönelmektedirler.⁶¹

Sendikalar firmalarla ve sermaye sahipleri ile çıkar çatışması içindedir. Sendikalar, çalışanları büyük gruplar halinde toplamayı başarınca çalışanların sesleri

⁵⁹ Mustafa Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1995 s.36, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/26375.pdf> , 31 Mayıs 2022.

⁶⁰ Mustafa Delican, “Political Economy of Labor .. a.g.e.,s.271-272.

⁶¹ Mustafa Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, a.e. s. 21-30, 173.

toplu halde çıkar ve duyulur hale gelir. 1884 yılında Almanya’da ilk kaza sigortasının ortaya çıkışı, bu tür toplu hareketler aracılığı ile Bismark üzerindeki siyasi baskı sonucu gerçekleşmiştir. Teknoloji hızla ilerleyip işyeri ile ilgili yeni riskler ortaya çıktıkça bu riskler hakkında en fazla bilgiye risk altındaki işçiler sahiptir. Sendikalar bu bilgiyi duyuran kanallar olarak rol oynar. Böylece işyeri kaza ve meslek hastalıkları sigortaları ve diğer sigortalar gündeme gelir. Sendikalar işyeri güvenliği standartlarını oluşturma ve bunları kabul ettirme konusunda en önemli rolü üstlenmişlerdir. Ücretlerin mümkün olduğunca arttırılması ve korunması da yine toplu sendikal hareketlerin sonucu gerçekleşir. Sağlıklı bir işgücü arzının devamı sermaye sahipleri için de avantajlı olduğundan, aradaki çıkar çatışmalarına rağmen sendikalar daha yüksek işyeri güvenliği standartlarını da kabul ettirmeyi başarmışlardır.⁶²

Sendikaların etkisi ücretler ve işyeri güvenliğinin ötesinde, tüm kitlesel refah sunumlarında görülür. Hastalık ve yaşlılık sigortalarından, cenaze masraflarının karşılanmasının kabulüne kadar sendikaların rolü vardır. Sendikalar refah sunumlarını ya kendileri karşılamış ya da refah devletlerinin altın çağ’ında bizzat yönetimde yer almışlardır. İngiltere’de refah sunumlarını, sadece asgari tedbirler sağlayan “Yoksul Yasaları” ve gönüllü yardımseverlik elinden kurtararak yaşam standartlarını yükseltmek için yürütülen mücadele, sendikaların liderliğinde devam etmiştir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra da sosyal korumacılık istihdamın dışına çıkarak tüm vatandaşlara eğitim, sağlık bakım, emeklilik ve sosyal güvenlik, işsizlik, konut ve aile yardımları gibi hayat boyu sağlanan tedbirlere dönüşürken yine sendikalar, firmalar ve hükümet yanında önemli bir ortak olarak aktif görev üstlenmişlerdir.⁶³

Özetle, işçi sendikaları çalışanların hem işyerinde hem de toplum içinde çıkarlarını gözetken kolektif birliklerdir. Siyasi partilerle işbirliği yaparlar. Batı

⁶² Alejandro Donado, Klaus Wälde, “How Trade Unions Increase Welfare”, W.E.P. Würzburg Economic Papers, No.83, Almanya, University of Würzburg, 2010, s. 4-6, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/48557/1/635645858.pdf>, 2 Mart 2022.

⁶³ Alison Johnston vd., “Swords of Justice in an Age of Retrenchment? The Role of Trade Unions in Welfare Provision”, **Transfer: European Review of Labour and Research**, C:XVIII, No.2, ABD, 2012, s.219-221, https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/files/48880596/Transfer_final_draft_post_refereeing.pdf, 23 Mart 2022.

devletlerinde sanayileşme devam ederken sermaye - emek çatışmalarına getirilen çözüm ve anlaşmalar sosyal vatandaşlık haklarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Sendikalar emek tarafının kolektif çıkarlarını korumakta, toplu pazarlıklarla asgari ücretin belirlenmesinde, çalışma şartlarında iyileşme sağlanmasında, toplu haklar kazanılmasında önemli rol üstlenmişlerdir. Sosyal politikalara etki ederek piyasa gelirinin dağıtılmasında ve transferler yoluyla yeniden dağıtımda, sağlık, emeklilik ve iş piyasası politikalarında etkin bir faktör olan sendikalar bu etkileri ile refah devletlerinin yapılanması ve gelişiminde de en önemli kolektif aktördür.⁶⁴ Fakat gelişmekte olan ülkelerde kolektif ilişkiler, daha kırılgan ve sendikal hareketlerin çalışma şartları ve sosyal korumada etkisi ileri sanayi toplumlarına göre azdır.

1.4.3. Sosyal Güvenlik Sunumlarının Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi

Sosyal Güvenlik Sunumlarının ekonomik kalkınma etkisini incelemeden önce bilinmesi gereken bir husus Sosyal Güvenliğin, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi Madde 22 ile temel insan hakkı olarak tanınmış olduğudur. Bununla birlikte Avrupa ve OECD ülkelerinde sosyal güvenlik harcamalarının yoksulluğu ve sosyal güvensizliği azalttığına dair açık kanıt mevcut olup sosyal transferler gelir dağılımında eşitliğe de olumlu etki eder. Cichon ve Scholz Avrupa ve OECD ülkeleri genelinde yaptıkları incelemeler sonucu bu ülkelerde sosyal harcamaların büyümeyi azaltmadığını ama yoksulluğu azaltmayı başardığını bulmuşlardır. Bulgulara göre yüksek sosyal koruma harcamaları istihdamı azaltmamış, yüksek ekonomik performansla birlikte yürümüştür.⁶⁵

Burada harcama miktarı yanında harcamaların kalitesi belirleyici rol oynamaktadır. Sosyal güvenlik ve ekonomik kalkınmanın birbirlerini hızlandıracağı

⁶⁴ Bernhard Ebbinghaus, "Unions and Employers"; eds: Francis G Castles, vd., **The Oxford Handbook of the Welfare State**, ABD, Oxford University Press, 2010; s.196, https://www.researchgate.net/profile/Marius-Busemeyer/publication/261437116_Education/links/58fdb310f7e9ba3ba561645/Education.pdf, 28 Temmuz 2020.

⁶⁵ Michael Cichon, Wolfgang Scholz, "Social Security, Social Impact and Economic Performance: A Farewell to Three Myths" **Building Decent Societies: Rethinking the Role of Social Security in Development**, ed.Peter Townsend, İngiltere, Palgrave Macmillan Palgrave Macmillan, ILO, 2009, s. 96, <https://www.gacbe.ac.in/images/E%20books/Building%20Decent%20Societies%20.pdf#page=103>, 28 Temmuz 2020.

birçok yol mevcuttur. Sosyal güvenlik tedbirleri daha istekli, verimli bir işgücüne ve daha verimli ekonomik faaliyete yol açar. Çalışanların yeterli sağlık hizmetlerine erişimi, annelere sağlanan faydalar sağlıklı bir nüfusun yetişmesinde rol oynar. Diğer yandan işsizlik yardımları, uzun müddet iş arama imkanı, mesleki eğitime katılma ve yetenek kazanılması, kazaların önlenmesi ve iş yeri güvenliği verimliliğin artmasında rol oynar. Emekli aylıkları emeklilerin kendi ihtiyaçları ve sağlıkları yanında çocuk ve torunlarına, torunların eğitime, tasarrufa, bağışlara, yetimlere katkı sağlamak gibi amaçlara harcanır. Olumsuz etkiler ile ilgili olarak da en çok gösterilen örnek devlet bütçelerinde açık yaratan emekli aylıkları ve prime bağlı olmayan yaşlılık aylıkları olmaktadır. Bunun yanında zorunlu prim sistemleri yabancı ve özel sektör yatırımlarını kısıtlayıcı etki gösterebilir. Ayrıca bazı kamu sosyal güvenlik sunumlarının özel sektöre olumsuz etki edeceği düşünülmektedir. Örneğin tazminat ve emekli aylıkları işçilerin zamanından önce işgücünden ayrılmasına yol açabilir, bu da işgücü piyasalarını olumsuz etkileyebilir⁶⁶.

Günümüzde sosyal güvenlik finansal kırılganlığından dolayı da sosyal politikaların kaygı ile ilgilendiği bir alan olmuştur. Sosyal güvenliğin demografik eğilimlere ve ekonomik büyümeye olan etkisini araştıran makalede 1960-1992 yılları arasında 57 ülkede yürütülen araştırmada emeklilik ödemelerinin evlilik oranının düşmesi, boşanma oranının yükselmesi, doğurganlık oranının düşmesi, özel tasarrufların düşmesi, okula gitme süresinin azalması ve kişi başı GDP büyümesinin azalması ile bağlantılı olduğunu ortaya koymuştur. En fazla olumsuz etki ise özellikle OECD ülkelerinde aile kurma ve doğurganlık oranında görülmektedir.⁶⁷

Sosyal güvenlik harcamalarının olumsuz etkileri ülke şartlarına göre ek politikalarla azaltılabilir. Aslında sosyal güvenlik çoğunlukla diğer sosyal politikalar gibi harcamaların seviyesinden bağımsız olarak yapılması gereken harcamalardır. Tüm ülkelerin sosyal güvenlik harcamaları yıldan yıla artış göstermektedir çünkü daha fazla kişi emeklilik yaşına gelir, çalışamaz duruma düşer veya ölümü ile birlikte geride kalan eş ve/veya çocuklar aylık almaya hak kazanırlar. Yıllar geçtikçe daha

⁶⁶ Arjan de Haan, **a.g.e.**, s.76-78.

⁶⁷ Isaac Ehrlich, Jinyoung Kim; "Social Security, Demographic Trends, And Economic Growth: Theory And Evidence From The International Experience", **Nber Working Paper Series**, Working Paper No. 11121, Cambridge, MA, ABD, National Bureau Of Economic Research, 2005, b.a. <http://www.nber.org/papers/w11121>, 9 Nisan 2021

büyük kitleler daha fazla haklar elde ederler. Öte yandan yaşlı nüfus da artmaktadır. Yaşlı nüfus daha fazla bakım ve harcama demektir. Bunların çocuklarından siyasi baskılar gelmektedir. Eğer yaşlılık, sağlık ve refah ödemeleri olmasa bu ödemelerle ayakta kalan yaşlı kesimin bakımını genç ve çalışan nüfus üstlenmek zorunda kalacak ve çalışmaya ayıracakları vakit ve gelirlerini paylaşmak zorunda kalacaklardır. Diğer bir nokta da, eğer orta gelir düzeyi çalışanlar kendi gelecekleri için endişe duysalar, gelir ve çabalarını kendi çocuklarını eğitmek ve yetiştirmek yerine kendi geleceklerine yatırım yapmak yönünde kullanacaklardır.⁶⁸

1.4.4. Eğitim Hizmetlerinin Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi

Eğitim hem yoksullukla mücadelede hem de ekonomik kalkınmada en etkili faktörlerdendir. Bireylerin bilgi sahibi olmasını ve bu bilgiyi doğru ve verimli bir şekilde uygulamasını sağlar. Ayrıca eğitim bireylerin daha genç yaşlarından itibaren davranış biçimlerini ve düşünce yapılarını şekillendirerek sosyal değerlerle ve kendilerine ve başkalarına yardım etme düşüncesi ile büyümelerine yardımcı olur. Eğitim ve beşeri sermaye içsel büyümenin en önemli faktörleridir. Yüksek katma değerli bilgi ekonomisi ülke sanayisine küresel ekonomi içinde rekabet avantajı kazandıracaktır. Eğitim sistemleri iş gücü piyasalarına bilgili, disiplinli ve esnek özelliklere sahip işgücü kazandırır. Ekonomik büyüme yeni teknoloji talebine, yeni teknolojiler de daha eğitilmiş daha fazla sayıda işgücü talebine yol açar. Yaratıcı fikirler üretmek de yine beşeri sermayenin bir fonksiyonudur.⁶⁹

Sanayileşmenin temel unsuru olan yüksek vasıflı ve mesleki bilgi sahibi insan gücünü yaratmak sanayileşen toplumların en önemli sorunlarından. Ayrıca bilim ve teknoloji durağan değil, ürünler ve üretim metodları sürekli değişen unsurlardır. Bunun sonucu olarak işgücünün devamlı eğitimi zorunlu hale gelmektedir.⁷⁰

⁶⁸ Harold L. Wilensky, **a.g.e.**, s.27.

⁶⁹ Musibau Adetunji Babatunde, Rasak Adetunji Adefabi, “Long Run Relationship between Education and Economic Growth in Nigeria: Evidence from the Johansen’s Cointegration Approach”, **Regional Conference on Education in West Africa: Constraints and Opportunities**, Senegal, 2005, s.18, <http://www.saga.cornell.edu/saga/educconf/babatunde.pdf>, 10 Ekim 2020.

⁷⁰ Nusret Ekin, **Endüstri İlişkileri**, İstanbul, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını, 1989, s.17-18.

Yetişkinlerin ve işgücünün eğitiminin gerekliliğine dikkat çeken Sabahattin Zaim sanayileşme ile birlikte kır nüfusu şehirlere akarken tarım işgücünün sanayi ile ilgili iş kollarına girdiğini, bu sebeple yeni şartlara uyum sağlama zorunda kaldığını söylemiştir. Yetişkinlerin eğitime tabi tutulmaları, içinde bulundukları ekonomik ve sosyal yapı ve uluslararası şartlarla ilgili bilgi sahibi olmaları ve böylece milli hasılayı arttırmaları açısından gereklidir.⁷¹

Güney Kore'nin nasıl olup da 30 yılda Zaire'den ve ABD'den daha hızlı büyüdüğü sorusunu soran Barro OECD ve OECD dışı toplam 100 ülke arasında yaptığı araştırmada eğitimin ekonomik büyümeye olan etkisini göstermiştir. Uluslararası sınavlara matematik, fen ve okuma puanlarına bakılarak eğitimin kalitesi ölçülmüş, özellikle fen testlerinde alınan puanlarla büyüme arasında güçlü bir pozitif ilişki bulunmuştur. Eğitime katılma süresi ile de ekonomik büyüme arasında pozitif ilişki mevcuttur, ancak eğitimin kalitesi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki bundan daha güçlüdür.⁷² Kaliteli eğitimde başarı, okulda sunulan kaynaklar, öğretmen kalitesi, ailelerin eğitime katkısı gibi etkenler bileşiminden ortaya çıkmaktadır.⁷³

Sedat Murat toplumu değişen sosyal ve teknolojik şartlara hazırlayabilmek için yaygın eğitimin öneminden bahseder. Eğitim ve insan kaynaklarının niteliği ülkelerin gelişmişlik düzeylerini belirleyen önemli faktörlerin başında gelir. Genellikle AGÜ'de ihtiyaç duyulan vasıflara sahip insan gücü yaratmakta sorunlar yaşanmaktadır. Örgün eğitim sürecinde kazanılan bilgi ve beceriler bilim ve teknolojiye hızlı gelişmeler karşısında yetersiz kalmaktadır. Gelişmeleri takip edebilecek niteliklere sahip insan gücü yaygın eğitim ile sağlanabilmektedir.⁷⁴

⁷¹Sabahaddin Zaim, "Sosyal Siyaset Sahasında Üniversite-Sanayi İşbirliği." **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, Sayı 35-36, 201, s.302-303.

⁷² Robert J. Barro, "Education and Economic Growth" Ed. Helliwell, J.F., **The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-being**, C: LXXIX, Paris, OECD, 2001, s.16, <https://www.knowledge4all.com/Temp/Files/4643262a-6f77-40f1-8fe9-d3ce5bd2ef97.pdf>, 15 Mayıs 20.

⁷³ Eric A. Hanushek, "Education Production Functions" **In the Economics of Education**, Stanford, CA, ABD, Academic Press., 2007, s. 165, <https://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%202008%20PalgraveDict.pdf>, 19 Ekim 2020.

⁷⁴ Sedat Murat, **Dünden Bugüne İstanbul'da Yaygın Eğitim**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayını, 2009, s.32-45.

Güney Kore sosyal politikalardan en çok eğitime önem vermiştir. Bazı diğer refah devleti prensiplerine ve sosyal politika sunumlarına kalkınma sürecinde yer vermemiş olsa da eğitim başından itibaren önemli bir yere sahip olmuştur. Güney Kore ekonomik kalkınma başarısı ile ilgili literatür büyük bir ağırlıkla eğitim – beşeri sermaye – üniversite – teknolojik ilerleme arasında bağ kurar. Yukarıda da belirtildiği gibi genel konjonktür ve uygun politikalar da eğitimin çıktılarını kalkınma amaçlı kullanabilmek için önemlidir. İşsizliğin yüksek olduğu ve üniversite mezunlarının işsiz gezdiği ülkelerde yaygın ve nitelikli bir eğitim var olsa da kalkınma amacına hizmet edemeyecektir.

1.4.5. Sağlık Hizmetlerinin Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi

Sağlık hizmetleri sürdürülebilir bir toplum için gerekli şartlardan biridir. Sağlık hizmetlerinin ekonomik kalkınma etkisi ne olursa olsun yapılması gereklidir. Birçok yazara göre ekonomik kalkınma etkisi de olumlu yöndedir. Yetersiz, hatta orta derece yetersiz beslenme sağlıkla ilgili sorunlara yol açabilir. Özellikle çocukluk çağında sağlık hizmetleri yetersizse basitçe iyileşebilecek hastalıklar ölümle sonuçlanabilir, bulaşıcı hastalıklar salgınlara yol açabilir ve geniş halk kitlelerini tehdit eder. Sağlık sorunları ile kendi şartları ile mücadele etmek zorunda kalan ailelerin eğitime harcayacakları kaynaklar tükenir, işgücüne katılım oranı düşer, verimlilik azalır, tasarruflar erir, anne, bebek, çocuk ölümleri artar. Öte yandan sağlık daha yüksek iş verimliliği, eğitime daha fazla katılma, düşük doğurganlık ve düşük ölüm oranları yoluyla ekonomik kalkınmaya yol açar. Sağlığa yapılan yatırımların kalkınmaya olumlu etkisi yüksek oranda yönetişimin kalitesi ile ilişkilidir. Yolsuzluğun azaltılması, hesap verilebilirliğin artması çok önemlidir. Sağlık sistemlerinin kurulmasında sağlık harcamalarında vatandaş ödemelerinin oranı; sigortalılar, tüm vatandaşlar, bazı sektörlerde çalışanlar, çocuk ve gençler gibi gruplardan hangilerine hizmet verileceği en önemli sorular arasındır.⁷⁵

Genel olarak sağlık sektöründe çalışanların sayısı istihdamda önemli bir yer tutar, aynı şekilde sağlık hizmet ve ürünleri ile ilgili tüketim harcamaları da çok

⁷⁵ Arjan de Haan, **a.g.e.** s.74.

önemlidir. Kısaca iyi işleyen bir sağlık bakım sektörü iyi işleyen bir ekonominin de göstergesidir.

Birçok ekonomist yükselen sağlık bakım harcamalarının ekonomik büyümeyi yavaşlatacağını ve istihdamı azaltacağını düşünmektedir. ABD’de sağlık harcamalarının büyük artış göstermesi sağlık bakım ürün ve hizmetlerine diğer sektörlerden daha fazla kaynak aktarılması anlamına gelmektedir. Şirketler artan sağlık harcamaları ile başa çıkabilmek için ücret artışları veya sağlık sigortası gibi bazı harcamaları kıstak zorunda kalmakta veya çalışanların bu masrafların daha büyük bölümünü paylaşmalarını talep etmektedirler. Bazı ekonomistler de artan sağlık masraflarının GSMH ve istihdamı azalttığına, enflasyonu arttırdığına inanmaktadırlar. Sağlık masrafları bütçede açıklara sebep olabilmekte ve faiz ödemelerine de yol açmaktadır. Yüksek sağlık harcamaları emek piyasalarını ve sağlık harcamaları sebebiyle bütçede oluşan açıkların finanse edilmesi ihracatı ve sermaye malları sanayilerini olumsuz etkilemektedir.”⁷⁶

Sağlık harcamalarının ekonomik büyümeye diğer bir olumsuz etkisi vergilendirme yoluyla vatandaşlara yük getirmesidir. Sağlık sistemleri büyük hastane inşaları ve yatırımları, özellikle doktorlar olmak üzere sağlık profesyonelleri, idarecileri, ilaç sanayi, teknolojik gelişmeye bağlı olarak sürekli yenilenme, araştırma gibi birçok sektörü kapsar. Maliyeti yüksek bir refah sistemidir. Bu maliyetler sadece sağlık sigortası katılım primlerinden karşılanamayacağı için vergilerden karşılanmak zorundadır. Ayrıca özel sektörle işbirliği içerisinde yürütülür.

Evrensel sağlık sigortaları en çok yoksul ülkelerde gerekli olmasına karşın, sadece bazı gelişmiş zengin ülkelerde mevcuttur. En zengin ülkelerin bile hepsinde mevcut değildir. Örneğin ABD’de yoktur. Şimdiye kadar evrensel sağlık sigortasını başarmış düşük gelirli ülke olmamıştır. Başaran ülkeler sadece bazı varlıklı Batı

⁷⁶ “Effects of Health Care Spending on the US Economy”, ASPE, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation, United States Department of Health and Human Services, Washington DC, 2005, s.5,6,14-20, <https://aspe.hhs.gov/sites/default/files/private/pdf/75441/report.pdf>, 3 Haziran 2022.

Avrupa ülkeleri ve Kanada, Japonya ve Güney Kore'dir. Onlar da uzun dönem içerisinde gerçekleştirmişlerdir.”⁷⁷

1.4.6. Yeniden Dağıtımın Ekonomik Kalkınma ile İlişkisi

Yeniden dağıtım eşitsizliklerin azaltılması yolunda refah devletlerinin en önemli görev ve araçlarından biridir. Yeniden dağıtım kaynakların eşitlik esasına göre gelir dağılımını adaletini sağlamak üzere gerçekleştirilir. Refah sunumlarının hedeflenen kitlelere adil olarak ulaştırılmasını amaçlar.

1.4.6.1. Eşitsizliklerin Ekonomik Kalkınmaya Etkisi

Son 30-40 yıldır eşitsizliklerin kalkınma üzerindeki etkisinin olumlu mu olumsuz mu olduğunu açıklamaya yönelik çok sayıda araştırma mevcuttur. İki sonucu da bulan araştırmalar ve teoriler vardır. Cingano literatür araştırmaları sonucu genellikle şu sonuca ulaşıldığı yazar: Artan eşitsizlik büyümeyi azaltır, eğer⁷⁸.

a- artan eşitsizlik kabul edilemez dereceye gelir, oy verenler vergilerin artması ve düzenleme yapılmasını talep etmeye başlarlar, ticarete ve ticaret politikalarına güven azalırsa,

b- finans piyasalarında eşitsizlik yoksulların yatırım yapamaması anlamına geldiği için toplam yatırım ve büyüme de eşitlik temelinde kurulmuş düzgün bir finans piyasasından daha düşük olursa, beşeri sermaye yatırımları özellikle yoksul kesimler için düşer, sosyal mobilité azalırsa,

c- ileri teknolojilerin uyarlanması minimum iç talebe bağlıysa,

Öte yandan artan eşitsizlik büyümeye yol açabilir, eğer:

⁷⁷ Irene Akua Agyepong, Sam Adjei, “Public Social Policy Development and Implementation: A Case Study of the Ghana National Health Insurance Scheme”, **Health Policy and Planning**, C:XXIII No.2, Gana, 2008, s.150–160.

⁷⁸ Federico Cingano, “Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth”, **OECD Social, Employment and Migration, Working Papers**, No.163, Paris,OECD, 2014, s.10-12, 28 – 29, http://englishbulletin.adapt.it/wp-content/uploads/2014/12/oecd_9_12_2014.pdf, 18 Temmuz 2021.

d- yüksek eşitsizlik yatırım yapabilmek için daha sıkı çalışmaya ve yüksek oranlı kazançları elde etmek için daha fazla risk almaya teşvik ederse, örneğin eğitilmiş insanlar yüksek oranda kazanç sağlıyorsa ve daha fazla insan eğitime yönelirse, e-Varlıklı kesim kazancının daha az kısmını tüketime büyük oranını tasarrufa yönlendiriyorsa.

Haan 7 tür eşitsizlikten bahseder. Yoksulluk seviyesinin yükselmesine yol açan, iç pazarın ve tasarrufların büyümesini engelleyen gelir dağılımında; krediye, finansal desteğe ve fırsatlara erişimde; arazi ve diğer varlıkların dağılımında; cinsiyetler arasında; bölgesel; sosyal, siyasi ve kurumsal eşitsizlikler ekonomik kalkınmayı engelleyici unsurlardır. Deininger ve Squire ilk gelir dağılımı ve gelecekteki büyüme arasında zayıf bir ilişki bulurken, ilk arazi dağılımı ve büyüme arasında güçlü bir ilişki bulmuştur. Birdsall arazi dağılımı ve eğitim eşitsizliğinin büyümeye olan etkisinin gelir eşitsizliğinden fazla olduğunu bulmuştur⁷⁹.

Arazi ve diğer varlıkların dağıtımında eşitliği sağlama ile ilgili Gersbach ve Siemers imzalı araştırma başarılı toprak reformlarının toplumları tarıma dayalı yoksulluktan beşeri sermayeye dayalı gelişmiş ekonomiye geçişlerini sağladıklarını göstermiştir. “Toprak reformları yoksulluk tuzağına yakalanmış toplumların, tarımın küçük rol oynadığı gelişmiş, yetenek bazlı ekonomilere geçişini sağlayan araçlardır. İdeal toprak reformları tek seferlik yerine bir dizi arazi transferi ile gerçekleşir”⁸⁰.

Gelişmekte olan birçok ülkede sağlık, eğitim, istihdam ve ücret açısından ciddi oranda cinsiyete dayalı eşitsizlik görülür. Eğitime ve kaynaklara erişimde cinsiyete dayalı eşitsizlik doğum oranlarının ve çocuk ölüm oranlarının azalmasını ve gelecek nesillerin eğitimini yavaşlatır. İkinci olarak da ekonomik büyümeyi yavaşlatabilir⁸¹.

⁷⁹ Arjan de Haan, **a.g.e.**, s.80.

⁸⁰ Hans Gersbach, Lars-HR Siemers, "Land Reforms and Economic Development" **Macroeconomic Dynamics**, C:XIV, No. 4, Zurih, ETH Zurich, 2010, s.540, <https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/23343/S136510050909049X.pdf?sequence=2>, 30 Mayıs 2019.

⁸¹ Stephan Klasen, "Low Schooling For Girls, Slower Growth For All? Cross- Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development", **The World Bank Economic Review**, C: XVI, No.3, 2002, s.346, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/17209/773960JRN0200200Schooling0for0Girls.pdf?sequence=1> , 3 Mayıs 2020.

Delican istihdamda cinsiyet eşitsizliğine dikkat çekmiştir. Birçok çokuluslu şirket kadın işgücü kullanmayı tercih etmektedir. Fakat bu tercihin sebeplerinden biri üçüncü dünya ülkelerinde kadınların sabırlı ve el becerilerinde üstün olmalarının yanında, uysal ve kolaylıkla idare edilebilir olması ve tekrarlayan sıkıcı işleri yapmaya razı olmalarıdır.⁸² Kadınlara düşük ücret ayrımcılığının etkilerini araştıran Sequino da araştırmaları sonucu bu “eşitsizliğin özellikle ihracata dönük büyümeye, böylece teknolojik ilerleme ve verimlilik artışına ve yatırımların artmasına yol açtığını”⁸³ bulmuştur.

1.4.6.2. Toprak Reformları

Tarım arazilerinin eşitlikçi şekilde yeniden dağıtılması bir yandan arazilerin veriminin artmasına, diğer yandan düşük gelirli grupların tarımdan pay almalarına neden olarak kırsal yoksulluğu azaltan ve kentsel ekonomiye de katkı sağlayan güçlü bir stratejidir. Ülkeden ülkeye farklılıklar gösteren toprak reformları her zaman eşitlikçi olmayabilir ve pay alması beklenen yoksul kesimlere yönelik olmayabilir. Bazen büyük çiftçilerin çıkarı gözetilerek küçük çiftçilerden alınan araziler büyük çiftçilere veya orta kesime verilebilir. Topraklar aile reislerine verilerek cinsiyet arası eşitsizliklere de yol açabilir. Toprakları elinden alınanlara karşı da tazminat ödeme veya ödememe gibi farklı uygulamalar da görülebilir. Tarımı ve küçük ölçekli üreticileri destekleyici makro ekonomik politikalarla birlikte uygulanırsa kırsal yoksullukla mücadelede büyük fark yaratabilir. Doğu Asya arazi reformlarında güçlü bir eşitlikçilik vardır. Doğu Asya ülkeleri Çin, Japonya, Tayvan ve Güney Kore II. Dünya Savaşı’ndan sonra yüksek düzeyde eşitlikçi toprak reformları gerçekleştirmişlerdir. Dört ülkede de toprak reformları kırsal yoksulluğu azaltmış,

⁸²Mustafa Delican, “The Web of Global Capitalism: Increased Dependency.....”, s.3.

⁸³ Stephanie Seguino, "Gender Inequality And Economic Growth: A Cross-Country Analysis." **World Development**, C: XXVIII, No. 7, ABD, University of Vermont, Elsevier, 2000, s.1223, https://www.researchgate.net/profile/Stephanie-Seguino/publication/223039556_Gender_Inequality_and_Economic_Growth_A_Cross-Country_Analysis/links/59dec522a6fdcca0d32074b2/Gender-Inequality-and-Economic-Growth-A-Cross-Country-Analysis.pdf , 31 Mayıs 2021

tarım üretiminin artmasına yol açmış ve hızlı sanayileşme için sosyal temellerin atılmasına katkıda bulunmuştur.⁸⁴

1.5. Sosyal Politika ve Kalkınma İlişkisinin Değerlendirilmesi

Yukarıdaki başlıklar altında anlatıldığı gibi ekonomik kalkınma politikalarının sosyal politika konularına bakışı çok boyutlu ve değişkendir. İlk bakışta dünya görüşüne göre bu politikalar arasında olumlu veya olumsuz bir ilişki olduğu düşünülebilir. Fakat ilişki dünya görüşü ile ifade edilmenin ötesindedir. Ülkenin kendi iç dinamikleri, tarihi, sosyal ve kültürel yapısı bir yanda, yönetici elit ve/veya devletin kalkınma amaç ve çabaları diğer yanda sosyal politikalara bakış açısını etkiler. Her ülkenin kendi doğal ve insan kaynakları da hem ekonomik hem sosyal politikaların tasarlanmasında etkilidir. Bir uçta uluslararası sosyal politika kuruluşları, diğer uçta uluslararası şartlar ve sermaye birikimi ihtiyacı ile yapılan anlaşmalar ve çokuluslu şirketler de yine sosyal politikalarda etkili rol oynarlar. Bunlara ilave olarak sanayileşme rejimi ve yukarıda anlatılan unsurlara bağlı olarak sanayileşme yolunda geldiği seviye ve seçilen ekonomik politikalar birçok geç sanayileşen ülkede sosyal politikaların tasarlanmasında en önemli rolü oynamıştır. Konu ekonomik politikaların sosyal politikalara etkisinden çok ikisinin karşılıklı ilişkisi ve birbirlerinden ayrı düşünölemeyecekleridir. Ekonomik kalkınma amaç ve politikalarına göre şekillendirilen sosyal politikalar da kalkınma üzerinde ve kalkınma politikaları üzerinde etkili olacaktır. İlişki karşılıklı ve çift yönlüdür.

Güney Kore’de arazi reformu, kamu hizmetleri, eğitimin yaygınlaştırılması gibi olumlu politikaların yanında, sendikaların baskı altında tutulması gibi olumsuz sosyal politika uygulamaları yürütölmüştür. Asya ölkelerinde kamu sosyal yatırımları nispeten düşük kalmıştır. Afrika ölkeleri Zimbabwe ve Tanzanya’da ise yüksek kamu yatırımları görölmüş, eğitimde de son derece başarılı adımlar atılmış, fakat yine de sürdürölebilir ekonomik büyüme sağlanamamıştır. Ancak bu örneklere bakarak

⁸⁴ James K Boyce vd. “Land Reform and Sustainable Development”, **Reclaiming Nature: Environmental Justice and Ecological Restoration**, Working Paper Series No.98, MA, ABD, University of Massachusetts, 2005, s.134-141, https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1079&context=peri_workingpapers , 2 Ocak 2021.

sosyal ve ekonomik kalkınma arasında negatif bir ilişki olduğu kanısına varılmamalıdır. Önemli olan ayrıntı sosyal politikaların ne şekilde, hangi bütünlük ve istikrar içinde uygulanacağıdır.”⁸⁵

Bu bölümde sosyal ve ekonomik kalkınma politikaları ve birbirleriyle olan ilişkileri incelenmiştir. Tez konusu kapsamındaki dar anlamda sosyal politika konusu olan endüstri ilişkileri ve geniş anlamda sosyal politika kollarından sosyal güvenlik, eğitim, sağlık ve yeniden dağıtım ele alınmış ve bunların ekonomik kalkınma ile karşılıklı ilişkileri ortaya konulmuştur. Kalkınma amaçları ve kalkınma seviyesi ile hem dar anlamda sosyal politika hem de geniş anlamda sosyal politikaların ayrı ayrı incelenen her kolu arasında sıkı bir ilişkinin olduğu görüldüğü gibi, dar anlamda sosyal politikaların aynı zamanda diğer sosyal politika kollarını etkilediği de görülmüştür.

Ekonomik kalkınma, ülkelerin tarihi, kültürel, doğal ve beşeri özelliklerinden, uluslararası ilişkilerine, küresel ve jeo-stratejik konumlarına kadar son derece fazla sayıda ve karmaşık değişkenlerden etkilenen bir süreçtir. Bu süreç, az gelişmiş bir ülke konumundan gelişmekte olan ve daha sonra da gelişmiş ülke konumuna birçok kurumsal ve yapısal değişimlerle çeşitli aşamalardan geçilerek tamamlanan bir geçiştir. Bu sürecin başlaması ve devamı güçlü bir liderlik üstlenen, başka bir deyişle büyük kitlelerin desteğini kazanmış hükümetlerce gerçekleştirilir. Bu durumda muhalefetin zayıf olduğu ve bazı kesimlerin ise dışlandığı görülür.

Kalkınma sürecine girmiş bir ekonomide en önemli faktörlerden biri çalışanlar ve endüstri ilişkileridir. Kalkınma sürecine adımını atmış olan ülke öncelikle ucuz ve bol işgücüne güvenmektedir. İşgücü kalkınma amacına hizmet edebilecek şekilde yönlendirilmelidir. Ülkedeki sanayileşme seviyesi ve seçilen kalkınma politikası ile endüstri ilişkilerinin bağlantısı tez konusu içinde önemli bir yere sahiptir. Güney Kore’de endüstri ilişkileri kuruluş aşamasından demokratikleşme dönemine kadar devletin seçmiş olduğu ekonomik kalkınma politikalarına paralel olarak şekillendirilmiştir.

20.yy’da, yani geç sanayileşen ülkelerde, genellikle ithal ikame ve ihracata dayalı kalkınma olarak iki uç kutupta yer alan kalkınma politikalarının, hangisinin ne

⁸⁵ Arjan de Haan, **a.g.e.**, s.61.

oranda uygulanacağı, hükümetler tarafından ülkenin iç ve dış koşulları göz önünde bulundurularak kararlaştırılır. Bu kararlardan sonra yapısal değişimler başlar. Bu ülkelerde endüstri ilişkileri, sendikal yapı, iş yasaları gibi dar anlamda sosyal politika konuları seçilen kalkınma politikalarına göre yukarıdan aşağıya doğru şekillendirilir. Güney Kore örneğinde kalkınma politikalarının sosyal politikalara olan etkileri sebebiyle önemli yeri vardır. Delican, kalkınma politikaları ve endüstri ilişkileri arasında sıkı bir bağ olduğunu gösteren araştırmasında, Pasifik Kalkınma Modelinin özelliklerini ortaya koymuştur. Bu modelin Güney Kore endüstri ilişkilerini ve sosyal politikalarını izah etmede önemli bir yeri vardır. Bu model aşağıdaki tablo ile özetlenebilir:

Tablo 1: Pasifik Modeline Göre Sanayileşen Ülkelerde Sanayileşmenin Seviyesi ile Sendikal Örgütlenme Arasındaki İlişki

Sanayileşme seviyesi	Ülke Grubu	Kalkınma Politikası	Endüstri İlişkileri	Örgütlenme seviyesi	Sendikal Özellik
Sanayileşmeden Önce	AGÜ	İthal İkamesi	Siyasi (a)	Milli, işkolu	Siyasi
Sanayileşme sürecinde	GOÜ	İhracata dayalı	Baskıcı (a)	Mahalli Firma temelli	Ekonomik
Sanayileşmiş	GÜ	Teknolojik yenilik, katma değer üretimi	Uzlaşmacı (a)	Mahalli Firma temelli	Ekonomik

Kaynak: Mustafa Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1995, s.15,29-32,176,177, ve (a) Mustafa Delican, “The Political Economy of Labor Relations in South Korea: 1950-1980”, **Prof. Dr. Metin Kutsal’a Armağan**, Ankara, Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Sendikası Yayını, 1998, s. 271, 272 bilgilerden derlenmiştir.

Tablo 1 bölüm içinde anlatılan diğer bir noktayı da desteklemektedir. Sosyal politikaların ekonomik kalkınmaya etkisi bakış açısına göre olumlu ve olumsuz görülebilir. Örneğin, eğitim harcamalarının büyümeye yol açtığı genellikle kabul edilir, fakat sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarını bütçeye yük getirdiği için olumsuz olarak görenler olduğu gibi olumlu etkisini görenler de vardır. Ancak gerek dar anlamda gerekse geniş anlamda sosyal politikaların uygulamasında, Delican’ın modelinde de görüldüğü gibi, kişisel görüşlerin ötesinde ülkenin kendi şartları ve amaçları belirleyicidir. Bunlar gözönüne alındığında Pasifik ülkelerinde basit şekliyle karşımıza şöyle bir resim çıkmaktadır:

Şekil 1: Sosyal Politikaları Şekillendiren Dinamikler I

Ülke	Kalkınma	Kalkınma	Endüstri	Sosyal
Şartları →	Seviyesi →	Politikaları →	İlişkileri →	Politikalar

Özellikle kalkınmasını tamamlamış çoğu Batı Avrupa ülkesinde sendikalar çalışanların ücretlerini arttırmak ve daha iyi çalışma şartları elde etmenin yanında tüm vatandaşlar için daha iyi eğitim, sağlık bakım hizmetleri, sosyal güvenlik önlemleri gibi vatandaşlık hakları için mücadele ederler ve karar mekanizmalarının önemli ortaklarıdır. Kendi siyasi partileri ile veya başka bir siyasi partiyi destekleyerek ülke yönetiminde söz sahibidirler. Böylece sadece dar anlamda değil, tüm sosyal politika alanlarında etkileri görülür. Fakat geç sanayileşen ülkelerde sendikalar baskı altında tutulur ve sendikal haklar ertelendiği gibi doğrudan kalkınma amacına hizmet etmeyen sosyal politikalar da ertelenir.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNEY KORE’NİN KALKINMA SÜRECİ VE POLİTİKALARI

Tezin bu bölümünde Güney Kore’nin yakın tarihi, ekonomik kalkınma açısından incelenecektir. II. Dünya Savaşı sonundan başlayıp, bağımsızlık, kuruluş, Kore Savaşı ve nihayet yeniden yapılanma ve kalkınma dönemleri ele alınacaktır. 1950-1980 arası 35 yıllık tarihi kesit içindeki kalkınma politikaları iki ana dönemde incelenmiştir. Birinci dönem ithal ikamesine dayalı ekonomik büyüme amaçlayan yeniden yapılanma dönemi, ikinci dönem ise ihracat ekonomisine dayalı hızlı kalkınma sürecidir.

2.1. Güney Kore: Tarihi Arka Plan ve Bağımsızlık Süreci

Güney Kore Doğu Asya’da Kore Yarımadası’nın güney tarafında yer alır ve yarımadaı tek kara sınır komşusu olan Kuzey Kore ile paylaşır. Ülkenin en kuzeyi 38. paralelde Gangwon Şehridir. Ülkenin resmi adı Kore Cumhuriyeti’dir (Republic of Korea). Başkenti Seul’dür.⁸⁶ Kuzey ve Güney Kore arasında 3,86 km. eninde ve Batı’da Sarı Deniz’den Doğu Asya’da Japon Denizi’ne kadar 243 km. uzunluğunda askersiz bölge bulunur. Burası 1950-1953 Kore Savaşı sonunda barışı sağlamak için oluşturulmuş bir hattır. Güney Kore’liler yarımadalarının kaplan şeklinde olduğunu düşünür. Kaplan şanssızlıkları uzaklaştıran geleneksel bir semboldür, modern anlamda da kentleri ve Güney Kore’nin çok başarılı ekonomisini temsil eder.⁸⁷

Güney Kore 2020 yılı itibari ile 51,78 milyon nüfusa, 100,4 bin km. kare toprak büyüklüğüne sahiptir. Nüfus yoğunluğu km. kareye 529 kişi ile oldukça yüksektir. Doğumda yaşam beklentisi 83 yaş olup kadın başına doğum oranı ise oldukça düşük olarak %0,9 dur. Bebek ölüm oranı ise 1000 de 3 ile yine çok düşük seviyededir.⁸⁸ “Yüksek gelirli demokrasiler arasında yer alan Güney Kore’nin sosyo-ekonomik başarısı çok yüksek olarak değerlendirilir. Örneğin, 2014 (UNDP) BMKP

⁸⁶ World Population Review, <https://worldpopulationreview.com/country-locations/where-is-south-korea>, 10 Ekim 2020.

⁸⁷ Asia Society, Center for Global Education, Koreas. <https://asiasociety.org/education/geography-koreas>, 16 Ağustos 2021.

⁸⁸Dünya Bankası, Korea Republic, Country Profile, World Development Indicators database https://databank.worldbank.org/views/reports/reportwidget.aspx?Report_Name=CountryProfile&Id=b450fd57&tbar=y&dd=y&inf=n&zm=n&country=KOR, 10 Mart 2020.

2014 İnsani Gelişmişlik Index’inde 15. sırada olup, Japonya’dan (16.), Fransa’dan (20.) ve Avusturya’dan (21.) daha yüksek sıradadır. Toprak büyüklüğü açısından 109. sırada gelmesine rağmen dünyanın 11. büyük ekonomisi ve 6. büyük ihracatçısıdır. Kore eğitimde de çok yüksek sıralardadır. 24-34 yaş arası Korelilerin %64’ü yüksek öğretim diplomasına sahiptir, (OECD içinde en yüksek oran).”⁸⁹ Kişi başı geliri 2020 yılı itibarıyla 45.274 dolar ile hem 45.027 dolar olan OECD ülkeleri ortalamasından⁹⁰ hem de 29.968 dolar olan Avrupa Birliği ortalamasından⁹¹ yüksektir.

II. Dünya Savaşı sonrası kuruluş yıllarında dünyanın en yoksul ülkelerinden olan fakat 30-40 yıl gibi bir süre içinde ekonomik kalkınmasını tamamlayan Güney Kore’nin bu başarısı dikkat çekicidir ve bu nedenle birçok gelişmekte olan ülkenin dersler çıkarabileceği bir model olmuştur. Ülke kuruluş yıllarındaki ekonomik geri kalmışlığı atlatabilmek için bazı imkanları iyi kullanabilmiştir. Öncelikle teknolojiyi diğer gelişmiş ülkeler gibi kendi baştan yaratmamış, transfer etmiştir. Aynı şekilde mikro ve makro yönetim stratejilerini de gelişmiş ülkelere örnek alarak başarılı bir şekilde yürütmüştür. Özellikle ABD’den aldığı bilgi ve danışmanlıkları başarıyla uygulamıştır.⁹²

⁸⁹ CIA Factsheet, No.372, 2010, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/korea-south/summaries> , 13 Haziran 2018.

⁹⁰ OECD, Gross Domestic Product Indicator, 2022, <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm>, 17 Nisan 2022.

⁹¹ Eurostat Data, Gross National Income, per capita in PPS, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_pp&lang=en , 23 Mart 2022.

⁹² Joseph Wong, , "The Adaptive Developmental State in East Asia", **Journal of East Asian Studies** C: IV, No. 3, 2004, s. 349-350
http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_jeas/2009070210234850.pdf , 3 Ocak 2021.

Tablo 2: Güney Kore'nin Kuruluş ve Kalkınma Tarihi Dönemleri

1945-1948	Japon sömürgeciliğinden kurtulma, ABD ve Sovyet işgali, az gelişmiş, yoksul ülke
1948	İki bağımsız Kore devletinin kurulması
1948-52	Demokratik seçimlere rağmen otoriter hükümet; arazi reformu
1950-53	Kuzey-Güney Kore Savaşı,
1960-87	Baskıcı devlet, İthal ikamesine dayalı sanayileşme,
1960-61	Kısa süren demokrasi
1961-63	Askeri idare; otoriter rejimin kendini meşrulaştırması
1972-1987	İhracata dayalı, chaebol merkezli sanayileşme

Kaynak: Jong-Sung You, **Transition from a limited access order to an open access order: the case of South Korea**. "From a Fragile LAO to an OAO: South Korea, 1945 –Present", adlı Tablo H.1'den oluşturulmuştur. In: APSA 2012 Annual Meeting Paper. 2012, s. 5

Tablo 2'de Jong Sung You Güney Kore'nin tarihini kısa başlıklarla özetlemiştir. Bu başlıklar bu çalışma içinde ele alınacaktır. Tabloda 1950-1953 Kore Savaşı'ndan hemen sonraki dönem olan Syngman Rhee hükümeti dönemine yer verilmemiştir. Bu dönemde kalkınma politikası olarak ithal ikame stratejisi benimsenmişti. Tabloda belirtildiği gibi, 1960 – 1987 arası devlet gerekirse şiddet ve baskı uygulamaktan kaçınmamıştı. 1961 yılında askeri darbe ile General Park hükümeti başa geçmiş, kısa süre sonra da ihracata dönük kalkınma stratejisine geçilmişti. Tabloyu konuların bu tezde anlatıldığına paralel olarak aşağıdaki şekilde değiştirebiliriz:

Tablo 3: Geliştirilmiş Güney Kore'nin Kuruluş ve Kalkınma Tarihi Dönemleri

1945	II. Dünya Savaşının sona ermesi, Japon sömürgeciliğinden kurtulma, ABD ve Sovyet işgali; az gelişmiş, kendini besleyemeyen yoksul ülke
1945-1946	Geçici ABD askeri hükümeti
1948	İki bağımsız Kore devletinin kurulması
1948-1952	Demokratik seçimlere rağmen otoriter hükümet; arazi reformu; eğitim reformlarının ilk adımları
1950-1953	Kuzey-Güney Kore Savaşı, siyasi, sosyal istikrarsızlık, arazi ve eğitim reformlarının devam etmesi, dış kaynaklı acil durum yardımları
1953-1987	Baskıcı devlet; muhalefetin zayıflatılması; sendikaların kontrol altında tutulması;
1953-1960	Syngman Rhee hükümeti; dış yardımlara bağımlılık; eşitlikçi arazi reformun ve eğitim reformunun devam etmesi; ithal ikameye dayalı sanayileşme
1960-1961	Kısa süren demokrasi
1961-1962	Askeri darbe ile Park hükümetinin başa gelmesi; otoriter rejimin kendini hızlı ekonomik kalkınma amacı ile meşrulaştırması; ihracata dönük kalkınmanın başlaması
1965	Dış yardımların hızla azalması, GSMH'nin %9.3'ünden %0.6 seviyesine inmesi
1962-1972	İhracata dönük hızlı kalkınma; endüstriyel hakların durdurulması; dünya pazarlarına odaklı üretimi arttırarak tasarruf ve yatırımların artırılması; chaebollerin desteklenmesi
1972-1979	İhracata dayalı üretim artarken ağır sanayilerin kurulması, bunlarla ilgili sektörlerde ithal ikamesi politikaları uygulanması; chaebol merkezli sanayileşme; katma değeri yüksek malların ihracatına başlanması
1979	Park'ın suikasta kurban gitmesi
1979-1987	Antidemokratik uygulamaların ve endüstriyel baskıların azalsa da devam etmesi; ağır sanayi ve petrokimya ürünlerinin ihracatı; yenilikçi yatırımlar; elektronik sanayinin gelişmesi;
1987	Demokrasiye geçiş; sendikal hakların tanınması; ücretlerin artması

Kaynak: Bu Bölüm'de anlatılan bilgilerden oluşturulmuştur

Koreliler 1910 yılında Japonya'nın hükümranlılığına girmiş ve 1921 yılına kadar kendi gazetelerini çıkarma, siyasi ve entelektüel örgütlenme hakları gibi birçok sosyal ve siyasi haktan mahrum kalmışlardı. 1919'da Seul'da baş gösteren protestolardan sonra sendikal, sosyal ve ekonomik haklar tanınmış, fakat 1930'larda, özellikle 1937 Japon – Çin savaşı esnasında bu haklar geri alınmış, Koreliler asimilasyona maruz kalmış, Koreli gençler 1938 ve 1943'de zorla Japon ordusuna alınmıştı. II. Dünya Savaşı sırasında Japonya'yı yayılmacı politikaları sonucu 1894'den itibaren işgal ettiği topraklardan çıkarma amacıyla hareket eden

Müttefik Güçler (ABD, Sovyetler Birliği, İngiltere, Çin) 1943 Kahire Konferansı'nda Kore'nin özgür ve bağımsız bir ülke olması kararını aldılar.⁹³ 1943-1947 yılları arasında Müttefik Güçler yarımada'yı 38. paralelden bölerek kuzey bölgesine Sovyetler Birliği, güney bölgesine ABD ordularının girmesine karar verdi. Amaç uluslararası vesayet kurulunun gözetiminde bağımsız bir Kore'nin kurulması idi. Fakat ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki çatışmalar Soğuk Savaş'a dönüşünce yarımada'nın birleşmesi gerçekleşmedi.⁹⁴

Japonya'nın savaşı kaybetmesinden sonra, Kore'liler bir güçten kurtulup diğer iki gücün hegemonyası altına girse de Müttefik Güçlerin savaşı kazanması Kore'nin özgürleşme ve bağımsız devlet olarak yeniden doğuşu anlamına geliyordu. Sovyetler Birliği'nin Kore Yarımadası'nın kuzeyini işgal etmesinden bir ay sonra Amerikan ordusu Seul'a girerek başkent binasında bulunan Japon'ları teslim aldı.⁹⁵ 1948 yılında Kore Yarımadası'nın güneyinde Kore Cumhuriyeti, kuzeyinde ise Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti kuruldu. 1950-1953 yıllarında iki taraf arasındaki yıkıcı savaş 3 milyon Korelinin ölümü, milyonlarcasının evsiz kalmasına, ailelerin bölünmesine yol açtı.⁹⁶

1910'dan 1945'e kadar Japon kolonisi olan Kore'nin milli kültür ve dili kaybolmaya başlamıştı. Yüksek öğrenim, hukuk, ticaret ve idare Japonca olarak yürütülüyordu. Milli kimlik baskı altına alınmıştı. II. Dünya Savaşı'nda onbinlerce Koreli Japon İmparatorluk ordusuna yazılmaya veya kölelik şartlarında sanayide çalışmaya zorlandı. Bu sırada Japonlara karşı direniş gösteren birçok Koreli Mao

⁹³ Andrea Matles Savada, "South Korea: A Country Study", ed. William Shaw, C:DL, No.41. Washington DC., Diane Publishing, 1997, s.21-24, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=adMWewoEq0C&oi=fnd&pg=PR1&dq=Andrea+Matles+Savada,+William+Shaw,+eds.+%E2%80%9CSouth+Korea:+A+Country+Study%E2%80%9D,+C:DL,+No.41,+Washington+DC.&ots=FU7-ghir7-&sig=Rh6LSlYxR6CnSrHxYy_cFUpVGMI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, 27 Subat 2022.

⁹⁴ Chang Bae Chun, Kim Soon Yang; Lee Jun Young vd., "Republic of Korea: Health System Review", Kopenhag, WHO, 2009, s.4,7, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/330337/HiT-11-7-2009-eng.pdf?sequence=5>, 17 Haziran 2022.

⁹⁵ Soon Sung Cho, **Korea in World Politics 1940-1950: An Evaluation of American Responsibility**, LA, University of California Press, LA, 1967, s.63,64, <https://books.google.com.tr/books?id=Xz3vgFeJB9YC&pg=PP7&dq=Soon+Sung+Cho,+Korea+in+World+Politics+1940-1950:+An+Evaluation+of+American+Responsibility&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiFnYmtn7D5AhVmYPEDHbzIASMQ6wF6BAGFEAE#v=onepage&q=Soon%20Sung%20Cho%20C%20Korea%20in%20World%20Politics%201940-1950%3A%20An%20Evaluation%20of%20American%20Responsibility&f=false>, 28 Mart 2022.

⁹⁶ Chang Bae Chun vd. a.e. s.7.

idaresindeki Çin'e kaçı, birçoğu da Sovyetler Birliği'ne sürgün edilerek veya sığınarak Stalin ordusuna katıldı ve komünist doktrin altında askeri eğitim gördü. Sürgün edilen diğer bir grup ise ABD'ye gönderildi. İleride Güney Kore'nin ilk başkanı olacak Syngman Rhee de 1919 yılında başarısız bir direniş hareketinden sonra ABD'ye kaçarak eğitimini tamamlamıştı ve bu ülkede yerleşmişti. II. Dünya Savaşı sırasında Sovyetler Birliği'ni bir tehdit olarak görmeyen ABD başkanı Roosvelt, Japonları bölgeden çıkardıktan sonra Rus ordusunun çekileceğini düşünüyordu ve böylece bölgede Rusya ile işbirliğine girmişti. 6 ve 8 Ağustos 1945'de atom bombalarından sonra Japon İmparatoru 14 Ağustos'da teslim olduktan sonra Kore Yarımadası ile ilgili Japonlar'ın teslim alınması, BM altında uluslararası idarenin atanması ve son olarak idarenin yarımadanın kendi halkına devredilmesini öngören 3 aşamalı plan yürütülmeye başlandı. Fakat Stalin çekilmeyi reddetti.⁹⁷

ABD'de Kore milliyetçilerinden Kim Ku ve ileride başkan olacak Rhee Japonların 7 Aralık 1941 Pearl Harbor saldırısı sırasında ABD'de sürgündeki Kore hükümeti olarak Müttefik Güçlere bağlılıklarını açıklayıp Kore hükümetinin ABD'de tanınması için lobi çalışmaları yaparken, ABD Başkanı Roosevelt ve İngiliz Başbakanı Winston Churchill Kore'nin bağımsızlığını destekleme sözü vermişlerdi. Sovyetlerle işbirliği düşünüldüğünden yarımadanın 38. paralelden bölünmesine karar verilmişti. Fakat 38. paralelden geçen çizgi sadece kağıt üstündeydi ve ülkenin coğrafi ve ekonomik yapısını göz önünde bulundurmuyordu. Örneğin Japonlardan kalan hidro-elektrik santralleri ve sanayi üretim merkezleri Kuzey'de, tarımsal alanlar Güney'de kalmıştı. Tarımın işlemesi için Kuzey'deki enerji ve gübre gibi sanayi ürünlerine ihtiyaç vardı. Diğer yandan Sovyetler Birliği Kuzey Kore'yi gitgide kendi ideolojik yörüngesine alıyordu. Bu sebeple ABD'nin Kore ile ilgili düzgün işleyen ekonomi inşa edip, çekilme amaçları ikinci plana düşerek, Güney Kore'de Rus gücünü önlemek ilk amaç haline geldi. Bu arada 10 Mayıs 1948

⁹⁷ Michael Hickey, "The Doomed Peninsula", **The Korean War: The West Confronts Communism**, NY., Abrams, 2001, s.1-6, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=ZcyXDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT6&dq=Michael+Hickey,+%E2%80%9CThe+Doomed+Peninsula%E2%80%9D,+The+Korean+War:+The+West+Confronts+Communism,&ots=aVwY5tGZdA&sig=wNPSmN9jN_KdCKN76XbpyKVRszo&redir_esc=y#v=onepage&q=Michael%20Hickey%2C%20%E2%80%9CThe%20Doomed%20Peninsula%E2%80%9D%2C%20The%20Korean%20War%3A%20The%20West%20Confronts%20Communism%2C&f=false , 29 Mart 2022.

tarahinde Güney’de ABD gözetiminde ilk seçimler yapıldı ve Syngman Rhee Kore Cumhuriyeti’nin ilk başkanı oldu.⁹⁸

2.2. Bağımsızlık Sonrası Yeniden Yapılanma ve Gelişmeler

1948’de resmen kuruluşundan itibaren 1980’lere kadar olan Güney Kore siyasi, sosyal ve ekonomik tarihi iki dönemde incelenebilir. I. Dönem: kuruluş yılları olan ilk başkan Syngman Rhee Dönemi; II. Dönem: sanayileşme dönemi olan General Park Dönemi.

2.2.1. Siyasal Gelişmeler

2.2.1.1. Kore Savaşı

1946 sonlarına doğru Kuzey’de eğitim, doktrin ve donanımlar Sovyetler’e ait olan Kuzey Kore Halk Ordusu, 1948’de de Kore Halk Hava Kuvvetleri ve Kore Halk Deniz Kuvvetleri oluştu. 1949’da Amerikan güçlerinin Güney Kore’den çekilmesinden sonra, 25 Haziran 1950 tarihinde Kuzey, Güney Kore’yi işgal etmeye başladı. 7 Temmuz’da BM’e Kore’de süren savaşı durdurmak için yetki verildi. Yarımada da anti-komunist güçler BM amblemi veya kendi bayrakları altında savaşmaya başladı. ABD güçleri de tekrar bölgeye dönmüştü. Kore Savaşı BM desteğinde yaşanan ilk savaş oldu. Kore Savaşı’nda yer alan BM Konseyi güçlerinden, kara kuvvetlerinin %50,3’ü, deniz kuvvetlerinin %85,9’u, Hava Kuvvetlerinin %92,4’ü ABD kaynaklıydı. BM üyesi ülkeler de hem asker yardımı hem de özellikle Hindistan olmak üzere ambulans, ameliyat ürünleri ve doktor gönderdi. 1949 yılında yeni kurulmuş olan NATO’ya üye her ülke, hatta henüz NATO üyesi olmayan Kolombiya, Filipinler ve Türkiye komünizmin yayılmasını önlemek amacıyla Kore’ye askeri birliklerini yolladılar. Türkiye ABD, Güney Kore ve İngilizlerden sonra dördüncü büyük birliği yollayarak BM Komutanlığı’nı destekledi. Kore Savaşı 1923’den beri Türk ordusunun katıldığı ilk savaş olmuştur.⁹⁹

⁹⁸ Stanley Sandler, “The Korean War: No Victors, No Vanquished”, **Military History**, C:XV, Kentucky, The University Press of Kentucky, 1999, s.22-23, <https://core.ac.uk/download/pdf/232564993.pdf> , 29 Mart 2022.

⁹⁹ Stanley Sandler, **a.e.**, s. 150-160.

Kore Savaşı tek bir bölgede olmasına karşın birçok ülkenin katıldığı uluslararası bir savaştı. 1953 yılında savaş bittiğinde iki Kore nüfusunun %10'u ölmüş, yaralı veya kayıptı; iki milyon sığınmacı, 300.000 dul, 100.000 yetim kalmıştı. 600.000 den fazla ev, kamu binalarının yarısından fazlası yıkılmıştı. 27 Haziran 1953'de Kore'yi 38. paralelden bölen askersiz bölge hattı imzalandı. İki taraf da yeni birer ulus olarak yeniden yapılanmaya başladı.¹⁰⁰

Özetle, II. Dünya Savaşı sonrasında iki önemli gelişme Güney Kore'nin geleceği üzerinde belirleyici olmuştur. Birincisi, Japonya ve Almanya'nın saldırılarına karşı birleşerek birlikte kararlar alan iki Müttefik Güç, ABD ve Sovyetler Birliği'nin Soğuk Savaş olarak anılan ideolojik çatışma içinde girmesi; ikincisi ise ABD'nin savaştaki işgal bölgelerini kaldırmak için seferber ettiği Marshall Yardımları olarak anılan askeri maddi yardımlar ve diğer finansal nakit ve aynı yardımlardır.

2.2.1.2. Soğuk Savaş'ın Başlangıcı

II. Dünya Savaşı sırasında birçok kez müzakerelerde bulunan ABD Başkanı Roosevelt, İngiltere Başbakanı Churchill ve Sovyetler Birliği lideri Stalin, savaşın sonlarına doğru Şubat 1945'te Yafta Konferansı'nda bir araya gelip savaşın bitmesinden sonra dünyayı iki etki alanına ayırma konusunda anlaştılar. Almanya'nın ortasından geçen bu hat Kore yarımadasının kuzey yarısına kadar uzanıyordu. Üç lider ayrıca Birleşmiş Milletler, BM; Uluslararası Para Fonu, IMF ve Dünya Bankası, DB kuruluşlarının ve diğer benzer finansal kurumların ve bugünkü Avrupa Birliği'nin, AB, temellerini attılar. Ayrıca ABD tarafında, Marshall Planı Sovyetler Birliği tarafında ise Comecon vardı.¹⁰¹ Fakat ABD Güney taraftan çekilmesine rağmen Sovyetler Birliği'nin Kuzey Kore'den çekilmeyi reddetmesiyle iki büyük güç arasında Soğuk Savaş diye adlandırılan çatışma dönemi de başlamış oldu. Soğuk Savaş Güney Kore'nin ABD için önemini arttırmıştır.

¹⁰⁰ Dongmin Park, "Free World, Cheap Buildings: US Hegemony and the Origins of Modern Architecture in South Korea, 1953-1960", Yayımlanmamış Doktora Tezi, CA, ABD, UC Berkeley, 2016, s.8, <https://escholarship.org/content/qt8r90w2cb/qt8r90w2cb.pdf>, 29 Mart 2022.

¹⁰¹ Immanuel Wallerstein, "Asya'da Soğuk Savaş Nedir? Bir Yorumlama Denemesi-I", **Yeni Fikir Dergisi**, C: II No.5, 2010, s.51.

2.2.1.3. Syngman Rhee Dönemi (1948 – 1960)

Kore Yarımadası'nda 1948 yılında birbirinin tam tersi ideolojilere sahip iki hükümet kurulunca, Güney'de Syngman Rhee, Kore Cumhuriyeti'nin (Güney Kore) ilk başkanı; Kuzey'de de Kim Il-Sung Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin (Kuzey Kore) ilk Başbakanı oldu. Sovyet ve Amerikan güçleri bölgeden çekildi fakat yardımları devam ediyordu.¹⁰²

Güney Kore'de 1948 – 1960 yılları arası Rhee'nin sıkı kontrolü altında geçmiştir. Amerikan Eisenhower idaresinden yardımlar alan Rhee yönetiminin en önemli özelliği bu yardımlara olan aşırı bağımlılığı olmuştur. Böylelikle siyasi kararlarda ABD söz sahibi olmuş, 1960 yılında Başkan Rhee'nin koltuğunu bırakmasında da etkili olmuştur. Rhee döneminin son yıllarında ABD yardımları büyük ölçüde azalınca Rhee hükümeti zarar görmeye başlamıştır.¹⁰³

İlk Güney Kore hükümetinin kuruluş konuşmasında, Rhee toprak sahipleri, sermaye sahipleri ve işgücü arasındaki eşitlik prensibi yanında cinsiyet eşitliği ve milli birlik konularına vurgu yapmış, sınıf ve bölgesel ayrımcılıkların bertaraf edilmesinden bahsetmiştir. Nitekim kısa bir süre içerisinde Kore'de Birleşik Devletler Ordusu Askeri Yönetimi (USAMGK - United States Army Military Government in Korea) tarafından başlatılan, arazileri çiftçilere dağıtma amaçlı toprak reformu kuruluş sonrası hızla yürütölmeye başlanmıştır. Kore savaşından sonra ise amaçlar değişmiş, ABD ve BM ile ilişkileri güçlendirerek ülkeyi Kuzey saldırılarından korumak, Rhee hükümetinin başta gelen amaçlarından olmuştur.¹⁰⁴

Aslında 1948 tarihli Milli Kuruluş Anayasası, üst paragrafta belirtildiği gibi liberal Amerikan sisteminin güçler ayrılığı, halk yönetimi ve anayasal düzen prensipleri, bağımsızlık ruhu, yaratıcı fikirlere değer veren özgürlükçü özelliklerini benimsiyordu fakat diğer yandan bireyselci kapitalist özelliklerine karşıydı. Sosyalist

¹⁰² Dongmin Park, **a.g.e.** s.6.

¹⁰³ In Soo Hwang, "The United States-Republic of Korea Security Relations, 1953-1960: Great Power and Small State", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İngiltere, University of London, 1999, s.16,17, https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10123385/1/Hwang_10123385_thesis.pdf, 30 Mart 2022.

¹⁰⁴ Lee Sang-Hoon, "Syngman Rhee's Vision and Reality: The Establishment of the Nation and Thereafter." **The Review of Korean Studies**, C: XIV, No.3, Güney Kore, Academy of Korean Studies, 2011, s.46,47, <https://rks.accesson.kr/assets/pdf/7727/journal-14-3-33.pdf>, 13 Nisan 2022.

prensiplere dayalı eşitlik maddesini kabul etmişti. 1948 Kuruluş Anayasası ile 1954 Savaş-Sonrası Anayasası'nı karşılaştıran Park Myung Lim makalesine göre "Her birey için siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel eşitlik" ve "herkes için refah" maddeleri kuruluş anayasasının temelini teşkil etmişti. "Kore Cumhuriyeti'nde ekonomik düzen prensibi: sosyal adaletin gerçekleşmesi, tüm vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılanması ve dengeli bir ekonomik gelişmedir" ifadeleri ile yayınlanan Kuruluş Anayasası Madde 84 "dengeli bir ekonomik gelişme" ifadesi ile liberal piyasa ekonomisine sınır getirmiş, eşitlik ilkesini rekabetin önünde görmüştür. Piyasa ekonomisi karşıtı diğer maddeler, Madde 85, madenlerin, su, deniz ve doğal kaynakların devlet tarafından kullanılacağı, gerekirse özel girişimlere sınırlı izinler verileceğini, Madde 87 ise dış ticaretin hükümet kontrolünde yürütüleceğini belirtmiştir.¹⁰⁵ Fakat Kore Savaşı'ndan sonra, 1954 yılında, yıkıma uğramış, kaynakları kıt, dış yardımlara bağımlı olan ülkenin eşitlikçi özellikleri ağır basan Kuruluş Anayasası değiştirilmiş, piyasa ekonomisinin ve özel girişimlerin desteklenmesi yönünde maddeler içeren, ABD etkisinin hissedildiği bir Anayasa kabul edilmiştir.¹⁰⁶

Kore Savaşı sonrası Rhee'in en güçlü muhalifleri Kuzey Kore'de kalmıştı. Muhalefet Kuzey ile birleşme taraftarı olan küçük sol gruplardan ibaretti. Rhee bunları bastırarak bir güç tekeli oluşturdu ve anayasada değişiklik yaparak başkanın parlamento tarafından değil de halk tarafından seçilmesini sağladı. Parlamentoda güçlü bir muhalefet ile karşılaşınca, komünist gerillalara karşı savaş verdiğini bahane ederek sıkıyönetim yasalarını devreye soktu, orduyu kullanarak parlamentodaki muhalifleri tutukladı, sorguladı ve anayasa değişikliğini kabul etmeleri için baskı altına aldı. Aslında Rhee'nin kendi kişisel gücünü arttırmak için attığı bu gibi adımlar Güney Kore Devleti'nin ileriki yıllarda kalkınmacı devlet olmasına katkıda bulunacaktı. Kendi döneminde ise devletin yapısı kalkınmacı devlet olmaya uygun

¹⁰⁵ Myung Lim Park, "Constitution, National Agenda, and Presidential Leadership: Focusing on a Comparison between the Articles on Economy in the National Founding Constitution and the Post-Korean War Constitution." **Korean Social Sciences Review**, C:I, No.1, 2011, s.268-270, https://space.snu.ac.kr/bitstream/10371/75203/1/07Park%20Myung%20Lim_4%EA%B5%90.pdf, 15 Nisan 2022.

¹⁰⁶ Myung Lim Park, **a.e** s.284-287

hale gelse de sadece yapı yeterli gelmedi. Bıraktığı yapı ile kalkınmacı devletin başlaması Park hükümetine nasip oldu.¹⁰⁷

2.2.1.4. Park Dönemi (1961-1979)

1960'lardan itibaren demokrasi talepleri artmaya devam ederken öğrenci ve entelektüeller arasında otoriter rejim karşıtlığı artıyordu. Seçim hilelerine karşı Nisan 1960 öğrenci protestoları Syngman Rhee'nin başkanlıktan çekilmesine sebep oldu. Sonraki Chang Myeon hükümetinin demokratik açılımı ise (1960-1961) kısa sürdü ve Park darbesiyle sona erdi. 1960'daki Nisan Öğrenci Hareketinin ana taleplerinden biri yolsuzlukların önlenmesi idi ve Park öncelikli meselenin yolsuzluk karşıtı müdahaleler olduğunu duyurdu. Ancak 1980'de Park döneminden sonra Chun da başa geldiğinde aynı önceliği duyuracaktı.¹⁰⁸

Rhee döneminden kalan yapıyla, 1960'larda Güney Kore siyaseti yukarıdan aşağı doğru planlı olarak şekillendi. Tam olarak demokratik seçimlerin olmaması liderleri sosyal grupların baskılarına karşı zayıf duruma düşürmüyordu. Kuzey Kore'den gelen tehditlere dayanarak meşruluk kazanan Güney Kore askeri gücü dünyanın 6. büyük askeri gücü olmuştu. Bu askeri gücü de arkasına alan güçlü ve zorlayıcı hükümet daha sonraki dönemde hızlı ekonomik büyümede önemli rol üstlenmiştir. Güney Kore kalkınmacı devleti büyük firmaları ve sanayiye desteklerken işgücünün örgütlenmesini önlemiş, işgücü ve öğrenci kaynaklı huzursuzlukları ve muhalefeti bastırmış, kaynakların dağıtılmasında söz sahibi olmuştur.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Tuong Vu, "State Formation and the Origins of Developmental States in South Korea and Indonesia". **Studies in Comparative International Development**, C: XLI, No.4, CA, ABD, International Graduate Studies at the Naval Postgraduate School, 2007, s.36,38, <https://casprofile.uoregon.edu/sites/casprofile2.uoregon.edu/files/State%20Formation%20and%20Origins%20of%20Developmental%20States%20in%20Korea%20and%20Indonesia.pdf>, 20 Haziran 2022.

¹⁰⁸ Jong-Sung You, "Transition From A Limited Access Order To An Open Access Order: The Case of South Korea", **APSA, Annual Meeting Paper**, San Diego, University of California, 2012., s.10, <https://extranet.sioe.org/uploads/isnie2011/you.pdf>, 13 Haziran 2022.

¹⁰⁹ Erik Mobrand, "Struggles Over Unlicensed Housing in Seoul, 1960-1980", b.y.y. **Urban Studies**, C: XLV, No. 2, 2008, s.369, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.584.6054&rep=rep1&type=pdf>, 25 Nisan 2022.

Kalkınma sürecinin başından beri en önemli amaç ekonomik kalkınma olması sebebiyle ülkede siyasi yapı da tüm politikaların öncelikle ekonomik amaçlara hizmet etmesini garanti altına almak üzere şekillendirilmiştir. Güçlü bir ekonomi bürokrasisi oluşturulmuştur. Bu bürokrasi sosyal harcamaları arttırmak isteyen başkanların önerilerini bile veto etme yetkisine sahiptir. Kalkınma döneminden kalan yapıyla, 2010’lu yıllarda bile Strateji ve Finans Bakanlığı (The Ministry of Strategy and Finance – MOSF), Sağlık ve Refah Bakanlığı’nın harcamalarını takip etmekte ve son onaylayıcı konumunda bulunmaktadır. Meclis bu bakanlığın onayını almadan bütçe arttıramamakta, fakat ekonomi bürokrasisi sosyal harcamaların artmasında istediği kesintilere gidebilmektedir.¹¹⁰

2.2.2. Ekonomik Gelişmeler

2.2.2.1. Marshall Planı

Marshall Planı II. Dünya Savaşı’nın yıkım ve kaos getirdiği bölgelerde düzeni tekrar sağlamak amaçlı tasarlanan uluslararası işbirliği programıdır. II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da sanayi merkezleri, kentler, çiftlik arazileri, makineler, yollar, köprüler tamir edilemeyecek şekilde yıkıma uğramıştı. Bankalar, sigorta şirketleri ve diğer finans kuruluşları varlıklarını sürdürememişti. Yiyecek ithalatı sermayeleri eritiyordu. Bazen soğuk, bazen kuraklık ve açlık kol geziyor, 1946-1947 yıllarında savaşın bitmesinden iki yıl sonra Avrupa kaosa sürükleniyordu. ABD’nin en önemli pazarı olan Avrupa’nın bu durumu ABD’yi yakından ilgilendiriyordu. Yiyecek, gübre ve yollardan, makine, maden ve fabrikalara kadar ihtiyaçlar dev boyutlardaydı. Öte yandan güvenlik ve Batı yaşam biçimi komünist blok tehdidi altındaydı. 5 Haziran 1947 yılında ABD Dışişleri Sekreteri General George C. Marshall, durumu hem ABD hem de dünya kamuoyuna duyurdu. 2 Nisan 1948’de ABD’de Dış Yardımlar Yasası’nın yürürlüğe girmesiyle ve planı yürütecek Ekonomik İşbirliği İdaresi (ECA-Economic Cooperation Administration) kurulmasıyla Marshall Planı devreye girdi. Amaç ülkelerin kendi kaynaklarını harekete geçirmek ve dinamizm kazanmalarına katkıda bulunmaktı. 1951 yılına kadar 12 milyar dolar transfer sağlayan Marshall Planı ABD, Batı Avrupa, Asya ve

¹¹⁰ Jae-Jin Yang, **The Political Economy of the Small Welfare State in South Korea**, NewYork, Cambridge University Press, 2017, s. 3.

Afrika’da 425.000.000 insanı etkiledi, Batı Avrupa’da üretimin yıllık 30 milyar dolar artmasıyla sonuçlandı. Bu ABD için de daha fazla istihdam ve daha iyi yaşam koşulları demekti. Marshall Planı sadece bir finans ve ürün akışı değil, ayrıca bir teknik yardım ve danışmanlık desteği akışı idi. Avrupa’da başarılı bir deneyim kazanan Marshall Planı, 1950 Kore krizi ile yönünü Uzak Doğu’ya çevirdi.¹¹¹

2.2.2.2. Syngman Rhee Dönemi

Savaşı takip eden 1945-1949 yılları arasında Güney Kore’de üretim durma noktasına gelmişti. 1945 yılında Japonlar çekilirken geride 2500 işletme bırakmış olsa da bunların büyük bir çoğunluğu Kuzey Kore topraklarında kalmıştı. Güney Kore’de kalanlar kalkınmada en azından bir alt yapı sağlamıştır. Bu yıllarda ülke, ekonomisini kurtarma çabasına girmiş, ABD ve BM’den finansal destekler almış ve ABD ve Japonya’ya giden mühendis ve bilim adamlarını ülkeye geri çağırmıştır. İthal ikamesi benimsenmiş ve 1954-1960 yılları arasında %3,4’lük bir büyüme görülmüştür. Rhee hükümeti ödemede kolaylık sağlayarak Japonlar’dan kalan 166 bin 301 adet tesisi satmıştır. Güney Kore’nin en büyük 30 Chaebol’ünden 6’sı Kuzey-Güney Kore Savaşı öncesi, 16’sı da Syngman Rhee döneminde kurulmuştur. Tesislerin satışından chaeboller faydalanmıştır.¹¹²

Japon hâkimiyetinden kurtulan Kore dünyanın en yoksul ülkeleri arasında yer alan bir tarım ülkesiydi. Kuzey-Güney Kore Savaşı ve bölünmeden sonra Güney Kore’de yoksulluk devam ediyordu. Yer altı kaynakları, sanayi ve elektrik üretiminin büyük çoğunluğu Kuzey Kore’de kalmıştı. Güney Kore kişi başı geliri ile dünyanın en yoksulları arasındaydı.

Güney Kore’nin kalkınmasının 1948’den 1960 yıllarına kadar çok önemsiz ve yavaş olduğunu görüyoruz. Kalkınma 1960’lı yıllarda başlamıştır. Rhee hükümeti

¹¹¹ Lewis Paul Todd, **The Marshall Plan: A Program of International Cooperation**, Michigan State Üniversitesi, Michigan, Advisory Committee on Education, Economic Cooperation Administration, 1950, b.a., https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=BPp82Rux7poC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Lewis+Paul+Todd,+The+Marshall+Plan:+A+Program+of+International+Cooperation&ots=L.TLCwuiNIH&sig=q7BgYb7ZqXB8VUQPH1gj3KZWb-E&redir_esc=y#v=onepage&q=Lewis%20Paul%20Todd%20The%20Marshall%20Plan%3A%200A%20Program%20of%20International%20Cooperation&f=false, 28 Şubat 2022.

¹¹² Aslı Kavurmacı, “Güney Kore Ekonomisinde Chaeboller ve Endüstri İlişkileri” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2020, s.12.

sürekli daha fazla yardım almaya, yardımların miktarının arttırılmasına odaklanmıştı. Yardımları dağıtma ve kullanma gücü başkan ve küçük bir grup elit elinde toplanmıştı. Yardımlar yatırım potansiyelini arttırmaktan çok rant için kullanılıyordu¹¹³.

1950’lerde ekonomi ithal ikamesine dayalı bir yapıya sahipti. Maddi zayıflık yardımlara olan bağımlılığı artırıyor, somut bir planlamayı ve güçlü siyasi desteği önlüyordu. 1953 – 1961 arası ithalatın %70’i yardımlardan karşılanıyordu. Siyasi istikrarsızlıklar kalkınma planlarının ertelenmesine yol açıyordu. İthal edilen malların yarısı tarımsal ürün, geri kalanı gübre ve petrol ürünleriydi. Olumlu bir gelişme ise bu malların yerli sanayide işlenmesiydi. Bu dönemdeki yardımlar ile ithalat ve ürün işleme faaliyetleri Güney Kore firmalarının gelecekteki gelişmelerinde rol oynamıştır. İthal ikame döneminde ekonomik faaliyetler sonraki hızlı büyümeye temel hazırlamıştır. 1953-1955 yıllarından 1960-1962 yıllarına kadar, GSMH ortalama % 3,9 oranında, sanayi yıllık %11’lerde büyümüştür.¹¹⁴

2.2.2.3. Park Dönemi

1961’den sonra Güney Kore dünyada en yüksek büyüme hızı ile sanayileşerek 1980’lerden itibaren en zengin sanayi ülkeleri arasına girdi. Askeri yönetimler altında 30 sene süren ekonominin hızlı değişim süreci Güney Kore’de “ekonomik mucize” veya Seul’den geçen Han nehrine atfen “Han mucizesi” olarak adlandırılır. En dikkat çekici noktalardan biri ise sanayi modelinin devlet ve chaebol arasındaki işbirliğine dayalı olduğudur.¹¹⁵

¹¹³ Ilcheong Yi, Olive Cocoman, You-ah Chung, vd., “Effective Aid and Development Cooperation in South Korea”, **Learning from the South Korean Developmental Success: Effective Developmental Cooperation and Synergistic Institutions and Policies**, ed. Ilcheong Yi ve Thandika Mkandawire, UNRISD Social Policy in a Developmental Context Series, Cenevre, Palgrave Macmillan, 2014, b.a., <http://ndl.ether.net.edu.et/bitstream/123456789/53017/1/194.pdf#page=216>, 23 Nisan 2022.

¹¹⁴ Stephan Haggard, Byung-kook Kim, In-Moon Chung, “The Transition to Export-led Growth in South Korea: 1954 – 1966”, Washington DC., **The Journal of Asian Studies**, C: L, No.4, 1991, s.852, 853, <https://core.ac.uk/download/pdf/6373716.pdf>, 29 Nisan 2022.

¹¹⁵ Michael J. Seth, “South Korea’s Economic Development, 1948-1996”, **Oxford Research Encyclopedia of Asian History**, 2017, b.a., <https://oxfordre.com/asianhistory/abstract/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-271>, 2 Mart 2020.

1961 yılından itibaren Birleşik Devletler Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) kurulduğunda Güney Kore ABD'den sadece ekonomik özellikte yardım almaya başladı. 1945-1948 yılları arası yardımlar aciliyet yardımları olan ABD ordusu bütçesinden çıkan GARIO – Government and Relief in Occupied Area (işgal altındaki bölge idare ve kurtarma yardımı), ve EROA – Economic Rehabilitation in Occupied Area (işgal altındaki bölgeye ekonomik rehabilitasyon) yardımlarıydı. Marshall yardımları ise ülkenin kendine yetecek düzeni sağlamasına katkıda bulunmuştu.¹¹⁶

1962 – 1979 döneminde Güney Kore'de ortalama GSMH % 9,3 ve ihracat % 33,7 büyüdü. Kişi başı gelir 18 kat artarak 1962'de 87 dolardan 1980'de 1481 dolara yükselmiştir. Sanayi yapısında büyük bir değişim yaşanmış, 1962-1964 yılında ekonominin %40'ını oluşturan birincil faaliyetler 1980'de %18,3'e düşmüş, imalat ve madencilik %18,1'den %30'a yükselmiştir. İmalat içinde 1960'lar boyunca tekstil, giyim, ahşap gibi hafif sanayiler ihracat patlamasıyla gelişmiş, 1970'lerin ortasında ağır sanayilerin başlamasına yol açmıştır. Hükümet ısrarla demir-çelik, petrokimya, demirli metaller ve rafine petrol sanayilerine büyük çapta sermaye desteği vermiştir. Örneğin yıllık bir milyon ton üretim ile başlayan Pohang Çelik Üretim Merkezi hükümet girişimciliği ile genişletilmiş ve yıllık 8,5 milyon tona ulaşmıştır. Ağır ve kimya sanayi oranı 1962'de tüm imalatın ¼ inden 1980'de yarısından fazlaya yükselmiştir. Çelik fabrikalarını kurduktan sonra hükümet çelik tüketicisi olacak sektörler kurmaya yönelmiştir. Örneğin yüksek vasıflı işgücünü ve hükümet desteğini de kullanan gemi yapım sanayi, balıkçı ve kargo tekneleri ile başlayarak üretim çeşitliliğini petrol tankerlerinden, kargo taşımacılığı, şilep, sondaj gemilerine kadar genişletmiştir. Otomotiv, sanayi, makine ve ekipman üretimi hükümetten destek gören sektörler olmuş, 1970'lerin sonunda vasıf-yoğun sermaye malları sektörü üretiminin üçte biri ihraç edilmeye başlanmıştır. Elektronik sektörü de yine

¹¹⁶ Pil Ho Kim, "Guns over Rice: The Impact of US Military Aid on South Korean Economic Reconstruction", **International Development and Cooperation Review**, Ohio ABD, Ohio State University, C:IX, No.1, 2017, s.36, <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/u.osu.edu/dist/2/20360/files/2017/04/GoR-final-w0lqgp.pdf>, 25Aralık 2021.

montajdan başlayarak televizyon, dijital saat, mikro-dalga fırınlar gibi son kullanıcı mallarının üretimine kadar hızla gelişmiştir.¹¹⁷

Ekonomik kalkınma amaçlayan Park hükümeti bilim, araştırma ve teknoloji kurumları ve işadamları ile birlikte ekonomik kalkınma işbirlikleri kurdu. Ticari bankalar devletleştirildi, düşük faizli krediler verilmeye başlandı. 1962 yılında başlayan ilk 5-yıllık kalkınma planı hızlı kalkınmanın başlangıç noktası oldu. Plan başlarda gerçekçi bulunmayan %7,1'lik bir ekonomik büyüme öngörüyor ve ihracata dönük olarak hafif sanayileri teşvik ediyordu. Büyüme hedefi aşılarak %8,9 olarak gerçekleşti ve ülkeyi hızlı sanayileşme yoluna soktu. Yıllık ihracat %29, üretim %15 büyüme gösterdi. 1973 yılında Park yönetimi ağır sanayi ve kimya sanayi hamleleri başlattıktan 10 sene geçmeden her sektörde dünya çapında en başta rekabet eden ülke, dünyanın en büyük çelik üretim merkezini işletti ve 1980'lerde gemi yapımında dünyanın ikinci büyük gemi üreticisi oldu. 1970'lerdeki uluslararası dezavantajlı şartlara rağmen 2 haneli rakamlarla büyüdü.¹¹⁸ 1960'ların başlarındaki politika değişimini izleyen 25 yılda, kişi başı üretimi yıllık % 7 gibi alışılmadık derecede yüksek bir artış gösterdi.¹¹⁹

¹¹⁷ Kwan S. Kim, **The Korean Miracle (1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development**, Helen Kellogg Institute for International Studies, Working Paper No.166, University of Notre Dame, 1991, s.6-13, <https://core.ac.uk/download/pdf/51178834.pdf>, 16 Nisan 2022.

¹¹⁸ Michael J. Seth, **a.g.e.**, b.a.

¹¹⁹ Soo Cha Myung, "The Economic History of Korea", **EH.net**, <https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-korea/>, 3 Şubat 2022.

Tablo 4: Yıllara göre Karşılaştırmalı Toplam GSMH Büyüme Oranları (%)

Yıl/Ülke	Fransa	Almanya	Japonya	G.Kore	İsveç	Türkiye	İngiltere	ABD	OECD
1970	6,11	-	-	10	6,47	-	2,71	-	-
1971	5,32	3,13	4,70	10,45	0,94	5,57	3,5	3,29	3,77
1972	4,51	4,30	8,41	7,15	2,29	7,43	4,32	5,26	5,47
1973	6,34	4,78	8,03	14,83	3,97	3,26	6,52	5,65	6,21
1974	4,3	0,89	-1,23	9,46	3,20	5,59	-2,48	-0,54	1,14
1975	-0,96	-0,87	3,09	7,86	2,55	7,17	-1,47	-0,21	0,40
1976	4,36	4,95	3,97	13,12	1,06	10,46	2,91	5,39	4,94
1977	3,46	3,35	4,39	12,28	-1,60	3,40	2,46	4,62	3,70
1978	3,98	3,01	5,27	10,77	1,75	1,50	4,2	5,54	4,46
1979	3,55	4,15	5,48	8,63	3,84	-0,62	3,75	3,17	3,91
1980	1,58	1,41	2,82	-1,70	1,70	-2,45	-2,03	-0,26	1,33

Kaynak: OECD.Stat, “National Accounts at a Glance: 1.GDP” adlı veri tabanından oluşturulmuştur. [Data extracted on 13 Sep 2020 15:03 UTC \(GMT\) from OECD.Stat](http://stats.oecd.org) , <http://stats.oecd.org>, 13 Eylül 2020.

Tablo 4’de Güney Kore yıllara göre büyüme rakamlarının 1971’den 1979’a kadar yüksek oranda gerçekleştiği seçilmiş ülkelerle kıyaslanarak gösterilmektedir. Bu yıllarda sürekli %7,5 - %8’den fazla devam eden büyüme oranları 1973’de %14’ü geçmiştir. Güney Kore özellikle bu yıllarda dünyada en yüksek büyüme rakamlarına sahiptir.

2.2.3. Sosyal Gelişmeler

2.2.3.1. Syngman Rhee Dönemi

Güney Kore başlangıçta 1960’lara kadar yoksul bir ülke olmasına karşın sosyal göstergeler açısından kendinden birkaç kat fazla gelir düzeyinde olan ülkeler arasında yer alıyordu. Adelman ve Moris imzalı sosyo-ekonomik kalkınma endeksi 1950’lerin sonları ve 1960’ların başlarında ölçülmüştür. Sosyal yapı ve sosyal örgütlenmenin özelliklerini yakalayabilmek için tasarlanan endeks ikili yapının boyutları, şehirleşme, yerli orta sınıfın önemi, sosyal mobilité, okur-yazarlık, kitle iletişim, kültürel ve etnik homojenlik, doğurganlık, milli bütünlük ve milli birlik duygusu gibi birçok göstergeye dayanır. Güney Kore kişi başı geliri ortalamanın oldukça altında olsa da bu endekste en gelişmiş gruplar arasında yer almıştır. Aynı

şekilde eğitim ile ilgili göstergelerde de Güney Kore kendi gelir grubundan beklenenden daha yüksek eğitim seviyelerine ulaşmıştır. 1960’larda Güney Kore’nin diğer bir durumu da gelir ve zenginlik dağılımında yüksek oranda eşitlikçi olmayı başarmış olmasıdır. Arazi reformlarını oldukça eşitlikçi bir düzeyde yürütmüştür ve arazi dağılımı bakımından en az eşitsizlik gösteren ülke olmuştur.¹²⁰

Tablo 5: Sosyoekonomik Gelişmişlik ve Gelir

Ülke	Sosyo-ekonomik gelişmişlik indeks 1960	Kişi başı milli gelir 1961 \$
Güney Kore	0,85	73
Brezilya	0,79	186
Kamboçya	-0,55	101
Fildişi Sahili	-0,98	184
Fas	-0,57	150

Kaynak: Dani Rodrik, “Getting Interventions Right: How South Korea and Taiwan Grew Rich”. **Economic policy**, C: X No.20, Massachusettes, Nber Working Paper Series, Working Paper No.4964, 1995, s. 75, Tablo 3’den oluşturulmuştur, https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4964/w4964.pdf, 14 Ocak 2021.

Tablo 5’de Güney Kore’nin diğer seçili ülkeler arasında en düşük kişi başı gelire sahip olmasına rağmen en yüksek sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyinde olduğunu görüyoruz.

Tablo 6: Güney Kore’de Eğitimde Öngörülen ve Gerçekleşen Oranlar 1960

İlköğretim Kayıt Oranı		Ortaöğretim Kayıt Oranı		Okur-yazarlık Oranı	
Öngörülen	Gerçekleşen	Öngörülen	Gerçekleşen	Öngörülen	Gerçekleşen
0,57	0,94	0,10	0,27	0,31	0,71

Kaynak: Dani Rodrik, “Getting Interventions Right: How South Korea and Taiwan Grew Rich”. **Economic policy** C: X No.20, Massachusettes, Nber Working Paper Series, Working Paper No.4964, 1995, s. 75 Tablo 4’den oluşturulmuştur, https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4964/w4964.pdf, 14 Ocak 2021.

Tablo 6’da gösterildiği gibi eğitim ile ilgili göstergeler de aynı şekilde Güney Kore’nin dâhil olduğu gelir grubundaki ülkelerden beklenen eğitime katılma oranından çok daha yüksek oranlardır. 1960 yılında 0,57 olması beklenen ilköğretime kayıt oranı 0,94 olarak, 0,10 olması beklenen Ortaöğretim kayıt oranı ise

¹²⁰ Dani Rodrik, “Getting Interventions Right: How South Korea and Taiwan Grew Rich”, **Economic Policy**, C: X No.20, Massachusettes, Nber Working Paper Series, Working Paper No.4964, 1995, s.19, https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4964/w4964.pdf, 14 Ocak 2021.

0,27 olarak gerçekleşmiştir. Okur-yazarlık oranı ise Güney Kore gelir grubundaki ülkeler ile kıyaslanınca 0,31 oranında olması beklenmiş fakat 0,71 oranında gerçekleşmiştir.

Sosyal gelişmişlik düzeyi yüksek olsa da Güney Kore’de baskılar da yüksek düzeyde idi. Hızlı kalkınma, özellikle tarım üreticilerine ve çalışan kesime karşı ayrımcılık ve baskı politikası ile birlikte yürüdü. 1950 yapılanma dönemi başından 1972’ye kadar tarım ürünlerinin en büyük alıcısı devlet olmasına ve düşük fiyat ödemesine rağmen 1980’lere kadar demokratik hükümetin başta olduğu 1960 – 1961 kısa dönem hariç Güney Kore’de protestolar görülmedi. Ayrıca hem Rhee hem de Park döneminde işgücü ilişkileri de sakin geçmiş, yılda ortalama 3 grev 50 uyuşmazlık görülmüştü. 1960-1961 arası demokratik dönemde baskı hafifleyince 75 grev ve 200’den fazla uyuşmazlık görülmüş, yüzlerce sendika ortaya çıkmıştır. Darbeden sonra Park hükümeti bu hareketleri tekrar bastırmıştır. Güçlü diktatörlük dönemlerindeki düşük ücretlere rağmen az sayıda uyuşmazlık ve protesto memnuniyetin göstergesi değil, nüfuzu güçlü hükümetlerin gerek baskı, gerek manipülasyon ve popülist uygulamalarından kaynaklanmıştır. 1960’da Rhee’nin devrilmesi ile sonuçlanan öğrenci hareketleri de ekonomi eksenli değil, sosyal nitelikte idi ve yolsuzluk, seçimlerde hile, ve polis şiddetine karşı yürütülmüştü.¹²¹

2.2.3.2. Park Dönemi

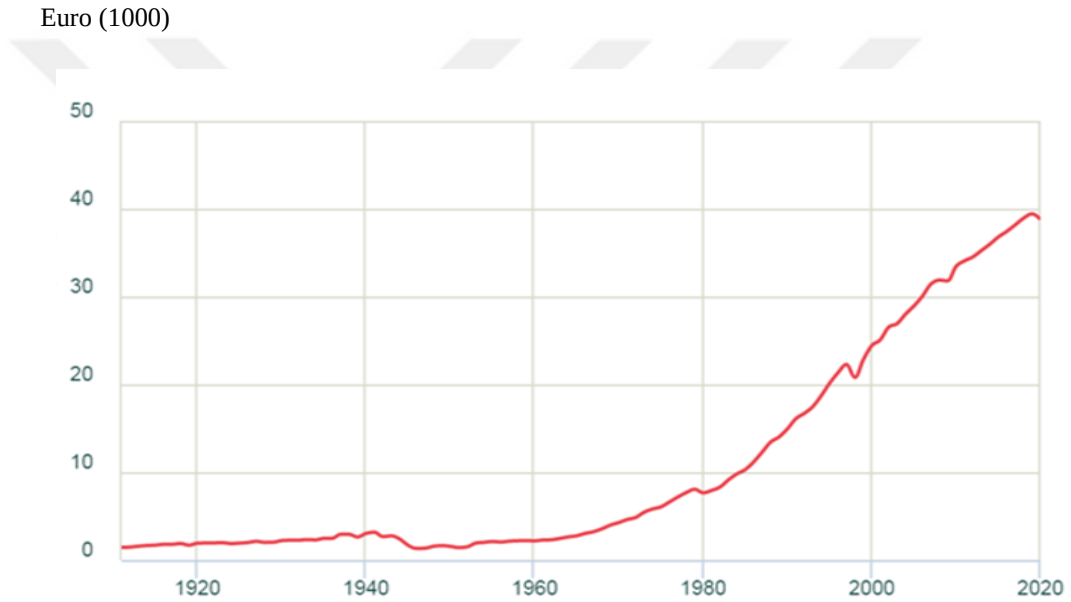
1961 – 1988 arası diktatörlük rejimlerinde (Park ve Chun Doo-hwan) Güney Kore sıra dışı bir hızla büyürken “Önce Büyü, Sonra Paylaş” düşüncesi hâkim olmuştur. Bu dönemdeki refah sistemi Kalkınmacı Refah Devleti veya Minimalist Refah Devleti olarak anılır. Yeniden dağıtımı sınırlı tutan bu refah sistemine rağmen gelir eşitsizliği tolere edilebilir düzeyde kalmış, Güney Kore en düşük eşitsizliğe sahip gelişmekte olan ülke olmuştur. Bu oldukça dikkat çekicidir çünkü bu dönem sosyal politikalar özellikle eşitsizliği azaltmak üzere tasarlanmamıştır. Arazi reformuna ek olarak eşitsizliği önleyen diğer bir faktör de Kore Savaşı’nın tüm sanayi varlıklarını yıkması sebebiyle Güney Kore’nin büyüme sürecine gelir ve

¹²¹ Tuong Vu, . a.g.e., s. 39,40.

varlık bakımından eşit olarak başlamasıdır. Ayrıca emek-yoğun imalata dayalı dış-dönük büyüme stratejisi istihdam ve (zamanla) ücretlerin artmasına yol açmıştır.¹²²

Şekil 2 Güney Kore’de milli gelirin 1960’lardan sonra hızla arttığını ve Şekil 3’de gelir eşitsizliğinin 1945’lerden itibaren özellikle de 1960’dan itibaren düştüğünü göstermektedir.

Şekil 2: Güney Kore’de ortalama GSMH

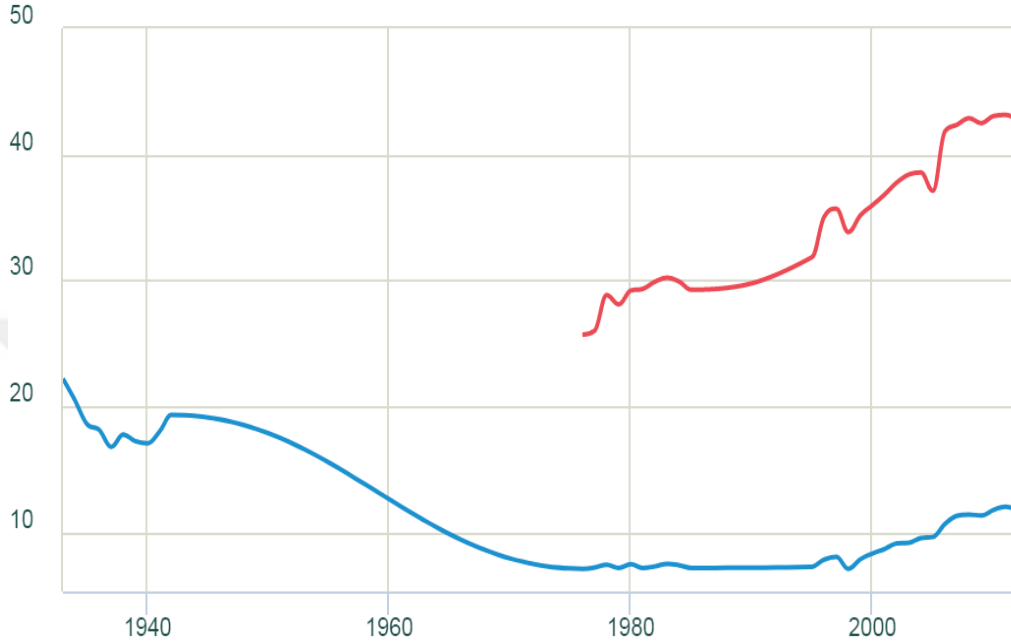

Kaynak: [www.wid.world/korea](https://wid.world/korea), Average National Income adlı veri tabanından oluşturulmuştur.
https://wid.world/share/#0/countriestimeseries/anninc_pall_z/KR/last/us/k/p/yearly/a/true/0/60000/curve/false/country

23 Eylül 2021; 1920-2020 arası ortalama

¹²² Hyun-Hoon Lee, Minsoo Lee, Donghyun Park, “Growth Policy and Inequality in Developing Asia: Lesson from Korea”, b.y.y. Güney Kore, **ERIA Discussion Paper Series**, 2012, s.8-9, <https://www.eria.org/ERIA-DP-2012-12.pdf>, 28 Şubat 2022.

Şekil 3: Güney Kore’de 1934’den İtibaren Yıllık Ortalama Gelir Eşitsizliği %

Üstteki eğri/ üst %10 gelir payı/ yetişkin/ kişi sayısı - Alttaki eğri / üst %1 gelir payı/ yetişkin/ kişi sayısı

Kaynak: www.wid.world/korea, Income Inequality adlı veri tabanından, Top 1% National Income Share ve Top 10% National Income Share adlı tablolardan oluşturulmuştur.
https://wid.world/share/#0/countries/timeseries/sptinc_p99p100_z/KR/last/eu/k/p/yearly/s/false/6.8660000000000005/30/curve/false/country, 23 Eylül 2021;

Şekil 3’ de dikey boyut % paylarıdır. Yatay boyut yıllardır. Tablonun alt kısmındaki eğri en üst %1’in payını göstermektedir. Buna göre en üst %1’lik kesimin payı sömürgecilik döneminde en yüksek seviyededir. 1940 yılına doğru %5’den az bir düşüş göstermiş 1940’ların başında tekrar %20 seviyesine çıkmış, 1940’ların sonlarından itibaren düşmüştür. 1960 yılında yaklaşık %13 seviyesindeyken 1970, 1980 ve 1990’larda en düşük seviyesine inmiş, 2000’li yıllarda tekrar artmaya başlamıştır.

Üstteki daha kısa eğri ise üst %10 kesimin paylarını gösterir. Üst %10 kesimin payları 1970’lerin ikinci yarısında %25 seviyesinde görünür olmuş ve günümüze kadar artarak devam etmiştir.

Kore’de kuruluşundan itibaren 20 yılda hızlı büyüme sonucu paylaşım diğer gelişmekte olan ülkelerle kıyaslandığında daha eşitlikçi olarak gerçekleşmiştir, özellikle Latin Amerika ülkeleri ile kıyaslandığında, çok daha iyidir. Yine de gelir dağılımında az da olsa bir gerileme görülmüş, dağılımın düşük oranda iyileşme gösterdiği 1970’lerin ortaları hariç, en düşük %40’ın payı 1965’de %19,3’den 1978’de %15,5’e düşmüştür. Üst %20’nin payı ise aynı dönemde %41,8’den %45,3’e yükselmiştir. Yine aynı dönem içinde Gini katsayısı 0,28’den 0,38’e çıkmıştır. Dağılımda bozulma tarımdan imalata geçişle birlikte başlamıştır. Kayıtdışı sektörde gelirler 1965’de %32,7’den 1980’de %14,6’ya düşmüş; ücret, maaş ve kira gelirleri kapsayan kayıtlı sektör ise aynı dönemde %42,4’den %57,2’ye yükselmiştir. Kırsaldaki dağılım kentlere göre daha eşitlikçidir. 1965 ve 1976’da imalat sanayi Gini katsayısı 0,41 iken tarım ve küçük sanayilerde 0,28 – 0,32 aralığında gerçekleşmiştir. Tarımdaki bu eşitlikçi dağılım 1940’lardaki başarıyla yürütülen arazi reformunun sonucudur. Arazi reformu ile topraklar çiftçilere eşit olarak paylaştırılmış, büyük ölçekli arazi sahipliği bertaraf edilmiştir. Eşitlikçi prensibe aykırı olarak, ihracat döneminde hükümetin özellikle büyük ölçekli sanayi firmalarını koruması küçük kuruluşlara karşı ayrımcılık göstermesi söz konusu olmuştur.¹²³ Ayrıca kırsalda eşitlikçi dağılım görülse de çalışan kesime karşı baskıcı politikalar ve kır ve kent arası eşitsizlik söz konusudur.

Tablo 7: Güney Kore Tarihsel Gelir Dağılımı Oranları

Yıl	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
	0,3365	0,3287	0,3647	0,3458	0,3464	0,3125	0,3074	0,3121
Yıl	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980
	0,3676	0,3873	0,3769	0,3899	0,3780	0,3699	0,3752	0,3567

Kaynak: Seoghoon Kang, “Historical Trends of Korea’s Income Distribution”, Globalization and Income Inequality in Korea : An Overview”, **FDI, Human Capital and Education in Developing Countries, Technical Meeting**, Paris, Aralık 2001, s.26. Tablo 7’den alınan Ahn verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 7’de Güney Kore’nin kalkınma döneminde gelir dağılımı eşitsizliğini ölçen Gini katsayısı verilmiştir. Gini katsayısı sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımında

¹²³ Kwan S. Kim, **a.g.e.** s.6,8.

eşitliği, bire yaklaştıkça gelir dağılımında bozulmayı ifade eder.¹²⁴ Tabloya göre ülkenin 1965 – 1980 arası Gini katsayısı 0,30 – 0,39 oranında hesaplanmıştır. Bu oran kalkınmakta olan bir ülke için oldukça düşüktür. Gelir dağılımındaki bu iyimser tablo iç savaşın yol açtığı yıkım sonrası adeta sıfır noktasında eşitlenme olması ve toprak reformu ile kırsaldaki eşitsizliğin bertaraf edilmesi ile açıklanır.

Tablo 8: Güney Kore ve Seçilmiş Refah Devletlerinin Gini Katsayısı ve Üst/alt Grup Gelir Oranı

Ülkeler	Ortalama Gini	Minimum Gini	Maksimum Gini	Dönem	Üst 1/5 –alt 1/5 oranı
Güney Kore	34,19	29,82	39,10	1953-1988	6,29
Japonya	34,82	32,50	37,60	1962-1990	7,06
Fransa	43,11	34,85	49,00	1956-1984	6,31
Almanya	31,22	28,13	33,57	1963-1984	5,35
İspanya	27,90	24,42	37,11	1965-1989	4,34
İsveç	31,63	27,31	33,41	1967-1992	5,64
Türkiye	50,36	44,09	56,00	1968-1987	15,22
İngiltere	25,98	22,90	32,40	1961-1991	4,03
ABD	35,28	33,50	38,16	1947-1991	8,46

Kaynak: Klaus Deininger, Lyn Squire, “A New Data Set Measuring Income Inequality”, The World Bank Economic Review, C:X , No. 3, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/751161468347338016/pdf/771240JRN0WB0R0Box0377291B00PUBLIC0.pdf>, 7 Eylül 2020, s.575 – 576, Tablo 1’den oluşturulmuştur. Gini katsayısı 0-1 aralığı yerine 0-100 aralığına göre hesaplanmıştır.

Tablo 8’de Güney Kore’nin kuruluş ve hızlı sanayileşme dönemindeki Gini katsayısı diğer refah devletleri ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir. Güney Kore ortalama Gini’ye baktığımızda, Almanya, İspanya, İsveç ve İngiltere’den yüksek, Japonya, Fransa, ABD ve Türkiye’den düşük kalmaktadır. Fakat dönem içinde Türkiye hariç diğerlerinin gelişmiş, Güney Kore’nin ise henüz gelişmekte olan bir

¹²⁴ TÜİK, “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020”, **Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni**, data.tuik.gov.tr/Bulten, 15 Haziran 2022.

ülke olduğu düşünülürse yine oldukça iyimser bir oran gözükmemektedir. Bu düşük oran yine bir üst paragrafta açıklanan ilk arazi dağılımı ve Kore Savaşı sonrası her kesim için sıfır noktasından başlama nedenlerine dayandırılır.

Ağır ve kimya sanayiler kurulurken Park demokratik olmayan anayasal reformlar yapmaktaydı. Aynı dönemde kırsal kökenli işgücü sınırlarına ulaşmıştı, ayrıca ABD askeri gücü ülkeden çekiliyordu. Ağır ve kimya sanayilerine geçiş ile birlikte sağlık sigortası ve kamu emeklilik sigortaları daha fazla ertelenemezdi. Aynı dönemde petrol fiyatları artmış, yüksek enflasyona yol açmış ve gelir dağılımı bozulmuştu. Kamu harcamaları çok yüksek seviyelere ulaşmıştı. Demokratikleşme için sosyal talepler artarken, 1979’da Park iktidarı düşüp başka bir askeri idare başa geldi.¹²⁵

Park döneminde 1960 ve 1970’lerde görülen öğrenci protestoları da yine ekonomi eksenli değildi. 1970’lere kadar Güney Kore’li liderler ekonomi siyasetlerine karşı çok az muhalefet ile karşılaştılar. Zayıf muhalefet Kuzey ile birleşme ve demokrasi istiyordu. 1980’lere kadar ekonomik büyüme ve sanayileşmeye verilen kamu desteği, sosyal sonuçları ne olursa olsun yok denecek kadar az muhalefet ile karşılaştı.¹²⁶

2.3. Kalkınma Süreci ve Politikaları

2.3.1. Dönemin Kalkınma Politikası Anlayışları

1940’lar ve II. Dünya Savaşı sonrası dönemde kalkınma ile ilgili bazı teoriler öne çıkmıştır. Bunlardan en önemlileri Rostow’un 5 aşamalı kalkınma teorisi, yeni merkantilizm, aşamalı kalkınma modeli, yapısal değişim teorileridir.

Güçlü bir devlet himayesinde ithalatın kısıtlanarak ihracatın arttırılmasını savunan, aradaki artı farkın da zenginleşmeye yol açacağını öne süren klasik

¹²⁵ Huck- ju Kwon, Ilcheong Yi, Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, “Economic Development and Poverty Reduction in Korea: Governing Multifunctional Institutions”, **Development and Change**, C:XL No.4, Seul, Seul National University, 2009, s.788, https://www.researchgate.net/profile/Ilcheong-Yi/publication/304885566_Economic_Development_and_Poverty_Reduction_in_Korea_Governing_Multifunctional_Institutions/links/5b574eeb0f7e9b240f0562e1/Economic-Development-and-Poverty-Reduction-in-Korea-Governing-Multifunctional-Institutions.pdf, 26 Nisan 2022.

¹²⁶ Vu, Tuong., **a.g.e.** s.41.

merkantilist teori, II. Dünya Savaşı sonrası korumacı tedbirlerle ülke içinde üretimi arttırmak amacını taşıyarak yeni merkantilizm olarak geri dönmüştü. Savaş sonrası ortaya çıkan eski koloni, yeni ulus devletler sadece siyasi değil ekonomik bağımsızlık da istiyorlardı. Uluslar korumacı politikalarla işsizlik ve yoksulluk gibi iç meselelerine çözüm arıyorlardı. 1950 ve 1960'larda hızla kalkınan Japonya ve Güney Kore bu ülkelere iyi bir örnektir.¹²⁷ Bu ülkeler güçlü devlet himayesinde önce korumacı ithal ikame politikaları ve sonra ihracata dönük kalkınma politikaları izlemişlerdir.

Yapısal değişim teorileri ekonomilerin işleme süreçlerini, pazarlarını, kurumlarını, kaynak dağıtım mekanizmalarını, gelir yaratma ve dağıtma şekillerini ele alır ve bunlarda meydana gelen değişimleri analiz ederler. Ekonomik kalkınma ise bu yapısal değişimlere paralel olarak ekonomik büyümenin de gerçekleşmesidir.¹²⁸ Rostow toplumların geleneksel tarım toplumundan aynı aşamalardan geçerek kalkınmış bir topluma dönüşeceğini söyler. Birinci aşama geleneksel tarım toplumdur. Üretim ve teknolojik kapasitenin, dolayısı ile yeniliğin ve verimliliğin yetersiz olması, toprakları elinde tutanların yüksek yaşam standartları ve sürekli toprak üzerine yaşanan çatışmalar bu toplumların özelliklerindendir. İkinci aşama kalkınma için ön şartların oluşmasıdır. Zamanla modern bilimlerin gelişmesi ve bilimsel düşünce tarzının yaygınlaşması, teknolojik ilerleme, pazarların genişlemesi, tarımda teknoloji kullanımının ve verimliliğin artması, sermaye birikimi gibi şartlar oluşukça ülke de kalkınma aşamasına geçer. Üçüncü aşama kalkınma aşamasıdır. Üretimde modern teknoloji kullanımı başlar. Ekonomiye modernleştirecek olan elit geleneksel toplumu devam ettirmek isteyen gruplarla olan çatışmalardan sosyal, siyasi ve kültürel bir zaferle çıkmıştır ve kalkınmada liderliği yürütecektir. Girişimciler desteklenecektir. Dördüncü aşama olan olgunlaşma

¹²⁷ Paul F. Cwik, "The New Neo-Mercantilism: Currency Manipulation As a Form of Protectionism", **Economic Affairs**, C: XXXI, No. 3, Oxford, Institute of Economic Affairs. Published by Blackwell Publishing, 2011, s.7-11,

https://www.researchgate.net/profile/Paul-Cwik/publication/228241046_The_New_Neo-Mercantilism_Currency_Manipulation_as_a_Form_of_Protectionism/links/5c215d1fa6fdccfc706702c4/The-New-Neo-Mercantilism-Currency-Manipulation-as-a-Form-of-Protectionism.pdf, 30 Nisan 2022.

¹²⁸ Mosche Syrquin, "Patterns of Structural Change". **Handbook of Development Economics 1**, C:CCIII, No. 73, Miami, 1988, s.205, https://www.researchgate.net/profile/Moshe-Syrquin/publication/247317518_Patterns_of_Structural_Change/links/5acb427c0f7e9bcd51994413/Patterns-of-Structural-Change.pdf, 16 Nisan 2022.

aşamasında modern teknoloji yaygınlaşmış, sanayi üretimi ve süreçleri çeşitlenmiş, ulaşım gibi altyapı yatırımları devam ederken ağır sanayi, çelik, gemi, kimya, elektrik gibi sanayiler kalkınmanın merkezine yerleşmiştir. İşgücünün yapısı ve vasıfları da değişmiş, kırsal nüfus ve tarım işgücü azalırken şehir nüfusu ile birlikte yarı-vasıflı işgücü ve beyaz yaka çalışanların sayısı artmıştır. Beşinci aşama ise yüksek kitlesel tüketim dönemidir. Artık öncelikli amaç yatırımlar değil kamusal tedbirler, artan sosyal güvenlik ve refahdır. Tüketim artar, ülke dünya çapında güç elde etmeye başlar.¹²⁹

II. Dünya Savaşı sonrası ekonomik büyüme olmadan yoksulluktan kurtulmanın mümkün olmadığı düşünüldüğünden üçüncü dünya ülkelerinin ilk amacı ekonomik büyüme olmuştur. 1960'ların sonuna kadar ekonomik büyüme ekonomik kalkınma ile eş anlamlı olarak algılanmış, ekonomik büyümenin lokomotif olarak da sanayi sektörü düşünülmüş ve sanayi, tarım aleyhine desteklenmiştir. Sanayileşmeyi teşvik eden en önemli araçlardan biri ithal ikamesi olmuştur. Kısıtlayıcı lisans sistemleri, korumacı yüksek gümrük tarifeleri, gibi içe dönük pek çok politika üretilmiştir. 1960'ların sonuna doğru eksik istihdam ve işsizlik gibi ciddi sosyal sorunlar görülmeye başlanınca kalkınma da GSMH büyümesinin yanında bir amaç olarak düşünülmeye başlanmıştır. Bu dönemde tarıma daha fazla önem verilmiş, daha az ayrımcı fiyat politikaları uygulanmıştır. 1970'lerde ise kalkınma ile ilgili sosyal sorunlar başedilemeyecek kadar artmış, ekonomik büyümenin sosyal kalkınma hedeflerine ulaşma anlamına gelmediği anlaşılmıştır.¹³⁰

2.3.2. Güney Kore'nin Kalkınma Politikasına Etki Eden Faktörler ve Gelişmeler

2.3.2.1. Güney Kore'nin İç Koşulları

Güney Kore'nin kalkınma politikalarına etki eden iç faktörler arasında beşeri sermaye ve işgücü yapısı ve özellikleri; sosyal gelişmişlik düzeyi; otoriter rejim ve

¹²⁹ Walt Rostow, "The Stages of Economic Growth" **The Economic History Review** C:XII, No.1, 1959, s.4-12, <http://pombo.free.fr/rostow59.pdf>, 1 Temmuz 2022.

¹³⁰ Halil Tunali, **İktisadi Kalkınma, a.g.e**, s.105-122

ekonomi bürokrasisi; tarihi ve kültürel özellikler öne çıkmaktadır. Bu özellikler aşağıdaki başlıklar altında izah edilmistir.

i- Zayıf Sivil Toplum ve Örgütlü İşgücü:

Kuzey-Güney savaşından sonra savaş tehdidi hala devam eden ülkede tek muhalefet tekrar Kuzey ile birleşmek isteyen zayıf bir muhalefetti. Rhee bunları bertaraf ederek kendi yerini güçlendirdi. Ülke ayakta kalma mücadelesi veriyordu. Sınırsız işgücü arzının devam ettiği bu dönemde Rhee işgücünün ve sendikaların desteğini de alarak gücünü pekiştirdi ve siyasal yapıyı merkezi otoriteyi güçlendirecek şekilde inşa etti. Daha sonra başa gelen Park hükümeti bu yapıyı kendi amaçlarına uygun olarak kullandı ve yine muhalif grupların güçlenmesini önledi. Bu şekilde ülkede ne işçiler tarafından ne de başka kesimler tarafından muhalefet ile karşılaşmayan kalkınmacı hükümet, kendi amaçlarına odaklı çalışmalarını sürdürdü. Güçlü bir devlet ve zayıf bir sivil topluma sahip ülkede çalışan kesim parlamentoda gitgide az temsil edildi. Kore Savaşı ve ülkenin bölünmesi, yoğun Soğuk Savaş atmosferi ülkede sol muhalif grupların bertaraf edilmesini meşrulaştırdı ve destekledi.¹³¹

Beşeri sermaye ve işgücü Güney Kore'nin ekonomik kalkınmasında belirleyici rol oynayan faktörlerden biridir. 1960'da Güney Kore'nin şartları ekonomik büyümeye, gelir dağılımında eşitlik ve beşeri sermayenin eğitim seviyesi açısından birçok gelişmekte olan ülkeden daha çok elverişli idi. Kore'nin yüksek eğitim kayıt ve bitirme oranları 1960'larda hesap ve okuma yetenekleri yüksek bir işgücünün olmasına yol açtı. Bu 1950'lerdeki toprak reformu ile oluşan ve azgelişmiş bir ülke için çok uygun bir koşuldı. Toprak reformu hem adil bir gelir dağılımına hem de yüksek eğitim seviyesine yol açmıştı. Vasıflı işgücü havuzu uyumlu ve güçlü bir bürokrasi oluşmasına da yol açtı. İyi eğitilmiş bürokrasi ise elitler tarafından ele geçirilmeden veya yolsuzluklara hedef olmadan kendi ekonomik çıkarları için değil, ülke çıkarları için çalışmalarını sürdürdü.¹³²

¹³¹ Yunjong Kim, "The Failure of Socialism in South Korea, 1945-2007, Routledge, 2015, s.129-131, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Yunjong+Kim%2C+%E2%80%9CThe+Failure+of+Socialism+in+South+Korea%2C+1945-2007&btnG=, 26 Ocak 2022.

¹³² Jong-Sung You,., **a.g.e.** s.4,5.

Güney Kore’de işgücünün özellikleri dikkat çekicidir. Bol, ucuz fakat ucuz olmasının yanında verimli işgücü olarak öne çıkmaktadır. Birçok ülkede ucuz işgücü mevcuttur, fakat bu ülkedeki işgücü hızlı ve doğru iş yapma yeteneğine sahiptir. İhracata dönük kalkınma politikalarının yanında küresel standartlara ulaşma azmi, öğrenme ve en iyi metodları uygulama da görülür. Başka bir deyişle ihracat odaklı kalkınma sadece ihracata yönelik ucuz ürün üretme olarak uygulanmamış, ihracat teşvikleri öğrenme ve deneyim kazanma ile el ele yürümüştür.¹³³

İşgücünün bu özellikleri sendikaların devlet eliyle yapılandırılması ile ülkeye daha fazla rekabet gücü sağlamıştır. Delican’ın vurguladığı gibi endüstri ilişkileri yönlendirilerek işçi talepleri bastırılmıştır. Sanayileşmenin ilk evrelerinde işgücü fazlalığı nedeniyle işçi örgütleri emek arzı üzerinde hiçbir kontrole sahip olamamış, ilerleyen evrelerde de ‘baskıcı’ endüstri ilişkilerinin olduğu bir düzende çalışmışlardır.¹³⁴

Bu sebeplerle Güney Kore’nin hızla büyümesinde muhalefet etmeyen sivil toplum ve rekabetçi işgücü piyasaları öne çıkan bir özelliktir; sendikalar, hükümet ve diğer işgücü piyasası kurumları ne işgücü arzını dengeleyecek ne de ücret maliyetlerini arttıracak bir rol oynamışlardır. İşsiz ve düşük ücretle çalışmak isteyen kesimlerin sürekli artmasıyla üretim de hızla genişlemiştir. İşgücü sayısı artmış, grevler sebebiyle çalışma saatleri kaybedilmemiş, işçiler sürekli daha iyi eğitilmiş ve uzun çalışma saatleri azaltılmamıştır.¹³⁵

ii- Yeni – Konfüçyusçu Anlayış:

Konfüçyus öğretisi 2000 yıldan uzun bir süredir, Doğu Asya ülkelerinde yaygın olarak hissedilen düşünce tarzıdır, Kore halklarının düşünce yapısı ve davranış biçimlerinde kendini gösterir. Devlet oluşumu sürecinde Konfüçyus öğretisinin kâr sağlama amaçlı faaliyetleri hor görme gibi öğütleri es geçilip birlik

¹³³ Hwy-Chang Moon, “The Strategy for Korea’s Success”, **Presentation at Seoul National University**, İngiltere, Oxford University Press, 2016, https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/moon_presentation.pdf, 8 Ekim 2021.

¹³⁴ Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, s.30

¹³⁵ Paul W. Kuznets, “An East Asian Model of Economic Development: Japan, Taiwan, and South Korea”, **Economic Development and Cultural Change** C: XXXVI, No.3, Chicago, University of Chicago Press, 1988, s.18-19. <https://www.jstor.org/stable/1566537>, 21 Temmuz, 2021.

beraberliği, disiplini, sıkı çalışmayı, hiyerarşiye saygıyı, kolektif davranma ve uyumu motive edici özellikleri öne çıkarılarak kullanılmış, Yeni – Konfüçyüsçü anlayış tasarlanmıştır. Buna göre, kişinin kendini geliştirmesinin ve eğitimin önemi, saygı, sadakat gibi duygular, aile ve akrabalık ilişkilerinin önemi ve yaşlılara saygı, anlayış ve koruma, gençlere ve kadınlara karşı koruma gibi davranışlar inancın bir parçası olarak algılanmıştır. Kolektivizm ve bireysel fedakârlık da Yeni- Konfüçyüsçü anlayışın bir parçası olmuş, hatta çalışkanlık, güven, tevazu, fedakârlık, işbirliği, bütünlük, dürüstlük gibi kişilik özellikleri şirketlerin bile sloganları arasında yer almıştır.¹³⁶

iii. Güçlü Devlet Yapısı

Kalkınmaya etki eden faktörlerden biri de güçlü otoriter devlet yapısıdır. Devlet kalkınmayı öncelikli hedefi olarak benimsemiş ve tüm diğer faaliyetleri bu amaca yönlendirmiştir. Devlet, firmaların kurulmasında bizzat destek olmak gibi hem her türlü detaya müdahale etmiş, hem de alt yapı yatırımları ve beşeri sermaye oluşumu gibi istikrarlı makro ekonomik politikalar yürütmüştür. Örneğin, 1960-1970’lerde ihracat politikası izlendiğinde kur dalgalanmalarını önlemekten ücret artışını önlemeye kadar devlet müdahalesi görülmüştür.¹³⁷

Yetenekli insan gücü etkili bir bürokrasinin oluşumunda da kendini göstermiştir. Kamu kurumları çok yönlü fonksiyonları ile hem ekonomik hem sosyal amaçlara hizmet edebilmiştir. Devlet koordinasyonu ile kurumlar arası uyum sağlanmıştır. Kurumların kalkınma stratejilerine muhalif olduğu noktalar da ise hükümetin ikna yeteneği devreye girmiştir. Böylece kurumlar kendi çıkarlarını genel ekonomik kalkınma adına ertelemişlerdir.¹³⁸

¹³⁶ Erhan Atay, Gökhan Karsan, “Kore Ekonomik Gelişiminin Sosyo-Kültürel Dinamikleri: Yeni-Devletçi Yaklaşım”, **Avrasya İncelemeleri Dergisi**, C:I No.1, 2012, b.a.

¹³⁷ Kihwan Kim, Danny M Leipziger, “Korea: A Case of Government-led Development”, **The Lessons of East Asia, Studies in International Trade Policy**, ed. Danny M Leipziger, Michigan, ABD, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1997, s.162, 165, 166, 173, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=B1Rw_hbN5NkC&oi=fnd&pg=PA155&dq=The+Lessons+of+East+Asia:+Korea:+A+Case+of+Government-led+Development&ots=s9w--acmuF&sig=S-mnnkrNI-k-50rramMrJoBcMNs&redir_esc=y#v=onepage&q=Kihwan%20Kim&f=false, 18 Mart 2022.

¹³⁸ Huck-ju Kwon, Yi, Ilcheong. **a.g.e.** s.789.

2.3.2.2. Uluslararası Koşullar

Güney Kore'nin hem ekonomik kalkınma politikalarında hem de uluslararası arenada elde ettiği konumda çok sayıda uluslararası faktör rol oynamıştır. Bunlar içinde Soğuk Savaş Güney Kore siyasetinin şekillenmesinde rol oynarken, dönemin dünya ekonomisi kalkınmada birçok fırsat sağlamıştır. Ayrıca ABD ve Japonya'nın etkileri de oldukça önemlidir. Aşağıda bu başlıklar ele alınacaktır.

2.3.2.2.1. Soğuk Savaş'ın Derinleşmesi

Kore Savaşının en önemli sonuçlarından biri komünist ve anti-komünist kampların ortaya çıkması oldu. Bu savaşın sonunda dünya devletlerinin büyük çoğunluğu daha önce görülmemiş boyutlarda iki süper güç arasında bölündü.¹³⁹ Dünyanın yeniden bölüşümü ve Doğu-Batı ayrışması üzerine kurulan yeni uluslararası sistemde başlayan soğuk savaş süreci, blokları her alanda rekabete sokmuştur. ABD ve Sovyetler Birliği blok liderleri olarak bloklarında yer alan ülkeleri bu rekabet içinde değerlendirmişler, blok ülkelerinin siyasal ve toplumsal yapılarını kendi yapılarıyla uyumlu hale getirmeye çalışmışlardır.¹⁴⁰ Soğuk savaş olarak anılan bu dönemde ABD-Sovyetler Birliği arasında yüksek düzeyde çatışma, ciddi bir savaş tehdidi, yüksek savunma bütçeleri, büyük ordular, birleşik Çin-Sovyet sosyalist bloğu ve karşısında dünyanın dört bir tarafında komünizm karşıtı birleşmeler gündeme geldi.¹⁴¹

1940'lardan -1970'lerin ortasına kadar Soğuk Savaş'ın en fazla hissedildiği yer Kore Yarımadası oldu. Doğu Asya bölgesinde, Avrupa'dakinden farklı olarak askeri çatışmalar yaşandığından, savunma kaynakları bölgeye yönlendiriliyordu. Doğu Asya'da yaşanan soğuk savaş askeri, siyasi ve ekonomik alanlardaydı. Kore, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Doğu Asya'da hem ABD hem de Sovyet güçleri

¹³⁹ Stanley Sandler, **a.g.e.**, s. 264.

¹⁴⁰ Mustafa Delican, "Cumhuriyet Döneminde Türk Endüstri İlişkileri: İşçi Sendikalarının Dünü Bugünü", s.11.

¹⁴¹ Robert Jervis, "The Impact of the Korean War on the Cold War". **Journal of Conflict Resolution**, C: XXIV, No.4, Columbia, Sage Publication, 1980, s.564, <https://www.ysmithcpallen.com/sites/default/files/sites/all/documents/Jervis%2C%20R.%20%281980%29.%20The%20Impact%20of%20the%20Korean%20War%20on%20the%20Cold%20War.pdf>, 15 Subat 2022.

tarafından işgal edilen tek ülke oldu. İki süpergücün çatışmaları koloni olmaktan yeni kurtulmuş ülkede oluşan kültürü derinden etkiledi. Kutuplaşma Kore Savaşı'nın çıkmasına ve savaşın sonunda da yarımadanın güneyinde ABD-BM destekli Kore Cumhuriyeti'nin (Güney Kore) oluşması ile sonuçlandı. Güney Kore'ye ciddi ölçüde Amerikan kültürü nüfuz etmesi sebebiyle kültürel değişimde ABD büyük bir rol oynadı. Soğuk Savaş bütün dünyada yaygın bir şekilde devam ederken Kore'de daha yoğun yaşanıyordu. İlk kez komünist güçler tarafından işgal edilen bir bölge ABD güçlerinin önderliğinde komünizm karşıtı güçler tarafından geri alınıyordu.¹⁴² Soğuk Savaş'ta yenilgiye uğramak istemeyen ABD stratejik önemi büyük olan Güney Kore'ye her türlü yardımı yağdırmaya başladı.

Dönemin uluslararası koşullarına geniş bir perspektiften bakılırsa kapitalizmin tarihi boyunca süregelen arayışını küreselleşmeyle birlikte hızla devam ettirdiği görülecektir. Delican "The Web of Global Capitalism" adlı eserinde kapitalizmin bu arayışına dikkat çekmiş, sanayileşmemiş ve yeni sanayileşmekte olan ülkelerle sanayileşmiş ülkeler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kapitalizmin küresel alanda varlığını sürdürmesi dünyanın ekonomik, sosyal ve politik yapısının yeniden şekillendirilmesini de beraberinde getirmiş, arayışlar çok uluslu firmalar, uluslararası kuruluşlar ve üçüncü dünya ülkeleri devletleri arasında işbirlikleri olarak devam etmiştir.¹⁴³ Güney Kore, kalkınma döneminde ülkeye akan dış krediler, uluslararası pazarlara ulaşmak için imzalanan anlaşmalar, çok uluslu firma yatırımları, serbest bölgelerde rekabetçi üretim için kurulan işbirlikleri ile Delican'ın bahsetmiş olduğu yeni düzenin bir parçası olmuş, bu gelişmeler ülkenin iç dinamiklerini de etkilemiştir.

Soğuk savaş sırasında ABD ve Sovyetler Birliği etkileri altındaki ülkeleri tüm alanlarda (askeri, siyasi, sosyal, ekonomik) yeniden örgütleme çabalarına girişmiş, bu çerçevede büyük kitlelere ulaşma ve bunları örgütleme yeteneklerinden dolayı sendikalar yönlendirilmeleri gereken örgütler olarak algılanmışlardır. ABD'nin bu

¹⁴² Charles. K Armstrong,. "The Cultural Cold War in Korea, 1945–1950". **The Journal of Asian Studies**, C: LXII No.1, 2003, s.71-73, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Charles.+K+Armstrong%2C.+%E2%80%9CThe+Cultural+Cold+War+in+Korea%2C+1945%E2%80%931950%E2%80%9D.+The+Journal+of+Asian+Studies&btnG=, 16 Subat 2022.

¹⁴³ Delican, "The Web of Global Capitalism: Increased ...", s.349.

yöndeki girişimleri, etkisi altındaki ülkelerde sosyalist ve komünist akımların etkisini önlemek amacını taşımıştır.¹⁴⁴

2.3.2.2.2. Dünya Ekonomisindeki Gelişmeler

1960'ların başlarında Alexander Gerschenkron geç sanayileşen ülkelerin kalkınmada gecikmeyi atlatıp sanayileşmiş ülkelerin seviyesini yakalamak için ilk sanayileşen ülkelere farklı kurumlar kullanacağını ve bu ülkelerde sanayileşme çabalarında devletin daha büyük ve aktif rol alacağını öne sürmüştür. Güney Kore kalkınmasında II. Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş döneminin uygun ekonomik şartları da olumlu katkı yapan unsurlardır. Savaş sonrasında ortaya çıkan yüksek talep ve serbestleşen uluslararası ticaret kuralları Japonya ve yeni sanayileşen Doğu Asya ülkeleri için birçok fırsat yaratmıştır.¹⁴⁵

“1950-1973 dönemi dünya ekonomisinin büyüme performansının en yüksek olduğu dönem olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki çeyrek yüzyıl, sanayileşmiş ülkelerde en uzun ve en yüksek oranlı sürekli ekonomik büyümenin yaşandığı bir dönemdir.”¹⁴⁶ Yüksek büyüme rakamlarına ulaşan bu ülkeler Güney Kore'nin ihracata dönük sanayileri için büyük pazarlar anlamına geliyordu. İhracat ekonomisinde ilk aşama (1965-1973) gelişmiş ekonomilerin savaş sonrası ekonomik patlaması ve Vietnam Savaşı, Güney Kore'li ihracatçıların işine yaradı.¹⁴⁷

2.3.2.3. ABD ve Japonya'nın Rol Model olarak Etkisi

2.3.2.3.1. ABD

ABD için Kore Yarımadası, önce Japonya'ya karşı savaşta Japon işgalinden kurtarılması gereken bir bölge, daha sonra ise komünizm ile soğuk savaşta bir ön

¹⁴⁴ Delican, “Cumhuriyet Döneminde Türk Endüstri İlişkileri: İşçi Sendikalarının Dünü Bugünü”, s.16.

¹⁴⁵ K.S. Jomo, **a.g.e.** s.7-8.

¹⁴⁶ Tevfik Güran, **İktisat Tarihi**, Acar Basım, İstanbul, 2003, s.175.

¹⁴⁷ John Minns, “Of Miracles and Models: The Rise and Decline of the Developmental State in South Korea”. **Third World Quarterly**, C: XXII, No. 6, 2001, s.1027, <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/12303107.pdf>, 10 Temmuz 2021.

cephe olmuştur. ABD, Kore'nin öncelikle Japon işgalinden kurtulmasına ön ayak olmuştur.

Yukarıdaki paragraflarda bahsedildiği gibi müttefik güçler 1943 Kahire Konferansı'nda Kore Yarımadasını Japon işgalinden kurtarmayı planlamışlardı. Kore henüz Japon işgali altındayken bile ABD'nin desteğini almaya başlamıştır. ABD için Kore önceleri Japonya'ya karşı savaşta ön cepheydi. Japonları Kore'den çıkarmak, düzgün bir ekonomi kurmak ve Kore'lilerin bağımsız bir ulus olmalarını sağlamak¹⁴⁸ amacıyla Sovyetler'le işbirliğinde olan ABD, Stalin Kuzey Kore'den çekilmekten vazgeçtiğinde¹⁴⁹, bu defa Sovyetlere karşı soğuk savaş ile karşı karşıya kaldı. Bu mücadelede de yine Güney Kore stratejik açıdan önemli bir ön cephe olmuştur.

Yukarıdaki paragraflardan hatırlanacağı gibi yine ülkenin ilk başkanı olan Syngman Rhee, sürgün olarak gittiği ABD'de lobi çalışmaları yapmış ve ABD'nin desteğini kazanmıştı. Kore Savaşı patlak verince Güney Kore'ye hem askeri hem maddi en büyük destek yine ABD'den geldi.¹⁵⁰ Rhee, Kore Cumhuriyeti kurulduğunda liberal demokrasi ve piyasa ekonomisini ülkenin kuruluş ideolojisi olarak benimsemiş; hem güçler ayrılığı, halk yönetimi ve anayasal düzen prensipleri ile hem de bağımsızlık ruhu ile Amerika Birleşik Devletlerini model olarak almıştı.¹⁵¹

Bu iki ülkenin ilişkilerinin temelinde milli güvenlik başta geliyordu. Kore Savaşı'nın başlamasından sonra ABD küresel askeri güç dengesini sağlamaya çalıştı. Yarımada'daki ABD askeri güçleri Güney Kore'deki en büyük güvenlik güçleri idi. Japonya'nın ileride önemli bir ortak olması planlandığından Japonya'nın ve bölgenin güvenliği çok önemliydi. Bu sebeplerle ABD Güney Kore'ye yardımlarını arttırdı. Öte yandan Başkan Syngman Rhee siyasi müdahalelerden hoşnut olmasa da Amerikan yardımlarını arttırmak için uğraşıyordu. ABD, Kore Savaşı sonrası Güney Kore'nin ayakta kalabilmesi ve gelişmesinde anahtar rol oynamıştır. Güvenlik ABD'nin askeri yardımları ile sağlanmıştır. Daha sonra askeri yardımların yeterli

¹⁴⁸ Soon Sung Cho, **a.g.e.**, s.63.

¹⁴⁹ Michael Hickey, **a.g.e.** s. 5.

¹⁵⁰ Stanley Sandler, **a.g.e.**, s, 151.

¹⁵¹ Lee Sang-Hoon, **a.g.e.** s.36.

gelmediği anlaşılmış ve ABD özellikle Eisenhower döneminde her türlü yardımı vermeye başlamıştır.¹⁵²

İlk yardım paketi olarak 1945 – 1948 yılları arası GARIO programından 301 milyon dolar olarak aktarıldı. GARIOA (Government Aid and Relief in Occupied Areas) işgal bölgelerindeki ülkelere yardım amaçlı ABD yardım programı idi. II. Dünya Savaşından sonra Almanya, Avusturya ve Japonya gibi işgal edilen ülkelerde siyasi ve ekonomik istikrarı sağlamak için kullanılıyordu. Eskiden Japonya bölgesi olan Güney Kore’de de GARIOA fonları kullanıldı. Güney Kore resmen kurulduktan sonra da 1951 Nisan’a kadar ABD Güney Kore’ye Ekonomik İşbirliği İdaresi (ECA – Economic Cooperation Administration) vasıtasıyla 123 milyon dolar yolladı. 1954-1960 yıllarında ABD Güney Kore arası birçok işbirliği kanalı açıldı. Bunlar içinde en öne çıkanlar ABD hükümet yardım fonları, Birleşmiş Milletler Komutanlığı (United Nations Command -UNC), Birleşmiş Milletler Kore Yeniden Yapılandırma Ajansı (United Nations Korean Reconstruction Agency - UNKRA), Amerikan Ordusu, ve çeşitli gönüllü kuruluşlardı. En büyük yardım kanalı da ABD hükümet yardım ajansı ICA idi.¹⁵³

1956 yılında Güney Kore ihracatı 25 milyon dolar, ithalatı ise 389 milyon dolar olup, aradaki açık ABD yardım fonlarından karşılanıyordu. Ülke hem savaş sonrası yapılanmada hem de kamu finansmanı açısından ABD yardımlarına muhtaçtı. Yardımlar gelirlerin %80’ine varıyordu.¹⁵⁴

2.3.2.3.2. Japonya

Güney Kore’nin kalkınmasında Japonya’nın etkisi de oldukça fazladır: 1910 – 1945 yılları arasında Japonlar Kore’ye ekonomik yardımlar, altyapı ve ekipman yatırımları yapmışlardır. Ülkedeki sanayi varlıkların %94’üne sahip olan Japonlar çekilirken arkalarında 2500 işletme bırakmışlar fakat bunların büyük çoğunluğu Kuzey tarafında kalmıştır. Savaş sonrasında da Japonya Asya’da üretim ağı kurmuş, bilgi sermayesini paylaşmış, bölgede ve dolayısı ile Güney Kore’de yerel

¹⁵² In Soo Hwang, **a.g.e.**, s.133.

¹⁵³ Park, **a.g.e.** s.6-8,15.

¹⁵⁴ Seth, **a.g.e.**, s.2

yatırımcılarla işbirlikleri kurarak bölgede lider ülke olmuştur. Japonya'nın Savaş öncesi başladığı “ithalat-yerli üretim- ihracat” formüllü büyüme stratejisini Güney Kore, 1961 – 80 arası kendine uyarlamıştır.¹⁵⁵

Sömürge döneminde hızla artan tasarruf sermaye birikimini kolaylaştırmıştır. Ayrıca Japon egemenliği altında modern eğitimin başlaması beşeri sermaye birikiminin de temellerini atmıştır. Bunlara ek olarak hızlı kalkınmaya liderlik eden Park Chung Hee savaş zamanı Mançurya'da görev yapan Japon İmparatorluk ordusunun eski bir subayı idi ve Güney Kore kalkınma devletini sömürge hükümet sistemine yakın bir modelle şekillendirmişti.¹⁵⁶

Park 1965'de Japon hâkimiyetinin geri döneceğinden endişe duyan Koreli'lerin itirazlarına rağmen Tokyo ile ilişkileri normalleştirdi. Kore'nin ucuz iş gücü ile Japonya'nın sermaye ve teknolojisi çok iyi uyum sağladı. Anlaşmadan sonra Japonya ABD'den sonraki en büyük yabancı yatırımcıydı. İlk 10 yıl içinde iki ülke arasındaki ticaret 10 kattan fazla arttı. 1962 – 1979 arasında dış teknolojilerin neredeyse %60'ı Japonya'dan sağlandı. ABD piyasası ve Japonya'nın yatırım ve teknoloji transferi Güney Kore'nin ekonomik dönüşümünü gerçekleştiren en önemli faktörler oldu.¹⁵⁷

2.3.3. Kalkınma Politikaları

2.3.3.1.İthal ikamesine Dayalı Kalkınma Politikaları

II. Dünya Savaşı'ndan sonra ithal ikameye dayalı sanayileşme politikası benimsedi. Bu dönemde ilerideki kalkınmaya yol açan politikalardan biri eğitim politikasıdır. Eğitim vasıflı bir işgücü yaratmak için en uygun yoldur. Güney Kore'de ailelerin ve özel sektörün de işbirliği ile yüksek vasıflı eğitim mütevazı bir kamu yatırım seviyesi ile gerçekleşmiştir (GSMH yüzdesi olarak). Yüksek okur-yazarlık düzeyi 1950 ve 1960'larda daha yüksek eğitime hazır işgücünün oluşmasına yol

¹⁵⁵ Kavurmacı, **a.g.e.**, s.21,23.

¹⁵⁶ Economic History, EH.net, <https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-korea/>, 20 Şubat 2020.

¹⁵⁷ Seth, **a.g.e.** s.6.

açmış,¹⁵⁸ böylece işgücü kolayca vasıfsız ve yarı vasıflıdan yüksek vasıflı işgücüne dönüşerek teknolojik ilerleme sağlamıştır.

Güney Kore 1950’li yıllarda ithal ikamesine dayalı sanayileşme politikası takip ettiği dönemde kalkınma politikası bölüştürücü değil sermaye birikimine yönelikti. İlk iş kanunları 1953’de çıkarıldı. Bu kanunlarla örgütlenme özgürlüğü, toplu pazarlık hakkı ve toplu eylem hakkı sağlandı, ve bu haklar 1963’e kadar değişmeden kaldı. 1957’deki krizler ve Amerikan yardımının azalması sonucu Rhee hükümeti düştükten sonra 1960’lar ve özellikle 1970’lerde haklar oldukça kısıtlandı. Rhee döneminde sağlanan haklar ise, kanunlar Avrupa kanunlarını örnek alarak düzenlenip özgürlükler sağlamış olsa da, Rhee hükümeti sendikaları kendi rejimini desteklemek için siyasi araç olarak kullanıyordu. Gerek Amerikan askeri hükümeti gerekse Rhee hükümeti sendikaların siyasallaştırılmalarına imkan tanımış, sendikalar statükoyu koruma görevi üstlenmişlerdir.¹⁵⁹

2.3.3.2. İhracata Dayalı Kalkınma Politikaları

1961 yılından itibaren ihracata dayalı büyüme modeli benimsendi. Aynı tarihlerde işgücü fazlalığı emek yoğun üretime geçilmeyi kolaylaştırmıştı. Sanayileşme chaeboller desteklenerek tasarlanmış, sanayi sektörüne, devlet müdahaleleri ile kolay ve ucuz krediler sağlanmış, vasıflı profesyoneller ülkeye geri çağırılmış ve yüksek teknolojiler adapte edilmişti. Japonya gibi gelişmiş ülkelerin üretim metodları taklit edilmiş, eğitilmiş ve azimli işgücü ile daha yüksek verimlilik sağlanmıştır. Verimlilik ve sermaye birikimi arttıkça daha fazla teknoloji kullanımına devam edilmiştir. Hükümet koordinasyonu ve liderliğinde kalkınma planları hazırlanmış ve Ekonomik Planlama Kurulu kurulmuştur. Ekonomik ilerleme sürekli

¹⁵⁸ Danny Leipziger, “Overview and Macroeconomic Issues: Lessons From The Economic Development Experience of South Korea”; **Korea’s Economy**, C:XXX, ABD, Korea Economic Institute of America, 2015, s.2-3. http://www.keia.org/sites/default/files/publications/kei_koreaseconomy_leipziger_0.pdf , 15 Eylül 2021.

¹⁵⁹ Mustafa Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, s.5-6.

yaygın gözlemlerle takip edilmiş, kimlerin geride kaldığı tespit edilmiş, durum rakiplerle kıyaslanmıştır.¹⁶⁰

1961 yılında ihracata dönük kalkınma başladığında çok az doğal kaynağa sahip olan ülke ihracata yönelik üretimde, eğitilmiş ve disiplinli olmasına rağmen düşük ücretli iş gücüne dayalı idi. Ücretler arttığı zaman kalkınma da emek yoğunundan sermaye yoğun sanayiye kaymıştı. Başlarda tekstil ve ayakkabı üreten Güney Kore, 1970’lerde çelik, ağır ekipmanlar, gemi ve petrokimya ürünleri üretmeye başladı.”¹⁶¹

Askeri darbeden 5 ay sonra bankacılık sistemi kamulaştırıldı. 1970’de ülke finans varlıklarının %96,4’ü devlet kontrolü altındaydı. Böylece EPB finansal kaynakları sanayi kalkınması için önem taşıyan alanlara dağıtabildi. 1962 yılında yabancı kredilerde devlet garantisi getiren Kredi Geri Ödeme Yasası’nın onaylanmasıyla, azalan ABD yardımlarının yerine, chaebollere yabancı krediler akmaya başladı. 1970’lerde bu krediler brüt yatırımın %36,6’sını karşılıyordu. Doğrudan yabancı yatırımlar sıkı gözetim altındaydı. 1966’dan itibaren DYY’ların çoğu ihracata dönük, ağır ve kimya sanayi sektörleri ile sınırlıydı. Yabancı hisseleri %50’yi geçmeyecek şekilde ayarlanıyordu. Ticaret ve Sanayi Bakanlığı’nın belirlediği “ihracat hedeflerini” tutturan şirketler teşvik olarak ucuz kredi ve 1961-1972 yılları arası %50 vergi kesintisi alıyorlardı. 1973-1974 yılında petrol şoku ve durgunlukla birlikte Güney Kore ekonomisi zor bir döneme girse de sıkı devlet müdahaleleri ile 1974’de %7,7, 1975’de %6,9, ve 1976’da %14,4 büyüme gösterdi. Hükümet finansal olmayan konularda da şirketlere destek oluyordu. Örneğin Hyundai Heavy Industries (HHI), 1973’de ilk gemisini bitirirken siparişler iptal edilince, ülkedeki tek rafineriye sahip olan hükümet tüm taşımaların Güney Kore gemileri ile yapılacağı direktifini vermişti.¹⁶²

Devlet 1960-1970’lerde ihracat politikası izlerken firmaların kurulmasını desteklemekten, kur dalgalanmalarını ve ücret artışını önlemeye kadar hem her türlü detaya müdahale etmiş, hem de alt yapı yatırımları ve beşeri sermaye oluşumu gibi makro politikaları yürütmüştür. Altyapı yatırımlarında kamunun payı 1960 ve 1970’

¹⁶⁰ Leipziger, Danny, **a.g.e.** 5-6,

¹⁶¹ Seth, **a.g.e.** s.8.

¹⁶² John Minns, “Of Miracles And Models: The Rise and Decline of the Developmental State in South Korea”, **Third World Quarterly**, C:XXII, No 6, İngiltere, 2001, s.1026-1028, <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/12303107.pdf>, 10 Temmuz 2021.

lerde toplam yatırımların üçte birini geçiyordu. Devlet özel sektörün risk almaktan kaçındığı fakat ihtiyaç duyulan ürünleri üretmek için kendi girişimlerini kurmuştur. Emek yoğun üretim ihracatın büyük bir kısmını oluştuyordu. Ülke işçi maliyetlerini aşağıya çeken rekabetçi bir işgücüne sahipti. Ağır ve kimya sanayilerini desteklemek için devlet kayırmacı bir politika izledi, kaynaklar bu sanayilere aktararak hafif sanayiye ayrılan krediler azaldı. Bürokrasi özel sektör ile hem politikaların oluşturulması için hem de performansın gözlenmesi için yakın ilişki içindeydi. Uluslararası rekabetçi fiyatlarla üretim kabul edildi, böylece işgücü Güney Kore'nin büyümesinde önemli bir katkı sağlamış oldu. 1973 yılında ağır ve kimya sanayilerin kurulmasına karar verilince stratejik sektörler belirlendi ve bunlar vergi teşvikleri, ucuz kredi, ithalat korumacılığı gibi stratejilerle desteklendi. 1979'a gelindiğinde ekonomi duraklayıp, açıklar büyüyünce devlet seçici müdahalesinden vazgeçti. Bu defa küçük ve orta ölçekli firmalar için kaynak ayrılmaya başlandı. Hükümet baskı altındaki sektörlerin yeniden yapılanmasında aktif rol aldı, bizzat firma birleşmeleri ve finansal destek sağlanmasını gerçekleştirdi.¹⁶³

Kalkınma dönemi boyunca değişen şartlara göre politikalarda kaymalar yaşanmış, korunan sektörler zaman zaman değişmiştir. Başlarda Güney Kore'nin avantajı ucuz ve özenli işgücü olduğundan tekstil, giyim, ayakkabı ve küçük elektronikler gibi emek-yoğun sektörler avantajlı olmuştur. 1970'lerin ortalarında ise özellikle Asya'daki diğer gelişmekte olan ülkeler de emek-yoğun geleneksel ürün ihracatına başlamıştır ve rekabet yoğunlaşınca Güney Kore sermaye-yoğun sektörlerle kaymıştır. 1960'ların sonlarında hükümet "stratejik" sanayiler seçmeye başlamış, özellikle 1970'lerde "hedeflenen sanayi ve ürünler" diye adlandırılan uygulamayı yürütmüştür. İlk olarak 1969'da Elektronik Destekleme Kanunu, elektronik sektörünü "stratejik ihracat sanayi" olarak tanımıştır. Dünyada değişen teknoloji adapte edilmiştir.¹⁶⁴

1970'lerde ABD ülkedeki savaş güçlerini çekme kararı almasının da etkisiyle hafif üretimden ağır ve kimya sanayine geçildi. Ağır sanayi, Amerikan koruma kalkını olmazsa, hala tehdit altında olan ülke için savunma sanayi hazırlayacaktı.

¹⁶³ Kihwan Kim, Danny M. Leipziger, **a.g.e.** s. 176.

¹⁶⁴ Kwan S Kim, **a.g.e.**, s. 19-20.

Ağır ve kimya sanayi planı için seçilen çelik ve petrokimya, paslanmaz metaller, elektronik ve gemi yapımı gibi sanayiler büyük oranda savunma ile ilişkiliydi.¹⁶⁵

Zamanla Güney Kore hükümeti ülkenin rekabet gücünün düşmesi sebebiyle endişe duymaya başladı. Bir yandan ihracat sanayilerinin diğer yandan ara girdiler ve sermaye mallarının ithal ikamesi teşviki için yeni stratejiler tasarladılar. Böylece gemi yapımı, çelik ve petrokimya gibi ağır sanayi ve kimya sanayilerini teşvik için yoğun bir yatırım programı başladı ve “büyük itiş” 1979’a kadar devam etti.¹⁶⁶

Kalkınma süreci 1962 yılında hükümetin ilk beş yıllık kalkınma planını yayınlamasıyla başlamıştı. 1981 yılına kadar tasarlanan kalkınma planlarının ekonomik amaçları aşağıda tablo’da verilmiştir.¹⁶⁷

Tablo 9: 1960 – 1980 Arası Güney Kore Kalkınma Planlarının Başlıca Amaçları

1962-1966	Kendine yeterli bir ekonomi inşa etmek
1967-1971	İhracata dayalı kalkınmayı teşvik etmek
1972-1976	Ağır ve kimya sanayileri inşa etmek
1977-1981	Ağır ve kimya sanayileri daha da geliştirmek

Kaynak: Seoghoon Kang, “Globalization and Income Inequality in Korea : An Overview”, **FDI, Human Capital and Education in Developing Countries, Technical Meeting**, Paris, Aralık 2001, s.6’ daki bilgilerden oluşturulmuştur.

Amerikan yardımları azalırken ilk planın odaklandığı konular ekonomiyi dış yardımlara bağımlılıktan kurtarmak, ekonomik ve sosyal altyapı kurarak kalkınmanın temellerini atmak ve ihracata dayalı ekonomiye geçişi hazırlamaktı. İkinci beş yıllık planın odağı ise ihracatın arttırılmasıydı. Planlarda hükümet hem ihracat teşviki için hem de ihraç ürünlerinin üretilmesine yönelik malzemelerin ithali ile ilgili ithal ikame için seçtiği sanayileri koruma altına aldı. Sermaye ve ileri teknolojinin eksikliği sebebiyle hükümet emek-yoğun hafif sanayilere ihracat için teşvik sağladı.

¹⁶⁵ John Minns, **a.g.e.** s.1027.

¹⁶⁶ Jong-Wha Lee, “Economic Growth and Human Development in the Republic of Korea, 1945-1992” **Reconstruction**, C: MCMXLV, No.61, 2007, s.10, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1074.667&rep=rep1&type=pdf>, 19 Nisan 2022.

¹⁶⁷ Seoghoon Kang, “Globalization and Income Inequality in Korea: An Overview”, **FDI, Human Capital and Education in Developing Countries, Technical Meeting**, Paris, Aralık 2001, s.6.

Ekonomi büyüdükçe hükümet ihracat teşviklerindeki odağını hafif sanayilerden ağır ve kimya sanayilerine çevirdi. Üçüncü beş yıllık planda (1972-1976) hükümet demir dışı metaller, petrokimya, genel makineler, gemi yapımı ve elektronikler olarak 5 stratejik sektör seçti. Ağır kimya sanayi yüksek maliyetli ve riskli bir sanayi dalı olduğundan ihtiyaç duyulan kredileri sağlamak için hükümete olan bağımlılık arttı ve hükümetle firmalar arası bağ güçlendi.¹⁶⁸ Ayrıca altyapı çalışmalarının tamamlanmasını hedefleyen yine Üçüncü Kalkınma Planı ile Seul ve Busan'ı Pohang Demir Çelik üretim merkezine bağlayan 428 km'lik express yol inşa edildi ve diğer alt yapı çalışmaları birbiri ardına tamamlandı. Dördüncü Kalkınma Planı'nı (1977-1981) öncekilerden ayıran özellik sosyal kalkınma ve refah kavramlarından bahsetmesiydi. İlk kez eğitim, sağlık, tıbbi yardımlar gibi sosyal konular kalkınma planlarında yer almaya başladı. Bu planın en temel amacı sosyal kalkınmayı teşvik etmek ve teknolojik yenilik ve verimlilikte ilerlemektir.¹⁶⁹

Güney Kore kalkınma planlarına sosyal politikalar açısından bakılırsa Birleşmiş Milletlerin yorumu öne çıkacaktır. Birleşmiş Milletler'e göre ilk plan'dan itibaren amaç yaşam standartlarını yükseltmek olmuştur. 1962-1986 arası yayınlanan ilk beş kalkınma planının amaçları BM tarafından şu şekilde yorumlanmıştır¹⁷⁰ :

1. Ekonomik Kalkınma Planı: hızlı sanayileşme ile yaşam standartlarını yükseltmek
2. Ekonomik Kalkınma Planı: hızla kendine yeterli yiyecek üretiminden kırsal kalkınmaya geçiş
3. Ekonomik Kalkınma Planı: sürdürülebilir büyüme için temel ekonomik altyapının inşası
4. Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planı: sosyal refah sisteminin kurulması için hazırlık

¹⁶⁸Uk Heo, HOUNGcheul Jeon, Hayam Kim, vd., "The Political Economy Of South Korea: Economic Growth, Democratization, and Financial Crisis." Maryland, **Maryland Series in Contemporary Asian Studies**, No. 2, 2008, s.5-6, <https://digitalcommons.law.umaryland.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1192&context=mscas>, 26 Nisan, 2022.

¹⁶⁹ Milan Lajciak, "South Korean Development Model." **Международная аналитика**, C:III, 2016, s.77, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Milan+Lajciak%2C%22South+Korean+Development+Model.%22+%D0%9C%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D1%8F+%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0&btnG=, 19 Haziran 2022.

¹⁷⁰ Tae Ho Yoo, "Development in the Republic of Korea: Twenty-five Years of Hard Work", UNESCO, Thailand, Office for Asia and the Pacific, 1995, s.18.

5. Sosyal ve Kalkınma Planı: yeterli kentsel ve kırsal planlama

İlk beş kalkınma planı bu beş kalkınma amacına yönelik temel stratejileri ortaya koymuştur. Dönemin kalkınma politikalarına paralel olarak, yaşam standartlarını yükseltmek için ilk strateji olarak milli gelirin arttırılması düşünülmüş ve bu strateji ilk iki beş-yıllık planın odağında yer almıştır. 1966'da Kore Bilim ve Teknoloji Enstitüsü de yine bu amaca yönelik olarak kurulmuştur. Üçüncü beş-yıllık ekonomik planda tarım ürünlerinin arttırılması yanında eşitlikçi dağıtım düşüncesine yer verilmiş, kırsal gelirleri arttırıcı kırsal kalkınma hareketi Saemaul Undong hedeflenmiştir. Yine üçüncü planda, yukarıdaki paragrafta da belirtildiği gibi iletişim ve ulaşım hizmetleri altyapısı, ithal edilen mallarda milli üretimin arttırılması (ithal ikame), ihracatın arttırılması için teşvikler devreye girmiştir. Üçüncü beş yıllık planda sosyal refah amacına yönelik olarak eğitimin önemi vurgulanmış, geleneksel Kore davranış biçimini kazandıran eğitim yanında teknik ve mesleki eğitimler hızlı kalkınmanın önemli unsurları olmuştur. Fakat sağlık, konut hizmetleri ve sosyal güvenliğin başlaması Dördüncü Kalkınma Planına kadar yer alamamıştır.¹⁷¹ Dördüncü Kalkınma Planı ve daha sonrakiler Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planı olarak adlandırılmıştır.

Ekonomik Kalkınma Planlarının gerçekleşmesinde Güney Kore aşağıda görüldüğü gibi çok başarılı bir tablo ortaya çıkarmıştır. Büyüme oranları ve ihracat çoğunlukla planlanan rakamların üstünde gerçekleşmiştir.

Tablo 10: İlk beş Ekonomik Kalkınma ve Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planlarında Planlanan ve Gerçekleşen Rakamlar (%; Milyon dolar)

Kalkınma Planları	Birinci	İkinci	Üçüncü	Dördüncü	Beşinci
Planlanan Büyüme Oranı	7.1	7.0	8.6	9.2	7.6
Gerçekleşen Büyüme Oranı	7.8	9.5	9.1	5.7	9.8
Planlanan İhracat	137.5	550.0	3,510.0	20,242.0	5,300.0
Gerçekleşen İhracat	250.4	1,132.3	7,814.6	20,607.8	3,390.0

Kaynak: Seoghoon Kang, "Globalization and Income Inequality in Korea: An Overview", **FDI, Human Capital and Education in Developing Countries, Technical Meeting**, Aralık 2001, Paris s.23, Plan and Outcomes of the Six Economic Development Programs(in %, Mil. US\$) adlı Tablo 2'den oluşturulmuştur.

¹⁷¹ Tae Ho Yoo., a.e., s.18-20.

Tablo 10’da 1962-1986 yılları arasındaki kalkınma planlarında hedeflenen büyüme ve ihracat rakamları ile, gerçekleşen rakamlar verilmektedir. Dördüncü Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planı hariç tüm planlarda büyüme oranları planlanandan daha yüksek oranda gerçekleşmiştir. İhracat Beşinci Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planındaki tahmine göre düşük kalmış, önceki dönemlerin hepsinde planlanan rakamlardan daha yüksek olarak gerçekleşmiştir.

2.4.Kalkınma Süreci ve Politikalarının Değerlendirilmesi

Güney Kore’nin kalkınma süreci Dönemin Kalkınma Politikaları başlığı altında bahsedilen yeni merkantilist anlayış, yapısal değişim ve Rostow’un beş aşamalı kalkınma modeli ile izah edilir. Ülkelerin ithalat ve ihracatı arasındaki ihracat lehine olan farkın ülkeyi zenginleştireceğini öne süren merkantilist anlayışa uygun olarak Güney Kore kuruluşundan hemen sonra, ithalatını kısarak ithal ikameci, korumacı bir politika benimsemiştir. Daha sonra da ihracat odaklı kalkınma stratejisini benimsemiştir. Rostow’un beş aşamalı modeli Güney Kore’de kalkınma sürecinde kendini göstermektedir. Ülke kurulduğu yıllarda tarım toplumu iken, toprakları büyük toprak sahiplerinin elinden alıp oldukça eşit bir şekilde dağıtarak, hem toprak üzerine yaşanacak çatışmaların önüne geçmiş hem de bu toprak reformuna bağlı olarak eğitim reformunu başlatmış, adeta Rostow kalkınma modelinin ikinci aşamasına zemin hazırlamıştır. İkinci aşamada iyi eğitilmiş bir işgücü yaratılmış, bilimsel yaklaşım yaygınlaşmıştır. Üçüncü aşamada başarılı bir darbeye başa geçen, Rostow’un deyişi ile diğer gruplarla olan çatışmalardan zaferle çıkan, askeri Park hükümeti kalkınmada liderliği yürütmüş, girişimcileri desteklemeye başlamış, kredi akışlarını kendi kontrolü altında tutmuş, ekonomiyi modernleştirecek adımları atmıştır. Rostow’un dördüncü aşaması ise Güney Kore kalkınma sürecinde 1970’lere denk gelir. Bu aşamada modern teknoloji yaygınlaşmış, sanayi üretimi çeşitlenmiş, alt yapı yatırımlarına büyük önem verilmiş, ağır sanayi, çelik, kimya, gemi yapımı gibi sanayi kollarında ülke dünya çapında ün yapmıştır. Artık işgücünün yapısı da değişmiş, kırsal tarım işgücünün oranı düşmüş, kentli yarı vasıflı işgücü oranı artmıştır. Bu aşamanın sonuna kadar öncelikli amaç ekonomik kalkınmadır ve önce

zenginleş sonra paylaş düşüncesi hakim olmuştur. Kaynakları elinde tutan güçlü devletin zaman zaman seçtiği sektörleri destekleyerek diğerlerine karşı ayrımcı politikalar izlediği görülmüştür. Rostow'un beşinci aşaması Güney Kore'nin 1977 – 1981 Dördüncü Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planı ile başlayan dönemdir. Artık ülke dünya çapında güç elde etmiş, sosyal kalkınma ve refah gibi kavramlardan bahsedilmeye başlanmıştır. İşgücünün hem vasıfları hem ücretleri artmış; sağlık, sosyal güvenlik gibi tedbirler devreye girmeye başlamıştır.

Kalkınma süreci yukarıdaki paragrafda olduğu gibi kalkınma modelleri ile izah edildiği gibi ülkenin kendi şartları, tarihi ve kültürel özelliklerini de yansıtır. Güçlü devlet ve bürokratik yapısı Güney Kore'nin kendine özgü tarihi, kültürel özelliklerinden biridir. Bu yapı hiyerarşiye saygı, eğitime verilen önem, aileye ve birliğe olan bağlılık gibi diğer tarihi ve kültürel özellikler de birleşince kalkınmacı hükümetin liderliğini ve meşruluğunu sağlamada uygun bir ortam meydana çıkmıştır. Böylelikle kalkınmayı başlatacak kurumsal değişimler gerçekleşmiştir. Üretimin içeriği ve süreçleri değişirken, kaynakların dağıtımında dönem dönem değişen amaçlara göre değişimler görülmüştür. Tarımsal üretim modernleşmiş, işgücünün yapısı ve vasıfları değişmiştir. Yeni pazarlar bulunmuş, küresel düzeyde talebe göre rekabetçi üretim tasarlanmıştır. Eğitim de genel vasıf kazandırıcı eğitimden uzmanlaşmaya yönelik olarak değiştirilmiştir.

I. Bölümde bahsedildiği gibi benimsenen sosyal ve ekonomik kalkınma politikaları ideolojik perspektiflerle izah edilmenin ötesindedir. 1948'de Rhee'nin kuruluş konuşmasında vurguladığı sınıfsal, bölgesel, cinsiyete dayalı eşitlik prensibine bağlı kalma amacı uzun yıllar yerine getirilememiştir. Ülke Kuzey Kore ile savaşın yıkımlarına ve yoksulluğa çözüm bulmak için dış yardımlara muhtaç durumda kalmıştır. 1948'de eşitlikçilik ilkesini vurgulayan konuşmayı yapan aynı başkan, savaş sonrasında piyasa ekonomisini ve özel girişimleri destekleyen 1954 Anayasasını kabul etmiştir.

Delican'nın vurguladığı uluslararası-bağımlılık modeli, ülkenin bağımsız bir devlet olarak kurulmasından itibaren geçirdiği aşamalarda görülür. Kapitalist ekonomilerin küresel seviyede faaliyet göstermelerine bağlı olarak Güney Kore uluslararası işbölümünde yer almıştır. Bu Bölüm'de Güney Kore ekonomi tarihinde anlatıldığı üzere ülke sınırlarının çizilmesinden Marshall yardımlarına; diğer finansal

ve aynı yardımlardan, danışmanlıklar ve üst düzey bürokratların eğitimine kadar ülke sanki bu uluslararası işbölümünde alacağı role hazırlanmıştır. Çoğunluğu ABD kaynaklı olmak üzere dış yardımlar ve ülkenin gerek alt yapısı gerekse yüksek insani gelişmişlik düzeyi kalkınmaya uygun bir ortam hazırlamış ve olumlu sonuç vermiştir.

İthal ikameci dönemde işsiz ve düşük ücretle çalışmaya razı kesimler sürekli artıgından sendikalar ücretlerde ve çalışma koşullarında rol oynamak üzere örgütlenmemişlerdir. Birinci bölümde bahsedilen siyasi sendikacılık uygulanmış, işgücü bu dönem hükümetin siyasi destekçisi olmuştur. Örgütlü hareketlerin asgari düzeyde görüldüğü bu dönemden başlayarak işçiler, ekonomik kalkınma sürecinde güçlü bir adım atılmasının başlıca faktörlerindendir.

Park idaresinin başa geçmesi ihracata dayalı sanayileşmenin de başlangıcıdır. Bu dönemde gelişmiş ülkelerle gelişmekte olanlar arasında, uluslararası ve bölgesel anlaşmalar, çok uluslu şirketlerin hareketleri, küresel düzeyde yeni işbölümleri ve bazı üretimlerin çevre ülkelere kayması gibi yeni ilişkiler ortaya çıkmıştır. Bu dönem Park hükümeti kredi geri ödemelerini garanti etmiş, yabancı kredilerin ülkeye akmasını sağlamıştır. Devlet ve chaebol işbirliği ile ucuz krediler ve ucuz ve verimli işgücüne dayalı üretimden elde edilen tasarruflar, yeni pazarlara dönük yatırımlara dönüşebilmiştir. Rekabetçi fiyat avantajını korumak isteyen devlet doğal olarak endüstriyel ilişkileri kendi kontrolüne almış, yukarıdan aşağıya doğru organize etmiş ve sendikalara karşı baskıcı bir politika izlemiştir.

Hangi ekonomik kalkınma politikalarının uygulanacağı kararı hükümetler ve yönetici elitler tarafından alınmaktadır. Ancak, Delican'ın ifadesiyle, hiçbir ülke ve hükümetleri boşlukta tek başına bulunmadığından, kararlarında bir dereceye kadar bağımsız olabilirler. Seçilen politika ve stratejilerde ülkenin ihtiyaçları, sahip olduğu varlıklar ve tarihi gerçekleri kadar, uluslararası jeo-politik ve ekonomik çevre ve uluslararası ilişkiler de rol oynar.

Ülkenin gemi yapımı, çelik, gibi ağır sanayi ve kimya sanayine geçişi uluslararası düzeyde gelişmelerle aynı yıllarda başlamıştır. Bölgedeki diğer ülkeler aynı kalkınma aşamalarından geçip ihracata dayalı kalkınma dönemine girmişler dolayısı ile Güney Kore için hafif imalat ürünleri pazarlarının kaybedilmesi tehdidi baş göstermiştir. Dahası bu ülkeler de ABD ve diğer sanayileşmiş ülkelerle

işbirliklerine girişmiş böylece Güney Kore'nin bölgede stratejik önemi azalmaya başlamıştır. Yine aynı dönemde ülke hala Kuzey'den gelen savaş tehdidi ile karşı karşıya olmasına rağmen ABD askeri gücünü ülkeden çekmeye ve yardımları kesmeye karar vermiştir. Böylece hem kendi savunma sanayini kurmak hem de katma değeri yüksek ürünleri üretmek için 1970'ler boyunca ağır sanayi dönemi başlamıştır. Bu dönem devlet chaebol ilişkisi güçlenirken chaeboller siyasi güç kazanmaya başlamışlardır. Bu dönemde de rekabetçi fakat bu defa yüksek vasıflı çalışanlara güvenilmiş, baskıcı politikalar devam etmiştir. Zamanla işçi vasıfları arttıkça ücretler de artmaya başlamış fakat bu defa da sosyal politikalar açısından son derece dışlayıcı bir yapı ortaya çıkmıştır. 1980'lerin sonlarına doğru başlayan demokratikleşme hareketlerine kadar hem dışlayıcı yapı hem de gerek zayıf kesimler ve küçük işletmeler gerekse kırsal kesim aleyhine ayrımcı politikalar azalmış fakat devam etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÜNEY KORE’NİN KALKINMA SÜRECİNDE İZLENEN SOSYAL POLİTİKALAR

3.1. İthal İkamesine Dayalı Kalkınma Döneminde Sosyal Politikalar

3.1.1. Kırsal Kalkınma

1945 öncesinde Kore’de tarım arazilerini işleyen çiftçilerin yarısı işledikleri topraklarda kiracıydı ve yüksek kiralar ödüyorlardı. 1945’de ABD askeri hükümeti ile toprakların yeniden dağıtımı başlamış, 1948-1960 Rhee hükümeti zamanında da devam etmiş ve reforma konu olan toprakların %74’ü yeniden dağıtılmıştır. Hükümet, arazileri devlet bonoları karşılığı sahiplerinden alarak toprağı işleyen ailelere vermiştir. İşledikleri toprağı sahip olan ailelerin oranı hızla artmış, 1945’de %48,4 oranından 1950’lerde %90’ı aşmıştır. Toprak reformu kalkınmayı destekleyici beşeri sermaye yatırımları ile birlikte yürütülmüştür. Düşük değerli devlet bonoları yerine arazi sahiplerine bir seçenek daha sunulmuştur. Buna göre toprak sahipleri özel okul kurmak şartıyla arazilerini ellerinde tutma şansına sahip olmuşlardır. Bu seçenekle kırsalda okul oranı 1945’de % 20 oranından 1957’de %42 ye çıkmıştır.¹⁷² 1944’de arazilerin %64’ü arazi sahiplerinin %3’ünün elinde bulunurken, toprak reformundan sonra 1956’da en üst kesim arazi sahibi %6, arazilerin %18’ine sahip olmuştur; toprak işçisi köylüler küçük girişimci çiftçilere dönüşürken birçok arazi sahibi de işyeri veya okul açmıştır¹⁷³.

20 yıl sonraki kalkınmanın en önemli adımı olan Güney Kore toprak reformu dünyadaki örneklerine göre oldukça eşitlikçi özelliklerle başarılmıştır. 3 hektar ile sınırlandırılan toprak sahipliğı çiftçilerin eline geçerken, Koreli büyük toprak sahiplerine düşük de olsa tazminat verilmiştir. Yeni sahiplerden ödemeleri pirinçle alan hükümet bu pirinçleri satıp hem eski sahiplerin tazminatını ödemiş hem de kırsal su sistemlerine yatırım yapmıştır. Reformun etkisi iki yolla görülmüştür:

¹⁷² Ilcheong Yi, vd., **a.g.e.** s.772.

¹⁷³ Seth, **a.g.e.** s.8.

birincisi köylülerin ekonomik durumları düzeldikçe çocuklarını okula göndermeleri, böylece gelişmekte olan sanayi için eğitilmiş işgücü sağlanması; ikincisi ise reformdan önceki güç odakları olan büyük arazi sahiplerine karşı eşitlik sağlanması. Bu güç odaklarını bertaraf eden hükümet, reform öncesindeki elitlerin reform sonrasında da güç sahibi olmasını ve politikaları şekillendirmeye çalışmasını önlemiştir. Dani Rodrik'e göre Güney Kore toprak reformu ülkede ileride yoğun olarak görülecek hükümet müdahalelerinin, rant arayışlarına yer bırakmadan etkili bir şekilde gerçekleşmesine olanak tanımıştır¹⁷⁴.

Bir yandan toprak eşitsizliğini azaltan, diğer yandan toprak sahiplerinin üretici duruma gelmelerini sağlayan, daha sonrasında ise teknoloji ile desteklenen toprak reformu yiyecek ürünlerinin artmasına, yaşam standartlarının iyileşmesine ve üretime ciddi olumlu katkılar sağlamıştır. 1950 öncesinde Kore kırsal ekonomisinde büyük toprak sahipleri söz sahibiyken reformlar sonucu kırsalda güç dengeleri değişmiş, önceki dönemde kiracı olan çiftçiler hem ekonomik hem siyasi güç kazanmışlardır. Ülke topraklarının büyük kısmının dağlarla kaplı ve nüfus yoğunluğunun fazla olması nedeniyle dağıtılan arazilerin kıt olmasına rağmen Güney Kore toprak reformu kırsal kaynakları eşit oranda dağıtabilmiş başarılı olarak anılan toprak reformları arasında yer alır.¹⁷⁵

3.1.2. Şehirleşme

Bağımsızlıktan sonra nüfus artışı yıllık ortalama % 4,9 gibi yüksek bir oranda seyretti. Doğal artışa ilave olarak Japonya'dan ve Mançurya Bölgesi başta olmak üzere Çin'den ve Kuzey Kore'den gelen göçmenleri barındıran kent alanlarında, özellikle Seul'de, yıllık %11'leri bulan yüksek nüfus artışı görüldü. Kore Savaşı esnasında düşük doğum oranları sebebiyle kır nüfusu düşerken kent nüfusu gelen

¹⁷⁴ James K Boyce, Rosset, Peter; Stanton, Elizabeth A. "Land Reform and Sustainable Development", **Reclaiming Nature: Environmental Justice and Ecological Restoration**, MA, University of Massachusetts, 2005, b.a., https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1079&context=peri_workingpapers , 2 Ocak 2021.

¹⁷⁵ Robert Rudolf, "Rural Reforms, Agricultural Productivity, and the Biological Standard of Living in South Korea, 1941-1974", **Discussion Papers**, No.106, Almanya, George August-Universität Göttingen, Courant Research Centre - Poverty, Equity and Growth (CRC-PEG), Göttingen, 2012, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/90542/1/CRC-PEG_DP_106.pdf, 15 Kasım 2021.

göçlerle yıllık %6,8 oranında artmıştı. 1953 Kore Savaşı bitiminden 1960'ların başlarında aile planlama politikaları başlayana kadar, doğum oranlarının artmasıyla nüfus tekrar yıllık % 2,7 - % 2,9 oranında artış gösterdi. 1955-1960 arasında kent sayısı 27'den 32'ye çıkarken kent nüfusu yıllık %5,6- %5,9 arasında artış gösterdi. 1955 nüfus sayımına göre Kuzey Kore'den gelen göçmenlerin %74'ü kent alanlarına, bunların %68'i Seul'e yerleşti. Kuzey'den gelen varlıklı, entelektüel ve dini inançları olan bu göçmenler Kuzey'de rejimin baskısı altında kalmış, komunizm karşıtı kesimdi. Bunlar küçük imalat, satış ve hizmet sektörlerinde faaliyet göstermeye başladılar. Bu dönemde kırsaldan kentsel alanlara gelen göç dalgaları kırsalda yüksek nüfus ve düşük ekonomik imkânlar sebebiyle meydana gelmiş, nüfus yoğunluğu 1960'ların başlarında Seul ve 2.büyük kent olan Busan'da artmaya başlamıştır.¹⁷⁶

Tablo 11: Güney Kore, Kent ve Kır Nüfus Oranlarında Değişim (1949-1966)

Yıl	Toplam Nüfus (1000 kişi)	Yıllık Artış Oranı %	Kentsel Alanlar			Kırsal Alanlar	
			Nüfus (000)	Artış %	Kent Nüfus %	Nüfus(000)	Artış %
1949	20.189	4,9	3.474	11,0	17,2	16.715	3,9
1955	21.526	1,0	5.263	6,8	24,5	16.263	-0,4
1960	24.989	2,9	6.998	5,6	28,0	17.991	1,9
1966	29.193	2,7	9.780	5,9	39,1	19.413	1,3

Kaynak: Yoon, Jong-Joo, "Historical Consequences of Migration and Urbanization in the Republic of Korea", **The Journal of the Population Association of Korea**, C.XV., No.1, 1992, s. 73-81, Urbanization in the Republic of Korea (1944-1990) adlı Tablo 1'den alınmıştır.

Tablo 11'de değişen kent ve kır nüfus oranları görülmektedir. Ülke toplam nüfusu 1949'da 20 milyon 189 binden 1966'da 29 milyon 193 bine yükselirken kent nüfusu 3 milyon 474 binden 9 milyon 780 bine yükselmiştir. Daha önceki dönemde yıllık %4.9 olan nüfus artış oranı, 1949 – 1955 yılları arasında Kore Savaşı sebebiyle yıllık % 1 oranına düşmüş, daha sonraki dönemlerde tekrar artmaya başlamıştır. İthal ikamesi döneminin sonuna, 1960 yılına kadar kent nüfusunun toplam nüfusa oranı %17,2'den %28'e çıkmıştır. Kentlere göre artan nüfus aşağıda Tablo 12'de verilmiştir.

¹⁷⁶ Jong-Joo Yoon, "Historical Consequences of Migration and Urbanization in the Republic of Korea", **The Journal of the Population Association of Korea**, C:XV, No.1, Güney Kore , 1992, b.a., <https://koreascience.kr/article/JAKO199211920244192.pdf>, 7 Mart 2022.

Tablo 12 : Güney Kore’de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Rakamları

Nüfus Sayımı Sonuçları	1944	1949	1955	1960	1966	1970	1975	1980	1985
Toplam	25.120.174	20.166,756	21,502,386	24,989,241	29,159,640	31,435,252	34,678,972	37,406,815	40,419,652
Kentsel Alanlar	-	-	5,262,778	6,996,746	-	12,928,822	16,769,946	21,409,453	26,417,972
Seul	-	1,437,670	1,568,746	2,445,402	3,793,280	5,525,262	6,879,464	8,350,616	9,625,755
Busan	-	-	-	-	1,426,019	1,876,391	2,450,125	3,156,931	3,512,113
Daegu	-	-	-	-	-	-	-	-	2,028,370
Incheon	-	-	-	-	-	-	-	-	1,384,916

Kaynak: KOSIS(Source: Statistics Korea, Population Census), 2022.05.14 20:43, Summary of Census Population(by administrative district/sex/age), adlı veritabanından oluşturulmuştur. https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1IN0001_ENG&language=en&conn_path=I3, 14.05.2022.

Tablo 12 ithal ikamesi döneminde ve daha sonraki ihracata dayalı kalkınma döneminde kent nüfuslarını göstermektedir. Aynı tablo aşağıda ihracata dayalı kalkınma döneminde de verilecek ve ayrıntılı olarak izah edilecektir. Burada dikkat çekici nokta 1949’a kadar kentsel nüfusun söz edilemeyecek kadar önemsiz olmasıdır. 1949 yılından sonra Seul, 1966’dan sonra Busan nüfusu artmaya başlamıştır. Daegu ve Incheon ise 1985’den sonra nüfus kazanmaya başlamışlardır.

Tablo 13 : Güney Kore’de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Oranları (%)

Yıl	1944	1949	1955	1960	1966	1970	1975	1980	1985
Kentsel Alanlar	-	-	24,48	28,00	-	41,13	48,36	57,23	65,36
Seul	-	7,13	7,30	9,79	13,01	17,58	19,84	22,32	23,81
Busan	-	-	-	-	4,89	5,97	7,07	8,44	8,69
Daegu	-	-	-	-	-	-	-	-	5,02
Incheon	-	-	-	-	-	-	-	-	3,43

Kaynak: KOSIS(Source: Statistics Korea, Population Census), Summary of Census Population(by administrative district/sex/age), 2022.05.14 20:43 veritabanından alınmıştır. https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1IN0001_ENG&language=en&conn_path=I3, 14.05.2022. Tablo 12’den alınan verilerin oranlara çevrilmesi ile oluşturulmuştur.

Tablo 13’de önemli kentlerin toplam nüfusa olan oranlarındaki değişim görülmektedir. 1949 yılında Seul’un nüfusu toplam nüfusun % 7,13’ü iken 1955’de %7,30’u, 1960’da %9,79’u olmuştur. 1955 yılında kentsel nüfus toplam nüfusun % 24,48’i iken 1960’da %28’ine çıkmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi yapısal

değişimlerle birlikte kent nüfusundaki daha yüksek oranlar 1960 sonrası görülecektir.

Bu dönemde Amerikan yardımlarının bir kısmı şehirlerin yeniden inşası için kullanılmıştır. Kore Savaşı esnasında köy ve şehirler yıkıntı haline gelirken hem Kuzey hem Güney savaş esnasında yeniden inşa planları hazırlamış ve savaştan hemen sonra bu planlara göre ülkelerini inşa etmeye başlamışlardır. Savaştan sonraki birkaç yılda iki tarafta da dönemin en büyük uluslararası inşaat projeleri yürütülmüştür. Güney Kore’de 1954-1960 yılları arasında Rhee hükümeti Amerikan yardımlarını kullanarak inşaat projelerini sürdürmüştür. İnşaatların önemli bir bölümünü 1950 yılında kurulan ve ülkenin uzun vadede ekonomik gelişmesinden sorumlu olan Birleşmiş Milletler Kore Yeniden İnşa Ajansı, UNKRA gerçekleştirmiştir. UNKRA uzun vadede iyileştirmeler yapmak için sanayi, eğitim, madencilik, tarım, balıkçılık, sağlık alanları yanında konut sektörüne odaklanmış, 1959 yılına kadar Güney Kore’de küçükü büyüklü binlerce inşaat projesi gerçekleştirmiştir.¹⁷⁷

Bu dönemde şehirleşme başlamış fakat henüz büyük bir değişim olarak patlama yapmamıştır. Bir yanda kentlerde nüfus artışı görülürken bir yanda kentlerin yeniden inşası ve konut inşaatları devam etse de şehirlerdeki bu faaliyetler henüz sanayileşme ile ilgili değildir. Bu sebeple henüz şehirli kesimlere yönelik sosyal politika baskısı ortaya çıkmamıştır. Şehirlere daha büyük göç akınları ve sanayi çalışanlarının sayılarında büyük oranlarda artış ihracata dayalı kalkınma döneminde görülecektir.

3.1.3. Endüstri İlişkileri

Güney Kore 1950’li yıllarda ithal ikamesine dayalı sanayileşme politikası takip ettiği dönemde ideoloji olarak ekonomik milliyetçiliği benimsemiştir. Hükümet siyasal çıkar amaçlı olarak işçilerle ittifaklar kurmuş böylece ortaya siyasal bir endüstri ilişkileri modeli ve bölüştürücü değil sermaye birikimine yönelik bir

¹⁷⁷ Dongmin Park, “Free World, Cheap Buildings: US Hegemony and the Origins of Modern Architecture in South Korea, 1953-1960” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Berkeley, University of California, 2016, s.8,15,16, <https://escholarship.org/content/qt8r90w2cb/qt8r90w2cb.pdf>, 29 Mart 2022.

kalkınma politikası çıkmıştır. Örgütlenme Özgürlüğü, Toplu Pazarlık Hakkı ve Toplu Eylem Hakkı 1953’de çıkarılan ve 1963’e kadar değişmeden kalan ilk iş kanunları ile sağlanmıştır. Kanunlar Amerikan kanunlarını örnek alarak düzenlense de, Rhee hükümeti sendikaları kendi rejimini desteklemek için siyasi araç olarak kullanmıştır. Gerek Amerikan askeri hükümeti gerekse Rhee hükümeti sendikaların siyasallaştırılmalarına imkan tanımış, sendikalar statükoyu koruma görevi üstlenmişlerdir.¹⁷⁸

1953 yılından itibaren arka arkaya İş Uyuşmazlıkları Kanunu, Sendikalar Kanunu, Sendika Kurulu Kanunu ve Çalışma Standartları Kanunu kabul edilmiştir. 1948 yılında Kore Genel İşçi Sendikası Federasyonu (GFKTU) yeniden yapılanmış, ismi Kore İşçi Sendikaları Federasyonu (FKTU) olarak değiştirilmiş ve Rhee dönemi sonuna kadar hükümet tarafından desteklenmiştir. Bu dönemde sendikalaşma hakkı, toplu pazarlık ve grev hakları verilmiş; eşit işe eşit ücret, günde sekiz saatlik çalışma süresi ve işgüvenliği ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Çalışma Standartları Yasası, İş Kanunu ve Arabuluculuk Yasası kabul edilmiştir. Bu dönem işgücünün %80’i tarımda çalışmaktaydı. 1959 yılında sanayide çalışan işçilerin %32,7’si 5-19; %34,1’i 20-99; %21,3’ü 100 ile 499; %11,9’u ise 500’den fazla çalışanı olan işyerlerinde istihdam edilmekteydi.¹⁷⁹

3.1.4. Eğitim

Güney Kore’nin kuruluş ve yapılanma dönemlerinde toprak reformu ile eşzamanlı gerçekleşen eğitim reformu ilerideki kalkınmada büyük rol oynayacaktı. Toprak reformu sırasında toprak sahiplerine sunulan “sadece okul açarak arazilerini ellerinde tutabilme” imkânı, kırsalda geniş çapta eğitim ve eğitilmiş işgücü olarak Güney Kore kalkınmasının temeli olacaktı.

Kore Savaşından sonra Kore’de fazlasıyla bulunan tek kaynak insan kaynağı idi. Rhee hükümeti yoksulluktan kurtulmak için bu kaynağı bir çıkış yolu olarak kullanacaktı. Kuruluş Anayasası’nda ilköğretim zorunlu olarak kabul edilmişti. Fakat Kore Savaşı sebebiyle uygulanamamıştı. Savaş biter bitmez hükümet zorunlu eğitimin uygulanmasını sağladı. 1954’den 1959 yılına kadar ilkokula kayıt oranı

¹⁷⁸ Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, **a.g.e.** s.173.

¹⁷⁹ Kavurmacı, **a.g.e.**, s.113, 54.

%70'den %96'ya çıktı.¹⁸⁰ Hükümet savaşta yıkılan ilkokulları tekrar inşa etti. 1950'den 1960'a kadar ilkokul sayısı 3942'den 4496'ya yükseldi. Devlet ilkokulları genişletirken özel sektör de ortaokul ve liseleri genişletme çabalarına girişti. Bütçeden eğitime ayrılan pay 1954'de %4,2'den 1955'de %9,4'e yükseldi, 1970'lerin sonunda ise pay %17'lere ulaşmıştı. Sanayileşmenin gerçekleşebilmesi için Güney Kore'nin vasıflı işgücüne ihtiyacı vardı. 1950'lerde uzmanlık okulları henüz kurulmamıştı. Mesleki vasıf kazandırıcı eğitim yerine “çok yönlü” eğitim veriliyordu. Yine de orta dereceli okullardaki mesleki eğitimler toplam eğitim süresinin %30'unu aşıyordu. 1963'de Park hükümetince tekrar gerçekleştirilen eğitim reformu, eğitimi kalkınma amaçlarına yönelik olarak yeniden yapılandıracaktı.¹⁸¹

Eğitim hızla yaygınlaştırılırken 1945 – 1960 arası ilkokulların sayısı 3'e, orta dereceli sayısı 8'e, yüksek eğitim kurumlarının sayısı ise 10'a katlanmıştır. 1960 yılında ilkokul çağındaki çocukların %96'sı okula gidiyordu. Ayrıca devlet ve özel sektör çok başarılı yetişkin okuma programları düzenlemişti. 1961 yılında Güney Kore benzer ücret seviyesinde dünyanın en iyi eğitilmiş işgücüne sahipti.¹⁸²

Sınırlı kaynaklarını öncelikle insan kaynaklarının gelişimi için harcayan ülkede 1950'de evrensel ilkokul eğitimine geçildikten sonra okula kayıt 1953'de %59,6'dan 1960'da %86,2 ye yükselirken, 1945 de %78 olan okuma yazma bilmeyenlerin oranı 1960'da %28'e düşmüştür. 1960'da ilk ve orta dereceli okullara kayıt oranı kendinden 2 – 3 kat fazla kişi başı geliri olan ülkeler seviyesine ulaşmıştır.”¹⁸³.

¹⁸⁰ Sea Jin Kim, Woo-Kyun Lee; Jun Young Ahn, vd., “Analysis Of Developmental Chronology Of South Korean Compressed Growth As a Reference From Sustainable Development Perspectives”, Akademik Ed. Carlos Rodríguez Monroy, **Sustainability**, C: XIII, No.4, Seul, Kore Üniversitesi, 2021, s.10,

https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Sea+Jin+Kim+vd.%2C+%E2%80%9CAnalysis+Of+Developmental+Chronology+Of+South+Korean+Compressed+Growth+As+A+Reference+From+Sustainable+Development+Perspectives%E2%80%9D%2C+Sustainability&btnG=, 15 Mayıs 2022.

¹⁸¹ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, **a.g.e.** s.777-778.

¹⁸² Michael J. Seth **a.g.e.** s.8-9.

¹⁸³ Wonhyuk Lim, “From Rapid, Shared Growth to Slow Unshared Growth?” **Growth, Convergence, and Income Distribution: The Road from the Brisbane G-20 Summit**, Avustralya, 2014, s.124-127, <https://www.relooney.com/NS4053/TT20%20Nov%207%20FINAL%20Web%20v2.pdf#page=129>, 9 Ocak 2022.

Eğitime verilen önem kalkınmanın temellerini atmakla kalmamış, ülkede düşük sosyal politika harcamalarına rağmen eşitsizliklerin nispeten azalmasına katkıda bulunmuştur. Yüksek okur-yazarlık oranı yoksulluğu azaltmaya, yaşam standartlarını yükseltmeye, kendine yeterliliği ve sosyal katılımı artırmaya yardım etmiştir.

3.1.5. Sağlık

Güney Kore’de kamu sağlığı hizmetleri 1945 – 1948 yılları arasında Amerikan askeri hükümeti tarafından başlatıldı. Altyapının yetersizliği sebebiyle merkez ve bölgesel kamu sağlık birimlerinde kopukluklar görülüyordu. 1950’lerde Kore birçok bulaşıcı hastalık ve diğer sağlık sorunları ile karşı karşıya bulunuyordu. Tüberküloz en ciddi ve ekonomik olarak en ağır sonuçlara yol açan hastalıktı. 1950 ve 1960’lı yıllarda tüberküloz ile mücadelede WHO önemli bir rol oynarken gerek idari sorunlar gerekse kamu sağlığı alt yapısının olmaması önde gelen sorunlardı. Gönüllü kuruluşlar hükümetin sorumluluklarını üstlerine alarak boşluğu dolduruyorlardı. Bunlar içinde en göze arpanı Kore Ulusal Tüberküloz Derneği özellikle tüberkülozla mücadelede büyük rol oynarken merkezi hükümet yerel idareler yoluyla sanatoryum ve hastane yatak kapasitesini artırma yollarını arıyordu.¹⁸⁴

3.1.6. Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele

Güney Kore 1910-1945 yılları arasında Japonya egemenliği altında bir tarım ülkesi idi. Kalkınma abaları Japonya’nın kendi çıkarlarına dönük abalardı. Kore Savaşı’ndan sonra sanayi, madenler ve elektrik üretiminin %80’i Kuzey Kore’de kalmıştı. Güney Kore’de ise sadece yetersiz tarım alanları kalmıştı. 1960 öncesi dönemin en büyük özellikleri durgunluk, enflasyon, yolsuzluk ve dış yardıma bağımlılıktı. lke dünyada en fazla dış yardımı alsa da iyileşme çok düşüktü.

¹⁸⁴Kim Kyuri vd. "Infrastructure-building for Public Health: The World Health Organization and Tuberculosis Control in South Korea, 1945-1963." **Korean Journal of Medical History**, C:XXVIII, No. 1, Güney Kore, 2019, s.95,112, <https://koasas.kaist.ac.kr/bitstream/10203/262267/1/000467056800003.pdf>, 8 Nisan 2022.

Planlama, alt yapı yatırımları ve doğal kaynaklar yetersiz, üretim ve ticaret yok denecek kadar az, yolsuzluklar, siyasi istikrarsızlık ve savaş riski yüksekti.¹⁸⁵ Bütün bu olumsuzluklara ilaveten tarım üreticisi kırsal kesim yüksek kiralar sebebiyle büyük sıkıntı içindeydi. Japon ve Koreli büyük toprak sahiplerinin kiracısı olan Koreli çiftçiler toprak sahiplerine yüksek kira ve yetiştirdikleri ürünlerin yarısını veriyorlardı. Arazi reformu kırsal yoksullukla mücadelede atılan olumlu bir adım oldu.

Ülke Kore Savaşı'ndan büyük bir yıkım ve yoksulluk içinde çıktı. Milyonlarca insan işsiz ve evsizdi. Dünyanın en yoksulları arasında yer alan ülkede 1955 yılında kişi başı gelir 64 dolardı. Hükümet ekonomik kalkınma planları yapsa da bu planları finanse edecek kapasitede değildi. Gelişmiş ülkelerden ve BM'den büyük miktarda yardımlar geliyordu. Ayrıca sermaye fonları karşılığı Batı Almanya'ya Almanca'da Gastarbeiter (misafir işçi) diye anılan özellikle hemşire ve madenci işgücü göçmen yollandı. Bu fonlara ilaveten göçmen işçilerin ülkelerine yolladıkları birikimler sanayileşme temellerinin atılmasına katkı sağladılar.¹⁸⁶

Yoksulluktan kurtulmak için Başkan Rhee dış yardım miktarını arttırmaya çalışıyordu. II. Bölüm'de anlatıldığı gibi yardımların bir kısmı siyasi güç kazanmak için yandaşlara gidiyordu. Ülke çıkış yolunu ithal ikamesi politikalarını benimseyerek buldu. Ayakkabı, sabun gibi hafif sanayi ürünleri imal edilmeye başlandı. İthal ürünler de yurt içinde işlenmeye başlandı. Bu dönemde yoksulluktan kurtulmak için atılan diğer bir adım ise yukarıda Eğitim başlığı altında bahsedilmiş olan eğitim reformu idi.

3.2. İhracata Dayalı Kalkınma Döneminde Sosyal Politikalar

3.2.1. Kırsal Kalkınma

Güney Kore'de toprakların zengin toprak sahiplerinden alınarak yoksul çiftçi lehine yeniden dağılımından sonra kırsal kalkınmada atılan diğer bir adım “Yeni Köy

¹⁸⁵ Michael J. Seth; **a.g.e.**, s.6.

¹⁸⁶ Sea Jin Kim vd, **a.g.e.**, s.7.

Hareketi” adlı politikalar olmuştur. Kore lisanı ile “Saemaul Undong” [Şimul oandeon(g)] (New Village Movement) adıyla literatüre geçen bu hareketler General Park hükümeti tarafından başlatılmıştır.

1960’larda hızlı sanayileşme başlayıp devam ederken bunun bedelini kırsal kesim ödüyordu. Refah tedbirleri henüz devreye girmediğinden kentler de her geleni sosyal politika tedbirlerine dâhil edemiyordu. Köylere ve kriz bölgelerine yönelik tedbir olan Saemaul Hareketi, şehirleşmede geride kalanlar için kırsal modernizasyon ve geliştirme programı olarak en yoksul grupların “çok da geri kalmaması” amacıyla devreye girmişti.¹⁸⁷

Hareketin amacı köylerde işbirliği, kendine-yardım ve tutumluluk ruhu yayarak köy yaşam kalitesini yükseltmektir. Fakat bu hareket yoğun bir siyasi propaganda ve aşırı zorlama da içeriyordu. Örneğin kampanya esnasında çatısını onarmayan köylülerin çatısı toptan yıkılıyordu. Köylüleri bastıran bu hareketle beraber ülke çapında tüm köylere kadar yayılan iletişim sistemi yanında kontrol ve gözlem sistemleri kuruldu. Böylece tüm köyler kontrol altına alınmıştı. İlk iki 5 yıllık planda Park hükümeti tarımı önemsememiş, Üçüncü Beş Yıllık Planda yiyecek üretiminin düşmesi ve yiyecek ithalatına büyük miktar döviz ödenmesi endişelerini de göz önünde bulundurarak yiyecek fiyatlarını arttırmaya başlamış, gübre yardımları ve tarımsal yatırımlara girişmiştir.¹⁸⁸

1971’de başlatılan, halk tarafından yürütülebilecek projeleri desteklemeye ve koordine etmeye yönelik bu hareket ile hükümet köy yolları, köprü, elektrik altyapısı, depolar gibi projeler için malzeme sağlarken köy halkı da bu işlerde ücretsiz çalışıyordu. Diğer yandan 1961 yılına kadar çiftçiler ürün alınamayan yıllarda faizcilerden veya diğer çiftçilerden temel ihtiyaç ve gübre alımı için aşırı yüksek faizli borç alıyor ve sonra güç duruma düşüyorlardı. Park hükümeti yeni borç alınmasını yasakladı. Yüksek faizli borcu olan çiftçiler borçlarını daha uzun vade ve düşük faiz veren tarım kooperatiflerine transfer etmeye başladı. Tarım kooperatifleri gelir şoklarına cevap verebilen resmi kırsal kredi kurumları oldular ve kırsal kalkınmaya hız kazandırdılar.¹⁸⁹

¹⁸⁷ Danny Leipziger, **a.g.e.**, s.6.

¹⁸⁸ Tuong Vu, **a.g.e.** s.39.

¹⁸⁹ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi. **a.g.e.** s.781.

Hem ülkenin başlıca gıda maddesi hem de makro ekonomide son derece önemli olan pirinç 1960, 1970, ve 1980’lerde kırsal hane halkı gelirin 1/3’ine ve tüm tarım ürünlerinin %40’ından fazlasına denk geliyordu. Pirinç fiyatları tüketici fiyatlarını etkileyen temel faktördü. Pirinç alımlarını yürüten Ekonomik Planlama Kurulu’nun (EPB) 1962’den 1967’ye kadar önceliği çiftçilere destek değil, pirinç fiyatlarının kontrol altında tutularak düşük kalması ve kentlere ucuz yiyecek temini idi. 1970’lerin başında hükümet çiftçilere verimliliği çok daha fazla olan yeni bir çeşit pirinç tanıttı. Bu pirinç üretim maliyetinin üstünde bir fiyattan alınarak kent halkına düşük fiyattan satıldı. Yüksek kaliteli geleneksel pirinç ise serbest piyasada satılarak yüksek gelir grubunca tüketildi. İkili fiyat politikasından hem kır hem kent halkı faydalandı ve iki kesim arasındaki gelir farkı azaldı hatta 1974-1975’de kır hane halkı geliri kent gelirin üstüne çıktı. Hızlı sanayileşme sebebiyle kır gelirleri 1967’de kent gelirlerinin altına inmişti.¹⁹⁰ Kır-kent arasındaki gelir eşitsizliği tarım ürünlerinin fiyatı arttırılınca aşamalı olarak 1970, 1980 ve 1990’larda azalmaya başladı. Kentsel gelir yükseldikçe çalışanlar daha fazla ve daha yüksek fiyatlı yiyecek tüketmeye başladı ve gelir ve bölgesel eşitlik düzeyi 1990’larda düzeldi.¹⁹¹

3.2.2. Şehirleşme

Modern anlamda şehirleşme 1960 yıllarında başladı. Kentlere gelen kitlesel akınlar sonucu 1960 – 1970 yılları arası kent nüfusu hızla arttı. 1965-1970 yılları arası göçmenlerin %6’i başkent Seul’a yöneliyordu.¹⁹²

¹⁹⁰ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, **a.e.**, s.782.

¹⁹¹ Michael Seth, **a.g.e.** s.7.

¹⁹² Asia Society, **a.g.e.** <https://asiasociety.org/education/geography-koreas>, 16 Ağustos 2021.

Tablo 14 : Güney Kore’de Şehirleşme (000 kişi)

Yıl	Toplam	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus	Kentsel Nüfus%
1960	24,989	9,784	15,205	39.1
1966	29,133	12,440	16,753	42.6
1970	31,435	15,750	15,686	50.1
1975	34,681	20,482	14,199	59.1
1980	37,449	26,669	10,783	71.2
1985	40,467	30,086	10,381	74.3

Kaynak: Adrienne La Grange, Hee Nam Jung, “The Commodification of Land and Housing: The case of South Korea” **Housing Studies** C: IXX, 2004, No.4, s.563, Urbanisation in Korea (1960–2000) adlı Tablo 1’den 1960-1985 arası yıllar seçilerek oluşturulmuştur.

Tablo 14 kentlerde hızla artan nüfusu göstermektedir. 1960’da kent nüfusunun toplam nüfusa oranı %39,1 iken 1966’da %42,6’ya, 1970’de %50,1’e, 1975’de %59,1’e, 1980’de %71,2’ye, ve 1985’de %74,3’e yükselmiştir. 1960 -1985 arası ülke nüfusu %61,97 oranında artarken 1960 yılında 9 milyon 784 bin olan kent nüfusu 1985 yılında 3 katından fazlaya ulaşmış, 30 milyonu aşmıştır. Aynı dönem içerisinde kırsal nüfus da 15 milyon 205 bin iken %31,73 oranında düşüş göstererek 1985’de 10 milyon 381 bin’e inmiştir.

Tablo 15 : Güney Kore’de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Rakamları

Nüfus sayımı sonuçları	1944	1949	1955	1960	1966	1970	1975	1980	1985
Toplam	25,120,174	20,166,756	21,502,386	24,989,241	29,159,640	31,435,252	34,678,972	37,406,815	40,419,652
Kentsel Alanlar	-	-	5,262,778	6,996,746	-	12,928,822	16,769,946	21,409,453	26,417,972
Seul	-	1,437,670	1,568,746	2,445,402	3,793,280	5,525,262	6,879,464	8,350,616	9,625,755
Busan	-	-	-	-	1,426,019	1,876,391	2,450,125	3,156,931	3,512,113
Daegu	-	-	-	-	-	-	-	-	2,028,370
Incheon	-	-	-	-	-	-	-	-	1,384,916
Gyeonggi-do	2,886,643	2,733,944	2,359,558	2,748,765	3,102,325	3,353,272	4,034,707	4,930,335	4,792,617

Kaynak: KOSIS(Source: Statistics Korea, Population Census), Summary of Census Population(by administrative district/sex/age), 2022.05.14 20:43 veritabanından oluşturulmuştur. https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1IN0001_ENG&language=en&conn_pat h=I3, 14.05.2022.

Tablo 15 Güney Kore’de kalkınma dönemi ile birlikte nüfus yapısının değiştiğini göstermektedir. Kalkınma dönemi başlarken kentlere göç başlamış 1955 öncesi kentsel alanlarda Seul dışında nüfus rakamı görülmezken 1955’de kent nüfusu 5 milyon 263 bin olmuştur. Seul en çok göç alan kent olmuş, 1949 yılında nüfusu 1 milyon 438 bin iken 1960 yılında 2 milyon 445 bin kişiye, 1985 yılında 9 milyon 626 bin kişiye ulaşmıştır. İkinci büyük kent olan Busan 1960’ların ikinci yarısından itibaren göç almaya başlamış, 1966’da nüfusu 1 milyon 426 bin kişiyken 1985’de 3 milyon 512 bine yükselmiştir. Sanayi merkezleri olarak ortaya çıkan diğer kentler Daegu ve Incheon 1985’den itibaren göç almaya başlamıştır.

Tablo 16 : Güney Kore’de Şehirleşme ile Artan Kent Nüfusu Oranları (%)

Nüfus sayımı sonuçları/Yıl	1944	1949	1955	1960	1966	1970	1975	1980	1985
Kentsel Alanlar	-	-	24,48	28,00	-	41,13	48,36	57,23	65,36
Seul	-	7,13	7,30	9,79	13,01	17,58	19,84	22,32	23,81
Busan	-	-	-	-	4,89	5,97	7,07	8,44	8,69
Daegu	-	-	-	-	-	-	-	-	5,02
Incheon	-	-	-	-	-	-	-	-	3,43

Kaynak: KOSIS(Source: Statistics Korea, Population Census), Summary of Census Population(by administrative district/sex/age), veritabanından alınmıştır, https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1IN0001_ENG&language=en&conn_path=I3, 15 Mayıs 2022. Tablo 15’den alınan verilerin oranlara çevrilmesi ile oluşturulmuştur.

Tablo 16 sanayileşmenin artmasına paralel olarak şehirleşmenin arttığını göstermektedir. 1955 yılında toplam nüfusun %24,48’inin oluşturduğu kent nüfusu, 1985 yılında toplam nüfusun %65,36’sını oluşturmuştur. Başkent Seul’ün nüfusu 1949 yılında toplam nüfusun %7,13’ü iken 1985 yılında %23,81’ine denk gelmiştir.

1950’lerde Güney Kore yüksek oranda kırsal bir ülke olup tarıma dayalı bir ekonomiye sahipti. 1980’de ise işgücünün sadece 1/3’i tarımda çalışıyor, nüfusun yarısından çoğu kentlerde yaşıyordu. Hızlı şehirleşme sonucu ucuz konut talebi de hızla arttı ve Seul’un tepeleri hurda materyallerin kullanılarak yapıldığı Kore lisanı ile *p’anjach’on* olarak adlandırılan atık kalaslardan yapılmış gecekondü mahalleleri ile doldu.¹⁹³

1960 ve 1970’lerde Seul dünyanın en hızlı büyüyen metropollerindendi. Hemen hemen tüm gelişmekte olan ülkelerde hızlı köyden kente göç ve bunun

¹⁹³ Erik Mobrand, “Struggles over unlicensed Housing in Seoul”, 1960-1980, **Urban Studies**, C: XLV, No. 2, 2008, s.373.

sonucu hızlı gecekondulaşma görülür. Güney Kore’yi birçok gelişmekte olan ülkeden ayıran özellik muhalefet ile karşılaşmayan bu sebeple çeşitli sosyal grupların baskılarından arınmış güçlü bir hükümetti. Ayrıca dünyanın en büyük altıncı askeri gücüne sahip hükümet bu zorlayıcı gücü kendi vatandaşlarını da kontrol altında tutmak için kullanabiliyordu. Yine de devletin gücü yıkım, başka yere yerleştirme, konut projeleri gibi tüm önlem ve planlara rağmen varoş ve kayıtdışı konut sorununu çözmekte yetersiz kaldı. Sanayide çalışan, varoş barakalarında barınan kentsel yoksullara zaten refah olanakları sağlamayan devlet Seul’un nasıl bir kent olacağı, burada kimlerin yaşayacağı, konut sisteminin nasıl organize edileceği ve yoksulların nereye konumlanacağı gibi sorulara kalkınma sürecinde cevap bulamadı. Seul yoksulları ahşap, çadır bezi, tuğla, oluklu sac ve moloz atıklarından yapılan barakalarda yaşıyorlardı. En yoksullar kentin çöplerinden geçiniyor, çöp yığınlarından tahta ve kağıt topluyor, buldukları artıkları yiyorlardı. Kamu ve özel arazileri işgal eden barakalarda birden fazla ailenin yaşadığı sıklıkla rastlanan bir durumdu. 1960 ve 1970’lerde sakinlerinin üçte ikisi kırsal kökenli olan varoşlarda, hane başına yoğunluk 7,1 kişi¹⁹⁴, oda başına düşen kişi sayısı 2,3’dü ve hane halkının %24’ü evlerini başka bir aile ile paylaşmak durumunda kalmıştı. Konut sıkıntısı düşük gelir ve hızlı şehirleşmeden önce, Kore Savaşı’nda 1 milyon kadar evin yıkılması veya kullanılamaz duruma düşmesiyle başlamıştı. Devlet sınırlamaları ile finansal kaynakların sanayi sektörüne aktarılması yüzünden konut finansmanı yeterli gelmiyordu. Böylece ekonomik kalkınma sürecinde konut bakımından eşitlikçi bir seviye sağlanmamıştır. Güney Kore’liler gelirlerine göre düşük kalite evlerde yaşamışlar, konut sahibi olma oranları da aynı ekonomik seviyedeki ülkelere göre daha düşük kalmıştır.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Erik Mobrand, **a.g.e.**, s.371.

¹⁹⁵ Adrienne La Grange, Hee Nam Jung, “The Commodification of Land and Housing: The case of South Korea” **Housing Studies**, C: IXX, No.4, Hong Kong, Taylor and Francis Ltd., 2004, s.562, 563, https://www.researchgate.net/profile/Hee-Jung/publication/248960672_The_commodification_of_land_and_housing_The_case_of_South_Korea/links/553aed00cf29b5ee4b6675d/The-commodification-of-land-and-housing-The-case-of-South-Korea.pdf, 22 Augustos 2020.

Tablo 17 : Güney Kore Nüfus Yoğunluğu (1966 – 1985) (kişi/km²)

Yıl/Bölge	1966	1970	1975	1980	1985
Tüm Ülke	296,4	320,4	351,1	378,8	408,8
Seul	6.204,1	9.077,8	11.475,5	13.819,9	15.921,1
Busan	3.831,4	5.534,7	6.522,2	7.299,9	8.088,8
Daegu	-	-	-	-	4.460,6
Incheon	-	-	-	-	6.713,0

Kaynak: KOSIS, Statistics Korea, Population Census, Population Census veri tabanından oluşturulmuştur,

https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1IN0001_ENG&language=en&conn_path=I3, 13 Haziran 2021.

Tablo 17 Güney Kore şehirlerinde giderek artan nüfus yoğunluğunu göstermektedir. Seul'un nüfus yoğunluğu 1966'da km²'ye 6.204 iken 1980'de 13.819'a, Busan'ın ise aynı yıllarda 3.831'den 7.299'a yükselmiştir. Ağır sanayii merkezlerinin kurulduğu bölgeler Daegu ve Incheon ise önceleri önemsiz bir nüfusa sahipken 1980 sonrası nüfus yoğunlukları km²'ye 4.460 ve 6.713 kişiye ulaşmıştır.

3.2.3. Emek Piyasaları

1960'lardan itibaren hükümetin ihracat odaklı kalkınma stratejilerinin sonucu olarak sanayileşen kentlere gelen göçler bir önceki başlıkta anlatıldığı gibi hızlandı. Bu göçlerle birlikte işgücünün yapısı da değişti, tarımsal işgücü azalırken madencilik, üretim ve özellikle hizmet sektörü çalışanlarının oranı ciddi artışlar gösterdi.¹⁹⁶

Ülkedeki bol işgücü, aynı dönemde küresel alanda hedefini uluslararası yeni işbölümüne çevirmiş kapitalist arayış için tamamlayıcı bir faktör olmuştu. Delican'ın ifade ettiği gibi işyerindeki klasik anlamda işbölümü, üretim metotlarındaki devrimlerden sonra değişimler göstermiştir. Ucuz işgücü arayışları sonucu oluşan bu yeni uluslararası işbölümünde başlıca 3 tip işgücü gereklidir: vasıfsız, yarı vasıflı, yüksek vasıflı. Sanayileşmiş ülkelerin kontrolü altında üretimde düşük vasıflı emek-yoğun işler üçüncü dünya ülkelerine kaymış¹⁹⁷, Güney Kore de bu durumdan payını almıştır. Sanayileşmenin erken döneminde yaygın olan vasıfsız işgücü sanayi geliştikçe yerini yarı vasıflı ve yüksek vasıflı işgücüne bırakmıştır.

¹⁹⁶ Adrienne La Grange, **a.g.e.** s. 564.

¹⁹⁷ Delican, "The Web of Global Capitalism:..", s.3,

Düşük ücretli emek yoğun işgücü Güney Kore’de üretimin en önemli temelini oluşturmuştu. Milyonlarca sıkı çalışma yeteneği olan disiplinli işçi hızlı ekonomik büyümeyi sağlamıştır. Koreliler için hiyerarşinin önemini anlayan Park çalışanlardan işverenlere karşı sadık olmalarını beklemişti. Çünkü milli kalkınma fedakârlık gerektiriyordu. Güney Koreli işçiler haftada ortalama 51,6 saat çalışıyordu. 2014 yılına kadar Cumartesi günleri de iş günüydü. Kadın işgücünü de bolca kullanan Güney Kore’nin bu kadar güçlü ihracatçı olmasının nedenlerinden biri Park dönemi boyunca ücretlerin düşük hatta kadın işçilerin ücretlerinin daha da düşük seviyelerde tutulması olmuştur.¹⁹⁸

3.2.3.1. İstihdam ve İşgücü

Sanayileşmekte olan ülkelerin emek piyasasında öne çıkan özellikleri vasıfsız işgücünün fazlalığı ve vasıflı işgücünün sınırlı olmasıdır. Sanayileşme seviyesi arttıkça yarı vasıflı ve vasıflı işgücüne olan talep artar.¹⁹⁹ 1960’lar ve 1970’lerin başlarında emek-yoğun imalat, 1970’lerin ikinci yarısında yerini sermaye-yoğun veya yetenek-yoğun ihraç sanayilerine bırakmıştır. Böylece hem istihdam hem de gerçek ücretler artmıştır. İşsizlik oranları ise düşük devam etmiş, 1963-1992 arası oldukça düşük olarak ortalama %4,4 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aslında korumacı politikalar, işgücü piyasalarındaki rekabet baskılarını azaltarak, hükümet müdahaleleri ve sendikalar vasıtasıyla ücretlerin piyasa fiyatlarının üzerine çıkmasını teşvik eder. İhracata dönük ekonomide ise işgücü piyasaları yeteneklere olan talebe göre şekillenir. Emek verimliliği değiştikçe ücretler de değişir. Güney Kore’de ise ücret ayarlamaları kurumsal engellerle karşılaşmıştır. Hükümet müdahaleleri ile sendikal faaliyetler sıkı kontrol altında alınmış ve ücretler asgari seviyede tutulmuştur. Zamanla ihracat düşük vasıflı emek-yoğundan giderek yüksek vasıflı emek yoğununa geçince işçiler de teknoloji bilgilerini kullanarak daha üst düzey işlere sahip olmuşlardır. İhracata dönük değişikliklerden sonra ekonomide yapısal değişiklikler görülmüş, GSMH içerisinde madencilik ve imalat sektörünün payı

¹⁹⁸ Milan Lajciak, **a.g.e.** s.79.

¹⁹⁹ Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine.Etkisi “, s.30.

1962’de %16’dan 1973’de %26’ya yükselirken, aynı dönemde tarım sektörünün payı %37’den %25’e düşmüştür.²⁰⁰

Tarım, sanayi, hizmet sektörlerinin GSMH içindeki oranları değişirken işgücünün yapısının da değiştiği yukarıda belirtilmişti. Aşağıdaki Tablo 18 Güney Kore’de 1963 yılından itibaren sektörlere göre istihdam rakamlarını ve oranlarını göstermektedir.

Aşağıda Tablo 18’de kalkınma dönemindeki nüfus, sektörlerdeki istihdam ve işsizlik rakamları verilmiştir. 1963 yılında ülke nüfusu 27 milyon 262 bin iken işgücü sayısı 8 milyon 230 bin, istihdam edilenlerin sayısı ise 7 milyon 563 bin olarak görülmektedir. Bu tabloya göre sivil işgücünün %91,1’i istihdam edilmektedir. Aynı yıl serbest çalışanların sayısı 5 milyon 178 bin’dir ve bu sayı sivil istihdam sayısının %68,46’sıdır. 1963-1985 yılları arasında 1970-1973 yılları arası hariç serbest çalışanların oranı azalarak devam etmiş, 1985 yılında %45,86’ya inmiştir. Tabloda 1970 yılında %49,76 olarak görülmeye başlanan tarımda istihdam oranı 1985 yılına gelindiğinde yaklaşık %25 oranına inmiştir. Sanayide istihdam oranı yaklaşık %20 oranında tabloda ilk kez 1973 yılında yer almış, 1985 yılına kadar %30 oranına yükselmiştir. Hizmette istihdam rakamları da yine ilk kez 1973 yılında tabloda yer almaya başlamıştır. 1973’de %31 olan hizmet sektöründeki istihdam 1985 yılında yaklaşık %46 oranında gerçekleşmiştir. İşsizlik oranları 1963-1985 arası yarıdan fazla düşüş göstererek 1963’de %8,1 oranından 1985’de %3,99 olarak gerçekleşmiştir. Tabloda oransal veriler yuvarlanarak verilmiştir.

²⁰⁰ Jong-Wha Lee, “Economic growth and human development in the Republic of Korea, 1945-1992”. **Reconstruction**, C: MCMXLV, No.61, 2007, s.4, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1074.667&rep=rep1&type=pdf>, 19 Nisan 2022.

Tablo 18: Güney Kore’de sektörlere göre işgücü rakamları

Yıl	1963	1965	1970	1973	1975	1980	1985
Nüfus (000)	27.261,75	28.704,67	32.240,83	32.103,15	35.280,73	38.123,77	40.805,74
Sivil İşgücü (000)	8.230	8.754	10.062	11.389	12.193	14.431	15.592
Sivil İstihdam	7.563	8.112	9.617	10.942	11.691	13.683	14.970
Tarımda İstihdam (000)	-	-	4.756	5.445	5.339	4.654	3.733
Tarımda İstihdam %	-	55 (a)	49,45	49,76	45,67	34,01	24,94
Sanayide İstihdam (000)	-	-	-	2.101	2.684	3.798	4.415
Sanayide İstihdam %	-	15 (a)	-	19,20	22,96	27,76	29,49
Hizmette İstihdam 000	-	-	-	3.396	3.668	5.231	6.822
Hizmette İstihdam %	-	30 (a)	-	31,03	31,37	38,23	45,57
Serbest Çalışanlar (000)	5.178	5.500	5.872	6.789	6.940	7.220	6.866
Serbest Çalışanlar %	68,46	67,80	61,06	62,05	59,36	52,77	45,86
İşsiz	667	642	445	447	501	748	622
İşsizlik oranı	8,10	7,33	4,42	3,92	4,11	5,18	3,99

Kaynak: OECD yıllık işgücü istatistikleri arşivi, ALSF Summary Tables ARCHIVE verilerinden, <https://stats.oecd.org> 28 Mayıs, 2022, ve (a): Mustafa Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi” İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, 1995 s.159, Tablo IV: GSMH’nin Sektörel Dağılımı adlı tablodan oluşturulmuştur.

Tablo 18’de sunulan veriler kullanılarak hesaplanırsa sivil istihdam oranlarının Tablo 19’da gösterildiği gibi gerçekleştiği görülür.

Tablo 19: Artan sivil istihdam oranları

Yıl	1963	1965	1970	1973	1975	1980	1985
Sivil İşgücü (000)	8.230	8.754	10.062	11.389	12.193	14.431	15.592
Sivil İstihdam	7.563	8.112	9.617	10.942	11.691	13.683	14.970
Sivil İstihdam %	91,1	92,67	95,58	96,10	95,88	94,87	96,01

Kaynak: Tablo 18 verilerinden sivil işgücü ve sivil istihdam sayıları kullanılarak sivil istihdam oranları bulunmuştur.

Bu dönem içerisinde Tablo 19’da görüldüğü gibi istihdam oranları 1963-1973 yılları arasında artmış, %91,1’den %96,10’a yükselmiş; 1975 ve 1980’de %95,88’e ve %94,87’ye inmiş. 1985 yılında ise yine %96 seviyelerine ulaşmıştır. İstihdam yapısındaki diğer bir değişim işgücünün işteki statüsüne göre değişimdir. Tablo 20 bu değişimi göstermektedir.

Tablo 20: İşgücünün İşteki Statüsüne göre Değişimi (000 kişi)

İşteki Statü/Yıl	1963	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Toplam	7.563	8.112	9.617	11.691	13.683	14.970	18.085
Kendi adına çalışanlar (self-employed)	5.178	5.500	5.872	6.940	7.220	6.866	7.135
Serbest işadamları (independent businessmen)	2.817	2.984	3.286	4.008	4.651	4.679	5.068
İşveren	-	-	-	-	643	845	1.168
Kendi adına çalışan işçiler	-	-	-	-	4.008	3.834	3.900
Ücretsiz aile işçileri	2.361	2.516	2.586	2.932	2.569	2.187	2.067
Ücretli ve maaşlı işçiler	2.383	2.609	3.746	4.751	6.464	8.104	10.950
Düzenli çalışanlar	-	-	-	-	-	-	5.938
Geçici çalışanlar	-	-	-	-	-	-	3.171
Günlük işçiler	963	844	1.018	1.123	1.300	1.390	1.840

Kaynak: Statistics Korea, KOSIS, Economically Active Population Survey; Employed persons by status of worker
https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1DA7010S&language=en&conn_path=I3
, 14.05.2022 verilerinden oluşturulmuştur.

Kosis’den alınan Tablo 20’ye göre serbest işadamları ve ücretsiz aile işçileri, kendi adına çalışanlar (self-employed) olarak gruplandırılmıştır. Buna göre 1963 yılında 2 milyon 817 bin serbest işadamları ve 2 milyon 361 bin ücretsiz aile işçisi olmak üzere kendi adına çalışanlar toplam 5 milyon 178 bindir. Ayrıca 1980 yılı verilerinde görüldüğü gibi serbest işadamları kategorisi, işveren ve kendi hesabına çalışanlardan oluşmaktadır. Bu iki alt grup için 1980 öncesine ait veri bulunmamaktadır. Tablo’da ayrıca düzenli çalışanlar, geçici çalışanlar ve günlük işçi alt gruplarına ayrılmış olan ücretli ve maaşlı çalışanlar grubu vardır. Buna göre yine 1963 yılında ücret ve maaşlı çalışanlar sayısı 2 milyon 383 bin kişidir. 1990 yılında ise 5 milyon 938 bin düzenli çalışan, 3 milyon 171 bin geçici çalışan ve 1 milyon 840 bin günlük işçi olmak üzere toplam ücretli ve maaşlı çalışan sayısı yuvarlak olarak 10 milyon 950 bin kişiye yükselmiştir. Tablo’da toplam çalışan sayısı ücretli ve maaşlı çalışanlar + kendi adına çalışanlar olarak gösterilmektedir. Buna göre 10 milyon 950 bin ücretli ve maaşlı çalışan ve 7 milyon 135 bin kendi adına çalışan işçi

olmak üzere toplam çalışan sayısı 1990 yılında 18 milyon 85 bin kişi olmuştur. 1990 öncesinde toplam ücretli ve maaşlı işçi sayısı bilinmekle beraber, bunların kaçının düzenli kaçının geçici olarak çalıştığına dair rakamlar bulunmamaktadır. Öte yandan tablo gruplamalar açısından Türkiye’deki tablolardan değişik olarak sunulmuştur. Tabloyu aşağıdaki şekilde değiştirmek Türkiye’de okunması açısından daha anlamlı olacaktır.

Tablo 21: Geliştirilmiş İşgücünün İşteki Statüsüne göre Değişimi (000 kişi)

İşteki Statü/Yıl	1963	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Toplam çalışan sayısı	7.561	8.110	9.618	11.691	13.64	14.970	18.085
Ücretli veya maaşlı çalışan (düzenli+geçici+günlük)	2.383	2.609	3.746	4.751	6.464	8.104	10.950
Yardımcı aile üyeleri	2.361	2.516	2.586	2.932	2.569	2.187	2.067
Kendi hesabına çalışanlar	2.817	2.984	3.286	4.008	4.008	3.834	3.900
İşverenler	-	-	-	-	643	845	1.168

Kaynak: Statistics Korea, Economically Active Population Survey, https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1DA7010S&language=en&conn_path=I3 14.05.2022. (The URL for a statistical table may change in case of the KOSIS revision); Tablo 21 verilerinden okuma kolaylığı açısından yeniden derlenmiştir.

Yeni Tablo 21’e göre 1963 yılında 7 milyon 561 bin olan çalışan sayısı, 1990 yılında iki katından fazla artarak 18 milyon 85 bine yükselmiştir. Bunlar içinde en çok artış gösteren grup ücretli ve maaşlı çalışanlar olmuş, 1963 yılında 2 milyon 383 binden, 1990 yılında 4,5 kat artış göstererek 10 milyon 950 bine yükselmiştir. Kendi hesabına çalışanların sayısı ise %38,4 artarak 1963 yılında 2 milyon 817 binden 1990 yılında 3 milyon 900 bine çıkmıştır. 1980 yılına kadar verilerde görülmeyen ve 1980 yılında 643 bin olan işveren sayısı ise 1990 yılında gelindiğinde 1 milyon 168 olmuştur. İşveren sayısındaki bu artış %81,5’i geçmektedir. Tablo içinde yardımcı aile üyelerinin sayısı 1963 yılından 1975 yılına kadar artış göstermiş, 2 milyon 361 binden 2 milyon 932 bine çıkmış, daha sonra azalarak 1990 yılında 2 milyon 67 bin kişiye düşmüştür. İşgücünün işteki statüsüne göre toplam çalışan sayısına oranları aşağıda Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22: İşgücünün İşteki Statüsüne göre Değişimi (Toplam çalışan sayısına göre değişen oranlar)

İşteki Statü/Yıl	1963	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Toplam çalışan sayısı (000)	7.561	8.110	9.618	11.691	13.640	14.970	18.085
Ücretli veya maaşlı çalışan (düzenli+geçici+günlük) (%)	31,5	32,2	38,9	40,6	47,4	54,1	60,5
Yardımcı aile üyeleri (%)	31,2	31,0	26,9	25,1	18,8	14,6	11,4
Kendi hesabına çalışanlar (%)	37,3	36,8	34,2	34,3	29,4	25,6	21,6
İşverenler (%)	-	-	-	-	4,7	5,6	6,5

Kaynak: Statistics Korea, Economically Active Population Survey, https://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1DA7010S&language=en&conn_path=I3, 14.05.2022. Tablo 21'deki veriler kullanılarak oluşturulmuştur.

Tablo 22'ye göre 1963 yılında ücretli veya maaşlı çalışanların toplam çalışan sayısına oranı %31,5 iken 1970'de %38,9'a, 1980'de %47,4'e, 1985'de %54,1'e çıkmış, 1990'da ise %60,5 olmuştur. Yardımcı aile üyelerinin oranları giderek düşmüş, 1963 yılında %31,2 iken 1990'a gelindiğinde %11,4'olmuştur. Aynı yıllar arasında kendi hesabına çalışanların oranları da toplam çalışan sayısına göre düşmüş, 1963'de %37,3'den 1990'da %21,6'ya gerilemiştir. 1980 öncesi verilerde gözükmeyen işverenlerin oranı 1980'de tüm çalışanların %4,7'si iken 1990'da %6,5'e çıkmıştır.

3.2.3.2. Endüstri İlişkileri – İşçi Hareketleri

Güney Kore kalkınma döneminde endüstri ilişkilerinin sanayileşme politikalarını desteklemek üzere şekillendirildiği yukarıda belirtilmişti. Delican'ın ifadesi ile liberal iktisatçılara göre sendikalar ücretleri rekabet düzeyinin üzerine çıkarırlar ve ekonominin optimumda çalışmasını engeller, istihdamı azaltır, gelir dağılımını bozarlar. Bu sebeple, kalkınma dönemlerinde devlet işverenler lehine doktrinler geliştirmiş, işçilerin örgütlenmelerini yasaklamıştır.²⁰¹ Nitekim Güney Kore'de de kalkınma döneminde sendikaların faaliyetleri sınırlandırılmış ve bazen populist yaklaşımlar, ikna ve nüfuz kullanma gibi yöntemlerle, bazen de baskı uygulayarak çalışmaları engellenmiştir.

²⁰¹Delican, "Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi", s.5-6, 19.

Bunun tersini yansıtan görüş ise ücret ve çalışma şartlarının rekabet dışı bırakılmasıdır. Böylece toplu pazarlıklarla ücretler artacak ve çalışma koşulları iyileştirilecektir. İşçi maliyetleri artınca işverenler düşük ücret üzerinden değil kalite üzerinden rekabet arayacaklardır. Böylece hem işçilerin hem de toplumun verimliliği artacaktır.²⁰² Güney Kore’de bu görüşe paralel gelişmeler, kalkınma döneminin sonlarına doğru ağır sanayi ve gemi yapımı gibi uzmanlık gerektiren sanayilere geçildikten sonra görülmüştür. Güney Kore’de ücretler artmaya başlayınca yenilik, uzmanlık ve kalite üzerinden rekabet edilmeye başlanmıştır. Bu dönem aynı zamanda Delican’ın da bahsettiği gibi üretimde kalite ve yenilik ile rekabet dönemidir. Demokratikleşme dönemi olan 1980’lerden itibaren Güney Kore ileri teknoloji ürünleri ile ihracatını sürdürdüğünden vasıfsız emek yoğun istihdam yerini yüksek vasıflı emek yoğun istihdama bırakmış, ürünlerde yüksek katma değer elde edilirken ücretler de 30 yıldan sonra vasıflara dayalı olarak artmaya başlamıştır.

Güney Kore’de sanayileşmenin erken döneminde, emek-yoğun imalata dayalı ihracatın emek talebine yol açması sebebiyle, emeğe olan aşırı talep ücretlerde yukarıya doğru baskıya yol açmıştır. Bu Güney Kore’nin emek-yoğun ihracatta rekabet avantajlarına karşı tehdit oluşturduğundan işgücü piyasaları, çalışma şartları ve ücretler konusunda hükümetin (baskıcı) işgücü politikaları devreye girmiştir.²⁰³

Park Döneminde işçiler ve sendikalar anti-demokratik uygulamalara maruz kalmış, işyeri esasına göre kurulu mevcut sendikalar yasaklanarak devlet tarafından dikey olarak mahalli, bölgesel ve milli seviyede faaliyet gösterdikleri endüstriye göre yeniden yapılandırılmıştır. 16 Federasyon ve bunların üstünde Kore İşçi Sendikaları Federasyonu kurulmuş, sendikalar yukarıdan aşağıya doğru kontrol altına alınmıştır. 1963’de endüstri ilişkileri kanunlarında değişikliklerle örgütlenme, toplu pazarlık ve grev hakkı sınırlandırılmış, siyasi faaliyette bulunma yasaklanmıştır. İhracata dayalı sanayi dönemine girilince daha fazla yabancı yatırım çekmek için sendikal faaliyetler sınırlandırılmış, sendikal yapı merkezleştirilmiş, depolitize edilmiştir. Bu politikaların sonucu çok uluslu şirketlerde ve serbest ihracat bölgelerinde

²⁰² A.e., s.23.

²⁰³ Kwan S Kim, a.g.e. s.43.

sendikalaşma düşük seviyede (%10) görülmüştür. Sendikalar üzerindeki kontrol ihracata dayalı sanayi derinleştikçe artmıştır. 1973 yılında siyasi faaliyetler ve grev tamamen yasaklanmış. İşletme seviyesinde “İşçi-İşveren Kurulları” desteklenmiştir.²⁰⁴ Düşük seviyede sendikalaşma diğer ülkelerle karşılaştırılınca açık bir şekilde görülmektedir.

Tablo 23: OECD Ülkeleri karşılaştırmalı sendika yoğunluğu (%)

Ülke / Yıl	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Fransa	18,9	19,7	22,2	22,8	18,7	13,8	10,7
Almanya	34,7	32,9	32	34,6	34,9	34,7	31,2
Japonya	32,2	34,8	35,4	34,4	30,8	28,9	25,2
Kore	-	11,5	12,6	15,8	14,7	12,4	17,2
İsveç	64,6	66,3	67,7	74,5	80	84,1	83,2
Türkiye	12,1	12,5	-	21,9	-	15,6	17,1
İngiltere	40,5	40,3	44,8	43,8	52,2	45,3	39,6
ABD	30,9	28,2	27,4	25,3	22,1	-	-

Kaynak: OECD.Stat, Trade Union Dataset veri tabanından oluşturulmuştur. <https://stats.oecd.org>
Data extracted on 25 Dec 2020 21:44 UTC (GMT) from [OECD.Stat](https://stats.oecd.org)

Tablo 23’de seçilmiş ülkelerin sendika yoğunluğu görülmektedir. Güney Kore’deki düşük sendikal yoğunluk bu tabloda görülmektedir. Tabloda 1960 yılında sendikalaşma oranları ile ilgili veri yoktur. Ülke diğer tüm yıllarda, 1980’lerde demokratikleşme döneminde bile, karşılaştırılan ülkelerin hepsinin oldukça gerisindedir. En fazla 1975 yılında % 15,8’e, 1990’da ise %17,2’ye çıkmıştır.

1980’de Chun Doo-hwan başkanlığında 100 veya daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde işçi-işveren kurullarının oluşturulması öngörülmüştür. Tüm endüstri ilişkileri meseleleri bu kurullarda görüşülmeye başlanınca toplu pazarlık fonksiyonu büyük ölçüde zayıflamıştır. Grevler, sadece iş mahkemeleri yolu tükendiğinde başvurulacak bir yol olarak tekrar yasal hale getirilmiş, fakat hükümet “kamu yararına aykırı sendikaların” onay belgelerini iptal etme ve sendika başkanlarını görevden alma konusunda yetkilendirilmiştir. İşkolu sendikacılığın tekrar işyeri sendikacılığına dönülmüş, tüm bu gelişmelerle işçi hareketlerini bölmek ve baskı

²⁰⁴ Mustafa Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, **a.g.e.** s. 174-175.

grubu olarak hareket etmelerini önlemek amaçlanmıştır.²⁰⁵ Baskılar yanında yasalarla da Güney Koreli çalışanların toplu pazarlık hakları önlenmiştir. Aşağıdaki karşılaştırmalı tabloda ülkede sadece küçük bir oranda çalışan kesimin toplu pazarlık hakkına sahip olduğunu görüyoruz.

Tablo 24: Toplu Pazarlık Hakkına Sahip Çalışan Oranı (%)

Ülke /Yıl	1960	1965	1970	1975	1980
Almanya	85	85	85	85	85
Japonya	33,3	35,6	35,6	35	31,1
Kore	-	13,5	14,7	18,4	17,1
İsveç	75	75	78	85	88
İngiltere	72,1	70	78	85	-
ABD	34	32	30	26	25

Kaynak: OECD.Stat, Collective Bargaining Coverage “Percentage of employees with the right to bargain” verilerinden oluşturulmuştur. Data extracted on 25 Dec 2020 22:35 UTC (GMT) from [OECD.Stat](https://data.oecd.org)

Tablo 24’de Güney Kore için 1960 yılına ait veri yoktur. 1965 yılında Almanya’da çalışanların %85’i toplu pazarlık hakkına sahipken İsveç’tekilerin %75’i, İngiltere’dekilerin %70’i bu hakka sahipti. Güney Kore çalışanlarının ise sadece %13,5’inin toplu pazarlık hakkı vardı. En yakınında ABD çalışanlarının %34’ü, Japonya’dakilerin ise %35,6’sı bu haktan faydalanıyordu. Diğer yıllarda da benzer şekilde, Güney Kore’de toplu pazarlıktan faydalanan çalışan oranının tüm seçili ülkelerin oldukça gerisinde olduğu görülmektedir.

1950’lerden 1970’lere kadar sendikal faaliyetlerin olmaması hiçbir şekilde işçilerin memnuniyeti şeklinde yorumlanmamalıdır. Ücretler dünya standartlarının altında olup verimlilik artışının gerisinde kalıyordu. Kalkınma döneminden önce, 1920 ve 1930’larda fazla sayıda anlaşmazlık görülmüştü. 1946-1948 yıllarında komünist hareket yanlısı militan davranışlı sendikalar hızla yayıldı, ancak daha sonra bunlar bertaraf edildi. Park döneminde ise artan baskı yanında, manipülasyon ve popülist önlemlerle durduruldu. Park rejimi 1970’lere kadar güçlü işçi hareketlerinin oluşmasını önleyebildi. 1960-1970 yılları arasında işçi sayısı 1,3 milyondan 3,4 milyona yükselerek 3 kez artmasına rağmen, çok az sayıda anlaşmazlık yaşandı.

²⁰⁵ Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, s. 176-177.

1970’lerde anlaşmazlık ve sendika sayısı artsa da ancak 1980’lerde 1946-1947 dönemindeki rakamları tekrar yakaladı.²⁰⁶

3.2.3.3. Sendikaların Sosyal Politikaya Etkileri

Güney Kore’de sendikaların baskı altında kalması geniş anlamda diğer sosyal politika sunumlarının da beklendiği ölçüde gerçekleşmemesinin önde gelen nedenidir. Sosyal politikalar uğruna mücadele etmeyen Güney Kore sendikaları sadece kendi çıkarları ile ilgili faaliyet gösteren dar sendikal yapının en belirgin örnekleridir. Diğer örnekler ABD’de, Japonya’da, İngiltere’de ve İsrail’de rastlanır. Bu yapı içerisinde yer alan işçi sendikaları kendi edindikleri çıkarları işyerlerinden daha geniş bir alana yaymak amacı taşımazlar. Güney Kore’de 1980’lerde demokratikleşme döneminde çatışmacı endüstri ilişkileri görülmeye başlamış, ağır sanayi ve kimya sanayi firma sendikaları ve Hyundai, Daewoo, Samsung, LG, ve SK gibi chaebollerde yoğun çatışmalar yaşanmıştır. Çatışmalar üst noktasına ulaştığında firmalar sendikalara yüksek ücret ve kurumsal refah sağlamaya başlamışlardır. Yüksek ücret ve işveren tarafından sağlanan faydalar, refah programlarının yerine geçince sendikalar kendi istediklerini almışlar ve kitlesel refah adına verilen mücadeleler önemli ölçüde azalmıştır. Böylece tabandan yukarı doğru bir baskının olmaması kamu refahının tüm çalışan kesime yayılmasının önüne geçmiştir.²⁰⁷

Kalkınma döneminde kendi çıkarları dışında mücadele vermeyen sendikalar Güney Kore’de hiçbir zaman büyük bir siyasi güç de olmamışlar, eşitlikçi demokratik bir sanayi ile ilgili çabaları olmamıştır. İşçilerde genellikle sınıf bilinci ve sendika üyeliği düşüktür. Toplu pazarlıklar işyeri seviyesinde yürütülmüştür. Ülke çapında sendika faaliyetleri koordinasyon eksikliği sebebiyle yapılmamıştır. Örgütlenmenin işyeri seviyesinde olması, sendikaların ekonomik ve sosyal çıkarları savunmak için ülke çapında bir cephe oluşturmalarını önlemekle kalmamış, ulusal siyasi kararlarda etkilerini de azaltmıştır. Ayrıca ulusal çapta etkinlik gösteren

²⁰⁶ Tuong Vu, “State Formation and the Origins of Developmental States in South Korea and Indonesia”, **Studies in Comparative International Development**, C: XLI, No.4, 2007, s.39,40.

²⁰⁷ Jae-jin Yang, **a.g.e.**, s.6.

sendikalar firma yönetiminin ve hükümetin siyasi kuklaları olmakla eleştirilmişlerdir.²⁰⁸

Sendikal yapının bu özelliği Güney Kore'nin dışlayıcı işgücü piyasalarının ve yetersiz sosyal politika tedbirlerinin önemli nedenlerindendir. Sendikalar kendi üyelerinin çıkarlarını elde etmekte fakat dışarıdakiler yeterince korumadan faydalanamamaktadır.

Güney Kore'de ücretlere bakılacak olursa 1950'lerden demokratikleşme dönemine kadar verimlilik artışının ve dünya standartlarının altında seyrettiği görülür. Park hükümeti ekonomik hedeflere ulaşmak için sendikaları yasaklayarak sanayi işçilerini baskı altında tutarken, ücretleri de düşük tutmuştur. 1988'den önce asgari ücret yasasının olmaması ve çalışma şartları ile ilgili yasaların işlememesi işçilerin ciddi seviyelerde istismarına yol açmıştır.²⁰⁹

Sanayideki hızlı gelişme ücretlerde yukarı doğru baskı oluştursa da, yine de ücret artışları verimlilik artışının gerisinde kalmıştır. Sanayileşmenin erken döneminde (1961-1966) ücretler aynı seviyede kalmış, 1967-1978 arası ise gerçek ücretler %370 seviyelerinde artış göstermesine rağmen aynı dönemdeki verimlilik artışının yine gerisinde kalmıştır. Emek verimliliği nerdeyse gerçek ücret oranından %50 daha fazla artış göstermiştir. 1977'den sonra gerçek ücretler sendikaların taleplerine cevap vermeye başlamış, işgücü piyasalarında yapısal düzenlemeler yapıldıktan sonra verimlilik artışını yakalamaya başlamıştır. Ücretlerdeki yavaş artışın sebeplerinden biri de işgücünün artan çıktı içerisinde azalan payıdır. 1958 – 1976 arası imalat katma değerindeki işgücü payı 1958'de % 36,6'dan 1975'de % 23'e düşmüştür. Düşük ücrete dayalı büyüme stratejisi uzun çalışma saatlerinde de kendini göstermiştir. 1980'lere kadar Güney Koreli işçiler, Asya'daki diğer sanayileşmekte olan ülkelerin işçilerinden fazla, haftada 50-53 saat çalışmışlardır. Sıkı ve verimli çalışma Güney Kore işgücünün en belirgin özelliği olmuştur. 1960'lardaki durağan ücretler fazla kırsal işgücünün sanayiye yönelmesinden

²⁰⁸ Kwan S. Kim, **a.g.e.**, s. 46.

²⁰⁹ Jeffrey Henderson, David Hulme, Richard Phillips, vd. "Economic Governance and Poverty Reduction in South Korea." **Working Paper-Manchester Business School**, Manchester, University of Manchester, 2002. s.12, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.198.7202&rep=rep1&type=pdf>, 31

Temmuz 2022.

kaynaklanmaktadır. Daha sonraki dönemlerde ise durağan ücretlere bol kırsal işgücü sebep olarak gösterilmez çünkü 1967’den sonra hem kentsel hem kırsal işgücü azalmaya başlamıştır. İşgücündeki azalma ücretlerde yukarı doğru baskı yaratmıştır. Ancak devlet müdahalesiyle ücretler düşük tutularak kârlar garanti altına alınmış, girişimci riskleri azaltılmıştır.²¹⁰

Kalkınma dönemindeki düşük ücretlerde karşılaşılan olumsuz tablo işsizlik konusunda görülmemiştir. 1965 yılından itibaren işsizlik oranı 1980 harici sürekli azalmıştır.

Tablo 25: Tarihi Süreçte Karşılaştırmalı Sivil İşgücü İşsizlik Oranı

Ülke/Yıl	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995
Fransa	-	1,3	1,4	2,2	3,4	5,4	9,0	7,6	9,6
Almanya	-	1,0	0,6	0,6	4,0	3,2	7,3	4,8	8,2
Japonya	2,5	1,7	1,2	1,1	1,9	2,0	2,6	2,1	3,2
Kore	-	-	7,3	4,4	4,1	5,2	4,0	2,4	2,1
İsveç	-	-	1,2	1,5	1,6	2,2	3,1	1,8	9,2
Türkiye	-	9,5	9,8	6,3	7,4	8,1	7,1	8,0	7,6
İngiltere	-	1,4	1,2	2,2	3,3	5,7	11,3	6,9	8,6
ABD	4,4	5,5	4,5	4,9	8,5	7,1	7,2	5,6	5,6

Kaynak: OECD.Stat websitesinden “Unemployment rate as % civilian labor-force” verilerinden oluşturulmuştur, <https://stats.oecd.org/> , 25 Aralık 2020.

Tablo 25’de 1965 öncesi Güney Kore’de işsizlik oranları görülmemektedir. 1965 ve 1970 yıllarında Avrupa refah ülkeleri ve Japonya’da işsizlik oranları % 1-3 arasındayken Güney Kore’de 1965’de %7,3 olup 1970’de %4,4’e düştüğü görülüyor. 1975’de aynı ülkelerin işsizlik rakamları artarken Güney Kore’nin rakamları az da olsa düşmüştür. 1985 – 1995 arası yine diğer ülkelerin rakamları artarken hatta İsveç ve İngiltere’nin %9’ları aşmışken Güney Kore işsizlik oranları % 2’lere düşmüştür.

3.2.4. Sosyal Güvenlik

1960’lı yılların başlarında 4 sosyal sigorta kolu (sağlık sigortası, emeklilik, istihdam ve sanayi kazaları), 1 sosyal yardım programı (Asgari Geçim Standardı Garantisi – the Minimum Living Standard Guarantee) ve kamu çalışanları, özel okul öğretmenleri ve askeri personel kategorilerinde olmak üzere 3 kamu emeklilik programı tasarlanmıştır. 1963 yılında Sanayi Kaza Sigortası (Industrial Accident

²¹⁰Kwan S. Kim, **a.g.e.**, s.52.

Insurance) 500 kişi ve üzeri sayıda kişinin çalıştığı işyerlerinde başlamıştır. Son derece dışlayıcı (iftiler, kendi hesabına çalışanlar ve düzenli bir işi olmayanların büyük bir kısmı kapsamıyordu) bir özellik taşıyan bu sigorta sisteminde, 2005 yılına gelindiğinde bile tüm çalışanların ancak %44' kapsam dhilindeydi.²¹¹

İstihdam Sigortası (EIP-Employment Insurance Program) 1963 yılında düşünülmüş, ancak yasalaşması 1993, yürürlüğe girmesi 1995'de gerçekleşmiştir. Park döneminde çalışma şevkini azaltabileceği düşüncesiyle işsizlik sigortası uygulanmamış, ekonomik kalkınmanın tamamlanmasından sonra, demokratikleşme döneminde devreye alınmıştır. Ulusal Emeklilik Programı UEP (NPP- National Pension Program) da yine kalkınma döneminde, 1970'lerde düşünülmüş fakat 1973'deki petrol krizi yüzünden ertelenmiş, nihayet demokratikleşme döneminde 1988'de uygulamaya konulmuştur. UEP de USS'da olduğu gibi, önce ücretli kesimi dâhil etmiş, 1994'e gelindiğinde çalışan nüfusun sadece %27'sini kapsayabilmiştir. Yine demokratikleşmeden sonra hükümet tarafından fonlanan Asgari Yaşam Standardı Garantisi (MLSG – Minimum Living Standard Guarantee) daha önceki kapsam ve seviye olarak çok kısıtlı olan yardım programının yerine alınmıştır. Daha nceki sosyal yardım programında 18 – 64 yaş arası yoksullar ve bunlara yardım etmesi beklenen aile yeleri kapsam dışındaydı.²¹²

Tablo 26'da OECD refah devletlerinde ailelere yapılan nakit ve ayni yardımların GSMH'ya oranı görülmektedir. 1990 öncesi veri yokluğundan dolayı Güney Kore'nin yardım oranları görülmemekte fakat 1990 sonrası da -0- sıfır olarak görülmektedir. En az 2010 yılına kadar Güney Kore'de ailelere nakit yardım yapılmamıştır. Ayni yardımlar ise 1990'dan sonra çok düşük oranda başlamıştır. Daha nceki paragraflarda Güney Kore'li çalışanların en uzun mesai saatlerinde çalıştıkları, hatta Cumartesi günlerinin bile 2000'li yıllara kadar iş günü olduğu belirtilmişti. Bununla kalmayıp, emeklilikte en kısa süresi olanlar da yine Güney Kore'li çalışanlardır.

²¹¹ Huck-Ju Kwon, "Korea: Rescaling the Developmental Welfare State International Social Policy", **Welfare Regimes in the Developed World**, Basingstoke No. 20092, 2009, s. 234-236.

²¹² Kwon Huck-Ju, Korea: Rescaling the Developmental Welfare State? **a.g.e.**, s.238.

Tablo 26: Ailelere Yapılan Toplam Kamu Nakit ve Ayni Yardımların GSMH'ya Oranı (%)

Ülke	Yardım Cinsi/Yıl	1980	1985	1990	1995
Fransa	Nakit Yardım	2	2,3	1,4	1,5
	Ayni Yardım	0,3	0,3	1	1,2
Almanya	Nakit Yardım	1,8	1,3	1,4	1,3
	Ayni Yardım	0,2	0,2	0,5	0,7
Japonya	Nakit Yardım	0,2	0,2	0,2	0,2
	Ayni Yardım	0,2	0,2	0,2	0,3
Kore	Nakit Yardım	-	-	0	0
	Ayni Yardım	-	-	0	0,1
İsveç	Nakit Yardım	1,4	1,5	1,8	1,9
	Ayni Yardım	2,1	2,2	2,2	1,8
Türkiye	Nakit Yardım	0,6	0,5	0,9	0,2
	Ayni Yardım	0	0	0	0
İngiltere	Nakit Yardım	1,7	1,7	1,4	1,6
	Ayni Yardım	0,5	0,4	0,4	0,4
ABD	Nakit Yardım	0,4	0,4	0,2	0,3
	Ayni Yardım	0,3	0,2	0,2	0,3
OECD – Toplam	Nakit Yardım	1,1	1,1	1,1	1,2
	Ayni Yardım	0,3	0,3	0,4	0,5

Kaynak: OECD.Stat, Family Database veritabanından “Total public social expenditure on families as a % of GDP” verilerinden oluşturulmuştur. [Data extracted on 11 Oct 2020 13:53 UTC \(GMT\) from OECD.Stat](#)

Tablo 27: Cinsiyete göre Emeklilikte Geçen Süre

Ülke		1970	1975	1980	1985	1990	2000	2010	2015	2018
Fransa	Erkek	11,2	13,2	14,9	17,3	18,9	21,4	23,2	23,6	22,7
	Kadın	14,5	17,6	19,3	22,4	24,5	27	27,7	27,7	26,9
Almanya	Erkek	-	-	-	-	-	18,9	19,8	19,9	19,1
	Kadın	-	-	-	-	-	23,6	24	23,2	22,5
Japonya	Erkek	8,6	9,6	11	12,5	12,5	14,1	15,1	16,3	15,5
	Kadın	13,4	16	16,9	18,6	19,2	21,6	22,1	21,9	21
Güney Kore	Erkek	9,6	9,7	9	10,7	10	13,1	12,8	12,8	12,9
	Kadın	15,3	14,5	15,3	16,3	13,5	17,5	17,7	16,4	16,3
İsveç	Erkek	12,2	13,4	14,3	15,4	16	17,8	18,2	18,4	18
	Kadın	15,7	17,5	19,1	20,3	21,3	22,4	22,7	22,1	21,3
Türkiye	Erkek	9,7	9,5	10,3	13,6	13,6	15,5	16,3	15,9	15,3
	Kadın	18,2	17,9	14,9	17,7	19,7	23,1	18,5	18,4	19,8
İngiltere	Erkek	10,4	10,9	12,3	15	15,7	18	18,9	19,3	18,9
	Kadın	15,5	16,8	18,7	20,6	21,3	22,5	23,4	22,7	22,2
ABD	Erkek	11,3	12,8	13,5	14,2	15,5	16,5	17,6	17,6	16,4
	Kadın	15	17,4	17,6	18,6	19,1	20,3	20,3	21,1	19,8
OECD - Ortalama	Erkek	10,6	11,6	12,6	14	14,8	16,9	18,1	18,2	17,8
	Kadın	14,6	15,9	17,4	19,1	20	22,6	22,8	22,7	22,5

Kaynak: OECD.Stat, Employment veritabanından, “Expected numbers of years in retirement, by sex” verilerinden elde edilmiştir. Data extracted on 11 Sep 2020 11:07 UTC (GMT) <https://stats.oecd.org>

Tablo 27’de seçilmiş OECD ülkelerinde emeklilikte geçen süre görülmektedir. Tablo Güney Kore kalkınma politikalarının çalışanlar açısından en olumsuz sonuçlardan birini göstermektedir 1970’lerde Güney Kore’li erkekler diğer ülkelere göre, Japonya hariç emeklilikte en kısa süre geçiren çalışanlar olmuşlardır. 1980’den sonra ise Japon çalışanlar dâhil, günümüze dek Güney Kore’liler en kısa emeklilik hakkına sahip çalışanlardır. Örneğin 1985 yılında Güney Kore’li kadınlar emeklilikte 16,3 yıl geçirirken, Fransız kadın çalışanlar 22,4, Japon 18,6, İsveçli 20,3, İngiliz 20,6, Amerikalı 18,6 yıl geçirmekteydi. 1985’deki bu 16,3 yıl Güney Kore için kalkınma döneminde en yüksek rakam olmuştur. Aynı yıl daha düşük kişi başı gelire sahip Türkiye’de kadınlar emeklilikte 17,7 sene geçiriyorlardı. Güney Kore’de 1990 yılında emeklilik süresi daha da düşerek erkeklerde 10, kadınlarda 13,5 yıl olmuştur.

3.2.5. Eğitim

Hatırlanacağı gibi I.Bölüm’de yüksek vasıflı iyi yetişmiş insan gücünün kalkınmada en önemli unsurlardan biri olduğu vurgulanmıştı. Devamlı değişen teknoloji ve üretim metotları karşısında işgücünün sürekli eğitilmesi gerekmektedir. Sanayileşmeye başlayan bir ülkede, Sabahattin Zaim’in de belirttiği gibi, kır nüfusu kentlere akarken değişen şartlara uyum sağlamak üzere eğitilmesi zorunlu hale gelmektedir.²¹³

Güney Kore yüksek vasıflı bir işgücü yaratmayı ailelerin ve özel sektörün desteğini alarak mütevazı bir kamu yatırım oranı ile gerçekleştirmiştir. Yüksek kalitede eğitim sayesinde nisbeten eşitlikçi bir büyüme gerçekleşmiştir.²¹⁴ İthal ikame döneminde ekonomi durağan olduğundan sadece işlerin gerektirdiği düzeyde eğitim yeterli idi. Dışa-dönük ihracat ekonomisinde ise rekabet baskısıyla sanayi yapısı, istihdam yapısı ve teknoloji, küresel talepler nedeniyle sürekli değişim gösteriyordu. Yeni gelişmiş teknolojik alanlarda istihdam, yüksek eğitim

²¹³ Sabahaddin Zaim. "Sosyal Siyaset Sahasında Üniversite-Sanayi İşbirliği", **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, No. 35-36, 1986, s. 302-303.

²¹⁴ Danny Leipziger, **a.g.e.** s.7.

gerektiriyordu. Eğitim iş gücünün değişen istihdam şartlarına ve belirsiz teknoloji değişimlerine uyum sağlaması için temel faktör olmuştu.²¹⁵

Güney Kore devleti eğitim ile teknolojik gelişme arasında doğrudan bir bağ kurmuştur. Güney Kore hükümetleri beşeri sermayenin hedef sanayiler için vasıf/emek ihtiyaçlarının karşılanması doğrultusunda sürekli şekillendirilmesi, birikimi ve kullanılmasına yönelik koordine etti. Yaygın endüstrileşme sürecinde, özellikle 1960 ve 1970’lerde devlet bilgi ve teknolojinin benimsenmesi, yenilenmesi ve yaygınlaşması konularında merkez konumdaydı, özel sektör Arge kurumlarına ve sanayilerine, kamu Arge kurumları ile dolaylı ve doğrudan destek veriyordu. Bu destekler sonuçta bilginin “verimli üretime dönük” bilgi olarak kullanılmasını sağladı. Okul tedrisatında mesleki eğitim düzenlemesi, bilgi ve yetenek boşluklarını doldurmak için fabrikalarda işte eğitimin şart koşulması, öğrencilere ve üniversitelere, mezunların anahtar sektörlerdeki emek ihtiyacını karşılamada yerleştirilmeleri konusunda kotalar koyulması gibi stratejilerin yanında devlet tarafından kurulan veya desteklenen enstitüler oluşturuldu. Devletin Arge payı 1970’lerin ortasına kadar %0,5 gibi düşük bir oranda az gözükmeye karşın, bilim, teknoloji, Arge kurumlarındaki ortaklığı %80’lere varıyordu. Devletin Arge, eğitim, yetenek geliştirme ve kamu yatırım koordinasyonu ve eğitim, teknoloji ve sanayileşmeyi birçok sektörde birleştirmesi ekonomik kalkınma için sinerji yaratmıştır.”²¹⁶

Güney Kore eğitim sistemlerinde göze çarpan diğer bir özellik ise giriş sınavlarıdır. Öğrenciler bu sınavlara hazırlanacak şekilde eğitilmiş, aldıkları puanlara göre sıralanmış, ödül ve ceza usulü ile rekabetçi özellikleri teşvik edilmiştir. Öğrenciler seçilerek daha yüksek öğrenim kurumlarına kabul edilmiştir. Ayrıca 1962-1972 arası özel yüksek öğrenim kurumlarına kayıtlı öğrenci oranı 1962’de % 65,9’dan 1972’de %73,5’e çıkmış, aynı dönemde orta dereceli özel okullara kayıtlı öğrenci sayısı ise ikiye katlanarak %27,6’dan %56’ya çıkmıştır.²¹⁷ Bu verilerden Güney Kore’de eğitimin hem kamu hem özel sektör eliyle gerçekleştirildiği ve özel

²¹⁵ Jong-Wha Lee, **a.g.e.**, s.22-23.

²¹⁶ **UNRISD**, “Economic and Social Development in the Republic of Korea: Processes, Institutions and Actors”, **Research and Policy Brief** 14, s.4, www.files.ethz.ch/isn/153551/RPB14.pdf, 14 Haziran 2022.

²¹⁷ Ki Su Kim, **a.g.e.** s.8,11.

eğitim kurumlarının teşvik edildiği görülüyor. Eğitimin piyasalaşmasında ABD'nin eğitimdeki etkisi görülmektedir.

1960-1970'lerde, sanayileşmenin ilk dönemlerinde az vasıflı işçilere ihtiyaç duyulurken hükümet mesleki eğitimleri yaygınlaştırmış, böylece orta ve lise düzeyi meslek okul mezunlarının sayısı artmıştır. 1980'lerin sonlarına doğru ise daha ileri teknolojiyi işleyebilmek için vasıflı işçi ve teknisyen yetiştiren iki yıllık teknik üniversiteler açılmıştır. 1967'de Mesleki Eğitim Yasası kabul edildikten sonra hükümet 26 Mesleki Eğitim Enstitüsü kurmuştur. Bu enstitülerde eğitim görmüş işçi sayısı 1986'da 350.000'i aşıyordu. Hükümet ayrıca özel girişimleri de kendi işçilerini eğitmeleri için teşvik ediyordu. 70.000 kadar işçi fabrika içinde mesleki eğitim almıştı. Mesleki eğitim sistemi ihracata dayalı sanayileşmenin ihtiyacı olan vasıf çeşitliliğini sağlamada önemli bir araç olmuştur. Rekabetçi işgücü piyasaları çalışanları daha yüksek eğitime teşvik ederek ekonominin teknolojik uzmanlığa doğru ilerlemesine yol açmıştır. Küresel rekabet hem hükümeti hem de firmaları beşeri sermaye birikimi yapmaya zorlamıştır.²¹⁸

Özetle, ihracata dayalı kalkınma döneminde devlet yüksek kaliteli eğitimi gerçekleştirmiştir. İthal ikamesi döneminde iyi eğitilmiş vasıfsız işgücü yetiştiren eğitimi ağır sanayi ve daha sonra bilgi teknolojisine geçilince yüksek vasıflı uzman yetiştiren eğitime dönüştürmüş, üniversite - özel sektör - teknoloji arasında bağ kurarak özel sektöre ARGE desteği vermiştir. İşyerlerinde mesleki eğitim zorunlu olmuş, çalışanlar yenilik katmak üzere eğitilmişlerdir. Devlet, eğitimleri karma bir yapı ile kendisi daha çok koordinatörlük üstlenerek ve dolaylı destek vererek, özel sektör ve ailelerin desteği ile gerçekleştirmiştir.

3.2.6. Sağlık

Park hükümeti kısa bir süre içinde kamu sağlığı ağlarını genişletecek uygun şartlar hazırladı. Sağlıklı bir işgücü, önceliği ekonomik kalkınma olan kalkınmacı hükümet için iyi bir meşruiyet kaynağı idi. Tüberküloz ile mücadele devlet kamu sağlığı sorumluluğu altına alındı.²¹⁹

²¹⁸ Jong-Wha Lee, **a.g.e.**, s.22 – 26.

²¹⁹ Kim Kyuri, Buhm Soon Park. **a.g.e.**, s.92,

İlk sağlık sigortası yası 1963 yılında çıkarıldı fakat yetersiz altyapı sebebiyle sağlık sigortaları ilk olarak 1977 yılında kullanılmaya başlandı. İlk olarak sadece 500 işçi ve fazlasını çalıştıran işyerleri çalışanları zorunlu sağlık sigortası kapsamına alınmıştı; 1979’da 300’den fazla, 1981’de 100’den fazla, 1983’de 16’dan fazla çalışanı olan işyerleri dâhil edildi. 1977’de ayrıca yoksullar için tıbbi yardım programları başlatılmış; 1979’da da devlet memurları ve öğretmenler sağlık sigortasına dâhil olmuştur. Kendi adına çalışanları dâhil edecek pilot programlar 1981’de kırsalda, 1982’de kentlerde uygulanmış; ve 1988’de kırsalı, 1989 da kentleri dâhil eden evrensel sağlık sigortasına geçilmiştir. Bağımlıları da kapsayan aile-tabanlı bir üyelik tarzı benimsenmişti. Kendi adına çalışanlar ve kayıt dışı sektörde çalışanları dâhil etme en büyük zorluk olmuştur.²²⁰

Ulusal Sağlık Sigortası USS 1965 de pilot sağlık sigortası programı olarak başlayıp, yukarıdaki paragrafta detaylı anlatıldığı gibi 1977 de zorunlu bir sigorta olmuştur. Büyük ölçekli sanayi kuruluşlarında çalışanları, devlet çalışanlarını ve özel okul öğretmenlerini koruma altına almak üzere genişletildi. 1987’de sanayi kesiminde çalışanların çoğunluğu sigorta kapsamına alınmışken, kendi hesabına çalışanlar, çiftçiler ve işvereni olmayan diğerkleri program dışı kalmıştı. Çünkü ne kadar çalıştıklarını belirlemek zor oluyordu. Başka bir zorluk ise sigorta katkılarının yarısını ödeyecek bir işverenlerinin olmamasıydı. USS’nin finansmanı, çalışan ve işverenin %50’şer katkıları ile sağlanıyordu. Devlet sadece yönetim giderlerini karşıladığından, işvereni olmayanlar programa dâhil olamıyordu. 1988-1989 yıllarında demokratik yollarla seçilmiş hükümet (prim katkısını devlet üstlenerek) tüm nüfusu USS kapsamına dâhil etti.²²¹

30 yıldan kısa bir süre içerisinde, sınırlı tıbbi altyapı ve bölünmüş sağlık finansman sistemleri, nisbeten nüfusun küçük bir kısmını kapsayan çok maddeli sigorta sisteminden evrensel kapsama ve hatırı sayılır akut tıp merkezlerine geçildi.

<https://koasas.kaist.ac.kr/bitstream/10203/262267/1/000467056800003.pdf>, 23Aralık 2020.

²²⁰ Soonman Kwon, “Thirty Years of National Health Insurance in South Korea: Lessons for Achieving Universal Health Care Coverage”, **Health Policy and Planning**, C:XXIV, No.1, 2009, b.a., <https://academic.oup.com/heapol/article/24/1/63/598886>, 29 Temmuz 2022.

²²¹ Huck-Ju Kwon, **Korea: Rescaling the Developmental Welfare State? a.g.e.** s 234.

Sağlık standartlarında önemli iyileşme sağlanarak, 1996’da bebek ölüm oranları birçok Avrupa ülkesini yakaladı.²²²

Diğer yandan Kamu Sağlığı Enstitüleri kişisel tıbbi bakımdan ve hastalık iyileştirmekten farklı olarak genel toplum sağlığı ve önleyici tedbirlerle ile ilgileniyordu. Bu faaliyetlerin yürütülmesi farklı bir idari sistem ve kapasite gerektiriyordu. Park hükümeti kamu sağlığı sistemi kurarak 1948’den sonra azalsa da sorun olmaya devam eden bulaşıcı ve kronik hastalıklarla mücadele etmiştir. General Park hükümeti kamu sağlığı merkezi olmayan kırsal yerleşim sayısını 1,033’den sıfıra indirmiş ve yoksullara tıbbi bakım sağlayarak sağlık şartlarını düzeltmeye başlamıştır. Bu kamu sağlığı merkezlerinin sorumluluğu bir yandan toplum sağlığı ve yoksullara ilk tıbbi bakım hizmetleri, diğer yanda – yoksullukla mücadele politikası olarak – nüfus kontrolü idi. Kamu sağlığı merkezleri ülkeye yaygınlaştırılarak hem bulaşıcı hastalıklar hem de nüfus artışı kontrol altına alındı. Kırsaldaki kamu sağlığı merkezleri tarımsal kooperatiflerden de finansal destek alıyordu. 1980’de çıkarılan bir yasa ile zorunlu askerlik hizmeti yerine tıp mezunları kamu sağlığı merkezlerinde çalıştırıldı. Bu tedbirler kırsala neredeyse ücretsiz hizmet götürerek, etkili ve yaygın sağlık sigortası olmamasına rağmen, kırsalda genel sağlık sorunlarına çözüm oldu ve sağlıkta eşitsizlik azaldı.²²³

²²² Michael J. Seth **South Korea’s Economic Development**, a.g.e. s.8.

²²³ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, “Economic development and poverty **a.g.e.**, s.240-242.

Tablo 28: İş Sağlığı ve Güvenliği Ödemeleri (won)

Yıl	1964	1965	1970	1975	1980
Toplam	25,210,888	202,784,768	1,843,599,713	10,380,390,721	62,504,522,834
Tıbbi Bakım Masrafları	10,261,910	114,511,124	897,089,880	5,202,094,634	23,976,324,307
Geride Kalan Aileye Yardımlar	8,546,450	38,163,280	420,298,175	1,590,102,839	8,105,851,190
Geçici Çalışmamazlık Durumu	5,185,996	39,513,306	344,288,184	1,480,053,030	11,043,836,392
Cenaze Masrafları	769,158	3,535,410	41,481,144	143,396,607	725,710,697
Sakatlık Ödemeleri	447,374	7,061,648	140,442,330	1,960,650,262	18,623,358,904
Sakatlık Emeklilik Ödemeleri	-	-	-	1,051,416	5,895,414
Sakatlık ve Hastalık Tazminatları	-	-	-	3,041,933	23,545,930

Kaynak: Kosis, Korea Statistics, Benefit Payment Status of Occupational Health and Safety Insurance (by Year and Kind of Insurance Benefit) Term: Annual 1964-2020
Ministry of Employment and Labor, Report on the Industrial Accident Compensation Insurance, https://kosis.kr/eng/statisticsList/statisticsListIndex.do?menuId=M_01_01&vwcd=MT_ETITLE&par_mTabId=M_01_01#SelectStatsBoxDiv, 21 Eylül 2021, verilerinden oluşturulmuştur.

İş Sağlığı ve Güvenliği ödemeleri ile ilgili veriler KOSIS veri tabanında 1964 yılında başlamaktadır. Bu yüzden Tablo 28’de bu yıldan itibaren alınan verilerle düzenlenmiştir. Yukarıdaki Tablo 28’de won cinsinden verilen ödeme miktarları tarihi kur oranları kullanılarak dolar cinsine çevrilmiş ve Tablo 29’da sunulmuştur.

Tablo 29: İş Sağlığı ve Güvenliği Ödemeleri (\$)

Yıl	1964	1965	1970	1975	1980
ABD\$/won kur oranı (a)	213,85	266,40	310,55	484,00	605,09
Toplam	117,891	761,204	5,936,563	21,447,088	103,297,894
Tıbbi Bakım Masrafları	47,986	429,847	2,888,713	10,748,129	39,624,394
Geride Kalan Aileye Yardımlar	39,965	143,256	1,353,399	3,285,336	13,396,108
Geçici Çalışmamazlık Durumu	24,251	148,323	1,108,640	3,057,961	18,251,560
Cenaze Masrafları	3,597	13,271	133,573	296,274	1,199,343
Sakatlık Ödemeleri	2,092	26,507	452,237	4,050,930	30,777,833
Sakatlık Emeklilik Ödemeleri	-	-	-	2,172	9,743
Sakatlık ve Hastalık Tazminatları	-	-	-	6,285	38,913

Kaynak: Tablo 23’de Güney Kore para birimi won cinsinden verilen değerler ABD doları cinsinden verilmiştir. (a) Dolar kuru “Historical Exchange Rates” adlı web sitesinden alınmıştır. <https://fxtop.com/en/historical-exchange-rates.php?A=1&C1=USD&C2=KRW&DD1=&MM1=&YYYY1=&B=1&P=&I=1&DD2=01&MM2=01&YYYY2=1980&btnOK=Go%21>, Haziran 2022.

Tablo 29’da Güney Kore’de 1964-1980 arasında İş Sağlığı ve Güvenliği ödemeleri dolar cinsinden verilmiştir. Tabloda 1975 yılına sakatlık ve hastalık sebebiyle emeklilik durumunda yapılan emeklilik ödemeleri ve sakatlık, hastalık

tazminatları görülmemektedir. 1964 yılında yapılan toplam ödeme miktarı yaklaşık 118 bin dolarken bir yıl sonra 761 bin 204 \$'a yükselmiş, bir yılda yaklaşık 6,5 katına çıkmıştır. Toplam ödeme miktarı 1980'de yaklaşık 103 milyon 298 bin olarak gerçekleşmiştir. Tıbbi Bakım Masraflarına bakılırsa ödenen miktarın 1964 -1965 arası sadece bir yılda yaklaşık 9 kat arttığı görülmektedir. Daha sonraki yıllarda artış oranı azalmaktadır. 1965 – 1970 arası 6,7 kat, 1970-1975 arası 3,7, 1975-1980 arası da 3,6 kat artış görülmüştür. Geride kalan aileye yapılan yardımlar, geçici çalışamamazlık durumu, ve sakatlık ödemeleri bakımından en fazla artış sırasıyla 9,4, 7,5 ve 17 kat olarak 1965 – 1970 yılları arasındadır. Yukarıdaki paragraflardan hatırlanacağı gibi Sanayi Kaza Sigortası 1963 yılında 500 çalışanı olan işyerlerinde başlamıştır.

Batı refah devletlerinden farklı olarak işçi hareketleri ve sınıf mücadeleleri Kore sağlık sigortasının gelişiminde hiçbir rol oynamamıştır. Ne işçi partisi ne sosyal demokrat partisi olan Kore'de aktif sendikacılık faaliyetlerinin başlaması 1980'lerin sonuna doğru görülmüştür. Ekonomik kalkınma amacıyla hareket eden hükümet refah sistemlerinin önemini kavramış ve 1977 – 1981 dönemini kapsayan 4. Ekonomik Kalkınma Planında sosyal kalkınmaya vurgu yapılmıştır..²²⁴

Özetle, Güney Kore 35 yıllık kalkınma süreci sonunda birçok gelişmekte olan ve hatta birçok gelişmiş zengin ülkenin başaramadığı evrensel sağlık sigortası sistemine geçmiştir. Ayrıca bebek ölümlerindeki hızlı düşüş, yaşam beklentisinin artması, salgın hastalıkların önlenmesi ve nüfus planlaması yine Güney Kore başarılı sağlık politikalarına örnektir. Fakat kalkınma sürecinde dışlayıcı yapı sergilemiş birçok vatandaşını sigorta dışı bırakmıştır. 1977 yılına gelene kadar hiçbir sağlık sigortası söz konusu olmamış, 1977'de ise sadece 500 den fazla çalışanı olan yerlerde çalışanlar sigortaya hak kazanmış, daha sonra daha düşük sayıda çalışanı olan işyerleri çalışanları aşamalı olarak dâhil edilmiştir. Çalışmayanlar, serbest çalışanlar ve çiftçiler ise 1989'a kadar beklemek zorunda kalmıştır.

²²⁴ Soonman Kwon, **a.g.e.**, s.64.

Tablo 30 : Karşılaştırmalı kamu sağlık sigortası (Kapsanan Nüfus Oranı %)

Ülke/Yıl	1960	1965	1970	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1985
Fransa	76	-	95,6	97,3	97,7	98	98,4	98,7	99,1	99,2
Almanya	85,2	87	89,2	92,1	92,4	92,3	92,2	92	92,3	91,2
Japonya	-	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Güney Kore	-	-	-	-	-	14,5	16,2	26,9	29,8	52,1
İsveç	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Türkiye	-	-	26,9	33,6	35,9	37,8	38,1	37,9	38,4	42,1
İngiltere	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kaynak: OECD.Stat, Social Protection veritabanından, Government/social health insurance verilerinden oluşturulmuştur. Data extracted on 27 May 2022 20:22 UTC (GMT) from [OECD.Stat](https://stats.oecd.org)

Tablo 30’da kamu sağlık sigortasında 1965 yılından itibaren Japonya, İsveç, ve İngiltere’de nüfusun tümü kapsanmış; Fransa’da 1960’da kapsanan nüfus oranı %76 iken 1985’de %99,2’ye; Almanya’da aynı yıllar arasında %85,2’den 1985’de %91,2’ye çıkmıştır. Türkiye’de 1970 yılında nüfusun %26,9’unu kapsayan kamu sağlık sigortası ise 1985’de %42,1’ini kapsamıştır. Güney Kore’de ise 1977 yılına kadar sağlık sigortası görülmemiş, 1977 yılında ise nüfusun sadece %14,5’lik bir kesimi kamu sağlık sigortası kapsamına alınmıştır. Güney Kore’de 1978’de nüfusun %16,2’si, 1979’da 26,9’u, 1980’de 29,8’i, 1985’de %52,1’i kapsam altında görülmektedir.

Kalkınma döneminde kamu sağlığı korunması dışındaki diğer hizmetler çok düşük seviyede ilerlemiştir. Aşağıdaki Tablo 31’de görüldüğü üzere 1985 yılı öncesi doktor sayısı verilerine ulaşılamasa da 1985 ve 1990 verileri durumu göstermektedir. 1985 yılında İngiltere’de 700 kişiye 1 doktor düşerken Güney Kore’de 1.640 kişiye 1 doktor düşmüştür. 1990 yılında İngiltere’deki 1 doktor yılda 617 kişiye bakarken Güney Kore’de 1.205 kişi 1 doktordan hizmet almıştır.

Tablo 31 : Karşılaştırmalı 1000 Kişi Başına Düşen Doktor Sayısı

Ülke/Yıl	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990
Japonya	1,02	1,03	1,08	1,13	1,27	-	1,65
Güney Kore	-	-	-	-	-	0,61	0,83
İngiltere	0,85	0,87	0,94	1,14	1,32	1,43	1,62

Kaynak: OECD.Stats, “Healthcare Resources: Physicians per 1000 Population” <https://stats.oecd.org> 12 Şubat 2022 verilerinden oluşturulmuştur.

Aynı şekilde 1000 kişi başına düşen yatak sayısı da aşağıdaki Tablo 32’de görüleceği gibi örnek olarak kıyaslanan ülkelere göre oldukça düşüktür. OECD verilerine göre kişi başına düşen yatak sayısı ile ilgili 1990 öncesi veri bulunmamaktadır. 1990’da bile tabloda görüldüğü gibi oldukça düşük bir yatak sayısına sahiptir.

Tablo 32 : Karşılaştırmalı 1000 Kişi Başına Düşen Yatak Sayısı

Ülke/Yıl	1985	1990
Güney Kore	-	2,33
İsveç	12,92	12,44
ABD	4,97	4,86

Kaynak: OECD.Stats, “Healthcare Resources: Hospital Beds per 1000 Population” <https://stats.oecd.org> 12 Şubat 2022 verilerinden oluşturulmuştur.

Aşağıdaki iki tablo Güney Kore’nin kamu sağlığı bakımından gösterdiği ilerlemeleri anlatmaktadır. Çocuk ölümlerinin düşürülmesi ve yaşam beklentisinin uzaması oldukça başarılı bir tablo çizmektedir.

Tablo 33: Karşılaştırmalı Tarihsel Çocuk Ölüm Oranları (Her 1000 canlı doğumda)

Yıl	Güney Kore	ABD	İsveç
1950	197,096	31,951	20,887
1955	133,750	28,969	18,357
1960	86,790	26,364	16,249
1965	66,621	24,016	14,150
1970	49,403	20,524	11,488
1975	36,685	16,317	9,236
1980	30,225	13,016	7,360
1985	21,357	10,968	6,506
1990	13,508	9,634	5,708
1995	8,940	8,182	4,494
2000	6,143	7,263	3,437
2010	3,296	6,454	2,502
2020	1,982	5,681	1,911

Kaynak: Macrotrends; infant mortality rate <https://www.macrotrends.net/countries/ISL/south%20korea/infant-mortality-rate>, 24 Aralık 2020 verilerinden oluşturulmuştur,

Yukarıdaki Tablo 33’de 1950 – 2020 arası karşılaştırmalı çocuk ölüm oranları görülmektedir. Rakamlar, bir liberal ile bir sosyal demokrat görüşe sahip iki farklı gelişmiş ülke olarak ABD ve İsveç ile karşılaştırılmıştır. 1950’den 1975’e kadar

ABD ve İsveç ile karşılaştırıldığında Kore’de çocuk ölüm rakamı çok yüksektir. Yaygın kamu sağlık sistemine ve evrensel sağlık sigortasına geçmeden önce bile rakamlar düşmeye başlamış, 1990’dan itibaren hızla zengin refah ülke rakamlarını yakalamıştır. Bugün de aynı hızla azaltmaya devam eden Güney Kore, çocuk ölüm oranlarında ABD’yi oldukça geride bırakmış, yüksek refah ülkesi olan İsveç’e yaklaşmıştır. Bu tablo çocuk ölüm oranlarının düşürülmesi konusunda oldukça büyük bir başarının göstergesidir.

Tablo 34: Karşılaştırmalı Tarihsel Yaşam Beklentisi (Yaş)

Yıl	Kore	ABD	İsveç	Türkiye
1950	35	68	71	39
1955	46	69	72	42
1960	54	69	73	45
1965	57	70	73	48
1970	60	70	74	51
1975	63	72	75	55
1980	65	73	75	58
1985	68	74	76	61
1990	71	75	77	64
1995	73	75	78	66
2000	75	76	79	69
2010	80	78	81	74
2020	83	78	82	77

Kaynak: Macrotrends; Life Expectancy adlı tablodan alınan verilerden oluşturulmuştur. <https://www.macrotrends.net/countries/KOR/south-korea/life-expectancy>, 24 Aralık 2020.

Tablo 34’de ise yaşam beklentisi karşılaştırılmaktadır. Yine 1950’lerde Kore’de 35 yaş gibi çok düşük olan yaşam beklentisi 5 sene içinde Türkiye’yi geçmiş ve hızla artmıştır. 2000’li yıllarda ise 1950’lerde bile oldukça yüksek yaşam beklentisine sahip olan İsveç ve nisbeten yüksek ABD’yi geçerek yine büyük bir başarı göstermiştir.

3.2.7. Gelir Dağılımı ve Yoksullukla Mücadele

3.2.7.1. Eşitsizlikler

Genellikle her ülkede büyüme dönemlerinde dağılımda eşitsizlikler ortaya çıkar. Güney Kore’de de böyle olmuş, kalkınma sürecinde zenginlik ve güç küçük bir kesimde yoğunlaşmıştır. Küçük kesimde yoğunlaşan bu ekonomik kazanımlar doğru yerlere yatırılmış, yolsuzluk ve haksız kazançlar genellikle cezasız kalmamıştır. Kalkınma döneminde milli bir amaç olmayan dağılımda eşitlik, OECD üyeliğinden sonra önem kazanmıştır. Kazanımların doğru yerlere yatırılması dağılımı nispeten iyileştirmiş, 1970’de %30’larda olan mutlak yoksulluk on yıl içinde bu oranın 1/3’ine inmiştir. Ayrıca işçilerin kazancı yeni teknolojilerle verimlilik artınca ve katma değeri yüksek üretimde çalışmaya başlayınca artmıştır.²²⁵ Burada dikkat çekici nokta etkili bir yoksullukla mücadele programı olmadan, yoksulluğun 2/3 oranında düşmüş olmasıdır. Kazançların doğru yerlere yatırılması ve haksız kazançların önlenmesinin bu düşüşte rolü olduğu görülmektedir.

Sosyal politikalar ekonomik kalkınma için araç olarak düşünüldüğünden Park hükümeti döneminde bu politikaların yasalaşmasında söz sahibi yapılan Ekonomi Bakanlığı sadece ekonomik kalkınmaya hizmet edecek refah programlarını seçip kendine göre tasarlıyordu. Örneğin 1964 yılında ilk başlayan refah programlarından olan Sanayi Kaza Sigortası sanayileşme planlarının kaçınılmaz bir parçası idi. İşyeri kazalarında sadece işverenleri sorumlu tutan 1953 tarihli İşgücü Standartları Yasası’nı uygulamaktansa, Park hükümeti primlerin işveren ve işçi tarafından paylaşıldığı Sanayi Kaza Sigortasını desteklemişti. Benzer finansal yapıya sahip 1977 tarihli Ulusal Sağlık Sigortası da yine işveren ve çalışan primlerinden karşılanıyordu. Sosyal politikalarda düzenleyici rolü alan devletin katkısı başlangıçta idari masraflarla sınırlıydı. GSMH’nın sadece ortalama %2,5’ini sosyal harcamalara ayıran devlet yoksullara yardım programlarını sıkı testlere tabi olarak düzenlemişti.

²²⁵ Danny Leipziger, **a.g.e.** s.1,3.

İlk defa 1972 yılında bir adım atarak düşük gelirli aileleri gelir vergisinden muaf tuttu. Aynı yıl işverenlerin haksız uygulamalarına karşı düzenlemeleri sıkılaştırdı.²²⁶

Güney Kore’de kalkınma sürecinde birçok eşitsizlik alanları görülmüştür. Bunlardan biri kentsel konut ve kentsel arazi sahipliğidir. 1960’da ülkede toplam %80 olan konut sahipliği kırsalda kendi konutlarında oturanların kente göç etmesi ve kiralık konutlarda oturmaya ve/veya başka kişilerle ev paylaşmaya başlamaları sebebiyle 1990’da %51’e düşmüştür. Öte yandan 1970’lerden itibaren kentsel araziler küçük bir kesimin elinde yoğunlaşmıştır. En üst %10 arazi sahipleri kentsel arazilerin %77’sine sahip olmuştur. Arazi sahipliği ile ilgili gini katsayısı Seul’da 0,911, Pusan’da 0,946, Taegu’da 0,944, Inchon’da 0,937, Kwangju’da 0,838 dir. Büyük firmalar tüm sanayi arazilerinin %69’una sahiptirler. 1978 - 1990 arası sermaye sahipleri üretim araçları yerine gitgide artan oranda arazi yatırımları yapmışlardır. 1971 den sonra General Park sanayi politikalarını yürütmek için büyük arazilere ihtiyaç duymuş ve büyük miktarda araziye Arazi Kamulaştırma Kanunu ve Sanayi Alanı Geliştirme Teşviki Kanunu’na (1973) (Land Expropriation Act and the Industrial Base Development Promotion Act) (1973) dayanarak elde etmiştir.²²⁷

3.2.7.2. Yoksullukla Mücadele

Sigorta ve sağlık olanaklarından en çok faydalanan kesim düzenli maaş alan kesim olmuştur. Çiftçiler, işsizler, ve kayıtdışı sektör çalışanları 1980’lerin sonuna kadar refah faydalarından dışlanmışlardır. Yoksullukla mücadelede ilk tedbir 1961 yılında başlanan 1965 ve daha sonra 2001’de değişikliğe uğrayan aile-destek programı olmuştur. Bu program sıkı bir gelir testine tabi olarak uygulanmış ve mutlak yoksulluk içindekiler ile sınırlı kalmıştır. Aileden destek görebilecek olanlar programdan faydalanamamıştır. Yoksulların ailelerinin de yoksul olduğu düşünüldüğünde, program yoksulluğa çözüm getirememiştir.²²⁸

Görünürde Güney Kore mutlak yoksullukta büyük bir düşüş göstermiştir. Kore Savaşı’nın da etkisiyle 1950’lerde nüfusun büyük bir bölümü mutlak yoksulluk seviyesinde, hatta 1960’ların ortalarına kadar %60-70’i yoksulluk seviyesinde

²²⁶ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, **a.g.e.** s.781, 782.

²²⁷ Adrienne La Grange vd., **a.g.e.** s.563,564.

²²⁸ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, **a.g.e.** s.778.

yaşadığı tahmin edilmektedir. Açlık bile yaygın görülmekteydi. 1960’larda hala büyük bir kırsal nüfus vardı. 1990’ların ortalarında ise mutlak yoksulluk oranı %3,4 oranına düşmüştü. 1962’de ortalama 55 olan yaşam beklentisi 1998’de 72’ye yükselmişti. Bebek ölüm oranı 1962’de %7’den 1998’de % 0,9’a düşmüştü. 1998’de insani gelişme indeksinde 0,854 ile dünya sıralamasında 31. sırada yerini aldı. 1940 ve 1950’lerdeki verimli toprak sahipliğini tarım işçilerine transfer eden Toprak Reformu ve 1960-1970’ler boyunca ihracata dayalı sanayileşme stratejisinin başarılı uygulaması eşitlikçi bir dağılımda temel faktörler oldu.²²⁹

Tablo 35: Mutlak Yoksulluk Oranı (%)

	1965	1970	1976	1980
Kent Hanehalkı	54,9	16,2	18,1	10,4
Kır Hanehalkı	35,8	27,9	11,7	9,0
Tüm Hanehalkı	40,9	23,4	14,8	9,8

Kaynak: Huck - Ju Kwon, Ilcheong Yi, “Economic development and poverty reduction in Korea: Governing multifunctional institutions” **Development and Change**, C:XL, No.4, 2009, s.783 Tablo 1’den alınmıştır.

Yardım programının sınırlı olmasına rağmen yoksulluğun 1970’de belirgin bir şekilde azaldığı görülmektedir. Kwon’a göre, bu, programların etkin olmasından değil yüksek ekonomik büyümeden kaynaklanmıştır. Nüfusun büyük çoğunluğu sanayileşme içinde yer almıştır. Ayrıca kalkınmacı devlet, kurumları yoksulluğu azaltmak üzere harekete geçirmiş ve koordinasyonu sağlamıştır. 1962-1967 arası etkileyici ekonomik büyüme yanında ciddi oranda istihdam artışı görülmüştür.

Tablo 36: Güney Kore Ekonomik Göstergeler

	1961	1966	1972	1981
Kişi başı GSMH \$	90	125	306	1,741
Büyüme Oranı	1,6	6,8	16,1	21,3
İşsizlik Oranı	17	15	10	10

Kaynak: Huck - Ju Kwon, Ilcheong Yi, “Economic development and poverty reduction in Korea: Governing multifunctional institutions” **Development and Change**, C:XL, No.4, 2009, s. 784, Tablo 1’den alınmıştır.

²²⁹ Jeffrey Henderson, **a.g.e.**, s.2,3.

Tablo 36’da görüldüğü gibi bu dönemde kişi başı GSMH artmış ve işsizlikte keskin bir düşüş görülmüştür. Aktif nüfusta %12’lik artış olmasına rağmen işsizlik düşmüştür. 1967-1971 arası ithal ikameden ihracata dayalı sanayileşmeye geçilince emek-yoğun sanayiler ve genişleyen hizmet sektörü işgücünü istihdam ederek çalışan nüfusun gelirini arttırmıştır. Özellikle kent yoksulluğu azalmıştır. 1960’larda yoksulluğun azalması emek yoğun sanayileşme sayesinde olmuştur.

Yoksullukla mücadelede atılan başarılı adımlardan biri önceki bölümlerde anlatılan toprak reformudur. 1940’ların sonlarındaki toprak reformu sayesinde küçük çiftçiler toprak sahibi olmuş, çocuklarını okula yollamışlardı. Çocuklar sanayileşme sürecinde yer almışlardı. Geniş taban ekonomik büyüme yoksulluk azaltılmasında ve nispeten eşitlikçi bir dağılım sağlanmasında etkili olmuştur. Bu sebeple toprak reformu kalkınmacı devletin az sayıda fakat etkili sosyal politikalarından biri olmuştur. Daha önce yine “Kırsal Kalkınma ve Şehirleşme” başlığı altında bahsedilmiş olan diğer iki politika da yoksullukla mücadelede önemlidir. Birincisi küçük çiftçilerin aşırı faizle tefecilere olan borç yükünden kurtulmaları, ikincisi pirinç alımlarında Ekonomik Planlama Kurulu’nun önceliğinin 1962’den 1967’ye kadar pirinç fiyatlarının kontrol edilmesi, bu tarihten sonra özellikle 1970’lerde öncelik çiftçilere destek tarafına kaymıştır. Hükümet pirinci maliyetinin üstünde bir fiyattan satın alarak çiftçilere destek olmuş ve kırsal gelirlerin artmasını sağlamıştır. Ayrıca yine Saemaul Undong hareketi ile köylere yol, köprü, alt yapı hizmetleri getirilerek kırsal kesimin daha sonraki kalkınma içinde yer alması sağlanmış oldu. Bunlara ilaveten Park hükümeti 1972’de düşük gelirli aileleri gelir vergisinden muaf tutmuş ve işverenlerin işyerlerindeki haksız uygulamalarına karşı düzenlemeleri sıkılaştırmıştır²³⁰

Bunların dışında diğer gelişmekte olan ülkeler gibi Güney Kore’de de yoksulluğun en önemli sebeplerinden biri nüfusun fazla artması olmuştur. Kırsalda yaygınlaşan kamu sağlık merkezleri verdiği aile planlama desteği ile nüfus artışı kontrol altına alındı. Kamu kuruluşları arasında koordinasyon kurularak Tarım Kooperatifleri kamu sağlığı merkezlerine de finansal destek verdi. 1977’de Kamu yardımı alanlara dönük Sağlık Yardım Programı düzenlendi. 1980’de diğer bir

²³⁰ Huck- Ju Kwon, Ilcheong Yi, **a.g.e.** s.780.

uygulama ise tıp mezunlarının askerlik yerine zorunlu hizmet görevi ile kırsalda kamu sağlık merkezlerine gönderilmesi oldu. Bu tedbirler kırsala neredeyse ücretsiz hizmet götürerek sağlık sorunlarına çözüm oldu ve sağlıkta eşitsizlik büyük ölçüde azaldı²³¹

Öte yandan, Güney Kore sosyal kalkınmada en iyi senaryolardan birini gerçekleştirmiş olsa da, kimsesiz yoksullar, evsizler, özürlüler, akıl hastaları, kırsaldaki yaşlılar ve düşük gelirle kendi adına çalışanlar arasında yoksulluğun azaltılması ile ilgili aynı şeyler söylenemez. Bu kesimler resmi istatistiklerde yer almamış ve şirket refahından dışlanmışlardır. Uluslararası finans kaynakları ile derinleşen ilişkiler beraberinde neo-liberal yansımaları da getirmiş, genel olarak sosyal refah ve özellikle yoksulluk ve gelir eşitsizliği ile mücadele geride kalmıştır.²³²

Gelir Dağılımında ise aşağıdaki tablo ile görülmektedir:

Tablo 37: 1965 – 1985 yılları arası Güney Kore Gini Katsayısı

Yıl	1965	1970	1975	1980	1985
% Gini	0,3652	0,3457	0,3905	0,3860	0,4105

Kaynak: Kookshin Ahn; Trends in and Determinants of Income Distribution in Korea; **Journal Of Economic Development**, C:XXII, No.2, Aralık 1997, s.34, <http://www.jed.or.kr/full-text/22-2/Ahn.PDF>, 7 Eylül 2020, Income Distribution in Korea by Kim and Ahn, 1987, Tablo 3'den alınmıştır.

1987'de ilk demokratik başkanlık seçimi yapıldıktan sonra özellikle 1990'lardan itibaren sivil toplum örgütleri birleşmiş ve güçlü baskı grupları kurmuşlardır. Gerek iç gerekse dış baskılar neticesinde sosyal politika reformları başlamıştır. Yine de yoksullara yapılan yardımlar veya çalışan ebeveynlere verilen destek yeterli olmamıştır. Cinsiyet eşitliği, sosyal mobilite ve eğitimin yapısı gibi diğer sosyal konularda yeterli tedbir ortaya konulmaması doğum oranlarında düşüşle sonuçlanmıştır²³³.

²³¹ A.e. s.781.

²³² Jeffrey Henderson vd., a.g.e. s.12, 37.

²³³ Huck-Ju Kwon, **Korea: Rescaling the Developmental Welfare State?** a.g .e. s. 238, 243.

3.3. Değerlendirmeler

3.3.1. Ekonomik Sonuçları İtibariyle Değerlendirilmesi

Bu bölümde Güney Kore’de sosyal politikalar, ilki kuruluş ve yapılanma, ikincisi kalkınma dönemi olarak iki ayrı dönemde incelenmiştir. İki dönemde de ekonomik kalkınma politikaları ile sosyal politikalar arasında sıkı bir etkileşim olduğu görülmüştür. II. Bölüm’den hatırlanacağı gibi kuruluş ve yeniden yapılanma döneminin ilk yılları ülkenin ayakta kalabilmesi için verdiği mücadelelerle geçen dönem olmuştur. Bağımsızlığını kazanmasının akabinde yıkıcı bir iç savaş geçirip bölünen ülkede yıkım sonucu adeta sıfır noktasında eşitlik oluşmuş ve ülke her kesim için sıfır noktasından başlayarak ayakları üstünde durma çabalarına girişmiştir. Yoksulluğun ötesinde, açlığa; salgın hastalıklardan kaynaklanan ölümlere; bakımsızlıktan kaynaklanan bebek ölümlerine karşı mücadeleye başlanmıştır. Yapılanma döneminin ilk yıllarında ne yeterli bir sağlık alt yapı sistemi ne de sağlık sigortası söz konusu değildir. Aynı şekilde ne koruyucu bir sosyal güvenlik sistemi ne de işyerleri ile ilgili diğer sigortalar mevcuttur. Dolayısı ile bu yıllarda sosyal politikalardan bahsedilmez.

Yine de bu dönemde ülkenin ilerideki mucizevi ekonomik kalkınmasında büyük rolü olacak iki önemli reform başarıyla gerçekleşmiştir. Bu reformlar eş zamanlı ve birbirlerini destekleyecek şekilde yürütülen toprak ve eğitim reformlarıdır. Bu reformlar sayesinde çiftçiler kendi topraklarını işleyip kendilerine yeterli hale gelirken çocuklarını kırsalda bol sayıda açılan okullara kayıt ettirmişlerdir. Nüfusun %90’ının kırsalda tarımla uğraştığı göz önüne alındığında bu iki reformun sosyal eşitliğe yol açacak etkili sosyal politikalar olduğu anlaşılır. Bu reformların ekonomik kalkınmaya etkisi de çok önemlidir.

Eğitim reformu sayesinde kalkınmanın en önemli girdilerinden olan eğitilmiş işgücü, Güney Kore kalkınmasının her aşamasında güvenilir bir kaynak olmuştur. I. Bölüm’de Barro’nun yaptığı araştırmada eğitim ile ekonomik kalkınma arasında pozitif bir ilişki bulunduğu belirtilmişti. Güney Kore örneği eğitimin kalkınmada ne kadar önemli bir girdi olduğunun açık kanıtıdır. 35 yıl içinde Güney Kore’nin hem

ABD gibi gelişmiş ülkelerden hem de sanayileşme çabaları gösteren diğer gelişmekte olan ülkelere nasıl olup da daha fazla büyüdüğünün ve kalkınmasını kısa sürede tamamladığının “sırrını”, kuruluş aşamasından başlayarak her dönemde eğitime verdiği önemde aramak doğru bir yaklaşım olacaktır. Ekonomik gelişmede en önemli problem, işgücünün sanayileşme altında yeniden yapılandırılmasıdır. Bütün sanayileştirici elitlerin asıl hedefi sanayileştirmeyi kolaylaştıracak bu iş gücünü oluşturmaktır.²³⁴ Güney Kore bu sorunu kuruluş aşamasında adeta daha hastalık ve ölümleri durdurma ve ayakta kalma mücadelesi verdiği dönemde çözmüştür.

Yapılanma döneminin başlarında dış yardımlarla ayakta kalmaya çalışan ülke ithalatını kısarak ülke içinde imalatı geliştirme ve ithal ikamesine dayalı sanayileşme kararı almıştır. Bu dönem henüz kırsal sınırsız işgücünün olduğu dönemdir, sanayi tesisleri henüz kurulmamış, kentlere göç başlamamıştır, Delican’ın belirttiği gibi daha endüstri ilişkilerinin siyasi amaçlarla şekillendirildiği dönemdir.

I.Bölüm’den hatırlanacağı üzere Delican’ın araştırması Güney Kore kalkınmasında rol oynayan eğitimden sonraki ikinci temel faktörü ortaya koymaktadır. Bu da II. Dünya Savaşı sonrası döneme kadar kalkınma modellerinde söz edilmeyen, endüstri ilişkileri ve ekonomik kalkınma ilişkisinin arkasındaki dinamiklerdedir. Pasifik modeli olarak adlandırılan modelde Delican’a göre endüstri ilişkilerinin niteliği ekonomik kalkınmada belirleyici rol oynamaktadır. Buna göre endüstri ilişkileri hem kalkınmanın aşamasına göre hem de kalkınma politikalarına göre ülke yönetimi tarafından şekillendirilir. Ekonomik amaçlara uygun olarak şekillendirilen endüstri ilişkileri kalkınmayı kolaylaştırıcı girdiler arasında yer alır. Güney Kore örneği endüstri ilişkilerinin kalkınmada önemli bir girdi olduğuna dair açık bir kanıt sunmaktadır.

Bu bakımdan ihracata dayalı dönemin değerlendirilmesinde, endüstri ilişkilerinin önemini vurgulamak yerinde olacaktır. Nasıl ki kuruluş döneminde ilk adım olarak etkili bir eğitim politikası yürütülmeye başlanmışsa, ihracat odaklı kalkınma dönemine girilince hükümet tarafından yapılan ilk işlerden biri endüstri ilişkilerini şekillendirmek olmuştur. Basu Sharma’nın “baskıcı” olarak nitelendirdiği bu dönemin endüstri ilişkileri kalkınmada stratejik bir faktör olmuştur. Yukarıdan

²³⁴ Delican, “Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi”, s.25

aşağıya doğru şekillendirme, kendiliğinden oluşan organik yapıdaki endüstri ilişkilerine sahip Batı tarzı ekonomik kalkınma ile Pasifik kalkınma modelinin en önemli farkıdır. Delican dünya genelinde sanayileşmenin çeşitli aşamalarındaki ülkeler arasında yaptığı araştırma sonucunda bu farkı ortaya koymuştur. Detayları tezin bölümlerinde anlatılmış olan Güney Kore’de gerek yasalarla, gerek nüfuzlarla şekillenen, bu yaklaşım, diğer Pasifik ülkeleri ile birlikte Güney Kore ekonomik kalkınmasının belirleyici bir bileşenidir.

Bu şekilde başlatılan ve devam eden ekonomik kalkınma sürecinin ekonomik sonuçları şu şekilde özetlenir: baskıcı endüstri ilişkileri sonucu kalkınmacı hükümetin amaçları kısa sürede gerçekleşmiş, tasarruflar artmış, GSMH ve kişi başı milli gelir artmış, sanayileşme tamamlanmış, çelik, kimya, gemi ve ağır sanayi gelişmiş ve ülke ihracatta dünya liderlerinin arasına girmiştir. Dahası gelişmiş teknolojiler ve yenilik yaratmada da dünyanın sayılı ülkeleri arasına giren Güney Kore gelişmiş ülke statüsünü elde etmiştir. Tüm bu makro gelişmeler gerçekten bir başarı hikâyesidir.

3.3.2. Sosyal Sonuçları İtibariyle Değerlendirilmesi

Yukarıdaki başlık altında bahsedilen başarı hikâyesi ne ülkenin sosyal politikaları açısından ne de elde edilen zenginliğin adil dağılımı açısından görülmüştür. İnsani Gelişmişlik Endeksine göre ülke yüksek seviyede bulunsada, eşitlik sağlanmamış, zenginlik adil olarak dağılmamıştır.

I.Bölüm’den hatırlanırsa sosyal politikaların başlıca amaçları çalışanların istismar edilmesini önlemek, adil bir gelir dağılımı sağlamak, her türlü eşitsizlikle mücadele etmektir. Sosyal tedbirlerin sunumunda, tarihsel boyutta da hep sorun olan kayırmacılığa/ayırmacılığa dayalı istismarların önlenmesi de yine sosyal politikaların amaçlarındanıdır. Diğer bir amaç ise özür veya şansızlık sonucu çalışamayacak durumda olanlar, yetim, dul, yaşlı gibi bakıma muhtaç vatandaşlara, akıl hastalarına ulaşmak ve bunların ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Güney Kore’nin kalkınma dönemindeki sosyal politikalar, bu amaçlara göre değerlendirildiğinde başarı hikâyesi bir yana, ortaya oldukça olumsuz bir tablo çıkmaktadır. Öncelikle baskıcı endüstri ilişkileri politikaları ile Güney Kore’li

Çalışanlar yarattıkları zenginlikten pay alamamış, en düşük ücretlerle en uzun mesai saatlerinde çalışmış, en kısa emeklilik dönemi yaşamışlardır. Ayrıca kalkınma döneminin sonlarına kadar ne iş kazası ne işsizlik sigortaları olmadığı gibi, Ulusal Emeklilik Programı ancak 1988’de başlayabilmiş, ve çalışan nüfusun sadece %27’sini kapsamıştır. Yine geç başlayan Sağlık Sigortasında da öncelikle 500’den fazla çalışanı olan işyerleri çalışanları sigortaya dâhil edilmiş daha sonra aşamalı olarak daha küçük işyerlerine geçilmiştir. Geçici çalışanlar, serbest çalışanlar, tarım işçileri uzun yıllar kapsam dışı kalmışlardır. Bu uygulamalar Güney Kore’nin dışlayıcı sosyal politikalarına örnektir. Sosyal yardım programları da yine kısıtlı ve yetersiz devam etmiş, yoksullar için sosyal yardımlar yerine aile desteğinin önemi ön plana çıkartılmıştır.

Hatırlanacağı gibi I. Bölüm’de ekonomik kalkınmanın çeşitli tanımları yapılmıştı. Güney Kore kalkınması örneği bu tanımlardan bazılarına uymakta diğerlerine uymamaktadır. Stiglitz kalkınmanın, toplumsal değişim olduğunu; sağlık, eğitim, üretimde geleneksel ilişkiler, düşünceler ve yöntemler yerine, “modern” yolların benimsenmesi olduğunu söyler. Güney Kore bu tanım ile uyuşan bir örnektir. Aynı bölümdeki diğer bir yaklaşım ise kalkınmanın hem ekonomik büyümeyi hem de sosyal boyutu içermesidir. Örneğin ülke zenginleştiği halde yoksulluk azalmayabilir, gelirler eşit olarak dağılmayabilir. Öte yandan gelişmiş ülkelerde ekonomik büyümeden bahsedildiğinde, bu sosyal boyutu içeren gelişmedir çünkü bu ülkelerdeki büyüme dâhil edici bir büyümedir ve yüksek kaliteli büyüme olarak da adlandırılır. Güney Kore kalkınması sadece görünen değil, görünmeyen rakamlarla, başka bir deyişle görünen rakamların arkasındaki saklı gerçeklerle açıklanırsa, I Bölüm’den şu cümleler hatırlanacaktır: kişi başı gelir ekonomik başarının bir göstergesi olsa da kalkınma konusu ile ilgili, örneğin gelir dağılımının adaletli olup olmadığı konusunda net bir bilgi vermez. Toplam milli gelir ve kişi başı gelir arttıkça sosyal refahın da arttığı düşünülür, ancak bu her zaman gerçeği yansıtmayabilir.

Güney Kore’de bazı kesimlere karşı kayırmacı, diğerlerine karşı ayrımcı politikalar görülmüştür, örneğin, korunan sanayilere kredi ve vergi teşvikleri sağlanırken, KOBİ’lere veya konut ihtiyacına kaynak ayrılmamıştır. Çalışanlara karşı

baskıcı politikalar ve kentlere ucuz yiyecek sağlamak için tarım kesimi aleyhine uygulamalar kalkınma döneminde sosyal politikaların yeterince uygulanmadığını göstermektedir.

Ekonomik kalkınmadaki başarısı açısından Güney Kore'yi diğer ülkelerden ayıran diğer bir özellik güçlü otoriter bir hükümetin varlığıdır. Muhalefetin yok denecek kadar az olması hükümetin ekonomik amaçlar doğrultusundaki politikalarını yürütmesini kolaylaştırmıştır. Hükümet “önce zenginleş sonra paylaş” düşüncesini açıkça ortaya koymuş ve uygulamıştır. Bu düşünce sosyal gelişmeyi ekonomik gelişmeye bağlayan görüştür. Diğer bir deyişle sosyal gelişme ekonomik kalkınmanın bir fonksiyonudur, bağlı değişkendir. Ancak bu her zaman gerçekleşmeyebilir. Nitekim Güney Kore örneğinde zenginleşmenin gerçekleşmesinden sonra da paylaşma tam anlamıyla gerçekleşmemiştir.

Tezde ortaya çıkan diğer bir sonuç da devlet tarafından tasarlanan sosyal ve ekonomik politikaların en başındaki belirleyicinin ülke şartları olmasıdır. Yapılanma döneminde siyasi bağımsızlığını korumak ve ekonomik bağımsızlığını da kazanmak isteyen hükümet nerdeyse hiç kaynağı olmayan ülkede doğal olarak, bol olan tek kaynak insan gücüne güvenmiştir. Fakat insan gücünün kalkınmada ve güvenliğin sağlanmasında bir tehdit değil de, bir girdi olarak şekillendirilmesi gerekmiştir. Böylece kalkınma modellerinde de belirtildiği gibi kalkınmanın ön şartlarından olan eğitime önem verildi.

İnsan gücünün kalkınma amacıyla yönlendirilmesi için eğitim şart fakat yeterli değildi. Endüstri ilişkileri gelişmiş Batı ülkelerinde olduğu gibi organik bir gelişme olarak kendiliğinden yapılanmaya bırakılamaz, kalkınmayı yavaşlatıcı risklere girilemezdi. Böylece sendikal yapının yukarıdan aşağı doğru şekillendirilmesi yoluna gidildi. Endüstri ilişkilerinin bu şekilde yukarıdan aşağıya doğru ekonomik amaca yönelik tasarlanması Delican'ın tezinde bahsedilen ekonomik kalkınmanın sağlanabilmesi için, kalkınma seviyesinin gerekleri ve sermaye birikimini sağlamaya yönelik uyumlu bir endüstri ilişkileri sisteminin oluşturulması gerektiğini doğrulayan bir gelişmedir. Güney Kore'de yapılan bu olmuş, hükümet müdahaleleri ile ücretler ve haklar asgaride tutulurken, yabancı

krediler ve doğrudan yabancı yatırım ülkeye akmıştır. Sermaye birikimi artarken vasıflı ve eğitimli işgücü olumsuz şartlarda çalışmıştır.

Devletin finansal kaynaklarını sanayi sektörüne aktarması sebebiyle konut ihtiyaçları için finansman ayrılmamış, şehirlerde kamu ve özel arazileri işgal eden sac baraka gecekondularına karşı tedbirler yetersiz olmuştur. Sanayide çalışan kesim vasıf ve verimlilikleri diğer ülke işçilerinden yüksek olsa da, daha düşük seviyede konutlarda ve daha zor şartlarda yaşamışlardır.

Güney Kore örneğinde kalkınma sürecinde tüm sosyal politikalar ekonomik kalkınma amacına hizmet edecek şekilde tasarlanmış, bazı sosyal politikaların uygulanmamasına da göz yumulmuştur. İşyeri güvenliği, meslek hastalıkları, kazalara karşı sosyal güvenceler kalkınmanın sonlarına kadar devreye girmemiştir. Aynı şekilde işsizlik sigortaları da çok geç başlamıştır. Bu olumsuzluklara rağmen istihdam seviyelerinin yüksek devam etmesi olumlu gelişmelerden biri olmuştur.

Arazi reformları da kalkınmacı devletin az sayıda fakat etkili sosyal politikalarından biri olmuştur. Ülkede kalkınma döneminde yoksullukla mücadele programı olmamasına rağmen, arazi reformu ve istihdam oranlarının yüksek olması yoksulluğun nispeten azaltılmasında rol oynamıştır. Kırsalda Saemeul Undong hareketi, temel sağlık sistemlerinin yaygınlaştırılması ve nüfus artışının önlenmesi kamu bütçelerinden fazla harcama yapmadan yine yoksulluğun ve eşitsizliklerin nispeten düzeltilmesinde rol oynamıştır.

I. Bölümde ele alınan konulardan birisi de dar anlamda sosyal politika konusu olan endüstri ilişkilerinin ve sendikaların, ülke siyasetini ve geniş anlamda sosyal politikaları etkilediğidir. Güney Kore’de örgütlenmesi ve toplu hareketleri engellenen işgücü istismara açık durumda kalmış, tasarruflar ve riskli yatırımlar artarken fedâkarlık çalışan kesime düşmüştür. Sendikalar siyasi faaliyetlerden men edilmiş, ülke siyasetinde rol oynayamamıştır. Bu şekilde 80’lerden sonra, demokratikleşmeden sonra bile sosyal politikaları destekleyecek ve dışlanmış alt kesimleri koruyacak liderliği üstlenmemiştir. Sendikalar toplu hareket özgürlüğüne kavuştuktan sonra da eski yapının etkisi ile tüm halk adına sosyal koruma için mücadele etmemiş, kendi maddi çıkarları için mücadele etmişlerdir. Liderliği üstlenecek bir işgücü ve sendikacılık olmaması diğer alt kesimlerin de hakkını

savunacak siyasi temsillere dönüşememiş ve birçok kesim artan gelirden pay alamamış, dışlanmış.

Endüstri ilişkilerindeki baskıcı sistem sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri sunumları, yeniden dağıtım ve yoksullukla mücadele gibi diğer sosyal politika kollarını olumsuz etkilemiştir. Kitlese vatandaşlık hakları, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, yoksulluğun bertaraf edilmesi gibi sosyal haklar için mücadele ve tabandan gelen bir baskı olmayınca sosyal politikalar geç başlamış ve düşük oranda kalmıştır. Batı refah devletlerinden farklı olarak Güney Kore’de işçi hareketleri ve sınıf mücadeleleri ne sağlık sigortasının ne de sosyal yardımların ve sosyal korumanın gelişiminde rol oynamıştır.

Sanayileşme döneminin ikinci yarısında işçi hareketleri firmalar düzeyinde bölünmüş, bu defa sendikalar kendi üyelerinin kısa vadeli çıkarları için mücadele vermiş, dışarıdakiler ise yine koruma altına alınmamışlardı. Sosyal harcamaların artabilmesi için gerekli olan işçi sendikaları ile siyasal partilerin işbirliği Güney Kore’de kalkınma döneminde görülmemiştir. İşyeri seviyesinde örgütlenen işçi sendikaları işverenlerle birlikte hareket ederek işçilerin taleplerini kısa vadede karşılamaya yönelmişlerdir. İşverenlerce ödenen gelir ve yüksek emeklilik ödemeleri Kore’li sendika liderlerinin tüm çalışanlar için kamu yaşlılık aylığı veya işsizlik hakları gibi yeniden dağıtım programlarına olan ilgisini azaltmıştır. Cinsiyet ayrımcılığı oldukça üst seviyelerde seyretmiştir. İhracat hedeflerini gerçekleştirmek için daha da düşük ücretli kadın işgücünden faydalanılmıştır. Bu süreçte kadın çalışanların ihtiyaçlarına yönelik sosyal koruma tedbirlerine başvurulmamıştır.

Yüksek oranda cepten ödemeli, yüksek maliyetli ve liberal özellikteki sağlık hizmetleri 1990’larda evrensel yapıya geçene kadar yine ikili ve liberal özellikler taşımıştır. Öte yandan, yine bu dönemde, her ne kadar sağlık hizmetleri yok denecek kadar az ise de genel halk sağlığı olarak oldukça başarılı sonuçlar elde edilmiştir. Bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar önlenmiş, bebek ölümlerinde dünyadaki en düşük seviyelere, yaşam beklentisinde dünyada en yüksek seviyelerde ulaşmıştır.

1950–1980 arası işgücü örgütlenmesini kontrol altında tutan, liderleri ve huzursuzlukları bastıran ve öğrenci faaliyetlerinin önünü kesen güçlü devlet, polis gücüne rağmen bez, mukavva barakalarından oluşan yoksul varoşları

engelleyememiş, hızlı kentleşme ve sosyal değişimin sonucu olan konut sorunu
çözüm bulunamayan meseleler arasında kalmıştır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Bu tez çalışmasında kalkınma döneminde ekonomik kalkınma politikaları ve sosyal politikaların karşılıklı ilişkisi Güney Kore örneğinde incelenmiştir. Bu çerçevede I.Bölüm’de sosyal politikalar ve kalkınma politikaları arasındaki ilişkiler üstünde, II. Bölüm’de Güney Kore’nin kalkınma dönemi ve bu dönemdeki ekonomik kalkınma politikaları üstünde durulmuştur. III. Bölüm’de ise ülkenin kalkınma dönemlerine göre yürüttüğü sosyal politikalara yer verilmiş, bu sosyal politikaların hangi kalkınma politikalarına göre şekillendiği ve ekonomik ve sosyal sonuçlarının neler olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada da görüldüğü üzere her bölümün sonunda o bölümde incelenen konularda tez açısından ulaşılan sonuçlara ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Bu nedenle, aşağıda, bölüm sonlarında yapılan değerlendirmelerin tekrarına gidilmeden tezin bütünü açısından ulaşılan sonuçlar belirtilmiş ve bir bütün olarak değerlendirilmiştir

Birinci sanayi devrimini müteakiben ortaya çıkan sanayi işgücü, sendikalaşmayla örgütlü bir güç haline gelmiş ve işverenlerle çatışmalı bir ilişki içine girmiştir. Bununla birlikte büyük mücadeleler sonucu kendi haklarını kabul ettirerek hükümet ve sermaye sahipleri ile masaya oturmaya başlamışlardır. II. Dünya Savaşı’ndan 1970’li yılların ortalarına kadar Batı sosyal refah devletlerinde endüstri ilişkilerinin yaşadığı “altın çağ”ın arkasında işçi örgütlerinin verdiği mücadeleler ve bunun sonucu ortaya çıkan katılımcı demokrasi vardır. Endüstri ilişkilerinde yaşanan “altın çağ” aynı zamanda bu devletlerin de altın çağı olmuştur.

Batılı devletler “altın çağ”ını yaşarken birçok devlet sanayileşme yoluna girmeye ve bu yolda ilerlemeye başlamışlardır. Sanayileşmeye II. Dünya Savaşı sonrası başlayan ülkelerde endüstri ilişkileri yapısı Batı tarzı devletlerden farklı olmuştur. Özellikle 1945 sonrası bağımsızlığını kazanan ülkeler başta olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin büyük çoğunluğunda endüstri ilişkileri modernleşmenin bir aracı olarak değerlendirilmiştir. Zamanla gelişmekte olan tüm ülkelerde endüstri ilişkilerinden özellikle işçi sendikalarından kalkınmaya hizmet edecek politikaları takip etmeleri beklenmiştir. Pasifik Modeli’ne göre sanayileşen ülkelerde ise endüstri ilişkileri stratejik bir faktör olarak kullanılmaya başlanmış, sendikalar hükümet inisiyatifi ile yukarıdan aşağıya doğru şekillendirilmiştir. Bu modelde endüstri

ilişkileri hızlı kalkınmanın belirleyici bir unsuru olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında diğer yeni kurulan ulus devletler gibi, Güney Kore kalkınma süreci de başlamış, diğerlerinden farklı olarak Güney Kore kalkınmasını kısa sürede tamamlamıştır. Pasifik Modeline uygun olarak kalkınan ülkenin kalkınma politikaları ile endüstri ilişkileri arasında stratejik bir ilişki kurulduğu görülmüştür.

II. Dünya Savaşı sonrası kurulan devletlerin kurulma aşamalarında henüz sanayileşme başlamamıştır, dışa bağımlı ve tarıma dayalı bir yapı mevcuttur. Yoksulluktan ve dışa bağımlılıktan kurtulmak için ithal ikameci sanayileşme politikaları benimsenmeye başlanır. İthal edilen ürünler ülke içinde üretilcektir. Bu dönemde henüz uluslararası bir rekabetten söz edilmez. Endüstri ilişkileri siyasi özellikler taşır. Güney Kore’de de kuruluş aşamasından hemen sonra ithal ikamesine dayalı sanayileşme politikası benimsenmiştir. Rhee hükümeti kendi yönetimini desteklemek amacıyla sendikalarla işbirliği içerisine girmiştir. Örgütlenme Özgürlüğü, Toplu Pazarlık Hakkı ve Toplu Eylem Hakkı, Çalışma Standartları gibi yasalar çıkarılıp sendikalaşma, toplu pazarlık ve grev hakları verilmiş olsa da, paylaştıracı değil sermaye birikimine yönelik bir kalkınma politikası yürütüldüğü görülmüştür. Bu dönem aynı zamanda ABD’nin, etkisi altına giren diğer ülkeler gibi Güney Kore’yi de askeri, sosyal, siyasi, ekonomik açılardan şekillendirdiği dönemdir. Dolayısı ile endüstri ilişkileri de bu etkiyle şekillendirilmeye başlanmıştır. Dönemin diğer bir özelliği de sınırsız işgücünün mevcut olmasıdır. Sendikalar emek arzı üzerinde etkili olmadıkları için ücret ve diğer faydalar konusunda da etkili olamamışlardır.

Sanayileşmenin bir sonraki aşamasında ihracata dayalı sanayileşme politikaları yürütülmeye başlanmış ve Pasifik kalkınma modeli devreye girmiştir. Endüstri ilişkileri sistemi bu modelin özelliklerine uygun olarak yönlendirilmiştir. Endüstri ilişkileri bu dönemde yine paylaşımcı değildir. Bu defa hem sermaye birikimi ve yatırımları arttırmak hem de dünya pazarlarında rekabet edebilmek için ücretler ve işçi maliyetleri düşük tutulmak zorundadır. Böylece endüstri ilişkileri “baskıcı” bir şekil alır. Nitekim Güney Kore’de ihracata dayalı kalkınma rejimini benimseyen Park hükümeti hem ücretleri düşük tutmuş, hem de işçilerin sendikal haklarını kısıtlamış, baskıcı bir endüstri ilişkileri politikası uygulamıştır. İhracata dayalı kalkınmanın benimsendiği ilk yıllarda emek-yoğun sanayilere ve işgücüne

güvenen hükümet, ithalat politikalarının yürütüldüğü bir önceki dönemde sendikalara tanınan hakları geri almıştır. Bu şekilde yabancı yatırımların ülkeye akışı kolaylaştırılırken, düşük işçilik maliyetleri sayesinde ihracatta rekabet sağlanmıştır. Ülkenin sömürgecilikten kurtulması ve iç savaştan çıkması otoriter hükümetlerin meşruluğunu kolaylaştırmıştır. Ayrıca nispeten küçük ve homojen bir nüfus yapısına sahip olması güçlü devletin fazla sosyal ve siyasal direnç ile karşılaşmadan endüstri ilişkileri dâhil tüm kurumları kalkınma amaçlarına yönelik olarak yapılandırmasını kolaylaştırmıştır.

Bir uçta ülkelerin kendi iç dinamikleri, doğal ve insan kaynakları, tarihi, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı, yönetici elitlerin amaç, ideoloj ve çabaları; diğer uçta ise uluslararası şartlar, anlaşmalar ve çokuluslu şirketler ve uluslararası sosyal politika kuruluşları ülkelerin sosyal politikalarını etkiler. Bunlara ilave olarak sanayileşme rejimi, sanayileşmenin aşaması ve seçilen ekonomik politikalar da geç sanayileşen ve gelişmekte olan ülkelerde sosyal politikaların tasarlanmasında önemli rolü oynamıştır.

Öte yandan I. Bölüm'de bahsedildiği gibi ekonomik kalkınma, ülkelerin tarihi, kültürel, doğal ve beşeri özelliklerinden, uluslararası ilişkilerine, küresel ve jeo-stratejik konumlarına kadar son derece fazla sayıda ve karmaşık değişkenlerden etkilenen bir süreçtir. Bu süreç, az gelişmiş bir ülke konumundan gelişmekte olan ve daha sonra da gelişmiş ülke konumuna birçok kurumsal ve yapısal değişimlerle çeşitli aşamalardan geçilerek tamamlanan bir süreçtir. Kalkınma sürecine girmiş bir ekonomide en önemli faktörlerden biri çalışanlar ve endüstri ilişkileridir. Kalkınma sürecine adımını atmış olan ülke öncelikle ucuz ve bol işgücüne güvenmektedir. İthal ikamesine dayalı kalkınma ve ihracata dayalı kalkınma olarak iki uç kutupta yer alan kalkınma politikalarının, hangisinin ne oranda uygulanacağı, hükümetler tarafından ülkenin iç ve dış koşulları göz önünde bulundurularak karşılaştırılır. Bu kararlardan sonra yapısal değişimler başlar. Endüstri ilişkileri, sendikal yapı, iş yasaları gibi dar anlamda sosyal politika konuları seçilen kalkınma politikalarına göre yukarıdan aşağıya doğru şekillendirilir.

Hatırlanacağı gibi I. Bölüm'ün değerlendirilmesinde sosyal politikaları şekillendiren dinamikler arasındaki ilişki aşağıdaki şekildeki gibi gösterilmiştir:

Şekil 1: Sosyal Politikaları Şekillendiren Dinamikler I

Ülke	Kalkınma	Kalkınma	Endüstri	Sosyal
Şartları →	Seviyesi →	Politikaları →	İlişkileri →	Politikalar

Sosyal politikalar ile kalkınma arasında kurulan bu ilişki Güney Kore’de farklı bir süreçte ortaya çıkmıştır. Güney Kore ABD yardımları ile bağımsızlığını kazanmış, kurulmuş ve ayakta kalmıştır. Dahası kalkınma dönemi iki kutuplu soğuk savaş dönemine denk gelmiştir. Yarımadayı Sovyetler Birliği’nin etkisi altındaki Kuzey Kore ile paylaşması, ülkenin ABD için hem stratejik hem sembolik önemini artırmıştır. Kalkınma yolunda ilerlerken gerçekleştirilen kurumsal değişimlerde ABD etkisi kaçınılmaz olmuştur. Buna göre Şekil 1’in II. Bölüm’de detaylı anlatılan ABD etkisi ilave edilerek şu şekilde değiştiği görülür:

Şekil 4: Sosyal Politikaları Şekillendiren Dinamikler II

Ülke	Takip Edilen	Kalkınma	Kalkınma	Endüstri	Sosyal
Şartları	Kutup Lideri	Seviyesi	Politikaları	İlişkileri	Politikalar
+	Ülkenin	→	→	→	
	Etkisi				
	→				

Buna göre ülke şartları yanında takip edilen kutup lideri ülkenin etkisi de en baştaki belirleyicidir. Bu şartlar ve etkilerle oluşmuş kurumsal yapıda kalkınma ilerledikçe yine bu yapıya uygun kalkınma politikaları, endüstri ilişkileri ve sosyal politikalar ortaya çıkmıştır.

II. Bölüm’de Güney Kore’nin ekonomik kalkınma tarihi ve dönemin dünya şartları ve küresel ekonomik gelişmeler yer almıştır. Güney Kore’nin kalkınmasının Rostow’un aşamalı modeline uygun olduğu görülmüştür. Ülke kurulduğu tarihte tarım toplumu iken toprak reformları ile eşzamanlı gerçekleştirdiği eğitim reformları sayesinde eğitimli bir işgücü yaratmış ve bilimsel görüşü yaygınlaştırmıştır. Daha sonra güçlü bir devlet liderliğinde girişimciler desteklenmiş, kredi akışları ve sermaye birikimi gerçekleşmiştir. Bundan sonraki aşamada sanayi üretimi çeşitlenmiş, ağır sanayiye geçilmiş, ileri teknoloji ürünlerinde ülke dünya çapında

yer edinmiştir. Bu aşamalar değişen nüfus ve işgücü yapısı ile birlikte yürümüştür. Vasıfsız kırsal işgücü giderek kentli yarı vasıflı ve nihayet yüksek vasıflı işgücüne dönüşmüştür. 1970’li yılların sonlarına doğru başlayan bu aşamaya kadar ekonomik kalkınma planlarında sosyal amaçlar ön planda olmamıştır. Rostow’un beşinci aşamasında sosyal kalkınmanın devreye girmesine uygun olarak Güney Kore ekonomik kalkınma planlarını sosyal içeriklerle birlikte tasarlamaya başlamıştır. 1977–1981 yıllarını kapsayan 4. Sosyal ve Ekonomik Kalkınma Planı bunlardan ilki olmuştur.

Güney Kore’de ekonomik kalkınma sürecinde paylaşımcı bir dağıtım hedeflenmemiştir. Ekonomik büyüme ve zenginleşme öncelikli hedef olmuş, hükümet bu hedefi açıkça beyan etmiş ve tüm politikaları bu amaca yönelik olarak şekillendirmiştir. Bununla beraber sadece ekonomik amaçlar doğrultusunda hareket, sosyal boyutun tamamen hiçe sayıldığı anlamına gelmemelidir. İstihdam oranları istikrarlı olarak yüksek devam etmiştir. Toprak reformu sayesinde kırsalda eşitsizlikler düzeltilmiş, sosyal politikalardan genel kamu sağlığına ve eğitime önem verilmiş, bulaşıcı hastalıkların önüne geçilmiş, yaşam beklentisi yüksek ve son derece iyi eğitilmiş işgücü yaratılmıştır. Toprak reformu, eğitime verilen önem, hükümetlerin milli amaçlara olan sadakatleri, yolsuzluk ve israfın mümkün olduğunca önlenerek kaynakların yatırım amaçlı kullanılması, işsizlik oranının düşüklüğü, amaçlar doğrultusunda bütüncül yaklaşımlar ve kamu kuruluşlarının koordineli çalışmasının, Güney Kore kalkınma politikalarının başarısını belirleyen bileşenler olduğu anlaşılmıştır. Güney Kore bu bileşenleri stratejik olarak kullanarak baskıcı endüstri ilişkileri politikalarının yol açtığı eşitsizlikleri ve doğurduğu olumsuzlukları nispi olarak azaltabilmiştir.

Yine de kalkınma dönemi boyunca çalışanlar ve alt kesimler açısından olumsuzluklar görülmüştür. Baskıcı endüstri ilişkileri sonucu işgücü toplu hareket yeteneğini kaybetmiş, sonuç olarak ne kendi çıkarları için ne de geniş halk kesimleri için mücadele göstermiştir. Sosyal sunumlar ve paylaşım ülkenin artan verimlilik ve zenginliği oranında artmamış, tam tersine oldukça düşük oranlarda kalmıştır. Arazi reformu ve eğitim politikaları ile eşitsizlikler nispeten önlenmişse de ayrımcı ve dışlayıcı bir yapının devam ettiği görülmüştür.

Özellikle kalkınmasını tamamlamış çoğu Batı Avrupa ülkesinde sendikalar çalışanların ücretlerini arttırmak ve daha iyi çalışma şartları elde etmenin yanında tüm vatandaşlar için daha iyi eğitim, sağlık bakım hizmetleri, sosyal güvenlik önlemleri gibi vatandaşlık hakları için mücadele ederler ve karar mekanizmalarının önemli ortaklarıdır. Kendi siyasi partileri ile veya başka bir siyasi partiyi destekleyerek ülke yönetiminde söz sahibidirler. Sendikaların siyasi faaliyetlerinin engellenmesinin bir sonucunun da sosyal politikaların düşük seviyede ve yetersiz kalması olduğu görülmüştür. III. Bölüm değerlendirmelerinden hatırlanacağı gibi alttan gelen bir baskının eksikliği ile ülkede bazı sosyal politikaların uygulanmamasına göz yumulabilmiştir. İşyeri güvenliği, meslek hastalıkları, kazalara karşı sosyal güvenceler kalkınma döneminin sonlarına kadar devreye girmemiştir. Aynı şekilde işsizlik sigortaları da çok geç başlamıştır. Yine III. Bölüm’de detaylı anlatıldığı gibi cinsiyete dayalı, kır-kent, küçük-büyük girişimci gibi kesimler arasında eşitsizlikler görülmüş, finansal kaynaklar sadece hükümetin desteklediği girişimcilere aktarılırken birçok kesim kredilere ulaşma imkânı bulamamıştır. Konut sıkıntısı da olumsuz sonuçlardan bir diğeridir.

Ülkelerde kalkınma esnasında eşitsizlikler ve adaletsizlikler ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan Güney Kore’nin başarılı kalkınma modelinin bile birçok eşitsizliklerle dolu olması, özellikle dönemin kalkınma teorileri dikkate alındığında beklenmeyen bir sonuç değildir. II. Dünya Savaş’ından sonraki dönemde kalkınma teorileri ekonomik büyümenin önünde sonunda halk kitlelerinin refahında artışa yol açacağını savunuyorlardı. Bunun böyle olmadığı Güney Kore örneğine bakılarak anlaşılmıştır. 2000’li yıllarda kabul gören kalkınma teorilerinde, Güney Kore’nin kalkınma döneminde yaşananların tersine, ekonomik amaçlar değil, sosyal politikalar merkeze alınmış, diğer tüm politikalar bunun etrafında, sosyal tedbirlere yönelik olarak tasarlanmaya başlanmıştır. Ekonomik büyüme olmadan sosyal refah olmayacağı açık olmakla birlikte ekonomik büyüme, kalkınma hedefleri daha düşük tutularak, daha uzun bir sürece yayılma pahasına, dâhil edici politikalar tercih edilmeğe başlanmıştır. IMF 1990’ların ortalarından itibaren destekleyeceği ekonomik büyümenin sürdürülebilir, istihdam ve yaşam kalitesinde kalıcı artılar kazandıran, yoksulluğu azaltan, bireyin özgürlüğüne saygı duyan ve çevreyi koruyan bir büyüme olması gerektiğine karar vermiş ve bu tür büyümeyi de yüksek kalitede

büyüme olarak adlandırmıştır. Günümüzde amaçlanan kalkınma bu tür bir büyüme içeren kalkınmadır. Kendi döneminin perspektifinden değil de günümüz perspektifinden bakılırsa Güney Kore'nin kalkınma döneminde sosyal politikalarda yaşanan olumsuzluklar daha görünür hale gelmektedir.

KAYNAKÇA

- Agyepong, Irene A; Adjei, Sam: "Public Social Policy Development and Implementation: A Case Study of the Ghana National Health Insurance Scheme." **Health Policy and Planning**, C:XXIII, No.2, Gana, 2008, ss.150–160.
- Ahn, Sang Hoon; Kim, Soo Wan: "Social Investment, Social Service and The Economic Performance of Welfare States", **International Journal of Social Welfare**, C:XXIV, No. 2, Güney Kore, John Wiley & Sons Ltd., 2015, 2015, ss. 109–119, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/pdf/10.1111/ijsw.12094>, 22 Ekim 2020.
- Armstrong, Charles. K.: "The Cultural Cold War in Korea, 1945–1950". **The Journal of Asian Studies**, C: LXII No.1, 2003, ss.71-99, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Charles.+K+Armstrong%2C.+%E2%80%9CThe+Cultural+Cold+War+in+Korea%2C+1945%E2%80%931950%E2%80%9D.+The+Journal+of+Asian+Studies&btnG=, 16 Subat 2022.
- Arndt, H. Wolfgang: **Economic Development, The History of an Idea**, Chicago, The University of Chicago Press, USA, 1989. https://books.google.com.tr/books?id=qvdJCgAAQBAJ&pg=PR4&dq=Heinz+Wolfgang+Arndt,+Economic+Development,+The+History+of+an+Idea&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwioy9HM8q5AhVHQPEDHf_pAWoQ6AF6BAGJEAI#v=onepage&q=Heinz%20Wolfgang%20Arndt%2C%20Economic%20Development%2C%20The%20History%20of%20an%20Idea&f=false, 16 Nisan 2022.
- Atay, Erhan; Karsan, Gökhan: "Kore Ekonomik Gelişiminin Sosyo-Kültürel Dinamikleri: Yeni-Devletçi Yaklaşım". **Avrasya İncelemeleri Dergisi**, C:I No.1, İstanbul, 2012, ss.29-73.

- Babatunde, Musibau Adetunji; Adefabi, Rasak Adetunji: "Long Run Relationship between Education and Economic Growth in Nigeria: Evidence from the Johansen's Cointegration Approach", **Regional Conference on Education in West Africa: Constraints and Opportunities**, Senegal, 2005, <http://www.saga.cornell.edu/saga/educconf/babatunde.pdf>, 10 Ekim 2020.
- Barro, Robert J.: "Education and Economic Growth" **The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-being**, C: LXXIX, 2001, ss.13-41, <https://www.knowledge4all.com/Temp/Files/4643262a-6f77-40f1-8fe9-d3ce5bd2ef97.pdf>, 15 Mayıs 2020.
- Booth, Anne: "Initial conditions and miraculous growth: why is South East Asia different from Taiwan and South Korea?", **World Development**, C:XXVII, No.22, Elsevier, 1999, ss.301- 321.
- Boyce, James K. ; Rosset, Peter; Stanton, Elizabeth A.: "Land Reform and Sustainable Development" **Reclaiming Nature: Environmental Justice and Ecological Restoration**, Working Paper Series No.98, MA, ABD, University of Massachusetts, 2005, ss.127-150, https://scholarworks.umass.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1079&context=peri_workingpapers , 2 Ocak 2021.
- Bruton, Henry J.: "A Reconsideration of Import Substitution". **Journal of Economic Literature**, C: XXVI, No. 2, 1998, ss. 903-936.
- Büyükdere, Özlem Özgür: "Sosyal Politikalar Açısından Uluslararası Antlaşmalar ve Türkiye", **İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul, 2021.
- Büyükdere, Özlem Özgür: "100.Yılında Uluslararası Çalışma Örgütü: Değişen Koşullarda Politika Tercihleri ve Yönelimler," **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, C: LXXVII, No.15, 2019, ss.59-96, <https://dergipark.org.tr/en/pub/iusskd/article/670021>, 9 Ocak 2022.
- Chun, Chang Bae; Soon, Yang Kim; Jun,Young Lee; Sang, Yi Lee: **Republic of Korea: Health System Review**, Kopenhag, WHO, 2009, <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/330337/HiT-11-7-2009-eng.pdf?sequence=5>, 17 Haziran 2022.

- Cichon, Michael; Scholz, Wolfgang: “Social Security, Social Impact and Economic Performance: A Farewell to Three Myths”, **Building Decent Societies: Rethinking the Role of Social Security in Development**, ed. Peter Townsend, İngiltere, Palgrave Macmillan, ILO, 2009, <https://www.gacbe.ac.in/images/E%20books/Building%20Decent%20Societies%20.pdf#page=103>, 28 Temmuz 2020.
- Cingano, Federico: “Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth”, **OECD Social, Employment and Migration Working Papers**, No.163, Paris, OECD Yayını, 2014, http://englishbulletin.adapt.it/wp-content/uploads/2014/12/oecd_9_12_2014.pdf, 18 Temmuz 2021.
- Coccia, Mario: “Theories of Development”, **Global Encyclopedia of Public Administration, Public Policy and Governance**, İsviçre, Springer 2019, ss.1-7, <https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/59765121/20190617-121525-1pxx91e-with-cover-page-v2.pdf?Expires=1659734238&Signature=V7NFyu40kdcme4c4OUsQizeOuq~vEvv5t2-xlTeBgGezHWOCTCmCnDYGCVYrLn8fDjpAT8YaLjDIfeAGPBGAUAUBzULaeKdeglPY5wLJeVK7QQwsTcRSt9YZ7xeDrNVeBXQmLNTXRJ~6HnSj33jh9iKNkfiO1-hpt4JlXzMrHcP6Ru1Gtikn895s6eZjWBaHNR4efw00yrPDxJ0zlianbqG7sESQbQX1BcfBUrEGKeWyhm5pFmskB6rDpjOH8MG1Dj5MMk7ZwPqcTMtoIV-wDz7Rum~0YoD3ZDqVBx~5RDj2atHEySmezslGEON1~A24MeviDxwg~TdKN~jj7CYzxA&Key-Pair-Id=APKAJLOHF5GGSLRBV4ZA>, 1 Haziran 2022.
- Cwik, Paul F.: “The New Neo-mercantilism: Currency Manipulation as a Form of Protectionism”, **Economic Affairs**, C: XXXI, No. 3, Oxford, Institute of Economic Affairs. Published by Blackwell Publishing, 2011, ss.7-11, https://www.researchgate.net/profile/Paul-Cwik/publication/228241046_The_New_Neo-Mercantilism_Currency_Manipulation_as_a_For

[m_of_Protectionism/links/5c215d1fa6fdccfc706702c4/The-New-Neo-Mercantilism-Currency-Manipulation-as-a-Form-of-Protectionism.pdf](https://mis.kp.ac.rw/admin/admin_panel/kp_lms/files/digital/CoreBooks/Core%20Books%20%20in%20Economics%20Management%20and%20Rural%20Development/B311_%20Development%20Theories_%20The%20Process%20of%20Economic%20development(BookFi).pdf), 30 Nisan 2022.

Cypher, James:

The process of Economic Development, İngiltere, Routledge, 2014, [http://mis.kp.ac.rw/admin/admin_panel/kp_lms/files/digital/CoreBooks/Core%20Books%20%20in%20Economics%20Management%20and%20Rural%20Development/B311_%20Development%20Theories_%20The%20Process%20of%20Economic%20development\(BookFi\).pdf](http://mis.kp.ac.rw/admin/admin_panel/kp_lms/files/digital/CoreBooks/Core%20Books%20%20in%20Economics%20Management%20and%20Rural%20Development/B311_%20Development%20Theories_%20The%20Process%20of%20Economic%20development(BookFi).pdf), 30 Şubat 2022.

Deininger, Klaus; Squire, Lyn:

“A New Data Set Measuring Income Inequality”, **The World Bank Economic Review**, C:X, No. 3, 1996, ss.565-591, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/751161468347338016/pdf/771240JRN0WB00PUBLIC0.pdf>, 7 Eylül 2020.

Delican, Mustafa:

“Cumhuriyet Döneminde Türk Endüstri İlişkileri: İşçi Sendikalarının Dünyu Bugünü”, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, No.51, İstanbul, 2010, ss.12-33, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9183>, 20 Ekim 2021.

Delican, Mustafa:

“Sanayileşmenin Endüstri İlişkilerine Etkisi” **İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi**, 1995, <http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/TEZ/26375.pdf>, 31 Mayıs 2022.

Delican, Mustafa:

“The Political Economy of Labor Relations in South Korea: 1950-1980”, **Prof. Dr. Metin Kutsal’a Armağan**, Türk Ağır Sanayii Ve Hizmet Sektörü Sendikası Yayını, Ankara, 1998, ss.271-283.

Delican, Mustafa:

“The WEB of Global Capitalism Increased Dependency of Third World Countries”, İstanbul, **Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi**, C:0, No: 43-44, 2012, ss.349-355, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9792>, 12 Mart 2022.

- Donado, Alejandro; Wälde, Klaus: “How Trade Unions Increase Welfare”, **The Economic Journal** C: CXXII, Sayı 563, 2012, ss. 990-1009; W.E.P. Würzburg Economic Papers, No.83, Almanya, University of Würzburg, 2010, <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/48557/1/635645858.pdf>, 2 Mart 2022.
- Ebbinghaus, Bernhard: “Unions and Employers”; eds: Francis G Castles, vd., **The Oxford Handbook of the Welfare State**, ABD, Oxford University Press, 2010, https://www.researchgate.net/profile/Marius-Busemeyer/publication/261437116_Education/links/58fdb310f7e9ba3ba561645/Education.pdf, 28 Temmuz 2020.
- Egeli, Hüseyin Avni: “Dış Ticaret Açısından Sanayileşme Stratejileri ve Türkiye Açısından Değerlendirmesi.” **Sosyal Bilimler Dergisi**, C: II, 2001, ss.149-161.
- Ehrlich, Isaac; Kim, Jinyoung: “Social Security, Demographic Trends, And Economic Growth: Theory And Evidence From The International Experience”, **Nber Working Paper Series** No. 11121, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA ABD, 2005 https://www.nber.org/system/files/working_papers/w11121/w11121.pdf , 9 Nisan 2021.
- Ekin, Nusret: **Endüstri İlişkileri**, İşletme Fakültesi Yayın No. 208, İşletme İktisadi Enstitüsü Yayını, İstanbul, 1989.
- Ertüzün, Tevfik: “İthal İkamesi ve Sınırları”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası** C:XXXVI, No. 4-1, 1976, ss.153-181.
- Feldman, Maryan; Storper, Michael: “Economic Growth and Economic Development: Geographical Dimensions, Definition, and Disparities”, **The New Oxford Handbook of Economic Geography**, İngiltere, 2018, s.6, https://www.govtgirlsekbalpur.com/Study_Mater

[ials/Geography/sem4_cc9_topic5_Economic_Growth_and_Economic_Development_2016_Feldman_Storper.pdf](#), 21 Şubat 2022.

Fields, Gary S.:

“Dualism in the Labor Market: A Perspective on the Lewis Model After Half a Century”, **The Manchester School**, C:LXXII, No:6, 2004, https://ecommons.cornell.edu/bitstream/handle/1813/75487/Fields5_Dualism_in_the_labor_market.pdf?sequence=1, 11 Nisan 2022.

Gersbach, Hans; Siemers, Lars:

“Land Reforms and Economic Development”; **Macroeconomic Dynamics**, C:XIV, No.4, Zurich, ETH Zurich, 2010, ss.527-547, <https://www.research-collection.ethz.ch/bitstream/handle/20.500.11850/23343/S136510050909049X.pdf?sequence=2>, 30 Mayıs 2019.

Gough, Ian:

Global Capital, Human Needs and Social Policies: Selected Essays 1994-1999, Londra, Palgrave MacMillan, 2000, <http://digamo.free.fr/gough2000.pdf>, 14 Mart 2022.

Güran, Tevfik:

İktisat Tarihi, Acar Basım, İstanbul 2003.

Haan de, Arjan:

“Integrating Social and Economic Policies”, **Reclaiming Social Policy: Globalization, Social Exclusion and New Poverty Reduction Strategies**, Londra, Palgrave MacMillan, 2007, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=CXyGDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Arjan+de+Haan,+%E2%80%9CIntegrating+Social+and+Economic+Policies%E2%80%9D,+Reclaiming+Social+Policy:+Globalization,+Social+Exclusion+and+New+Poverty+Reduction+Strategies&ots=UU_WF1dzF5&sig=LAYiydRE0fnSjJfd6McXVRaL6Q8&redir_esc=y#v=onepage&q=Arjan%20de%20Haan%2C%20%E2%80%9CIntegrating%20Social%20and%20Economic%20Policies%E2%80%9D%2C%20Reclaiming%20Social%20Policy%3A%20Globalization%2C%20Social%20Exclusion%20and%20New%20Poverty%20Reduction%20Strategies&f=false, 8 Temmuz 2019.

Haggard, Stephan; Kim, Byung-kook;
Chung In-Moon:

“The Transition to Export-led Growth in South Korea: 1954 – 1966”, Washington DC., **The Journal of Asian Studies**, C: L, No.4 1991, ss. 850-873,
<https://core.ac.uk/download/pdf/6373716.pdf>, 29 Nisan 2022.

Hanushek, Eric A.:

“Education Production Functions”, **In The Economics of Education**, Stanford, CA, ABD, Academic Press, ss.161-170, 2007,
<https://hanushek.stanford.edu/sites/default/files/publications/Hanushek%202008%20PalgraveDict.pdf>, 19 Ekim 2020.

Henderson, Jeffrey, David Hulme,
Richard Phillips, and Eun Mee Kim:

“Economic Governance and Poverty Reduction in South Korea”, **Working Paper-Manchester Business School**, Manchester, University of Manchester, 2002,
<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.198.7202&rep=rep1&type=pdf>, 31 Temmuz 2022.

Heo, Uk, HOUNGcheul Jeon, Hayam
Kim, and Okjin Kim:

“The Political Economy of South Korea: Economic Growth, Democratization, and Financial Crisis”, Maryland, **Maryland Series in Contemporary Asian Studies**, No.2, 2008,
<https://digitalcommons.law.umaryland.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1192&context=mscas>, 26 Nisan, 2022.

Hickey, Michael:

“The Doomed Peninsula”, **The Korean War: The West Confronts Communism**, NY, Abrams, 2001,
https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=ZcyXDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT6&dq=Michael+Hickey,+%E2%80%9CThe+Doomed+Peninsula%E2%80%9D,+The+Korean+War:+The+West+Confronts+Communism,&ots=aVwY5tGZdA&sig=wNPSmN9jN_KdCKN76XbpyKVRszo&redir_esc=y#v=onepage&q=Michael%20Hickey%2C%20%E2%80%9CThe%20Doomed%20Peninsula%E2%80%9D%2C%20The%20Korean%20War%3A%20The%20West%20Confronts%20Communism%2C&f=false, 29 Mart 2022.

Hwang, In Soo:

“The United States-Republic of Korea Security Relations, 1953-1960: Great Power and Small State”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**,

- İngiltere, University of London, 1999,
https://discovery.ucl.ac.uk/id/eprint/10123385/1/Hwang_10123385_thesis.pdf, 30 Mart 2022.
- Jervis, Robert: “The Impact of the Korean War on the Cold War”. **Journal of Conflict Resolution**, C: XXIV, No.4, Columbia, Sage Publication, 1980, ss.563-592,
<https://www.ysmithcpallen.com/sites/default/files/sites/all/documents/Jervis%2C%20R.%20%281980%29.%20The%20Impact%20of%20the%20Korean%20War%20on%20the%20Cold%20War.pdf>, 15 Şubat 2022.
- Johnston, Alison;Kornelakis, Andreas;Rodriguez d’Acri, Costanza: “Swords of Justice in An Angel of Retrenchment? The Role of Trade Unions in Welfare Provision1”. **Transfer: European Review of Labour and Research** C:XVIII, Sayı 2, ABD, 2012, ss.213-224,
https://kclpure.kcl.ac.uk/portal/files/48880596/Transfer_final_draft_post_refereeing.pdf, 23 Mart 2022.
- Jomo, K. S.: "Globalization, Export-Oriented Industrialization, Female Employment in East Asia", **UNRISD Project on Globalization, Export Oriented Employment for Women and Social Policy**, Malaysia, University of Malaya, 2004,
[http://unrisd01.bsky.net/80256B3C005BCCF9/\(httpAuxPages\)/1CB33E5486C0EA27C1256BB8005618A4/\\$file/jomo1.pdf](http://unrisd01.bsky.net/80256B3C005BCCF9/(httpAuxPages)/1CB33E5486C0EA27C1256BB8005618A4/$file/jomo1.pdf), 16 Mart 2022.
- Kang, Seoghoon: “Globalization and Income Inequality in Korea: An Overview”, **FDI, Human Capital and Education in Developing Countries, Technical Meeting**, Paris, Aralık 2001.
- Kaushik, Basu: “On The Goals of Development”, **Frontiers of Development Economics: The Future in Perspective**, ed. Gerald M. Meier, Joseph E. Stiglitz, Washington DC., World Bank and Oxford University Press, 2001,
https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=MT1Ev72eZLoC&oi=fnd&pg=PA61&dq=Basu+Kaushik,+%E2%80%9COn+The+Goals+of+Development%E2%80%9D,+Frontiers+of+Development+Economics:+The+Future+in+Perspective&ots=zSUi4fca_k&sig=FPbYjlrKau71SoOSu

- [qY66I_egGE&redir_esc=y#v=onepage&q=Basu%20Kaushik%2C%20%E2%80%9COn%20The%20Goals%20of%20Development%E2%80%9CD%2C%20Frontiers%20of%20Development%20Economics%3A%20The%20Future%20in%20Perspective&f=false](https://www.researchgate.net/publication/354612345/qY66I_egGE&redir_esc=y#v=onepage&q=Basu%20Kaushik%2C%20%E2%80%9COn%20The%20Goals%20of%20Development%E2%80%9CD%2C%20Frontiers%20of%20Development%20Economics%3A%20The%20Future%20in%20Perspective&f=false), 26 Nisan 2022.
- Kavurmacı, Aslı: “Güney Kore Ekonomisinde Chaeboller ve Endüstri İlişkileri” İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul 2020.
- Kessler, Gerhard, ve Ülgener Sabri: “Sosyal Siyaset ve Ekonomi Siyaseti”, İstanbul, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, C:III, 1937, ss:1-5, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/97066>, 12 Şubat 2022.
- Kim, Ki Su: “Developmental State Policy, Educational Development, and Economic Development”, **Policy Processes in South Korea (1961-1979)**, Education Policy Analysis Archives, C:XX, No.1-18, 2012. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=2750/275022797040>, 13 Aralık 2020
- Kim, Kihwan; Leipziger, Danny M.: Kihwan Kim, Danny M Leipziger, “: Korea: A Case of Government-led Development”, **The Lessons of East Asia, Studies in International Trade Policy**, ed. Danny M Leipziger, Michigan, ABD, Ann Arbor, The University of Michigan Press, 1997, ss. 155-173, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=B1Rw_hbN5NkC&oi=fnd&pg=PA155&dq=The+Lessons+of+East+Asia:+Korea:+A+Case+of+Government-led+Development&ots=s9w--acmuF&sig=S-mnnkrNl-k-50rramMrJoBcMNs&redir_esc=y#v=onepage&q=Kihwan%20Kim&f=false , 18 Mart 2022.
- Kim, Kwan S.: **The Korean miracle (1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development**. Helen Kellogg Institute for International Studies, Working Paper No.166, University of Notre Dame, 1991, <https://core.ac.uk/download/pdf/51178834.pdf>, 16 Nisan 2022.

- Kim, Pil Ho: “Guns over Rice: The Impact of US Military Aid on South Korean Economic Reconstruction”. **International Development and Cooperation Review**, C:IX, No.1, Ohio ABD, Ohio State University,, ss. 33-50, <https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/u.osu.edu/dist/2/20360/files/2017/04/GoR-final-w0lqqp.pdf>, 25Aralık 2021.
- Kim, Sea Jin; Lee, Woo-Kyun; Ahn, Jun Young, vd.: “Analysis Of Developmental Chronology Of South Korean Compressed Growth As a Reference From Sustainable Development Perspectives”, Akademik Ed. Carlos Rodríguez Monroy, **Sustainability**, C: XIII, No.4, Seul, Kore Üniversitesi, 2021, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Sea+Jin+Kim+vd.%2C+%E2%80%9C9CAnalysis+Of+Developmental+Chronology+Of+South+Korean+Compressed+Growth+As+A+Reference+From+Sustainable+Development+Perspectives%E2%80%9D%2C+Sustainability&btnG=, 15 Mayıs 2022.
- Kim, Yunjong: “The Failure of Socialism in South Korea, 1945-2007”, **Yayımlanmamış Doktora Tezi, The University of Sheffield**, 2012, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Yunjong+Kim%2C+%E2%80%9C9CThe+Failure+of+Socialism+in+South+Korea%2C+1945-2007&btnG=, 26 Ocak 2022.
- Klasen, Stephan: “Low Schooling For Girls, Slower Growth For All? Cross- Country Evidence on the Effect of Gender Inequality in Education on Economic Development”, **The World Bank Economic Review** C: XVI, No.3, 2002, ss.345-373, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/17209/773960JRN0200200Schooling0for0Girls.pdf;sequence=1> , 3 Mayıs 2020.
- Koray, Meryem: “Sosyal Politika: Nereye Doğru”, **Cahit Talas Anısına: Güncel Sosyal Politika Tartışmaları**, Haz. Berrin Ceylan Ataman, Ankara Üniversitesi, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını No. 595, 2007, ss.445-478.

- Krushina, Elena V., Krushina, Victoria A.: "Evolution of Economic Development Aims. Assessment of the Smart Growth", **Life Science Journal** No.11, 2014, ss. 517-521, http://www.lifesciencesite.com/lcj/life1111/08825901life111114_517_521.pdf, 8 Nisan 2022.
- Kuznets, Paul W.: "An East Asian Model of Economic Development: Japan, Taiwan, and South Korea", **Economic Development and Cultural Change** C: XXXVI, No.3, Japan, Taiwan, and South Korea", **Economic Development and Cultural Change** C: XXXVI, No.3, Chicago, University of Chicago Press, 1988, <https://www.jstor.org/stable/1566537>, 21 Temmuz 2021.
- Kwon, Huck-Ju: "Korea: Rescaling the Developmental Welfare State International Social Policy", **Welfare Regimes in the Developed World**, Basingstoke No. 20092, 2009.
- Kwon, Huck- ju; Yi, Ilcheong: "Economic Development and Poverty Reduction in Korea: Governing Multifunctional Institutions", **Development and Change**, C:XL No.4, , Seul, Seul National University, 2009, ss.769-792, https://www.researchgate.net/profile/Ilcheong-Yi/publication/304885566_Economic_Development_and_Poverty_Reduction_in_Korea_Governing_Multifunctional_Institutions/links/5b574eeb0f7e9b240f0562e1/Economic-Development-and-Poverty-Reduction-in-Korea-Governing-Multifunctional-Institutions.pdf, 26 Nisan 2022.
- Kyuri, Kim; Park, Buhm Soon: "Infrastructure-building for Public Health: The World Health Organization and Tuberculosis Control in South Korea, 1945-1963." **Korean Journal of Medical History**, C:XXVIII, No. 1, Güney Kore, 2019, ss. 89-137, <https://koasas.kaist.ac.kr/bitstream/10203/262267/1/000467056800003.pdf>, 8 Nisan 2022.
- La Grange, Adrienne; Jung, Hee Nam: "The Commodification of Land and Housing: The case of South Korea" **Housing Studies** C: IXX, 2004, No.4, Hong Kong, Taylor and Francis Ltd., ss. 557-580, <https://www.researchgate.net/profile/Hee->

[Jung/publication/248960672_The_commodification_of_land_and_housing_The_case_of_South_Korea/links/553aed00cf29b5ee4b6675d/The-commodification-of-land-and-housing-The-case-of-South-Korea.pdf](https://www.researchgate.net/publication/248960672_The_commodification_of_land_and_housing_The_case_of_South_Korea/links/553aed00cf29b5ee4b6675d/The-commodification-of-land-and-housing-The-case-of-South-Korea.pdf), 22 Augustos 2020.

Lajciak, Milan:

“South Korean Development Model”, **Международная аналитика**, C:III, Seul, 2016, ss. 74-84, https://scholar.google.com/scholar?hl=en&as_sdt=0%2C5&q=Milan+Lajciak%2C%22South+Korean+Development+Model.%22+%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B0%D1%8F+%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0&btnG=, 19 Haziran 2022.

Lee, Hyun-Hoon; Lee, Minsoo; Park, Donghyun:

“Growth Policy and Inequality in Developing Asia: Lesson from Korea”, Güney Kore, **ERIA Discussion Paper Series**, 2012, <https://www.eria.org/ERIA-DP-2012-12.pdf>, 28 Şubat 2022.

Lee, Jong-Wha:

“Economic Growth and Human Development in the Republic of Korea, 1945-1992” **Reconstruction**, C: MCMXLV, No.61, 2007, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1074.667&rep=rep1&type=pdf>, 19 Nisan 2022.

Leipziger, Danny:

“Overview and Macroeconomic Issues: Lessons From The Economic Development Experience Of South Korea”; **Korea’s Economy**, C:XXX, ABD, Korea Economic Institute of America, 2015, ss.1-7, http://www.keia.org/sites/default/files/publications/kei_koreaseconomy_leipziger_0.pdf, 15 Eylül 2021.

Liang, Neng:

“Beyond Import Substitution and Export Promotion: A New Typology of Trade Strategies”. **The Journal of Development Studies**, C: XXVII, No.3, 1992, ss.447-472, https://www.researchgate.net/profile/Neng-Liang/publication/249032271_Beyond_Import_Substitution_and_Export_Promotion_A_New_Ty

- [pology of Trade Strategies/links/5a1be76b0f7e9be37f9c0d20/Beyond-Import-Substitution-and-Export-Promotion-A-New-Typology-of-Trade-Strategies.pdf](https://www.relooney.com/NS4053/TT20%20Nov%207%20FINAL%20Web%20v2.pdf#page=129), 23 Nisan 2022.
- Lim, Wonhyuk: “From Rapid, Shared Growth to Slow Unshared Growth?” **Growth, Convergence, and Income Distribution: The Road from the Brisbane G-20 Summit**, Avustralya, Think Tank20, 2014, ss.124-128, <https://www.relooney.com/NS4053/TT20%20Nov%207%20FINAL%20Web%20v2.pdf#page=129>, 9 Ocak 2022.
- Minns, John: “Of Miracles and Models: The Rise and Decline of the Developmental State in South Korea”. **Third World Quarterly**, C: XXII, No. 6, İngiltere, 2001, ss.1025–1043, <https://library.fes.de/libalt/journals/swetsfulltext/12303107.pdf>, 10 Temmuz 2021.
- Mobrand, Erik: “Struggles over unlicensed Housing in Seoul, 1960-1980”, **Urban Studies**, C: XLV, No. 2, 2008, ss. 367-389, <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.584.6054&rep=rep1&type=pdf>, 25 Nisan 2022.
- Moon, Hw-y-Chang: “The Strategy for Korea’s Success”, **Presentation at Seoul National University**, İngiltere, Oxford University Press, 2016, https://fsi-live.s3.us-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/moon_presentation.pdf, 8 Ekim 2021.
- Murat, Sedat: **Dünden Bugüne İstanbul’da Yaygın Eğitim**, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası Yayını, 2009.
- Myung, Soo Cha: “The Economic History of Korea”, EH.net, <https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-korea/>, 3 Şubat 2022.
- Nunn, Ryan; Parsons, Jana; Shambaugh, Jay: “A Dozen Facts About The Economics of The US Health-care System”, Brookings Institution, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, UC Berkeley, 2016.

- Ortiz, Isabel: **Social Policy**, UNDESA Policy Notes, NY, BM, 2007, <https://deliverypdf.ssrn.com/delivery.php?ID=92500109500608808209412102711209603110505603806403405107400112311810009002607310702906302601705602804503309802208311408907307906100701002809300708402508606607402902907306202611411408206910610501809610506608608400108700701509409111609309127073092105&EXT=pdf&INDEX=TRUE> , 25 Haziran 2022.
- Özgüven, Ali: “İktisadi Büyüme ve İktisadi Kalkınma”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası** Cilt: XLV, Sayı 1-4, 2011, ss.159-170.
- Park, Dongmin: “Free World, Cheap Buildings: US Hegemony and the Origins of Modern Architecture in South Korea, 1953-1960”. 2016, **Yayımlanmamış Doktora Tezi**, Berkeley, , University of California, 2016, <https://escholarship.org/content/qt8r90w2cb/qt8r90w2cb.pdf>, 29 Mart 2022.
- Park, Myung Lim: "Constitution, National Agenda, and Presidential Leadership: Focusing on a Comparison between the Articles on Economy in the National Founding Constitution and the Post-Korean War Constitution." **Korean Social Sciences Review**, C:I, No.1, 2011, ss.263-302, https://s-space.snu.ac.kr/bitstream/10371/75203/1/07Park%20Myung%20Lim_4%EA%B5%90.pdf, 15 Nisan 2022.
- Pfaff, Martin: “Goals and Objectives of Income Maintenance Programs” No.775-2016-51875, 1970, ss.55-64, , https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=GOALS+AND+OBJECTIVES+OF+INCOME+MAINTENANCE+PROGRAMS&author=Pfaff%2C+++Martin&publication_year=1970 , 22 Haziran 2022.
- Rodrik, Dani: “Getting Interventions Right: How South Korea and Taiwan Grew Rich”. **Economic Policy**, C: X, No.20, Massachusetts, Nber Working Paper

- Series, Working Paper No.4964, 1995, ss.53-107, https://www.nber.org/system/files/working_papers/w4964/w4964.pdf, 14 Ocak 2021.
- Rostow, Walt: “The Stages of Economic Growth” **The Economic History Review** C:XII, No.1, 1959, <http://pombo.free.fr/rostow59.pdf>, 1 Temmuz 2022.
- Rudolf, Robert: “Rural Reforms, Agricultural Productivity, and the Biological Standard of Living in South Korea, 1941-1974”, **Discussion Papers**, 2012, No.106, Almanya, George August-Universität Göttingen, Courant Research Centre - Poverty, Equity and Growth (CRC-PEG), Göttingen, 2012, https://www.econstor.eu/bitstream/10419/90542/1/CRC-PEG_DP_106.pdf, 15 Kasım 2021.
- Sandler, Stanley: “The Korean War: No Victors, No Vanquished”, **Military History**, C:XV, ABD, The University Press of Kentucky, 1999, ss.17-75, <https://core.ac.uk/download/pdf/232564993.pdf>, 29 Mart 2022.
- Sang-Hoon, Lee: “Syngman Rhee’s Vision and Reality: The Establishment of the Nation and Thereafter”, **The Review of Korean Studies**, C: XIV, No.3, Güney Kore, Academy of Korean Studies, 2011, ss.33-60, <https://rks.accesson.kr/assets/pdf/7727/journal-14-3-33.pdf>, 13 Nisan 2022.
- Savada, Andrea Matles; Shaw, William: **South Korea: A Country Study**, C:DL, No.41. Washington DC., Diane Publishing, 1997, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=adMWevoEq0C&oi=fnd&pg=PR1&dq=Andrea+Matles+Savada,+William+Shaw,+eds.+%E2%80%9CSouth+Korea:+A+Country+Study%E2%80%9D,+C:DL,+No.41,+Washington+DC.&ots=FU7-ghir7-&sig=Rh6LSlYxR6CnSrHxYy_cFUpVGMI&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, 27 Şubat 2022.
- Seguino, Stephanie: “Gender inequality and economic growth: A cross-country Analysis”, **World Development** C: XXVIII, No. 7, ABD,

- University of Vermont, Elsevier, 2000, ss.1211-1230,
https://www.researchgate.net/profile/Stephanie-Seguino/publication/223039556_Gender_Inequality_and_Economic_Growth_A_Cross-Country_Analysis/links/59dec522a6fdcca0d32074b2/Gender-Inequality-and-Economic-Growth-A-Cross-Country-Analysis.pdf , 31 Mayıs 2021
- Seth, Michael J.: “South Korea’s Economic Development”, 1948-1996”, **Oxford Research Encyclopedia of Asian History**, 2017, <https://oxfordre.com/asianhistory/abstract/10.1093/acrefore/9780190277727.001.0001/acrefore-9780190277727-e-271>, 2 Mart 2020.
- Sinclair, Stephen: ¹Stephen Sinclair, **Introduction to Social Policy Analysis: Illuminating Welfare**, İngiltere, Policy Press, 2016, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=tvGfCwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP6&dq=Stephen+Sinclair,+Introduction+to+Social+Policy+Analysis:+Illuminating+Welfare&ots=-Dx98w89Ws&sig=hujcTG9qtEXgleaF61z8Ko4VVPA&redir_esc=y#v=onepage&q=Stephen%20Sinclair%2C%20Introduction%20to%20Social%20Policy%20Analysis%3A%20Illuminating%20Welfare&f=false, 8 Nisan 2022.
- Sirin Sung: “Women Reconciling Paid and Unpaid Work in a Confucian Welfare state: The Case of South Korea” **Social Policy Administration**, C: XXXVII, No. 4, 2003, ss.342-360, <https://doi.org/10.1111/1467-9515.00344> , 2 Ocak 2021
- Skocpol, Theda; Amenta, Edwin: “States and social policies”. **Annual Review of Sociology**, C:XII, No:1, Indiana, Indiana University, 1986, ss.131-157, https://web.archive.org/web/20170808201030id/http://www.iupui.edu/~mswd/S505/multimedia/word_doc/Skocpol.pdf, 16 Ocak 2022.
- Soonman, Kwon: “Thirty Years of National Health Insurance in South Korea: Lessons for Achieving Universal Health Care Coverage”, **Health Policy and Planning**, C:XXIV, No.1, 2009, ss. 63–71, <https://academic.oup.com/heapol/article/24/1/63/>

[598886](#), 29 Temmuz 2022.

Stiglitz, E. Joseph:

“Towards a New Paradigm for Development: Strategies, Policies, and Processes”, Prebisch Lecture at UNCTAD, **Joseph Stiglitz and the World Bank: The Rebel Within**, ed. Ha-Joon Chang, Londra, Anthem Press, 19 Ekim 1998, ss.57-77,

https://books.google.com.tr/books?id=XoIfHk7eQUC&pg=PA57&dq=Joseph+E.+Stiglitz,+%E2%80%9CTowards+a+New+Paradigm+for+Development:+Strategies,+Policies,+and+Processes%E2%80%9D,+Prebisch+Lecture+at+UNCTAD,+Geneva&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwin7MqP8q_5AhXHVFEDHQMab7MQ6AF6BAGJEAI#v=onepage&q=Joseph%20E.%20Stiglitz%2C%20%E2%80%9CTowards%20a%20New%20Paradigm%20for%20Development%3A%20Strategies%2C%20Policies%2C%20and%20Processes%E2%80%9D%2C%20Prebisch%20Lecture%20at%20UNCTAD%2C%20Geneva&f=false, 19 Şubat 2022.

Sung Cho, Soon:

Korea in World Politics 1940-1950: An Evaluation of American Responsibility, LA, University of California Press, 1967, <https://books.google.com.tr/books?id=Xz3vgFeJB9YC&pg=PP7&dq=Soon+Sung+Cho,+Korea+in+World+Politics+1940-1950:+An+Evaluation+of+American+Responsibility&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwiFnYmtn7D5AhVmYPEDHbzIASMQ6wF6BAGFEAE#v=onepage&q=Soon%20Sung%20Cho%2C%20Korea%20in%20World%20Politics%201940-1950%3A%20An%20Evaluation%20of%20American%20Responsibility&f=false>, 28 Mart 2022.

Syrquin, Mosche:

“Patterns of Structural Change”. **Handbook of Development Economics 1**, C:CCIII, No. 73, Miami, 1988, s.205, https://www.researchgate.net/profile/Moshe-Syrquin/publication/247317518_Patterns_of_Structural_Change/links/5acb427c0f7e9bcd51994413/Patterns-of-Structural-Change.pdf, 16 Nisan 2022.

Syrqin, Moises; Chenery, Hollis Burnley:

Patterns of Development, 1950-1983, No.41, Washington D.C, World Bank, 1989, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/427771468739525450/pdf/multi-page.pdf> , 1 Haziran 2022.

Szirmai, Adam:

The Dynamics of Socio-Economic Development; An Introduction, Cambridge University Press, İngiltere, 2015, <http://elibrary.clce.ac.zm:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/69/CONCEPT%20OF%20DEVELOPMENT%20IN%20DEVELOPING%20COUNTRIES.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 25 Nisan 2021.

Titmuss, M. Richard:

"The Limits of The Welfare State.", **New Left Review** C:XXVII, No.1, 1964, ss. 28-37.

Todaro, Michael P.:

Economic Development in the Third World: An Introduction to Problems and Policies in a Global Perspective, Pearson Education, Harlow, ABD, 1977.

Todaro, Michael P.; Smith, Stephen C.:

Economic Development, Harlow, ABD, Pearson Education, 11.baskı, 2003, <http://elibrary.clce.ac.zm:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/63/Economic%20development-Todaro.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 20 Aralık 2021.

Todd, Lewis Paul;

The Marshall Plan: A Program of International Cooperation, Michigan State Üniversitesi, Michigan, Advisory Committee on Education, Economic Cooperation Administration, 1950, b.a., https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=BPp82Rux7poC&oi=fnd&pg=PA1&dq=Lewis+Paul+Todd,+The+Marshall+Plan:+A+Program+of+International+Cooperation&ots=LTLcwuiNlH&sig=q7BgYb7ZqXB8VUQPH1gj3KZWb-E&redir_esc=y#v=onepage&q=Lewis%20Paul%20Todd%20The%20Marshall%20Plan%3A%20A%20Program%20of%20International%20Cooperation&f=false, 28 Şubat 2022.

- Tokol, Aysen: **Sosyal Politika**, Uludag Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayını, No: 163, Bursa, 2000.
- Trattner, Walter, I.; **From Poor Law to Welfare State**, Free Press, NY, 1999, https://books.google.com.tr/books?hl=en&lr=&id=r0PZdo5fXfgC&oi=fnd&pg=PR12&dq=From+Poor+Law+to+Welfare+State&ots=T6G8mEHjYa&sig=brP7O4IifSY7kDb-gbkjDFyESTI&redir_esc=y#v=onepage&q=From%20Poor%20Law%20to%20Welfare%20State&f=false, 20 Ocak 2022.
- Tuna, Orhan; Yalçıntaş, Nevzat: **Sosyal Siyaset**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1999.
- Tunalı, Halil; “İktisadi Kalkınma”, **İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi**, No.8, 2010 http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/iktisat_ue/iktisadikalkinma.pdf, 2 Mayıs 2021.
- Van den Berg, Hendrik; **Economic Growth and Development**, Singapur, World Scientific Publishing, 2016, https://books.google.com.tr/books?id=kWQyDwAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=Hendrik+van+den+Berg,+Economic+Growth+and+Development&hl=en&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=Hendrik%20van%20den%20Berg%2C%20Economic%20Growth%20and%20Development&f=false, 28 Nisan 2022.
- Vorotnikov, Igor. L.; Muravyova, Marina V.; Petrov, K. A.: “Theoretical Basis of Import Substitution in the Agro-industrial Complex”, **European Research Studies Journal** C: XXI, No:3, 2018, ss. 751-759.
- Vu, Tuong: “State Formation and the Origins of Developmental States in South Korea and Indonesia”. **Studies in Comparative International Development**, C: XLI, No.4, CA, ABD, International Graduate Studies at the Naval Postgraduate School, 2007, ss. 27-56, <https://casprofile.uoregon.edu/sites/casprofile2.uoregon.edu/files/State%20Formation%20and%20Origins%20of%20Developmental%20States%20in%20Korea%20and%20Indonesia.pdf>, 20 Haziran 2022.
- Wallerstein, Immanuel; “Asya’da Soğuk Savaş Nedir? Bir Yorumlama Denemesi-I.” **Yeni Fikir Dergisi**, C: II No.5, 2010, ss.51-59.

Wilensky, Harold L:

The Welfare State and Equality: Structural and Ideological Roots of Public Expenditures, C: CXL, Kaliforniya, University of California Press, 1974.

Wong, Joseph:

“The Adaptive Developmental State in East Asia”, **Journal of East Asian Studies** C: IV, No. 3, 2004, ss.345-362,
http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_jeas/2009070210234850.pdf , 3 Ocak 2021.

Yang, Jae-Jin:

The Political Economy of the Small Welfare State in South Korea, Cambridge University Press, NewYork, 2017.

Yi, Ilcheong; Cocoman, Olive; Chung, You-ah; vd.:

“Effective Aid and Development Cooperation in South Korea”, **Learning from the South Korean Developmental Success: Effective Developmental Cooperation and Synergistic Institutions and Policies**, ed. Ilcheong Yi ve Thandika Mkandawire, UNRISD Social Policy in a Developmental Context Series, Cenevre, Palvgrave Macmillan, 2014, ss.197-215,
<http://ndl.ether.net.edu.et/bitstream/123456789/53017/1/194.pdf#page=216>, 23 Nisan 2022.

Yoo, Tae Ho:

“Development in the Republic of Korea: Twenty-five Years of Hard Work”, UNESCO, Thailand, Office for Asia and the Pacific, 1995.

Yoon, Jong-Joo:

“Historical Consequences of Migration and Urbanization in the Republic of Korea”, **The Journal of the Population Association of Korea**, C:XV, No.1, Güney Kore , 1992, ss. 73-81,
<https://koreascience.kr/article/JAKO199211920244192.pdf>, 7 Mart 2022.

You, Jong-Sung:

“Transition From a Limited Access Order to an Open Access Order: the Case of South Korea.”, **APSA 2012 Annual Meeting Paper**, San Diego, University of California, 2012,
<https://extranet.sioe.org/uploads/isnie2011/you.pdf>, 13 Haziran 2022.

Yi, Ilcheong; Cocoman, Olive; Chung, You-ah; Rhee, Hyunjoo:	“Effective Aid and Development Cooperation in South Korea”, Learning from the South Korean Developmental Success , Palgrave Macmillan, London, 2014, ss.197-215.
Zaim, Sabahaddin:	“Sosyal Siyaset Sahasında Üniversite-Sanayi İşbirliği”, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi , No.35-36, 2012, ss.289-310.
Zhihua, Shen;	“North Korea Crosses the 38th Paralel”, Mao, Stalin and the Korean War: Trilateral Communist Relations in the 1950s . Routledge, 2012.
Asia Society, Center for Global Education	“Population Change and Development in Korea”, Asia Society Korea , https://asiasociety.org/education/geography-koreas , 16 Ağustos 2021.
ASPE, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation	Effects of Health Care Spending on the US Economy”, Washington DC, United States Department of Health and Human Services, 2005, https://aspe.hhs.gov/sites/default/files/private/pdf/75441/report.pdf , 3 Haziran 2022.
CIA	Factsheet, No.372, 2010, https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/korea-south/summaries , 13 Haziran 2018.
Dünya Bankası	Korea Republic, Country Profile, World Development Indicators database https://databank.worldbank.org/views/reports/reportwidget.aspx?Report_Name=CountryProfile&Id=b450fd57&tbar=y&dd=y&inf=n&zm=n&country=KOR , 10 Mart 2020.
Eurostat Data	Gross National Income, per capita in PPS, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=nama_10_pp&lang=en , 23 Mart 2022.
Economic History	EH.net , https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-korea/ , 20 Şubat 2020
Macrotrends	https://www.macrotrends.net/countries/ISL/south%20korea , Aralık 2020.
OECD	Korean Health System, OECD Health Care Quality Review 2012

OECD	Gross Domestic Product Indicator, 2022, https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm , 17 Nisan 2022.
TÜİK	“Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2020”, Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni , 15 Haziran 2022, data.tuik.gov.tr/Bulten.
UNRISD	“Economic and Social Development in the Republic of Korea: Processes, Institutions and Actors”; UNRISD Research and Policy Brief No.14, www.files.ethz.ch/isn/153551/RPB14.pdf , 14 Haziran 2022.
World Population Review	https://worldpopulationreview.com/country-locations/where-is-south-korea , 10 Ekim 2020.

ÖZGEÇMİŞ

Esra Kuser Avusturya Lisesi ve Boğaziçi Üniversitesi Sosyoloji Bölümünden mezun olup İstanbul'da çok uluslu bir şirkette çalışma hayatına başladı. Daha sonra Turkish Business World adlı aylık İngilizce derginin yayıncılığını ve genel yönetmenliğini yaptı. Yayıncılık yaptığı yıllarda sosyal politika konusuna ilgi duydu ve ilgisini akademik bir temel üzerinde geliştirmek amacıyla İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı Sosyal Değişim Bölümünde yüksek lisans eğitimine başladı. Yüksek lisans derecesini aldıktan sonra İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı'nda doktora eğitimi aldı. Evli ve iki çocuk annesi olan Kuser ileri düzeyde İngilizce ve Almanca bilmekte, yurtdışında çalışmaktadır.